

VNIVERSALIS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

MEDVLLA.

EX VASTO ET VArie disiecto tot sanctorum Patrum, Theologorum, & Historiæ Ecclesiasticæ Scriptorum Corpore iusto ordine concinnata

Studio & labore

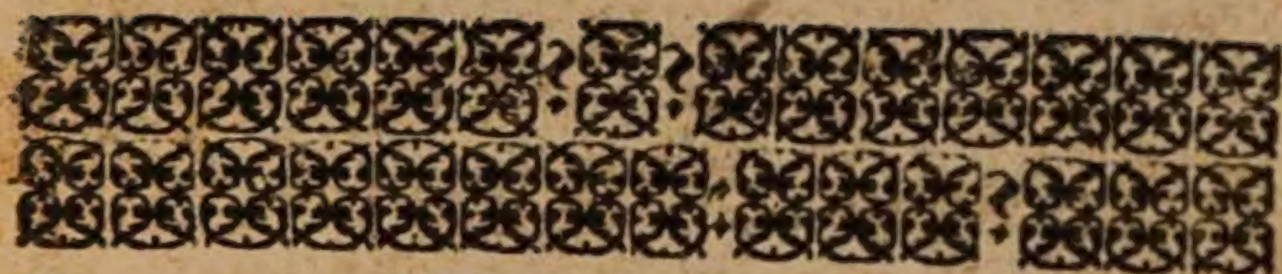
DANIELIS PAREI.

Francofurti,

Impensis GVLIELMI FITZERI Librarii Angli.

M. DC. XXXIII.

Admodum Venerandis, Clarissimis Doctissimis viris:

Ecclesiæ IESV CHRISTI, quæ colligitur METIS Gallorum, Antistitibus & Pastoribus:

Patribus omni cultu mihi obseruandis:

Salutem à *Patre* cœlesti in Domino *Iesu* per *Spiritum sanctum* precatur

DANIEL PAREVS.

POSTQVAM imperuestigabili Dei indultu efficaces errores illibatam Ecclesiæ IESV CHRISTI doctrinam velut fermento quodam ita infecerunt, vt æterna Dei veritas immutata fuerit in horribile sathanæ mendacium, nullum magis idoneum fucandis suis

fraudibus glaucoma reperisse se sperarunt falsitatum illi architecti, quam venerandum ANTIQVITATIS insigne, sub quo detestanda quæque βδελύγματα tamquam impietatis suæ mantelo aliquot jam sæculis occultare confisi sunt. „*Hic est mos Diabolicus*, „inquit Augustinus (quæst. 114. Nov. „& Vet. Testam.) vt per ANTIQVITA„TIS *traducem commendetur fallacia.* Obseruat morem hunc spuria Ecclesia hodie-ROMANA, quæ quamprimum astu soluti satanæ devirginata fuit, atque à castimonia veteris illius Romanæ Virginis nefando modo degenerauit, nullo alio scuto, quam præscriptione longinqua temporis, in qua stupendæ falsitatis suæ monstra de manu quasi in manum Romanensibus impostoribus contradita fuerunt, sese tueri solet, ac tum belle

secum

ſecum agi gloriatur, ſi ſub larua iſta in Templo Dei ferocem ſe facere quita ſit. Atqui ô vere miſeros mendacij amaſios! Suo profecto ipſi ſe iugulabunt gladio. Eſt ANTIQVITAS alia veritatis, alia mendacii. Hanc illi dum admirantur, & propugnant, ab altera graphice conficiuntur. VERITATI namque, ait Cyprianus (Epiſt. 74. ad Pomp.) *nemo poterit præſcribere, non ſpatium annorum, non patrocinia perſonarum, non priuilegium regionum.* Et luculente Ambroſius ad Symmachum paganum (Epiſtol. 32.) *Meſſis noſtra FIDES eſt, quæ ab ORTV mundi manebat in ſanctis, ſed poſtrema ætate ſe diffudit in populos. Exploſa igitur ea opinione, quæ ante conualuit, id quod erat VERVM, iure prælatum eſt.* Sed longe apertius Baſilius Magnus (in libello de fide) ſic loquitur: *Nobis nihil ex*

nostro arbitrio INDVCERE licet: sed nec eligere, quod aliquis de suo arbitrio elegerit. Apostolos Domini habuerunt authores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio, quod INDVCERENT, elegerunt: sed acceptam à CHRISTO disciplinam fideliter nationibus assignauerunt. Proferam adhuc testem huius sententiæ multo antiquiorem, multo digniorem Apostolum Iudam Lebbæum, qui (in Epist. vers. 3.) nos jubet *decertare pro FIDE, quæ SEMEL tradita est sanctis.* Hac insuper mente, & non alia, ANTIQVITATIS maiestatem tam splendide olim Vincentium Lyrinensem, quem pro Achille toties nobis objectant Romanenses Marani, collaudasse certum est. *Ea*, inquit, (libr. aduers. hæres. cap. 3.) *est vera FIDES, quæ ostenditur fuisse VBIQVE in tota Christi vniuersali Ecclesia, quæ*

ab

ab OMNIBVS communi consensu, & SEMPER fuit recepta, credita, admissa. Non est mihi animus hoc proloquio tenuiter persequi singula nouæ fidei nunc-Romanæ mendacia decreta. Alius id & loci & temporis fuerit. Euincet modo illorum detestandam vanitatem omnis HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ concatenata series à primordio Veritatis cœlestis ad detectum vsque mysterium iniquitatis Babylonicę. Inde luce meridiana clarius patescet, quæ fuerit fides semel tradita. Nostrane illa vera & tuta, quæ in CHRISTO IESV cultores suos beatos reddit: an deuia & falsa altera, qnæ technis Antichristi excogitata præcipites asseclas agit in perditionis abyssum. Nusquam dico euidentius intelligi poterit, vnde defectionis Romanensis momenta prima an in-

crementa petenda atque demonſtranda ſint, atque ex HISTORIA ECCLESIASTICA. Hinc namque hæreſium quarumcumque atque ἑτεροδιδασκαλιῶν, incunabula dignoſci poterunt conueniẽtiſſime. Hinc liquido conſtabit veritas effati Hegeſippiani apud Euſebium (libr.5.cap.26.) quod ad tempora vſque Trajani canon ſeu regula ſalutaris prædicationis, verbum, inquam, Dei incorruptum conſeruatum ſit: adeoque Eccleſia Virgo munda & immaculata permanſerit, corruptoribus Veritatis, & diuini Verbi temeratoribus aut nuſquam omnino exſtantibus, aut etiam ſi qui forte an fuerint, in occultis & abditis hiatibus terræ deliteſcentibus. Scilicet Apoſtolico choro, omniq; illa ætate, quæ à Domino ſuſceperat viuæ vocis auditum, de hac luce pro-

ce propudiose desciscente, tunc velut in vacuam domum falsę doctrinæ impius sese error demersit, & tamquam vbi nullus iam diuini census defensor, corripientes arma mendacij oppugnare Apostolicam veritatem pertinaciter annituntur. Agite sultis, Romanenses Myrmillones, Antiquitatis hanc galeam quoad vultis obuertite, & è vestigio eodem clypeo capite vos sisti persentietis, vulnusque maius quam daturi estis, in præcordijs vestris indipiscemini, profligatique protinus ceu fulmine entheo toti toti occidetis. Pugnandi hæc corroborata fiducia istum apud me concitauit animum, vt intrepide in vnum velut fasciculum colligere annisus sim vltimæ Antiquitatis longe lateque dispersæ amabilem ordinem, quem in tam succinctum ma-

nipulum primore hac mea cura, donec ætate, otio, rebuſque alijs meis commodo ferentibus illuſtrius aliquod opus quondam à me condatur, nunc quidem concinnare ſtudui. Atque hoc tirocinij mei ſpecimen in Paternitatis veſtræ ſinum cur demiſſo animo deponere cogitarim, nolim vos vel mirari, vel adeo cauſas alias anxie à me efflagitare. Equidem vere vobis affirmo, Patres venerandi, calcar huius curriculi à vobis mihi primitus impactum fuit. A vobis autem? Teſtabitur vtique id lubens volens, niſi fallor, Reuerendus Dominus Colonius, Symmyſta veſter conjunctiſſimus, meamque hanc compellandi fidentiam vltro vobis explicare beniuole haud grauabitur: imo adeo benigniſſimæ huius ſuæ προθυμίας ἔνδειγμα innocenti huic veſtibulo Hi-

ſtoriæ

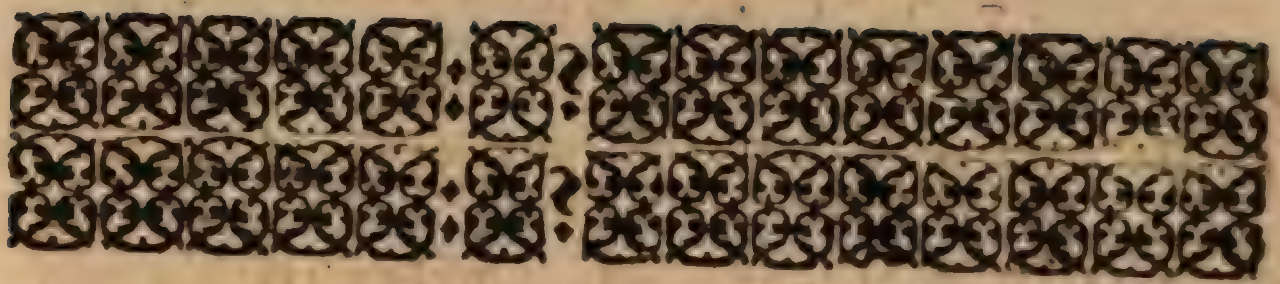
ſtoriæ meæ publicitus appendere nullus dubitaui, illius affectus ſui in nomen Pareanum , adeoque me ipſum , locupletiſſimum teſtimonium, eruditiſſimam illam & delenificam epiſtolam ad parentē meum de ſtudiis meis cui cui modi amico animo perſcriptā. Enimuero lubens fateor, numquam me eouſque alas paruitatis meæ libraturum fuiſſe , vt in tam arduum , ipſoque Euſebio teſte, difficilimum laborem me conferrem , quippe & ætatis meæ & Eccleſiaſticæ ἀπραξίας memor, niſi hoc heniucho tam procliui tam indulgenti orbitas impeditæ huius viæ me inſiſtere poſſe in animum induxiſſem: poſteaquam videlicet tam proſpere ſucceſſit primus ille meus conatus in contrahendo vniuerſalis HISTORIÆ PROFANÆ adæque diffuſo corpore.

Accedebat & aliud inſtituti huiuſce mei ἑλκυστικὸν, rerum inquam mearum ſubitanea facies, quæ vna cum publica contritæ patriæ noſtræ fortuna quaſi ἀπὸ μηχανῆς nunc nuper in melius conuerti viſę ſunt. Nimirum exercuit nos, vti recordamini, plurium annorum triſtiſſima Ate, quæ in diuturno ac perturbato exilio omnes Muſarum lubentias, omnia gaudia, omnemque hilaritudinem nobis plane expectorauit, ac nihil niſi diuidias & cordolia creauit. A rabie iſta immani Anti-Chriſtiana Eccleſiam Ieſu Chriſti anhele gementem ſupremus malorum Auerruncus liberare nuperrime occæpit, inſtaurando cultui ſuo conceſſo Boreali illo Cyro, qui populum Dei juxta cum Dynaſtis & poteſtatibus à Romana Meretrice miſere ſubjugatis, ac tantum

tum non crudeliter oppressis, in templum Domini reducat. Inter quos & Herus meus Serenissimus auitis suis territoriis ab Iberica tyrannide barbare contra diuina humanaque jura spoliatus, in Domino caput rursum extulit, gauisusq; vnice fuit, nouam sibi copiam virtute Dei concedi instaurandi Israelem. Quo zelo repurgandi Ecclesias scholasque, ab pestilenti fermento Babylonico insanum quantum vitiatas, dum flagrat religiosissimus Princeps, me quoque clementissime nuperrime euocatum voluit Seminarium nouum Lutreæ suæ pro gratia mihi à Deo concessa recens plantare, juuentutemque antiqua pietate, linguis liberalibusque artibus, sub irreptitia noua Idolomania prodigialiter pulsis, rursum imbuere. In hac igitur vestra vicinia

prę̨teritorum annorum memoria aurem mihi vellicauit, è vestra Ecclesia identidem nouas plantulas in Vrbis huius φυτευτήριον fuisse submissas, in quo animulos suos & vera pietate & liberali doctrina morumq; commoditate informare quirent. Nouam hanc prouehendę juuentutis heic iterum patefactam commoditatẽ quin Paternitatibus vestris hoc tempore insinuarem, pro singulari cultu in vos meo intermittere non potui: vestras Paternitates humiliter orans, vt hanc meam προσφώνησιν æqui bonique consulatis. Dominus Iesus regat vos Spiritu suo sancto, vestrisque laboribus copiose benedicat, repleatque omni & spirituali & corporali benedictione. Lutreæ Palat. a. d. Eidd. Septem. 1632.

THEO-

THEOPHILVS COLONIVS Ecclesiæ Metensis Pastor

Viro Clarissimo

PHILIPPO PAREO Dav. Fil.

Salutem à Domino.

R*Euerende, Clarissime Domine: Cum nuper ad Dn. Rotarium, fratrem & amicum honorandum, literas darem, ipsum tibi plurimam salutem meo nomine vt impertiretur, rogaui. Ex cuius responso cogno-*

cognoui , hoc officio illum probe defunctum: quod ſane mihi gratiſſimum fuit: præſertim cum tibi ſignificarit, mihi vehementer probari doctiſſimi filij tui labores, ſummoque apud me eſſe pretio librum eius, cui titulus eſt Medulla vniuerſalis hiſtoriæ profanæ. *Ipſum præterea rogabam, vt illi ſuaderet* hiſtoriam Eccleſiaſticam *eadem methodo comprehendere: ex cuius litteris video, Deum hunc animum illi indidiſſe, in eaque valde iam eſſe prouectum: vnde maximam percepi voluptatem, adeoque geſtio, auideque exſpecto hoc opus. Primus eius labor cum plauſu exceptus eſt, eique Deus benedixit: ſpes eſt igitur fore, vt hic ſecundus eundem ſortiatur exitum, imo feliciorem: quia in Hiſtoria Eccleſiaſtica multa ſunt conſideratione digniſſima, vſuque præſtantiſſima. Quin etiam hoc pacto tum opus Deo gratum præſtabit, tum ſibi decus*

nomi-

nominiſque celebritatem magis ac magis apud doctos conciliabit. Hunc meum candorem ſcribendique libertatem, quæſo æqui bonique conſulas. Abs humanitate tua hoc vt impetraturum me confidam, efficit recordatio honorifica parentis tui p. m. cuius diſcipulum me fuiſſe glorior, cum è Collegio SAPIENTIAE promoueretur, vt ſuccederet in locum Doctoris KIMEDONCII, quem etiam docentem audiui. Tecum familiariter verſari mihi datum non fuit, te tamen vidiſſe, audiſſe publice in Academia diſputantem Heidelbergæ & Baſileæ, quoad viuam, iucundam conſeruabo memoriam. Dei eximia in te dona colo. Seruo in Muſeo plurima monumenta ingenij tui. Habeo ſimiliter parentis tui τοῦ μακαρίτου opera Theologica, quæ in oculis fero, ex quibus nihil mihi deeſt, præter Commentarium in ſanctum Matthæum, quem

enixe

enixe expeto, futurum mihi ex vsu non mediocri, Evangelium S. Marci in hac Ecclesia exponenti: sed haud scio an seorsim væneat à cæteris eius operibus, quæ coniunctim curasti excudenda. Cæterum ad honorandum Dominum filium tuum vt reuertar, te etiam atque etiam rogo, vt hæc epistola ipsi tradatur legenda, eique significes, me paratum esse ad omnia officia ipsi deferenda, & præstanda. Eadem tibi, Reverende vir, offero, quem suspicio tum ob præclaras animi dotes, tum ob nomen, quo decoraris: adeo vt tuis parere mandatis semper gratissimum mihi fuerit: quod reapse experieris, quando experiri cunque placuerit. Interea DEVM O. M. supplex veneror oroque, vt nouis subinde benedictionibus te tuosque locupletet, tibique omnia

prospe-

prosſpera & felicia cumulatiſsime largiri dignetur. Dabam Metis a. d. 18. Septembr. 1631.

DANIEL

DANIEL PAREVS
Lectori Salutem.

IN descriptione *Reformationis Evangelicæ* sub calcem libelli deprehendes methodi meæ, quam in historia Ecclesiastica sequutus sum, hiatum aliquem, ob festinationem Typographi & peregrinationis meæ præter exspectationem exortum. Desunt enim *Hæretici*, *Synodi*, & *Colloquia*. Quorum omnium historiam propediem Deo annuente cum fenore daturus sum. Vale, & conatibus meis applaude.

HISTO-

VNIVERSALIS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ MEDVLLA.

HISTORIA vniuersalis à rebus gestis commode diuiditur in Profanam, & Sacram siue Ecclesiasticam. Illius Medullam non ita pridem confecimus, & bono publico euulgauimus. Restat, vt eodem filo & sacram siue Ecclesiasticam deinceps pertexamus.

Ecclesiasticam historiam appellamus eam, quæ à mundi ipsius creatione orsa, initium, progressum, ac varium statum Ecclesiæ describit.

Partes eius duas constituimus: vnam de Creatione, alteram de Ecclesia.

Vniuersa hæc mundi machina, cœlo, terra, marique comprehensa, non æterna est, vt Philosophi nonnulli fabulantur; sed certum habuit initium: nec casu vel temere exstitit, sed à Deo Elohim, Patre, Filio, & Spiritu sancto, pro libera sua voluntate, per sex dierum interualla, ex nul-

la subiecta materia, creata & absoluta est, annis ante Christum natum solidis 3 9 2 8. iuxta quorundam computum.

Prima die Deus Opt. Max. creationem inchoauit non à cœlo, proprie sic dicto, quod secunda demum die factum fuit; sed ab altitudine quadam circulari, siue sphæra, quam Moses Genes. cap. 1. vers. 1. שמים vocat, & recte de sphæra ignis intelligitur; cum qua continuo quoq; terram, velut centrum illius sphæræ, creauit, adeoque & aerem & aquam; quæ omnia confusa atque inuicem mixta, Chaos ab antiquis dicebantur; vel materia prima Philosophorum generabilis, & corruptibilis, sed hactenus omnino indiscreta. Terram namque tegebant aquæ, hinc abyssus maxima, tenebræ opplebant aquas immixtas aere. Nulla erat terræ habitatio: quippe quæ nondum, nisi potentia, (vt dicitur) erat, aer sine vlla ratione immixtus igni differebatur. Iccirco dicit Moses, terram fuisse תהו ובהו *Tohu Vabohu*, h. e. vastam, vacuam, & horridam. Omnia item nocte atque tenebris erant obuoluta, quas Deus, etiam antequam sol esset creatus, dispulit, & earum loco lucem induxit, quam vocauit diem, & quidem diem primam, quæ constaret vespera & mane.

Secunda die cœpit Deus chaos illud disgregare, & pulcherrimo ordine disponere. Fecit itaq; רקיע expansum, & diuisit aquas. Expansum autem proprie est totum illud corpus, quod ab octaua sphæra, vsq; ad sphæram ignis extenditur, & latiori vsu שמים *cœlũ* dicitur in scriptura.

Et

Et complectitur cœlum tum aereum, tribus regionibus distinctum, in quibus meteora aerea, aquea & ignea generantur: tum æthereum, quod inde à luna ad cœlum vsq; supremum patet.

Tertia die Deus terram consólidauit, & ab aquis separauit: tum herbis, arboribus, plantisq; fœcundis vestiuit.

Quarta die cœlum expoliuit & ornauit luminaribus, Sole, Luna, & stellis cæteris.

Quinta die mare fluminaq; piscibus refersit; ac tum deinde aues in aere dispersit.

Sexta die animantia terrestria, & hominem ipsum, Dominum & possessorem rerum omnium in mundo fabricatarum formauit, eumq; in Paradiso horto amænissimo collocauit.

Septima die quieuit Deus, vt significaret, hominem esse extremum & summū opus, quo ipse delectetur, & in quo acquiescere velit. Tum Sabbatum etiam, quietis diem, instituit, eumq; sanctis & diuinis vsibus dedicauit.

Atque hæc breuiter de Creatione, ex præscripto Moysis, omnium Historicorum antesignani. Nunc qualem inde Ecclesiam Deus ex genere humano collegerit, videamus.

Ecclesia est cœtus hominum, quos Deus inde à mundi initio, pro gratuita misericordia, ad gratiæ ac gloriæ communionem euocauit.

Estque alia veteris, alia Noui Testamenti. Veteris Testamenti Ecclesia ante Christi aduentum, Patrum, Prophetarum, aliorumque ministerio, tum ordinario, tum extraordinario, collecta ac gubernata fuit.

Status eius est liber, vel seruilis.

Liber, cum populus Dei soli Deo subiectus, ab eo præpositos suos accipiebat.

Præpositi illi duûm generum: Patriarchæ, & Iudices.

Patriarchæ tum ante, tum post diluuium, doctrinam cælestem per manus traditam propagarunt: voce & exemplo, veram & colendi Dei, & recte viuendi rationem, cum domesticis, tum iis, apud quos peregrinati sunt, monstrarunt: suosq; subinde, cum de lapsu primorum parentum, & secuta horribili naturæ humanæ corruptione, variisque miseriis & calamitatibus ab illa dependentibus; tum de immenso beneficio promissi seminis, quod genus humanum in integrum sit restituturum, erudierunt.

Adamum primum Patriarcham, & generis humani parentem, cum Deus ad similitudinem suam finxisset, mentemque ei diuinam indidisset, collocauit ipsum in amænissimum fœcundissimumque hortum Paradisi: & rerum omnium, quæ in mari, terra, & aere iam viuebant, Dominum & administratorem constituit: qui etiam productis ad se dissimilibus omnium animantium generibus, singulis naturæ suæ conuenientia nomina imposuit: ipse interim sui simili atque compare carens. Proinde somno oppressus, ortam ex se, mirabili Dei opificio, Heuam, adiutricem & coniugem accepit; cumque ea permixto sexu genus hominum propagare iussus, solemni ritu coniugii, eidem à Deo copulatus est. Interim malignus, inuidus ac crimi-

nator

nator spiritus Sathan, ob superbiam cœlo pulsus arrepta occasione nocendi, & ægre faciendi tam Deo, quam homini, feminam, imbecilliorem ex his primis parentibus nostris, Heuam videlicet, sub specie serpentis, blande astuteque aggressus est, & persuasit, vt spe melioris sortis, planeque diuinæ, de vetita in Paradiso arbore, boni & mali intelligentiam habente, pomum decerperet atque comederet; cui tamen esui certa mors à Deo, pessimaque vitę conditio erat proposita, & palam denunciata. Obsecuta est misera Heua, nec quieuit donec ad eundem lapsum, & ad idem contemptus ac inobedientiæ scelus erga Deum Opt. Max. maritum quoque Adamum impelleret. Paradisus, hortus ille voluptuarius, collocatus fuerat in Orientali regione Eden, vbi postea sita fuit Palæstina, siue terra sancta. Mansit is ad diluuium vsque, in quo natiuam suam amænitatem amisit. Consentaneum est, arborem scientiæ boni & mali stetisse in monte Caluariæ: vbi postea Christus crucifixus est; vt eodem loco expiaretur peccatum, vbi commissum est primum. Lapsum primorum parentum secuta est protinus nuditas, hoc est, priuatio notitiæ veræ de Deo, iustitiæ, dilectionis, obedientiæ & vitæ. Hanc texerunt foliis fici, & perizomatibus, tum tunicis pelliceis à Deo ipso ad illum vsum paratis atque consutis. Vnde adhuc vestes tanquam signa reatus gerimus, vt in quantam miseriam ex tanto dignitatis fastigio deciderimus, recordari possimus. Porro Deus grauiter offensus inobedientia isthac, He-

uam quidem ad perferendas partus molestias, imperiumque mariti, damnauit: Adamum vero ad sustinendos in victu comparando cum sudore labores destinauit: vtrumq; Paradiso pulsum, ac definito miseræ vitæ tempore, in terram maledictam eiecit: vnica spe salutis in futuro semine mulieris, Christo seruatore nostro, relicta: idque primo anno mundi conditi, die sexta. Exulauit autem Adamus in agro Damasci, quadraginta milliaribus ab Vrbe Hierosolyma: vbi labores iniunctos patienter tolerauit; & quamuis miseriis omnib⁹ tota vita, & deinceps morti ipsi esset obnoxius: in Ecclesia tamen ad Patrem vsque Nohamum annis nongentis & triginta de filio Dei docuit, suosq; posteros ad spem im̃ortalitatis, & vitæ æternæ erexit atque animauit. Mortuus anno ætatis 930.

Per protoplastas illos, primosque parentes nostros, vniuersum genus mortalium lõgissima postmodum serie propagatum est. Illi enim obtemperantes mandato de sobolis procreatione, antea in Paradiso dato, naturæq; humanæ insito; susceperunt primum duos filios, Cainum & Abelem, quos de Deo, de operibus eius, de tristi lapsu suo, deque promisso Messia, & Seruatore mundi haud dubie fideliter instituerunt: sed vt diuersis studiis, ita etiam ingeniis, animisq; discrepantes filios experti sunt. Nam improbus ille Cain agricola, eques, & politicus, Abelẽ fratrem suum, opilionem, pium & innocentem, quẽ in sacrificio diuinitus sibi anteferri viderat, ex mera inuidia necatum, in agro Damasceno, sustulit.

stulit, circiter annum mundi 60. vel vt alii voluunt, 100. Atque ita Abel protomartyr sanguine suo veram de Deo doctrinam tanquam sigillo obsignauit, & testatus est. Hinc in duas quasi familias statim dissecta est Ecclesia: in veram scilicet Sanctorum Patrum: & falsam Cainicam, vsque ad diluuium. Cainus hoc parricidio commisso, profugus à conspectu suorum factus, perpetuo tremore capitis & conscientiæ, ceu furiis quibusdam, exagitatus, arreptis secũ sororibus, & ipse sobolem procreauit; primumque oppidum Henoch, de nomine filii Henoch condidit, eo loco, vbi post diluuium Babylon stetit. Eum secuti sunt Irad, Mahuiael, Mathusael, Lamech, & cæteri nepotes, qui Patris imitati malitiam, & ipsi hostes piorum facti, omnibus sese vitiis, sceleribusque polluerunt. Si Cedreno credimus, Cainus, anno mundi 931. proximo scilicet ab Adami morte, ædium ruina periit. Alii à Lamecho quinto nepote ipsius interfectum esse opinantur.

Etsi autem Adamus multos alios liberos genuit: tamen solus Sethus, natus anno mundi 130. nominatur post Cainum & Abelem: quod is solus doctrinæ veræ professor, & Ecclesiæ lumen fuerit.

Is enim Abelis interfecti vices subiens, traditam à parentibus disciplinam de creatione mũdi, de astrorum motibus, de literarum studiis, de vero Dei cultu, de politia publica & priuata, de ꝓmissione Euangelii, cæterisq; rebus, cõstanter

tenuit,auxit, conseruauit, adeo vt Deo ipsi benedicenti complures electi sanctique Patres ab eodem longe lateque proseminati fuerint. Vixit autem Sethus annos 912. & vidit septem subsequentes Nepotes. Ad eundem Sethum Lucas Christi genealogiam deducit, non ad Cainum, quod Caini progenies esset viperarum, Sethi piorum.

Enos filius Sethi, tertius Patriarcha ab Adamo, doctrinam & veros cultus Dei, Cainitarum idololatria atque tyrannide pene obscuratos, instaurauit, & fideliter propagauit. Obiit anno ætatis 905. & vidit omnes sequentes Patriarchas vsque ad diluuium.

Ex Enos natus est Kenan, quartus ab Adamo Patriarcha, qui diem suum obiit anno ætatis 910. genuitque multos filios & filias. Inter hos numeratur

Mahalaleel, natus anno mundi 395. quintus ab Adamo veræ Ecclesiæ doctor, seu gubernator. Mortuus anno mundi 1290. ætatis 895.

Ex Mahalaleel natus est Iared, anno mundi 460. sextus ab Adamo veræ Ecclesiæ Episcopus. Obiit anno ætatis 962.

Ex Iared natus est anno mundi 622. Enochus, qui inter alios Patriarchas, tanquam Hesperus inter stellas emicuit. Fuit enim Propheta & doctor Ecclesiæ sincerus, fidelis & constans, qui promissionem Messiæ, verosque cultus Dei propagauit, & à labe, furore, & fraude Cainicæ multitudinis defendit. Ideoque, Deus eum anno mundi 987. ob singularem pietatem, vitæque

que sanctimoniam, viuum à cœtu sanctorum Patrum ad se in cœlos transtulit. Simile exemplum non habemus de vllo alio homine, nisi de Elia: quorum raptu Deus voluit testari, quod post hanc vitam pręparauerit aliam suis sanctis, in qua cum Deo in æternum viuant.

Ex Enoch natus est Mathusalem, qui inter omnes mortales longissime vixit, mortuus ipso diluuii anno 1656. ætatis 969. Et videtur Deus defectum annorum sanctissimi Patris in pio filio supplere voluisse.

Ex Mathusalem anno mundi 874. natus est Lamech, pius & salutaris doctor Ecclesiæ, mortuus anno mundi 1651. ætatis 777. quinquennio ante diluuium.

Ex Lamecho, anno mundi 1056. natus est Noah, decimus ab Adamo Doctor & Episcopus Ecclesiæ, ac diluuii venturi pius præco: quemadmodum Lothus conflagrationis futuræ Sodomitarum, Moses & Aaron interitus Pharaonis & Ægyptiorum. Per id temporis genus hominum vt numero, ita quoque malitia mirum in modum creuit: adeo vt etiam piorum Patriarcharum liberi à Cainitis seducti matrimonia cum illis iunxerint, & gigantes, contemptores Dei & hominum, propter robur corporis, & externam potentiam, procrearint. Hæc horrenda confusio sanctorum & impiorum mire afflixit Ecclesiam veram, & piorum patrum familiam ad paucos admodum deduxit. Hinc ærumnosum plane & laboriosum fuit Noami curriculum, vtpote quem oportuit cum eiusmodi au-

dacibus & nefariis belluis conflictari, earumq; fastum & superbiam arguere, impietatem taxare, libidinem reprehendere, & vitia alia atrocissima damnare.

Cum vero Noamus, vir iustus & integer, admonitus à Deo, 120. totis annis mortales ad pœnitentiam cohortatus fuisset laboriosissime, futurumque diluuium annunciasset: nulla vero emendationis spes apud homines esset reliqua: voluit Deus, ira iustissima accensus, exequi pœnam, quam interminatus fuerat. Itaque iussit Noamum cum sua vxore Tytea, siue Sybilla: tribus filiis, Semo, Iaphetho, & Chamo, eorumque vxoribus, delectis simul animantium cuiusque generis paribus: arcam ingredi: in qua apparanda & perficienda amplius centum annos consumpsit. Cum igitur ingressus esset Noamus arcam, Anno mundi 1657. ætatis suæ 600. die 17. secundi mensis; clausit post eum Dominus fores. Mox ruptis abyssi fontibus, apertisque cœli fenestris, aquarum moles ingens collecta est, orbemque terrarum in quadraginta diebus sic repleuit, vt arca natare in aqua cœperit, quæ adeo creuerunt & præualuerunt, vt omnes montes excelsos operirent. Cum vero centum & quinquaginta dies in aquis errasset Noamus, recordatus est tandem illius Dominus, & omnium quæ cum ipso in arca erant.

Nam die 17. mensis septimi, arca in montibus Armeniæ resedit: quorum tanta fuit altitudo,

tudo, vt quamuis paulatim diminuerentur aquæ, in decimum tamen mensem vsque quiescere arcam ibi oportuerit, priusquam cacumina aliorum montium conspicerentur. Nam primo die mensis decimi primum cacumina montium apparuerunt. Hinc animum recipiens miser Noamus bene tandem sperare de exitu tantæ inundationis cœpit. Post 40. dies dies fenestram arcæ aperuit, & coruum columbamque ad explorandum terræ statum emisit.

Et reuersus quidem est coruus, & citra arcam vltro citroque volitauit, sed in arcam tamen recipere se non est ausus. Columba vero in arcam reuertit. Ex quo satis intelligere potuit NOAMVS, nondum desiccatam esse terram. Emisit ergo post alios septem dies iterum columbam, quæ tempore vespertino reuersa folium oleæ decerptum portauit in ore suo. Quo indicauit DEVS iam arbores iterum eminere, & mox meliora esse secutura. Post alios septem dies emissa columba non rediit ad arcam, quod satis indicio fuit, iam desiccatas esse super terram aquas, & viuere iterum in ea posse animantia.

Amouit igitur NOAMVS tectum arcæ, claréque conspicatus est siccam terræ superficiem. Nondum tamen exire ausus fuit: sed diebus quinquaginta sex, mandatum DEI certum de exitu exspectauit: quod cum tandem diuturnis votis atque gemitibus expertum accepisset: post annuum spatium, egressus

est saluus & incolumis cum reliquo illo generis humani seminario in arca defenso, eductis secum in terram omnibus animantibus, quas Deus reliquas fecerat.

Atque ita Noamus generis humani alter Parens, atq; instaurator factus est: vere Ianus ille bifrons, qui ante & post diluuium mundũ vidit. Recepto igitur omnium rerum dominio, & restitutis à Deo omnibus ordinibus in integrum, Oeconomico, Politico, & Ecclesiastico: cultum Dei instaurauit; mandatum de amplificatione generis humani compleuit: cœlestem quoque arcum, testem fœderis icti cum summo Deo, nulla deinceps eluuione hominum genus periturum, ex singulari gratia conspexit. Post hæc conuertit se cum filiis tribus, Semo, Chamo, & Iapheto, eorumque liberis ad agriculturam, ad plantandum vineam, ad carnes esui humano præparandas, ad domos extruendas, vrbes condendas: & ad alias in vita operas artesque necessarias tractandas. Ebrius aliquando factus, ac dormiens denudatus genitalia, ridetur à filio Chamo. Qua impietate indignatus, eundem Iapheto & Semo fratribus, mutata cõditione seruire voluit.

Cum vero hominum ingentem multitudinem ex se filiisque prognatam cerneret, & benedictionem in semine suo promissam considerarei; nec dum amplius prouinciæ, quas tenebant, alendis omnibus sufficerent: Orbem terrarum in tres distribuit partes, pro filiorum numero, singulisque suam habitandam concessit:

& Semo,

& Semo quidem Orientem, h. e. Asiam tribuit, Chamo Meridiem siue Africam, Iapheto Occasum & Septentrionem, siue Europam: vt successione temporis singuli cum suis, plagas sibi attributas inhabitarent; quod & postea factum est. Nam ex liberis illis Noami, eorumq; posteris infiniti propemodum populi propagati, & regna innumera per Orbem deinceps constituta fuerunt. Vixit Noamus à diluuio 355. annos, mortuus Anno Mundi 2006. ætatis suæ 950. Pater Noui & secundi Mundi.

Vt autem ante diluuium Cainus cultum Dei & politiam impiam introduxit: ita post diluuium Ecclesiæ Idololatricæ & nouæ politiæ author extitit Chamus, & posteri eius. Duce enim Nimrodo, Chami Nepote, confidentia & temeritate ingenti, Anno Mundi 1758. à diluuio 131. ædificarunt ciuitatem & turrim Babel, cuius culmen ad cœlum vsque pertingeret, & pro Deo vero Ignem sacrum, qui in historiis nominatur Vr, Orimasda, & Vesta, coluerunt, atque adorarunt in Chaldæa. Pœna huius insani conatus fuit confusio linguarum. Cum enim antea vniuersus populus in terris non nisi vna lingua patria Hebræa esset vsus, Deus ex vna illa multiplices, & penè innumerabiles linguas & Dialectos effecit. Formam quoque Politiæ aliam instituit. Chamus cum suis posteris, & reiecta potestate patria, vi & armis cogere homines ad obedientiam aggressus est. Nam ad Africam, hæreditariam partem, Syriam etiam & Asiæ maioris regiones vi adiecit: fratres

ſuos oppugnauit, & ignem idololatricum adorare ſuos ſubditos coegit. Sic floruit quidem aliquandiu, & dominatus eſt in terris Chamus, multoſque ex ſe populos propagauit: ſed tandem tamen poſteri eius pœnas iuſtas Deo ſoluerunt, cum ſolum Chananæorum poſteris Semi, hoc eſt, Iſraelitis, traditum eſt, in eoque ſedes Eccleſiæ, & Regni conſtituta.

Iaphetus paternæ quidem religionis, doctrinæ, & politiæ cuius fuit fidelis & ſtudioſus, ſed poſteri tamen illius paullatim diſceſſerunt à vero Dei cultu, & idola amplexi ſunt, quibus tota Aſia minor & Europa impleta fuit.

Semus, Patriarcha Eccleſiæ veræ, verbi diuini Præſes, & propugnator ſedulus in Salem habitauit, Deum vere coluit & inuocauit: idololatriæque Chamitarum, quoad potuit, aduerſatus eſt. Mortuus Anno Mundi 2158. à diluuio anno 502. poſt obitum Patris 153.

Arphaxad Patriarcha, filius Semi, natus biennio poſt diluuium, expletis vitæ annis 438. deceſſit Anno Mundi 2069.

Sale, filius Arphaxadi, tertius Patriarcha poſt diluuium à Semo, docuit Nepotes omneſque poſteros, vſque ad Iſaacum. Mortuus Anno Mundi 2126. ætatis 433.

Heber, pronepos Semi, ſuis maioribus, viris ſanctiſſimis non diſſimilis, doctrinam de Deo, & eius filio venturo, pure caſteque tradidit: & feritati Nimrodi ſeſe oppoſuit, qui Eccleſiam Dei miſere turbabat. Hæc Heberi animi præſentia, & fides excellens meruit, vt authoritate

ſancti

sancti Patriarchæ Semi, Ecclesia ab eo appellationem sumeret, & Hebræi dicerentur, qui doctrinam & fidem sancti Patris Heber retinerent. Ac mansit hęc appellatio Ecclesiæ vsq; ad Christi tempus. Vixit autem Heber inter omnes Patres sanctos post diluuium diutissimè, annis videlicet 464. mortuus anno mundi 2187. Cum hoc Heber per omnem vitam Abrahamus vixit, Pater ille credentium. Sub eiusdem ætatem incidit horribilis illa confusio linguarum: & in solo Heber, eiusque posteris, cum vera fide, religione, & pietate, mansit primæua lingua Hebræa.

Phalechus, filius Heberi, Paternæ auitæque doctrinæ auditor, eo tempore natus scribitur, quo Deus, linguis confusis, dissipauit agmen Nimrodicum, in turre Babylonica extruenda occupatum. Decessit Anno Mundi 2026. ætatis 239.

Regu, sextus Patriarcha, filius Phalechi, mortuus est Anno Mundi 2052. ætatis 232. Adeo post linguarum diuisionem anni vitæ humanæ sunt imminuti.

Serug, septimus Patriarcha, filius Regu, vita functus est anno Mundi 2080, ætatis 230.

Nachor, octauus Patriarcha, filius Serug, decessit anno Mundi 1998. ætatis 148. & Abrahamum non vidit.

Tharah, filius Nachor, trinepos Heberi, Pater Abrahami, in Vr Chaldæorum ciuitate, cui ab igne nomen fuerat inditum, habitauit inter impios, & speciosa illorum religione in errorem

rem quidem inductus, sed non plane seductus est: diis autem alienis seruiuit, & in illa maiorum veritate liquida & simplice firmiter non perstitit. E Chaldæa postea migrauit cum filio Abrahamo, nuru, & fratris filio in Mesopotamiam, & in Vrbe Haran hospes vita defungitur, anno Mundi 2084. ætatis 205. Cananæam Abrahamo filio promissam non vidit.

Anno Mundi 2020. misertus Deus Optim. Max. Ecclesiæ suæ, cum decreuisset Abrahamum Patrem facere omnium credentium, primo eum ex Vr Chaldæorum cum Patre Thahah, vxore Sara, & Lotho Patruele, vocauit in Haram Mesopotamiæ: vbi Abrahamus quadriennium permansit. Ex Haran profectus est in terram Canaan, vbi primum in Sichem, postea in Bethel, sedem rerum suarum fixit. Inde pulsus fame profugit in Ægyptum, vbi in periculum non leue incidit, propter raptam à Pharaone Sara Vxorem. Reuersus inde migrauit in Hebron, & ibi agrum emit pro sepulturæ loco sibi suæque familiæ. Inde discedens venit in Dan, & tandem in Gerar, vbi surrepta eius coniuge ab Abimeleco, Rege Gerar, in discrimine iterum magno versatus est: sed Deo tandem vindice euasit, ac coniugem inuiolatam recepit. Fuit autem diues & potens Abrahamus, adeo vt iam olim coactus sit secessionem facere à Lotho patruele, cui terram ad flumen Iordanem concessit. Is inter impiissimos sodomitas, illectus loci fertilitate; habitare praelegit. Tunc temporis Chodorlahomor, Rex Elamitarum

rum siue Persarum, Assyrios & Babylonios Reges accendit in Reges Sodomæ ac Gomorrhæ, quos magis ambitione & libidine dominandi, quam iusto aliquo titulo sibi subiugauit: capto etiam in Sodomis Lotho, quem Abrahamus manu trecentorum & octodecim adolescentum liberauit, recuperatis omnibus spoliis. Et sic Chananeæ possessionem inchoauit, primusque in ea victor & triumphans pedem fixit: quo nomine ei Melchisedech, Rex iustus in Salem, (quem Patriarcham Semum fuisse existimant) benedixit, & ipsum vna cum exercitu, pane vinoque refecit. Confecto in Sodomis bello, & victoria, gratiisque Deo actis per Melchisedechum, cum Abrahamus metueret, ne Babylonii bellum restaurarent; aut ne Chananæi inuidia, aut spe prædæ illecti in eum quasi spoliis onustum irruerent, Deus volens remunerari eius pietatem, fortitudinem & virtutem, apparuit Abrahæ, eumque roborauit, dictitans, nihil ipsi ab Assyriis aut Chananæis esse metuendum; Ipsum enim sibi cordi esse & curæ: se eius protectorem, & tutorem fore: & maiorem in modum semen eius multiplicaturum, & terram Chanaan in possessionem daturum. Vt vero in fide amplissimarum istarum promissionum, tam ipsum, quam omnes eius posteros confirmaret, instituit Circumcisionem anno mundi 2048. quæ sigillum erat fœderis à Deo, cum Abrahamo & posteritate eius initi: quo populus DEI ab omnibus gentibus discernebatur. Famosæ tunc erant ad Iordanem Vrbes quinque: Sodomæ,

mæ, Gomorrhæ, Adamæ, Seboim, Zoar, quas propter immanissima scelera, & effusas in omni intemperantia libidines, Deus horribili exemplo, igne ac sulphure cœlitus demissis, exussit ac deleuit: solo Lotho, cum suis ope Angelorum seruatis; qui ipsum cum familia de monte in oppidum Zoar deduxerunt; cui ciuitati subuertendæ Deus etiam propter preces Lothi pepercit. Ex hac combustione Pentapolis illa regio in lacum bituminis versa est, fœtorem pestiferum exhalantem, & perpetuum iræ diuinæ tristissimum spectaculum exhibentem. Lacus in illis terris adhuc hodie esse dicitur, pice ac sulphure perpetuo ardens: Græcis *Asphaltites*, seu *bituminosus*: Latinis *mare mortuum* dictus.

Fuit alias Lothus, Vir pius & iustus, patruelis, comes, & socius omnium ærumnarum Abrahami. Miser in hoc, quod vidit charissimam vxorem, contra mandatum Dei ad supplicium Sodomæ respicientem, obriguisse, & in salis statuam, siue perpetuum lapidem conuersam esse. Infelix etiam ob id, quod ebrius factus incestam cum filiabus propriis consuetudinem habuit. Moab & Ammi procreauit, quorum posteri hostes Ecclesiæ & piorum facti sunt: Moabitæ & Ammonitæ vocati.

Abrahamus porro ex Ancilla Hagar suscepit filium Ismaelem, qui Ismaelitis in Arabia nomen dedit. Ex Sara autem Vxore iam annosa miraculose sustulit Isaacum, quem puerum tredecim annorum ex mandato Dei in monte Moriah

riah immolaturus, fidem suam atque obedientiam ita probauit Deo, vt is promissionem de Messiah Seruatore, ex semine Abrahæ nasciturо, ei repetiuerit, filiumque saluum restituerit; Anno Mundi 2062. Isaaci loco ariete in holocaustum oblato, qui cornibus hærebat in vepribus.

Morti propinquus Abrahamus, vt lites ab obitu suo, inter filios, quos ex diuersis Vxoribus habuit, dirimeret, testamentum fecit, & Isaacum vnicum hæredem suum instituit, reliquos muneribus ornatos à se dimisit. Tandem vitæ suæ terminum attigit, & huic mundo valedixit, anno ætatis 175. orbis conditi 2183. sepultus in Hebrone à duobus filiis, Isaaco & Ismaele. Erat autem 75. annorum, cum ex Harane proficisceretur. Centum ergo annis, nuda Dei promissione contentus, in terra Chanaan oberrauit, quam Deus præ cæteris terris & politiis aliarum gentium delegit, & posteris Abrahami inhabitandam dedit, vt ordinaria sedes esset veræ ipsius notitiæ & cultuum; & perpetua velut arx veræ Ecclesiæ, in qua lumen veræ de Deo doctrinæ, velut in eminenti & illustri specula positum, inter vicina & florentissima regna, Ægyptium, Syriacum, Babylonicum, Persicum, luceret & conspiceretur: omnibusque cæteris gentibus clarissimam veritatis lucem vbiq; anteferret. Et quia Messiam, promissum seruatorem, in hunc mundum Deus missurus erat, hanc ipsam terram Chanaan Abrahamo promissam, hospitium eius esse voluit: vbi videli-

cet nasceretur, doceret, miracula faceret, victima fieret, & ex morte suscitatus Regnum suum inchoaret. Cum adhuc viueret Abrahamus Ecclesia angustissimo numero continebatur: postea publice constituta in Iudæa, deinde propagata per Christum, postremo per Apostolos diffusa est in totum orbem terrarum.

Isaacus natus est plane miraculose, præter naturæ cursum & ordinem, è Patre Abrahamo, & matre Sara, vtroque sene, & altero non tam natura, quam ætate sterili, & ad generandum haud idoneo. Natus enim est, anno Mundi 2049. ætatis Abrahami centesimo, & Saræ nonagesimo; quam Deus sterilitate ablata, fœcundam reddidit. Circumcisus est octauo die à Patre Abrahamo, vt esset in fœdere, quod Deus cum Abrahamo, & omnibus illius posteris, circumcidentibus se, iniit. Cum annos haberet 40. duxit de Patris consilio & voluntate Vxorem Rebeccam, puellam ingenio, forma, & virtute præstantem; filiam Bathuelis, neptem Nachori, fratris Abrahami: quæ post sterilitatem viginti annorum, benedictione Domini, edidit vno partu gemellos, Esauum & Iacobum, dissimiles admodum animis moribusque fratres.

Esauus primus ex vtero materno egressus est totus rufus & pilosus. Adultior factus, neglectis seriis negociis suis, syluas & saltus prætulit Ecclesiæ, & insectationem ferarum potiorem duxit officiis domesticis; multosque alios suo studio à religionis exercitio abduxit, Iacobus egre-

egrediens ex vtero materno plantam fratris Esaui manu tenuit: quo significabatur, posteros Esaui à posteris Iacobi supplantari, h.e. vinci & subiugari debere. Adultior factus Iacobus, sequutus est tabernacula, frequentans Ecclesiam, & inseruiens parentibus, pascendo oues, & diligenter obeundo res familiares ac domesticas. Ex vtroque Rebeccæ filio clara & illustris gens orta est: ex Iacobo Israelitæ, ex Esauo Edomitæ, qui duo populi grauiter inter se diffidebant; & sæpe belligerabant, tandem vero Edomitæ, ab Esauo descendentes, ab Israelitis subiugati sunt, tempore Regis Dauidis.

Vt autem diuersa fuerunt Esaui & Iacobi studia, ita diuersi ac dissimiles parentum erga vtrumque affectus. Isaacus impensius dilexit Esauum, quam Iacobum, quia eum pro primogenito habuit. Contra vero Rebecca magis Iacobum, quam Esauum dilexit, quod eum magis obsequentem & morigerum esse vidit, & pro primogenito reputauit. Erat apud veteres primogenituræ magna dignitas & excellentia: primo quod ad eam pertinebat sacerdotium, h. e. cura & administratio religionis: deinde dominium, propter quod fratres superiorem primogenitum agnoscere, & coram facie eius surgere, eique ministrare oportebat: Tertio duplex hæreditatis portio. Sed præter has prærogatiuas, primogenitura Esaui habuit aliam longè excellentiorem. Nam ad eam pertinebant promissiones Abrahamo factæ, de susceptione posteritatis eius in Dei populum, de hære-

hæreditate terræ Chanaan, de benedicto semine è posteritate eius nascendo. Hanc tantam primogenituræ suæ dignitatem vendidit Esau fratri Iacobo, hac ratione. Rediens ex venatione domum lassus & famelicus, incidit in Iacobum, habentem coctum & paratum pulmentum lentium, quod à fratre petit, eoque in morem lupi se ingurgitare cupit, homo agrestis & famis impatiens. Iacobus igitur annuit petitioni Esaui, sed ita, vt vendat sibi primogenituram suam. Tantum vero non recusat Esauus primogenituram vendere, vt rem veluti leuissimam prostituat, eo quod non faciat ad saginandum ventrem.

Interea ob famem grauem in terra Chanaan obortam, Isaacus alendæ familiæ gratia alio migrare coactus est. Animus ei fuerat, abire in Ægyptum, tum propter eius terræ singularem fertilitatem, tum propter exemplum Patris Abrahami, qui & ipse fame compulsus in Ægyptum descendit. Sed occulta de causa ab illo instituto absterritus, substitit & mansit apud Regem Abimelechum in Gerar, quæ metropolis est, & sedes regia Palæstinorum, quorum regio Cananeæ contermina.

Profectus Isaacus ad Palæstinos in Gerar, interrogatur super Vxore sua Rebecca, quænam sit? Quod quia ex prophanis gentis illius moribus insidiose fieri verebatur, dissimulauit Vxorem suam esse, & sororem esse aiebat: quod haud dubie Abrahami Patris sui exemplo fecit, quem idem bis fecisse legimus: Viderat forte

tunc

tunc Rex Abimelechus Isaacum, non procul ab aula habentem hospitium, liberius cum Rebecca ludere & iocari; eo modo, quo maritus castus & pudicus cum vxore solet: ex quo gestu deprehendit Rex Abimelechus, non sororem esse, sed coniugem Isaaci Rebeccam. Ideoque vocans Isaacum, causam quærit istius dissimulationis. Isaacus interrogatus, ingenue rei veritatem confitetur, significans veritum se, ne vxoris suæ caussa in periculum vitæ incideret. Rex Abimelechus arguit Isaacum, affirmans, occasionem dedisse grauissimi peccati; quia fieri potuerit, vt quis cum Vxore eius Rebecca adulterium perpetraret, ratus liberam esse. Deinde edicto cauet, ne quis vel Isaacum, vel Vxorem eius Rebeccam lædat, pœnam mortis statuens in eum, qui iniuriam inferat.

Post famem & tentationem de Vxore, leuatur Isaaci molestia terræ fertilitate. Habuit enim in Palæstina terra conductitios agros, fauore Regis Abimelechi, & Palæstinorum, quo initio eum sunt prosequuti, vt haberet, vbi se exerceret, & familiæ suæ vitam sustentaret. Cum igitur in illa regione Isaacus sementem fecisset, percepit messis tempore centuplum, respectu iactæ sementis. Nec in eo tantum, sed & in cæteris, ita Deus ei benedixit, vt inter Palæstinos magnus tandem, & opulentissimus euaserit. Vt vero ignem fumus comitatur; ita Isaaci prosperitatem statim excipit inuidia, non modo Palæstinorum, qui omni eum aquarum vsu & commoditate priuare sunt conati; sed etiam

iam ipſius Regis Abimelechi, qui Iſaaco renunciauit hoſpitium, eumque ex oppido Gerar in exilium eiecit. Sic ſtatim initio capitalium odiorum ſemina in hac gente ſparguntur. Nullam enim magis infeſtam poſteri Iſaaci ſenſerunt, quam Palæſtinos. Inde Iſaacus profugus, ſedem mutare ſæpius coactus eſt, donec tandem reconciliatus Abimelecho, fœdus cum eo conſtituit, ad Vrbem Beerſebam, vbi abeunte Iacobo filio in Meſopotamiam, habitauerat. Poſtea ſenex migrauit in Hebron, vbi vitæ ſatur libenter & placide in Domino obdormiuit, Anno mundi 2228. ætatis 180. Tantam ætatem poſt eum nemo attigit. Defecit ergo in Iſaaco Patriarcha vigor naturæ. Sepulturæ honorem Patri præſtiterunt fratres duo; Eſauus & Iacobus: digna filiis pietas.

Iacobus, filius Iſaaci & Rebeccæ, natus Anno à creatione mundi 2109. duodecimus Patriarcha poſt diluuium, ærumnas maximas pertulit fide, ſuperauit patientia. A fratre Eſauo ius primogenituræ emit, & ſedulitate matris Rebeccæ benedictionem conſecutus eſt. Poſt acceptam benedictionem, cum frater tumidus & elatus minas iactaret, atque pericula intenderet: ſuaſu parentum ex Beerſeba in Haran, Meſopotamiæ Vrbem, iter ſuſcepit, ad Labanem, auunculum ſuum, cui totos annos 20. ſeruiuit: Vxoris ducendæ gratia, habebat Laban duas filias, Leam, & Rachelem, Lea maior lippis oculis erat, Rachel vero decora facie, ſed natu minor. Hanc præoptauit Iacobus, & ſeruiuit

uiuit Labani septennium, vt eam acciperet: Quibus transactis, contra pacta Leam dolo suppositam ducere cogitur. Finitis nuptiis Leæ, quam repudiare inhonestum duxit: accepit quoque in Vxorem Rachelem, & denuo per septennium Labani socero seruiuit. Et hoc quidem coniugium cum duabus sororibus non ex leuitate iniit; sed impostura & perfidia Labanis, auari soceri, circumuentus. Ex vtraque coniuge, & duabus ancillis, Iacobo nati sunt filii duodecim, ex quibus XII. tribus in populo Israelitico sunt ortæ. Cum iam XIV. annis Labani socero seruiisset, pactus est tandem mercedem, & conuenit, vt maculosas oues de grege acciperet. Quo facto, cumulate Iacobo diuina prouidentia rependuntur, quæ Labanus ei pro fideli seruitio fraudulenter subtraxerat. Post toleratam viginti annorum seruitutem, Iacobus pertæsus molestiarum, socerique, & filiorum eius malitia irritatus, nec non Dei oraculo monitus, habita cum vxoribus deliberatione, cum vniuersa familia, discedit: quem socer inhumanus & ferox armata manu persequitur, inque seruitutem retrahere molitur; sed coercetur diuinitus; dumque generum Iacobum innocentem criminatur, ipse turpissimæ auaritiæ, inhumanitatis, & iniquitatis conuincitur, & cum pudore domum reuertitur.

Iacobus liberatus ab iniquissimo socero Labane, & in Chananæam pergens, in via duplici exercetur periculo; metu fratris Esaui, quem

ſciens ſibi infeſtum ob ereptam primogenituram, per legatos muneribus placare cogitauit: & lucta cum angelo, hoſtili ſpecie ipſum adoriente. Sed in vtraque lucta egregie ſuſtentatus eſt à Deo, & vicit precibus, ac fidei conſtātia. Vidit enim caſtra angelorum circa ſe diſpoſita, & ex lucta, licet vulneratus in coxa, victoriam cum benedictione reportauit. Ab hac victoria, quam à Deo reportauit, dictus eſt Iſrael. Mirabilis triumphandi ratio, vbi Dominus, cuius virtuti tota laus in ſolidum debetur, infirmum tamen homuncionem quaſi victorem Dei vult excellere, & cum inſigni elogio in ſublime extollit. Fuit certè conſilium Dei, ſeruum ſuum tam inſignis victoriæ fiducia inſtructum, ad varias pugnas dimittere, ne in poſterum vacillaret.

Iacobus igitur, qui luctando vicerat Deum, prudentia quoque & humilitate vicit fratrem; quemque olim fugerat, & metuerat ceu capitalem hoſtem, poſtmodum ſuauiſſimum expertus eſt amicum: iuxta promiſſionem Dei: *quoniam præualuiſti Deo, etiam hominibus præualebis.* Poſt dulciſſimum fratrum complexum, colloquium, & pacem muneribus datis firmatam, placidiſſime diſceditur. Iacobus vero incolumis cum ſuis in terram promiſſam reuerſus, antequam ad Patrem Iſaacum veniret, aliquamdiu in Sichem ſubſtitit, ciuitate Samariæ, ſitam in finibus Ephraim & Manaſſe. In hac vicinia Sichemes Iacobus pulcherrimam Scholam & Academiam inſtituit, in qua fortiſſimi Dei ſincerus

cerus cultus floruit. Sed mox nouæ procellæ, eæque domesticæ, pium Patriarchæ pectus conturbant. Vnica filia Dina, vagabunda in Vrbe Sichem, forte ludos & choreas puellarum spectans, vt solent iuuenculæ, à Sichemo, filio Hemoris, principis terræ, stupro polluitur. Filii eius duo Simeon & Leui, doloso consilio, & nefario religionis abusu, ruunt in priuatam vindictam, & quasi in rabiem acti aduersus totam ciuitatem Sichæmitarum, cædibus omnia miscent; masculos omnes interficiunt: inque palatium ipsum penetrantes Principem cum filio, raptore Dinæ sororis, trucidant. Cædibus patratis, Vrbis direptionem & vastationem addunt, adiuti à fratribus reliquis, Turbam denique imbellem, mulieres, & paruulos, cum iumentis & rebus omnibus, prædabundi abigunt. Audita tanta strage, tota regio commota fuit, & cursu incitato impetum in totam Iacobi familiam facere voluit. Itaque trepidanti Iacobo, & in summo periculo constituto, Deus apparuit, ac quasi porrecta cœlitus dextra extraxit eum ex hostium faucibus. Eius enim præsidio incolumis venit in Bethel, cum vniuersis suis, nullo desiderato, quod à Mose quasi miraculum habetur. Inde discedentem, & Hebronem ad Patrem Isaacum recta contendentem sanctum Iacobum, graues iterum excipiunt casus. Paullo ante filia eius vnica Dina in extremum dedecus coniecta erat: & duo filii Simeon ac Leui cædibus & rapinis infamiæ, & grauissimo vitæ discrimini eum exposuerant.

Nunc in via, ad Patrem Isaacum reuersurus, amittit dulcissimam coniugem Rachelem parturientem: mox incestu fœdo polluitur ei torus à filio Ruben: nec multo post filii Iosephi, à fratribus venditi, vestis cruenta ipsi exhibetur, perinde ac si à bestiis laniatus esset. Ad hæc longe acerbissima vulnera, accedit optimi ac dulcissimi Patris Isaaci obitus.

Interiecto tempore fames Ægyptia vt alias terras, ita quoque Chananæam, & Iacobi familiam, afflixit: eumque coegit decem filios ablegare frumentatum in Ægyptum, qui à Iosepho agniti, & duriter tractati dimittuntur quidem cum frumento, sed sub conditione, vt relicto obside Simeone, in Ægyptum reuersi Beniamin sistant: quo adducto, tandem Iosephus se fratrem aperuit, & Patrem Iacobum cum familia in Ægyptum traduxit. Iacobus enim, desiderio videndi filium Iosephum, profecturus in Ægyptum, primo abiit Beersebam, & sacrificium Deo obtulit, partim gratias egit pro accepto exoptatissimo de vita filii Iosephi nuncio: partim diuinam opem implorans, pro felici successu in suscipiendo itinere, & pro sui ac totius familiæ in Ægypto clementi defensione. Oblato sacrificio, apparuit Deus Iacobo in somnis, & consolatus est eum: cui graue fuerat deserere terram Canaan, quam sibi & semini suo Deus in hæreditatem promisit. Oraculo igitur & consolatione Dei confirmatus Iacobus, deserens terram Chanaan, lætus cœptum iter continuat, & cum vniuersa familia atque supel-

supellectile, curribus regiis imposita, in Ægyptum descendit. Vniuersa hæc familia Iacobi, quam secum abduxit in Ægyptum, tantum inter annos 215. creuit, vt in exitu virorum numerata sint, sexies centena millia, absque mulieribus & paruulis. Prospere veniens in Ægyptum Iacobus, non ex improuiso, quantumuis vocatus sit à Rege, in aulam Pharaonis irrumpit, sed Iudam filium mittit ad Iosephum, qui aduentum suum ei denunciet. Certior factus Iosephus de Patris sui aduentu, mox obuiam ei procedit, & ruit in amplexus eius, largas profundens lachrymas. Salutato Patre & fratribus, Iosephus accessit regem Pharaonem, eumque de aduentu suorum in Ægyptum certiorem fecit, & procurauit, vt terra Gosen, fertilis & pascuis idonea, inhabitanda eis daretur: qui se pastores ouium esse profitebantur, instructi sic à Iosepho: qui Patrem suum Iacobum non tantum in optima terra Gosen collocauit, sed etiam ipsi, & toti eius familiæ liberaliter & abunde victum suppeditauit: Regis tamen Pharaonis iussu & voluntate, ne Ægyptiis calumniandi occasionem præberet: qui omni pecunia exhausti, iumenta, agros, & seipsos Regi Pharaoni vendere famis vehementia adigebantur.

Vixit Iacobus in Ægypto, sub vmbra & protectione filii sui Iosephi, annis XVII. Sentiens autem finem vitæ suæ instare, vocauit Iosephum, eumque iuramento obstrinxit, vt se non

in Ægypto, ſed in terra Chanaan, in ſepulchro Patrum ſuorum, quod eſt in Hebron, ſepeliendum curet. Cum igitur ſenio & ætate confectus incidiſſet in languorem & ægritudinem, Ioſephus eum inuiſit, & Manaſſen dextra, Ephraim ſiniſtra apprehendens, eos ad auum adduxit, qui in lecto ſedens, manum dextram iuniori, ſiniſtram ſeniori filio, contra Patris Ioſephi expectationem imponens, Ephraimum, qui ætate minor erat, primogenitum declarauit: deinde vtrique, quid eis euenturum eſſet, afflatu ſancti Spiritus prædixit. Vtrumque vero ſibi adoptauit in filios, illiſque cedere voluit duas portiones terræ Chanaan ſibi promiſſæ. Nam ſi recenſentur XII. Tribus populi Iſraelitici, Leui, qui per omnes trib. diſperſus erat, & Ioſephus, omittuntur; ſed in eorum locum Ephraim & Manaſſe ſuccedunt. Rubenus iure primogenituræ excidit, iuſque illud, quod ad duplicem portionem, ad Ioſephi filios, propter beneficia Patris eorum in fratres ſuos collata, deuolutum erat. Vtrique nepoti manibus decuſſatim impoſitis Iacobus benedixit. Populoſæ fuerunt Eæ tribus, Ephraim & Manaſſe, regionem habuerunt fertiliſſimam: Multi quoque celebres viri, Duces, Prophetæ, Reges, ex his tribubus oriundi fuerunt. Bellicoſas etiam fuiſſe, hiſtoria oſtendit. Nam de vicinis multas ſplendidas victorias reportarunt. Tandem elatæ ſucceſſibus, primæ defecerunt à domo Dauidis. Nam poſt Salomonem decem tribus
Iero-

Ieroboamum delegerunt Regem : is Ephraimita fuit. Proinde Regnum decem tribuum alio nomine Domus Iosephi, & Regnum Ephraim nuncupatur. Superauit tribus Ephraim tribum Manassen, & numerositate, & dignitate. Cum autem gentes in vtraque tribu peccatorum mensuram impleuissent, cum reliquis octo tribubus in perpetuam captiuitatem à Salmanasare tractæ sunt.

Et hactenus quidem Iacobus testamentum fecit, quoad suam personam, & quoad duos Iosephi filios, Ephraimum & Manassen. Postea quoad omnes filios testamentum erexit, singulis valedicendo, & spiritu Prophetico prædicendo, quid ipsis euenturum in terra, quam Patribus eorum Deus promisit.

Primo alloquitur filios Leæ, inter quos primus est Ruben. *Huic nihil boni prædicit. Fore enim, vt primogenituræ dignitate* & priuilegiis deiiciatur, quia incesto coitu cum nouerca paternum cubile polluerat.

Deinde Simeoni & Leui coniunctim, quid eis euenturum esset, prædixit : dispergendos videlicet esse in fratres suos, eo quod Sichimitas perfide atque improbe oppresserunt. Impletum hoc in vtriusque posteris. Leuitæ enim sparsi per Israelem, passim in suburbibus habitabant, ex sacrificiis se alentes. Simeonitæ vero sparsim in tribu Iuda viuebant; fuitque tribus eorum obscura, & paupertate pressa, ex qua plerunque scribæ extiterunt, qui ad vitam su-

ſtendandam, ſcribendo & literas docendo, paſſim alimenta quæſiuerũt. De hac tribu Simeon volunt fuiſſe Iudam proditorem. Quod autem Leuitis, ob ſtragem Vrbis Sichem, pœnæ cauſſa imponitur, hoc poſtea in gloriam eorum à Deo mutatur, propter egregiam nauatam operam, in vindicanda Dei gloria contra idololatras. Deus igitur non modo tribui Leui pepercit, ſed etiam in ſacerdotalis honoris faſtigium euexit: quandoquidem ex ea tribu Moſen & Aaronem vindices populi deſtinauerat, & in nulla alia commodius ſacerdotium honorabile quidem, ſed valdè oneroſum erigi poterat, quam in Leuitis ſparſim habitaturis per omnes tribus, iuxta Patris Iacobi oraculum. Ita Deus ſæpe pœnas ſuis non ſolum mitigat, ſed etiam in bonum conuertit.

Simeonem & Leui ſequitur Iuda, qui etſi non abſque vitio eſt; tamen quia eum concubitus cum nuru ſua Thamare pœnituit: inſignia ei bona promittit. Primo celebritatem nominis, à quo reliqui omnes, Iſraelitæ Iudæi appellabuntur. Deinde victorias contra hoſtes: quas multas præclaras reportauit tribus Iuda, maxime ſub Dauide. Tertio principatum & imperium. Ex illius enim poſteritate fuit Dauid & Salomon, qui toti Iſraeli imperarunt, & ab illis multi alii Reges & Principes deſcenderunt, vſque ad Chriſtum. Quarto animoſitatem & fortitudinem. Et fuit ſane tribus Iuda, aliis tribubus numeroſior & fortior.

Aſcen-

Ascendit è præda, cum Dauid finitimas regiones & populos deuicit ac subegit. Accubuit & requieuit sub Salomone, qui pacem habuit per circuitum, & tanto terrori vicinis fuit, vt nemo eum lacessere auderet. Postremo promittit Iudæ, Christum ex posteritate eius nascendum, ac docet: politicam Reipub. administrationem non prorsus ablatam iri à tribu Iuda, quamuis interdum debilis & infirma futura sit, vsque ad aduentum Messiæ: sed semper fore vel Reges, vel Principes è Iuda oriundos, qui gubernent Rempub. Quod impletum in Christo. Habuerunt enim Reges Iudæi vsque ad captiuitatem Babylonicam, & in ipsa captiuitate Iechonias liberatus, & vt Rex honoratus est. Post captiuitatem Duces fuerunt, qui Rempub. rexerunt vsque ad Herodem alienigenam, Edomitam scilicet, filium Antipatri Ascalonitæ. Impetrauit is Romæ apud Octauium & Antonium, vt Senatus Romani authoritate & voluntate, Iudæorum Rex fieret. Ac cum multis annis rebellarent Iudæi, ipse autem tandem vi eos adigeret, vt Regem agnoscere cogerentur, Christus Silo confirmato Regno eius in Bethlehem natus est.

A Iuda progreditur Iacobus Patriarcha ad Zabulon, cuius habitationem in terra Chanaan maritimam fore indicat, quæ habitura sit idoneos portus ad exercendam mercaturam, & propterea florituram opibus & diuitiis. Ex hac tribu ex parte fuerunt Apostoli, quos Christus

ad ministerium prædicandi Euangelii delegit: & in huius tribus regione Christus multum concionatus est.

Post Zabulon conuertit se ad Isascharem, quem comparat asino forti inter duas sarcinas: significans, posteritatem eius satis quidem robustam & validam fore, sed seruili ingenio præditam, quæ onera sibi imponi facile ferat. Caussam huius reddit, quia inhabitatura sit terram fertilem & bonam, de qua periclitari non volet, & propterea antequam se hostibus opponat, se potius in seruitutem lubenti animo tradditura sit, vt in pace & quiete bonis suis frui possit.

Sequuntur filii ancillarum: & primo filii Bilham, Dan, & Gad.

Dan comparat serpenti iuxta viam insidianti, significans; astu & insidiis magis, quam aperto Marte contra hostes pugnaturum.

De Gad affirmat, quod fortunatum felicemque in bello successurum habiturus sit. Et floruit hæc tribus bonis militibus, qui continenter bellum gesserunt cum Moabitis, Ammonitis, Syris, eosque feliciter represserunt: donec à Dauidis domo defectione facta, à pietate degenerarunt, & in Assyriorum potestatem traditi sunt.

Filii Ziphæ, ancillæ Leæ, sunt Aser, & Naphthali.

De filio Aser inquit, posteros eius terram habituros fertilem, & suauissimis abundantẽ frugibus, quæ etiam Regibus in delicis futuræ sint.

sint. Magnam fuisse huius tribus potentiam; hinc est manifestum, quod educere potuerunt milites 26000. ad militiam idoneos. His vero aliisque donis abusi sunt. Nam vna cum aliis nouem tribubus, domum Dauidicam reliquerunt, & adhærentibus Regibus decem tribuum, tandem in captiuitatem perpetuam sunt abducti.

De Naphthali ait, quod velut ceruus futurus sit, & daturus eloquia pulchritudinis. Quibus verbis celeritatem ei tribuit in persequendis & opprimendis hostibus: ac eloquentiam in celebrandis Dei laudibus: quorum alterum impletum fuit in Baraco, qui ex hac tribu oriundus, subito collecto exercitu, potentissimum Principem Sisaram vicit, & in fugam conuertit: alterum in Debora Prophetissa, quæ eleganti carmine victoriam, contra Sisaram à Deo concessam, celebrauit. Possumus etiam hanc celeritatem & eloquentiam referre ad Apostolos, quorum aliqui ex tribu Naphthali oriundi fuerunt, qui emissi in Orbem terrarum, velociter suauissimam Euangelii de Christo doctrinam sparserunt.

Sequuntur filii Rachelis, Iosephus & Beniamin.

De Iosepho pluribus verbis loquitur, dilatans erga ipsum cordis sui affectum. Et haud dubie, si pro arbitrio suo benedicere debuisset filiis, in Iosephum benedictionem de venturo Messia transtulisset, quod ille omnium dignissimus: sed spiritu Prophetico linguam Patriar-

chæ Iacobi fuisse gubernatam, satis est euidens. Docet a. multis insignibus bonis Iosephum inclytum fore. Primo quidem multiplicatione posteritatis, comparans illum arbori plantatæ ad riuos aquarum, quæ in altum exurgit, & longe lateq; se extendit. Et sane tantum creuerunt Iosephi posteri, vt duas numerosissimas tribus, Ephraim & Manasse, in Israele constituerent. Deinde regno, & victoria contra hostes. Atque hoc factum esse, ex libris Regum cognoscitur. Syri enim sæpe Regnum Ephraim siue Samariæ inuaserunt, illudque penitus delere voluerunt: sed pulsi & profligati sunt, clementia Dei. III. Illustribus viris & Heroibus. Et habuit sane Regnum Israeliticũ eximios & præstantes Prophetas: Eliam, Elizæum, Micham, & alios. Habuit etiam Duces & Reges rebus gestis claros; vt Iosuam, Gedeonem, Ieroboamum, & similes. IV. Fertilitate & fæcunditate pecorum.

Sequitur Beniamin. Hunc etsi Iacobus magnopere diligit, quod esset senectutis filius: tantum tamen ei benedicit, quantum Spiritus sanctus, cuius minister est, suggerit. Vocat eum *lupum rapacem, mane comedentem prædam, & vesperi diuidentem spolia*: significans, aliorum direptorem fore; sed tandem ipsum quoque aliis direptioni ac prædæ futurum. Quod vaticinium impletum fuit in posteris eius Beniamitis, qui defendentes Gabaonitas, trucidarunt ex Israelitis quadraginta millia virorum fortium: sed postea ipsi quoque victi sunt, & facti Israelitarum præda. Impletum etiam

iam in Saulo, qui initio depopulatus est Ammonitas & Amalecitas: grassatus quoque in innocentes omnes, qui Dauidi fauebant: tandem vero ipse quoque turpiter succubuit, prædaque factus est. Impletum quoque in Paulo Apostolo, è tribu Benjamin oriundo, qui primum instar lupi Christianos oues rapuit & dilaniauit: postea autem ad Deum conuersus, diuisit spolia: ac multo plures prædicatione sua Ecclesiæ acquisiuit, quam persecutione sua è vita hac tollendo ademit.

Postquam hoc oraculo Iacobus filiis suis valedixit, curam sepulturæ suæ omnibus in genere diligenter commendauit; vt eos ad fidem extimularet, & admoneret, ne perpetuam sedem in Ægypto figant. Iussit igitur se sepeliri in spelunca duplici, quam olim Abrahamus cum agro ab Ephrone Etheo, ad sepulturam suam & suorũ, emerat Finito sermone, sanctissimus Patriarcha Iacobus pedes in lectum retraxit, & statim placidum vitæ sortitus est exitum: Anno mundi 2256. ætatis 147. Mortuum Iacobum non tantum defleruntfilii, sed etiam Ægyptii per 70. dies, præsertim Iosephum defunctum cum lachrymis deosculat⁹ est. Memor etiã, quid Pater ante finẽ vitæ suę à se petierit, quidve ei promiserit, vt hoc ipsum ei postremum præstet & exsoluat, vt morigerum filium decet, omnem nauauit operam. Quia enim corpus patris, secundum voluntatem illius, in terram Chanaan deportare cogitauit, & ad hanc rem non parum temporis requiri intellexit, mandauit Medicis

ſuis, vt corpus eius vngant, & aromatibus condiant, vt à putredine conſeruari poſſit. Præteritis diebus luctus, Ioſephus per internuncios allocutus eſt Pharaonem, rogans, vt patrem ſuum in terra Chanaan ſepelire liceat. Pharao in petitionem Ioſephi lubenti animo aſſentitur, & facit abeundi poteſtatem. Impetrato aſſenſu, Ioſephus præſtat patri Iacobo, quod promiſit. Ingreditur ipſe in iter, & deportat patrem ex Ægypto in terram Chanaan, à poſteris aliquando occupandam.

Comitantur ipſum fratres, & domeſtici eius, qui hoc poſtremum pietatis officium patri defuncto præſtare volunt. Conſiſtit primo in Ara Arad, qui locus trans Iordanem eſt, à quo duobus miliaribus, & tribus à Iericho lapide diſtat. Inde in Hebron proficiſcitur, vbi patrem Iacobum in ſpelunca duplici è regione Mamre ſepelit. Atque ita mandato patris ſui, & iuramento à ſe præſtito, plene ſatisfacit. Sepulto patre, redit Ioſephus in Aegyptum, & cum eo fratres illius.

Natus eſt Ioſephus Iacobo ex dilecta vxore Rachaele, Anno Mundi 2200. ætatis Iacobi 91. Propter egregiam indolem parentibus ſuis charissimus, non tamen ad ocium, ſed ad paſturam pecudum educatus, manſit domi, vſque ad annum ætatis XVII. Mores habuit modeſtos prorſus, & ab omni faſtu & ſimulatione remotos. Quæ videbat à fratribus ſuis ſuſcipi aut geri nefarie, ea ad patrem Iacobum deferebat, cuius intererat:

tererat scire delicta filiorum, vt ea emendaret, & offendiculum apud gentiles auerteret. Præ cæteris igitur filiis amauit illum Iacobus, tum quod matre Rachaele orbatus, tum quod ex potiore vxore, tum quod suauissimis moribus præditum in senectute genuit eum. Cuius amoris gratia peculiarem ei fecit tunicam polymitam, mira varietate distinctam, & ad talos vsque pertingentem.

Vt autem nulla virtus caret inuidia, sic nec Iosephus immunis à fratrum æmulatione esse potuit.

Moleste enim ferebant, quod scelera ipsorum patri patefaceret, odio illum habebant, quod ardentius amaretur à patre, quam reliqui filii: Extinctum etiam cupiebant, quia cognouerant ex duobus somniis eius, quod Princeps esset futurus totius familiæ suæ. Neque occultum hoc illorum odium diu esse potuit: sed paulo post erupit.

Pascebant Iosephi fratres oues prope Sichem, & cum præter exspectationem diutius abessent, anxius pater Iacobus de incolumitate eorum, quod in loco periculoso essent, vbi odiosos eos fecit furor & indignatio, qua occiderunt Sichimitas: mittit ad eos Iosephum, vt statum eorum cognoscat. Paret Iosephus voluntati & mandato patris: abiit Sichem; vbi cum fratres non inuenit, aberrans in agro, in angelum; ex quo intelligens, Dothaim fratres abiisse: relicta Sichem, Dothaim proficiscitur.

Vt

Vt aduenientem Iosephum fratres vident: mox prodit se eorum inuidia & odium, immo in apertum ac detestandum facinus prorumpit. Statim enim super morte eius consultant, nec possunt præ inuidia proprio appellare nomine, sed somniatorem vocant. Quia vero consilium de occidendo Iosepho, est contra consilium Dei, qui illum non interfici, sed in Ægyptum mitti vult, vt in fame & egestate paternæ domui subueniat, quin etiam hospitium in Ægypto procuret: ideo fieri non potest, vt hoc fratrum consilium succedat. Itaque ex ipsis fratribus hostibus & inimicis excitat Deus Ruben, qui cruentum consilium impediat, & fratres dehortaretur à nece Iosephi. Ruben vero quia videt, se obtinere non posse, vt fratres Iosephum saluum & incolumem ad patrem dimittant, suadet, vt proiiciant eum in cisternam, vbi fame pereat: ipsi autem manus in eum non coniiciant.

Statim igitur vbi Iosephus miser ad fratres suos venit, causam legationis suæ expositurus; illi confestim in ipsum irruunt, & exuunt, detrahentes ei vestem polymitam, signum virtutis ipsius, & paterni amoris. Nudatum vero proiiciunt in cisternam, carentem aqua: quales plerunque serpentes & scorpiones alunt, animalia mortifera & venenata.

Hoc tam nefario scelere perpetrato, quasi re bene gesta, fratres Iosephi se ad epulas conuertunt & conuiuantur hilariter; fratre Ioseph, interim esuriente & lugente. Inter comedendum, ex Dei dispositione, adueniunt negociatores

Isma-

Ismaelitæ & Madianitæ, proficiscentes in Ægyptum. Quos vt videt Iudas, sentiens conscientiæ stimulos, hortatur fratres, ne Iosephum in cisterna perire sinant, sed potius aduentantibus mercatoribus vendant; nihil enim ipsis profuturum, si fratrem occidant, aut enecent. Placet hoc consilium Iudæ cæteris, absente Rubene: ob eam potissimum causam, quod eo liberarentur, vt ad patrem amplius redire non possit, & tamen ille in vita permaneret. Extractum itaq; Iosephum è cisterna negociatoribus offerunt, & vili precio, 20. scilicet argenteis vendunt. Negociatores Iosephum, tam preciosissimum aroma, vili precio emptum, secum abducunt, & in Ægyptum afferunt; cuius postea fragrantiam & virtutem non modo tota Ægyptus, sed etiam vicinæ gentes sunt expertæ. Nihil autem non faciunt fratres Iosephi, vt patrem fallant. Hædum enim mactant, illiusque sanguine tunicam Iosephi tingunt, quam per alios ad patrem mittunt, nunciantes, se inuenisse eam in loco deserto iacentem; vt à bestia deuoratus existimetur.

Accepta tunica Iosephi cruentata, Iacobus perturbatus fidem habuit filiorum mendacio, lacerauit vestimenta sua, & cilicio se induit, totoque tempore filium Iosephum luxit, quo mansit in opinione laniati illius à bestiis, annis prope 23. Interea ductus Iosephus in Ægyptum, venditur à Madianitis Potiphari, eunucho Pharaonis, magnę authoritatis viro, qui ipso vt seruo ad domestica sua opera vtitur. Sic visum est

Deo, vt præcurſor populi ſui in Ægypto ſerui-
turi, ad tempus ſeruiat: vt in ipſo præmonſtre-
tur, qua ſorte vſuri ſint Iſraelitæ in Ægypto.
Geſſit autem ſe Ioſephus in hac ſeruitute fideliſ-
ſime, & ſenſit benedictionem Dei, fortunantis
ac proſperantis omnia eius conſilia & facta: pro-
pter quam benedictionem, gratiam apud herum
ſuum inuenit, adeo vt ab eo ſuper totam do-
mum eius conſtituatur præfectus.

Vt vero Ioſephus pulcher animo, multis or-
natus virtutibus, ita quoque pulcher fuit cor-
pore. Ob hanc illius formoſitatem, illicito erga
eum amore capitur herilis vxor impudica, quæ
illum ad concubitum quotidie ſollicitat. Recu-
ſat Ioſephus impudicæ mulieri morem gerere,
ponderoſis rationibus. Illa cum verbis perſua-
dere non poteſt, obſeruata occaſione pallium
Ioſephi apprehendens, vi quaſi cogere vult ad
ſtuprum: verum cum ne ſic quidem Ioſephum
adducere ſe poſſe videt; amore in odium con-
uerſo, extremum ei apud maritum periculum
creare tentat: & rem ſingulari aſtutia aggredi-
tur.

Primum conqueritur, quod cum Ioſephus
Hebræus ſit, homo videlicet viliſſimus, ab hero
omnibus prælatus ſit, & præfectus toti domui.
Deinde illum nefarie eius criminis accuſat, cu-
ius ipſa rea eſt. Herus Potiphar audiens vxoris
accuſationem, fidem verbis eius habet: & ad
iram commotus, mittit Ioſephum in carce-
rem, in quo aſſeruantur magna cura vincti, qui
in Regem peccarunt.

Ioſe-

Iosephus in carcerem missus, non clamitat se innocentem, nec conuitia in heram suam improbam iacit, nec contra Deum murmurat, sed patienter fert iniuriam, & vindictam Deo commendat, à quo exspectat auxilium. Vt igitur propter somnia fratrum odium contraxit, & in extremam miseriam incidit: ita etiam per somnia liberatur, & ad summos honores euehitur, hac occasione. Coniiciebantur in eundem Iosephi carcerem duo Eunuchi Pharaonis, quorum alter Princeps Pincernarum, alter Præfectus Pistorum fuit. Hi ambo in vna nocte somnia habent diuersa.

Iosephus pro more vinctos mane visitans, videt duos istos eunuchos solito tristiores, & quærit huius tristitiæ causas. Pincerna videns Iosephi humanitatem, simul ac profert somnium suum, dicens, se vidisse vitem, tres ramos habentem, & florescentem, atque ad maturitatem producentem vuas, quas expresserit in calicem Pharaonis. Iosephus audito somnio, mox illud ex diuino afflatu interpretatur: & docet, significare ei bona, nempe quod post triduum restituendus sit in pristinum locum, & ministraturus sit Pharaoni, vt ante facere consueuerit. Post interpretationem somnii, admonet pincernam gratitudinis, & rogat, vt sui meminerit, quo liberetur ex carcere. Pistor videns, quam bona fuerit interpretatio somnii pincernę, iudicat similem se accepturum: quamobrem alacri animo ipse quoque IOSEPHO som-

ſomnium ſuum exponit: dicens, ſe vidiſſe, quod portarit in capite tria caniſtra, & ſupremum plenum fuiſſe obſonio variiſque cibis, quales ſolitus ſit Regi ſuo Pharaoni offerre; de iis vero aues comediſſe. Quod eius ſomnium etſi Ioſephus nihil boni portendere intelligit; non tamen piſtorem falſa ſpe nutrit, ſed plane & perſpicue, quod ex Dei reuelatione nouit, exprimit: nempe quod poſt triduum ſuſpendium ei immineat. Sortitur vtriuſque ſomnii interpretatio eum euentum, quem prædixit Ioſephus. Die enim tertio celebrat Pharao natalem ſuum, & ad conuiuium vocat omnes aulicos: reuocatur ei in memoriam pincerna & piſtor, & alterius quidem miſeratur, donans ei vitam, & in priſtinum locum reſtituens: alterum ſuſpendio adiudicat.

Ioſephum vero Deus liberaturus ex captiuitate, & admoniturus Pharaonem, Regem Ægypti, de rebus futuris, immittit Pharaoni ſomnium duplex. Primo ſomnio videt è Nilo fluuio, Ægyptum irrigante & fœcundante, aſcendere vaccas primo pingues, virides paſcuas depaſcentes: deinde tenues & macilentas, ſtantes iuxta pingues, & deuorantes eas. Altero ſomnio videt ſeptem ſpicas pingues ac bonas oriri ex vno culmo, & rurſum alias ſeptem ſpicas arefactas vento orientali naſci, & abſumere ſpicas pingues ac plenas. Mane è ſomno euigilans Pharao, & conſiderans, duplex ſe ſomnium habuiſſe, admodum triſte, conſternatur magnopere, metuens, ne quid mali portendat, & forte futu-

futuras in regno seditiones, in quibus optimates à plebeis perimantur, & deleantur. Conuocat ergo omnes sapientes suos, quos tum ad manum habet, tum in toto regno suo esse nouit. Illis exponit somnium suum, & illius interpretationem sibi indicari petit. Ex sapientibus vero Ægypti nullo existente, qui somnium Pharaonis explicare possit; fit tandem, vt pincerna sui somnii, & interpretationis illius recordetur. Admonet igitur Regem casus sui, & suadet Iosephum ex carcere adduci, quem sperat somniũ Regis similiter, vt suum interpretari posse. Intelligens Pharao, in carcere esse, qui somnia interpretari valeat, statim eum adduci iubet. Ad quod mandatum Iosephus protinus è carcere adducitur, & ne sordidus ac squalidus in conspectum Regis Pharaonis veniat, tondetur & vestitur. Itaque subito mutatur fortuna Iosephi, & qui cum ignominia coniectus est in carcerem, summa cum gloria producitur ad Regem Pharaonem, qui cupidus cognoscendi, quid velit somnium suum, quale illud sit, Iosepho exponit: qui mox ei significationem aperit, & indicat; somnium vnum esse, ac portẽdere septem annorum fertilitatem, & totidem annorum sterilitatem breui subsequuturam. Post interpretationem somnii, dat Pharaoni consilium, in subleuanda septennali fame, suadet virum constitui sapientem, qui rei frumentariæ curam agat & quintam partem prouentum fertilium annorum colligat in granaria Regis, & reseruet vsque ad sterilitatem sequentium annorum.

Placet

Placet Pharaoni consilium Iosephi, eumque dignum iudicat, quem non modo rei frumentariæ, sed toti etiam administrationi Regni sui præficiat. In cuius rei confirmationem externa signa & testimonia adhibet, vt in conferendis honoribus fieri solet. Tradit ei annulum suum, regiæ potestatis symbolum, ad obsignandum, quæ velit.

Deinde ornat eum stola byssina, ex lino facta, cuius fertilis est Ægyptus. Præterea donat ipsũ torque aurea, quę dari solebat iis, qui se viriliter & fortiter gesserant, vt insigne esset magnæ eximiæque virtutis. Adhæc curru circumuehi mandat, & proclamari à præcone, vt omnes coram eo genu flectant. Insuper nomen eius immutat, vocans ipsum Zaphnath Phaneah, quod secretorum interpretem significat, quo nomine propter admirabilem sapientiam appellat. Postremo dat ei vxorem, ex ordine apud Ægyptios honoratissimo, sacerdotali scilicet, & haud dubie non inferioris alicuius, sed præcipui sacerdotis filiam: quod facit, non modo vt propter affinitatem honoratior sit, sed etiam vt ipsum hoc pacto in Ægypto retineat, & tam præstans ac generosum illius semen in Ægypto, ad subditorum suorum commodum, multiplicetur. Ita Iosephus à fratribus in miseram seruitutem venditus, & postea in carcerem detrusus, admirabili Dei prouidentia super totam Ægyptum extollitur, & Regi Pharaoni proximus efficitur: in quo principatu permansit vsque ad mortem.

Ad Principatum autem Ægypti euectus, non ocio aut luxui sese tradidit: sed statim aggressus est ad perlustrandam terram, vt videat, vbi defectus sit, qui corrigi possit: Anno ætatis xxx. Paulo post maxima fertilitas oritur, quę septem durat annis, in quibus quintam partem frumentorum collegit in granaria Regis. In his annis nascuntur illi duo filii: Manasse & Ephraim. A fine septem annorum, quibus durauit fertilitas, oritur summa annonæ charitas, quæ totidem annis durat, eaque non tantum Ægyptum, sed etiam circumiacentes regiones inuadit & corripit. Deficiente igitur annona, aperit Iosephus horrea, ad quem Rex Pharao populum alimoniam petentem mittit.

Hæc occasio traxit Iacobum cum tota familia in Ægyptum.

Fame enim pressi Iosephi fratres, & excitati mandato patris, in Ægyptum omnes proficiscuntur, excepto Beniamin, vt tanto plus frumenti secum afferant, quæ pro tam numerosa familia sufficiat. Vt vero fratres, qui simul in venditionem conspirauerant, in conspectum Iosephi Principis Ægypti veniunt, ad testandam animi sui subiectionem, in terram se humilime prouoluunt. Agnoscit Iosephus fratres coram se prostratos, eosque verbis duriter tractat, & in carcerem detrudi præcipit, vbi triduum detenti sunt, & culpam olim commissam serio deplorarunt. Iosephus tamen, fraternæ charitatis obliuisci non potuit: eosq; quamprimum domum redire voluit. Nam in horum

omnium

omnium conspectu Simeonem vinculis constrinxit, vt pignoris loco seruet, dum illi redeãt, & Beniamin secum afferant, quem videre saluum gestiebat. Simeonem autem non frustra detinuit obsidem. Is enim præ cæteris fratribus ferocior fuit, & dux authorque tragœdiæ contra Iosephum excitatæ. Cæteros fratres Iosephus postea à se dimisit, & iussit seruos saccos illorum replere frumento, & cuique suam pecuniam includere, insuper pro viatico dare cibaria, vt frumentum integrum domum afferant.

Dimissi igitur fratres Iosephi, & domum reuersi, referunt patri Iacobo, quod duriter excepti fuerint in Ægypto, à viro Principe, qui explorationis & proditionis eos accusarit: & cum se purgarent, dicendo, se numero 12. vnius viri filios esse, mandarit, vt ad experimentum veritatis, vno Simone in vinculis relicto, domum redeant, & Beniamin fratrem natu minimum adducant. Post hanc commemorationem effundunt frumentum apportatum, in qua effusione quisque fasciculum pecuniæ suæ reperit. Ex hac filiorum narratione Iacobus incidit in grauissimum mærorem. Ruben vero cupiens illum permouere, vt Beniamin cum ipsis in Ægyptum mittat, offert ei duos filios suos pignoris loco. Sed Iacobus nihilominus partim metu & formidine, obstinate renuit filium natu minimum, qui solus ex dilecta Rachele supererat, in Aegyptum mittere.

Non remittit interim fames, sed ingrauescit quoti-

quotidie, & deficit annona, quam ex Ægypto asportarunt filii. Sic Iacobum necessitas cogit, vt filios denno abire iubeat: quod hactenus distulit propter Beniamin, quem vna mittere noluit. Instabat pro dimittendo Beniamin apud patrem Iacobum Iudas, indicans periculum, si non dimiserit. Tandem fratres accepta à Patre Iacobo abeundi potestate, cum Beniamin natu minimo, parant se ad iter, & denuo in Ægyptum ad Iosephum veniunt: quibus vt Iosephus verbis & oratione se humanum præbuit: ita etiam opere, splendido scilicet ac liberali conuiuio. Antequam vero eos dimitteret, iussit vnicuique reddi pecuniam: scyphum vero suum in sacco Beniamin includi, quem, tanquam furto ablatũ, repetere cogitat. Quo bono dolo vsus est nõ vt fratres in discrimẽ adduceret, sed vt exploraret affectus ipsorum erga se inuicẽ, & inprimis erga Beniamin, & seniorem patrem Iacobũ. Progressis iam aliquo vsq; fratribus, Iosephus mittit ad eos œconomum, qui mox inquisitionem facit, & apud Beniamin scyphum inuenit. Inuẽto scypho omnes timore percelluntur, inprimis vero Iuda, qui fidem pro Beniamin, interposuit apud patrem. Quare ex dolore scindunt vestimẽta, & vnanimi studio ad ipsum Principem Iosephum contendunt, eius imploraturi misericordiam & clementiam. Iuda sciens, quid patri promiserit & quãtum ille dolorem accepturus sit, si Beniamin non reduxerit, magna solicitudine pro eo apud Iosephum intercedit: & se pro liberando Beniamin offert, vt patri seruet, quod promisit. Iudæ

oratione permotus Iosephus, erumpit in lacrymas, & fratribus se patefacit, condonans eis iniurias, & dãs mandata ad patrem Iac. cui hæc Evangelia de Iosepho superstite & Ægypti Principe læti renuncient. Dimissi à Iosepho fratres, domũ redeunt, & lætum atq; inexspectatum afferunt patri nuncium de vita & gloria Iosephi. Iacobus primo hoc nuncio exanimatur quasi inter spem & metum cõstrictus. Postea v. vbi videt Iosephi munera, in signum cum vitæ suæ, tum amoris & obseruantiæ missa, recolligit animum, & credit verbis filiorum, tantumq; exhilaratur, vt reuiuiscat, iam pene præ tristitia extinctus. Nec tam lætatur dominatione & imperio Iosephi, q̃ vita ipsius: quem satagit videre, antequam moriatur. Liberalitate igitur Regis, ac desiderio videndi filii, vocatus S. Patriarcha Iacobus, relicta terra Chanaan, cum vniuersa familia in Ægyptum descendit: à filio Iosepho reuerenter excipitur, & introductus ad Pharaonem simulac verbis & factis pietatem & gratitudinem animi sui coram Rege declarauit, pro tam benigne concessa habitatione & hospitio. Rex Pharao, vt beneuolentiam suam magis testatam faciat erga Iosephum, bene de toto regno Ægyptio meritum liberaliter Iacobo, & filiis suis, terram Gosen cõcedit inhabitandam, cuius pars optima erat Rameses, vbi vrbem Israelitę condidisse perhibentur. Interea præterita annorum fertilitate, subsequuta fames tantum indies creuit, vt Ægyptii pro frumento exponere fuerint coacti oẽs facultates suas, pecunias, pecora, & agros: præterea se

ipsos

ipsos quoq; in seruitutem Regis tradere. In hac tamen famis Ægyptiæ durissima calamitate Rex Pharao familiæ Iacobi gratis alimoniam suppeditauit: eumq; post varias afflictiones & tentationes blande & beneuole tractari. Iacobus igitur septendecim annis dulcissima cõuersatione, & beneficentia Regis Pharaonis, ac filii Iosephi fruitus in Ægypto, tandem se ad mortem composuit: quam vbi siue prophetico, siue naturali instinctu præsensit, supplicauit Iosepho, ne se mortuum in Ægypto, sed in Cananæa sepeliat, quo voto consolari & confirmare voluit familiã suam de certitudine promissionis, certo tandem ipsos in Cananæã reducẽdos esse: proinde in Ægypto mansiones stabiles ne ponerent. Promisit Iosephus, & iuramento cõfirmauit patri Iacobo, ꝙ petebat. Paulo post defuncto Iacobo, Ioseph⁹ super faciẽ eius procumbens, lachrymas effudit. Inde cadauer eius aromatibus condiri iussit: & impetrata venia à Rege funus in Chananæã magna solennitate deportauit. Exequiis peractis, cum fratribus in Ægyptum, Dei oraculo retractus est, vt semen Abrahami prius multiplicaretur & seruiret in Ægypto, quam inde educeretur. Post obitum patris 53. annis cum fratribus habitauit in Ægypto, vsq; ad mortem. Principatum gessit totis annis 80. non sub vno Ægypti Rege, sed sub quinque: Oro, Amasi, Chebrone, Amenophe, & Mephre, sub quo vitam finiuit, anno mundi 2368. ætatis 110. Corpus eius aromatibus conditũ, in arca asseruatum est, annis 155. vsque ad egressum Israelitarum ex Ægypto.

Memor enim Moſes teſtamenti Ioſephi, quo ſe non in Ægypto, ſed in terra Chanaan ſepeliri mãdauit, piæ ac ſanctæ voluntati eius parẽdum exiſtimauit. Itaq; in egreſſu oſſa ei⁹ in ſarculo aſſeruata ſunt, & ex Ægypto ad Chanaan trãferri curauit. Sic Iſraelitæ Ioſephum, quem viuum ignominioſe miſerunt in Ægyptum, mortuum honorifice ex Ægypto reducunt, & ſepeliunt.

Viuente Ioſepho, res Iſraelis bene habebant, nec quicquam aduerſi patiebantur ab Ægyptiis: quin etiam non paucis annis poſt obitum eius proſpere degebant. Recens n. beneficii memoria obſtrictos tenebat Ægyptios, vt quamuis moribus & religione ab ipſis differrent, ſua tamẽ illos libertate frui concederent. Ad hæc Deus tantam Iſraelitis gratiam largiebatur, vt breui annorũ ſpatio in aliquot cẽtena millia excreuerint. Antequam v. ſtatus & conditio eorum mutaretur, moriebantur omnes illi, qui cum Patriarcha Iacobo in Ægyptum deſcenderũt. Hos pios è medio ſubtraxit, priuſquam impietatem Iſraelitarũ puniret, qui horrẽdis Ægyptiorum ſuperſtitionibus, aliiſq; inquinamentis ſe polluerant.

Iſraelitarum itaque conditio mutari cœpit, quãdo priori Regi Ægyptio ſucceſſit nouus Rex Pharao, ex alia ſtirpe & progenie natus, quem quidam putant fuiſſe Amenophim. Vidit is Iſraelem breui temporis ſpatio & tenuibus initiis mirum in modum creſcere, non modo numero, ſed etiam opibus & potentia, itaque inuidia flagrare incipit, & veretur, ne ſi proſperitati illius non reſiſtat, ipſis Ægyptiis potentior euadat, &

ingruente bello hostibus se iungat. Ab hoc inuido Rege constituuntur Præfecti & Magistri, qui Israelitas ad laborem & opera molesta adigant. Præter vulgaria n. tributa, quæ ab ipsis exiguntur, ædificatio etiam imponitur duarum ciuitatum, in finibus regionis Gosen, quæ ipsis iã olim in habitationẽ assignata erat à Iosepho. His ciuitatibus Rex Pharao Israelitas concludere & coercere voluisse videtur, ne vel tumultũ concitare, vel in terram Chanaan redire possent. Nõ enim dubium, quin ad Ægyptios dimanarit, ꝙ in patriam redire assidue cogitent. Verum quo magis Israelitæ ab ingratis Ægyptiis premuntur & affliguntur: tanto magis benedictione Dei crescunt. A vi & truculentia aperta, quæ nihil profuit, descendit tyrannus ad occultas fraudes & insidias. Fœtus n. masculos ex vtero prodeuntes iubet clam interfici: atq; obstetricibus mandat, vt tam diræ & barbaræ crudelitatis sint ministræ. Palam n. nõ audebat miseros & innoxios fœtus ex vtero prodeuntes ad trucidationẽ obiicere, ne tanta atrocitas ad vlciscendi rabiẽ Israelitas accenderet. Verum obstetrices illæ Dei reuerentia erectæ & suffultæ, Pharaonis mandatũ, ab omni humanitate alienũ, fortiter spreuerunt. Quod per obstetrices occulta fraude efficere non potuit tyrannus, id carnificũ suorũ opera aperta vi facere molitur. Præcepit n. Ægyptiis suis, vt quicquid masculi sexus apud Israelitas natum fuerit, ab vberibus & sinu matrum raptum, in flumen proiiciatur, & suffocetur.

In hac miserrima Israelitarũ afflictione, Deus

salutem eorũ meditatur, prospiciens de futuro liberatore Mose, qui tempore durissimæ huius captiuitatis Israelis in Ægypto, natus est anno mundi 2443. ex patre Amram, nepote Leui, de posteritate Abrahæ: & matre Iochebed, de tribu eiusdem Leui oriũda. Centũ viginti annos ætatem vsq; produxit, animi & corporis viribus integram. Ex his primos 40. in aulæ Ægyptiacæ splendoribus ac strepitu transegit: medios totidẽ in exilio Madianitico priuatus latuit: postremis 40. in lucẽ Reip. pertractus à Deo, miraculis & rebus gestis supra humanã conditionẽ in Aegypto, & in deserto claruit. Infantulus trimestris à parentibus fiscellę inclusus edicto tyrãni in ꝓfluentẽ proiectus fuit. Actũ tũc videbatur de infantis vita, de populi liberatione, de Dei cõsilio, quo hunc vindicẽ populi seruitute oppressi destinauerat. Sed non est consiliũ contra Dominũ: quippe qui ex media aula & gynæceo Aegyptio filiã Pharaonis Tharmutin, nihil minus q̃ quod agebat opinantẽ, arcano prouidentiæ tractu accersit ad Nili ripã, eiusq; voluntatẽ ita flectit, vt cõspicata & miserata puellũ in viscella vagientẽ ex aquis extrahat, lactandũ ac nutriendũ matri reddat: adultum recipiat, & in in filium adoptet. Sic Deus Mosen ex aquis extractũ, & quasi è sepulchro in vitã reuocatũ, mirabiliter seruauit. Etsi a. grandior factus Moses eruditus fuit oĩ sapiẽtia Aegyptiorũ, nihilq; tunc Aegyptus haberet Mose vel elegãtius, vel admirabilius: tñ præcipuũ id fuit Mosis decus, q cognitionẽ veri Dei, veramq; pietatẽ ac fidẽ domi cum lacte materno à pueris haustã aulæ deliciis non excussit.

Didicerat n. ex parentibus, se esse ex semine S. Abrahæ, cui tot essent promissiones factæ à Deo: quin diuino instinctu iam tum in se sentiebat Dei consilium, quod populi sui Aegyptia seruitute oppressi designatus esset vindex.

Hac fide Moses relicta Aegypto in Madianiticum exiliũ concessit, ꝙ 40. annos durauit: Inuenit ibi sacerdotẽ pium & prudentem Iethronẽ, cuius filiam Zipporam matrimonio sibi copulauit, vitamq; cũ socero pastoritio labore honeste transegit, Iacobi Patriarchæ exẽplo, donec 80. ætatis anno ad montem Horeb stupẽda visione rubi ardentis, & è medio rubi loquentis Dei voce legatus ad Pharaonẽ Aegypti Regẽ, & Propheta Duxq; ad populũ sub seruitutis onere fatiscentẽ mitteretur. In hac vocatione Moses, licet eximiis polleret donis, non tñ confidenter egit, nec prouinciã splendidã præceps arripuit, sed imbecillitate sua cũ negotii, ꝙ demandabat, grauitate bene pensitata, modestus ac trepidus hanc legationẽ recusauit. Tandem v. diuinæ p̄sentiæ erectus ꝓmissione, ac numinis diuini patefactione cõfirmatus, nec nõ miraculis aliquot, tanq̃ legitimæ vocationis sigillis, & præscientia rei euenturæ aduersus oĩa obstacula & terricu lamenta probe armatus, cũ fratre Aarone, legationis socio, alacriter vocationi obtemperat. Sic ambo in Aegyptũ veniunt, exponunt Regi Pharaoni mandatũ, ꝙ à Deo acceperint, & iubẽt, vt populũ Israeliticum abire sinat. Rex Pharao audita hac sententia, legatos sannis excipit cũ Deo suo, moxq; populo onera & lateres duplicat. Legati contra diuinitus confirmati, dimissionẽ po-

puli vrgent, sed frustra: addunt miraculum, virga conuersa in Draconē. Id v. Magi similibus p̄stigiis eludunt. Ad alia igitur miracula, & ad plagas horribiles venitur, quibus, tanq̄ durissimis machinis, pulsatur, tandemq; expugnatur Regis Pharaonis, & Ægyptiorū durities. Mose igitur denunciante, primū aquę potabiles totius Ægypti vertuntur in cruorē, mox ranæ Ægyptum, & regiam ipsam cōplent: accedit dira phtiriasis, q̄ Magi p̄stigiatores eludere non amplius valētes, exclamant: *Hic est digitus Dei*. Sed nihil valuit apud præfractū Regē Pharaonē tam ingenua Magorum confessio. Pergit igitur Moses, p̄cipiente Deo, omne genus insectis, & bestiis noxiis vniuersam infestare Ægyptum: sequitur lues sęuiēs in pecora, mox corpora hominū & iumentorum vlcerib. pestiferis putrescunt: grandines insuetę fulminibus ac tonitruis mixtæ horribiliter oīa depopulantur: quicquid intactū à grandine superest, locustarum immensa agmina depascunt: tristissima insuper caligine, tenebrisq; crassissimis totum triduum vniuersa Ægyptus inuoluitur, & quasi sepulta iacet. Deniq; vna nocte ab angelo percussore iumentorum, & hominum, primogenita omnia, & in his ipse regni hæres, miserabili strage interimūtur. Tot flagellis pernicacia Pharaonis vix tandem fracta domitaq;, populum Israeliticum dimissum, eiectumq;, & spoliis probe onustum Moses Dei legatus, è durissima seruitute Ægyptia liberauit. Sed nondū hic laborum finis. Vix ventū erat ad mare rubrū, cum Pharao tyrannus, consilio mutato, populū

Israe-

Israeliticum, in montium hærentem faucibus, à tergo insequitur. Desperata hic populi sal⁹: nullus cedendi aut euadendi locus Ante mare vastũ apparet, pone hostilis exercitus instat; latera montes claudunt. Sed Mosis precibus via aperitur per mare, ꝙ Israelitæ sicco pede pertranseũt: Ægyptiæ copiæ persequi Israelitas tẽtantes, fluctibus ad vnum oẽs cum tyranno Pharaone absorbentur: anno mundi 2454. Israelitarum in egressũ ex Ægypto fuerunt sexcenta millia, absq; paruulis & mulieribus. Quem numerum si cum 72. animabus conferamus, quibus cõstabat domus Iacobi; quando in Ægyptum profectus est, apparet ingens Dei miraculum in augenda & ꝓpaganda familia Abrahæ. Sed horum multo maxima pars prostrata est in deserto, & duo tantum ex sexcentis illis millibus ad terram promissam venerunt, Iosua & Calebus. Mosen Ducem cum populo vix è faucib. mortis miraculose ereptũ, non Paradisus, sed vastissimum Arabiæ desertũ, rerumq; summa penuries excipit. Mox populi aduersus eum querelæ, murmura, seditiones oriuntur. Nec inter has tamen difficultates languescit Mosis virtus, sed maxime enitet.

In aditu deserti aquas amaras remedio diuinitus monstrato sanat, vt sint potabiles. Cõmeatus inopia laborãti populo in deserto Sin precibus à Deo Manna de cœlo, & coturnicũ immensam vim impetrat. In Raphidim iussũ Dei petrã virga percutiens aqua ꝓfluẽte tumultuantis populi sitim alleuat: qui deniq; vi precũ memorabilem victoriam de Ameleckitis, posteris Esaui,

 obtinet.

obtinet. Inter has gubernationis molestias cum de Republica constituenda curam suscepisset, primo quidem Iethronis soceri, monitu, ex omni populo, viros fortes, & Deum timentes, magistratus delectos populo præfecit, sibi supremam rerum curam seruat. Mense tertio ab exitu à Deo in montem Sinai ad accipiendas leges euocatur. Ibi Deus ex caligine montis fumo & flammis inaccessi, inter horribilia tonitrua & fulgura, Decalogum promulgat. Populo vocem Dei non ferenti Moyses internuncius datur; ac denuo in caliginem montis solus ad Deum, euocatus, totosq; ibi 40. dies & noctes absque cibo commoratus, cœleste exēplar tabernaculi, cultusq; instituendi formam à Deo accepit. Absente Mose, vituli aurei idolum à populo, & Aarone conflatur: quod indignissime ferens ille, accensus ira, tabulas legis à Deo acceptas frangit, & de authoribus supplicium sumit: Deum vero iratum supplicationibus mitigat, populoq; veniam impetrat. Ibidem gloriam Dei à retro in cauerna petræ conspicatus, iussu eius tabulas legis alias instaurat, ac tertio in caliginem montis ad Deum ascendere iussus, iterumq; 40. dierum ieiunio mirabiliter ibi sustētatus, Decalogum, quæq; ad Politiæ & Ecclesiæ constitutionem, & ab aliis populis discretionem, pertinebant, à Deo acceptas, facie ad miraculum coruscante, & velamen requirente, populo tandem promulgat. Tabernaculum vero cum instrumētis ad typum in monte exhibitum, constructum, primis anni secundi ab exitu calēdis erigit. Tam

præcla-

præclaris documentis Deus Mosis, fidelissimi Ducis & legislatoris populi Israelitici, authoritatem stabiliuit. Reliquis annis pro summis suæ gubernationis difficultatibus & molestiis, nihil præter murmura & insultus populi ingratissimi retulit. Sexies contra eum est tumultuatum, nō à plebeis solum, sed à tribunis, tribuum Ducib⁹, quin & à collega Aarone fratre & Maria sorore. Sexies pietate & prudentia tumultus illos fregit. Semel diffidentia vacillans ad aquas contradictionis, quando murmurante populo ob sitim petra denuo percutienda fuit, grauem Dei sententiam subiit, ab ingressu terræ Chanaan, trans Iordanem, exclusus. Extremo tamen anno ostēdit ei Dominus in vertice montis Nebo terram sanctam, quam Israelitis dare constituit. Hac eminus conspecta, Moyses, ex hac ad cœlestem vitam translatus est, anno mundi 2493. ætatis 120. Tumulatus est ipsius Dei manu, sepulchro incognito. Quare vero Dominus sepulchrum eius incognitum esse voluerit, ex epistola Iudæ cognoscimus, qui acre certamen inter Michaelem Archangelum & satanam fuisse dicit de corpore Mosis. Ex Mosis obitu impendebat tristis conuersio. Relictus erat populus Israeliticus tāquam corpus suo capite truncatum. In hoc dissipationis metu, Deus substituit Iosuam, filium Nun, oriundum ex tribu Ephraim, natum in Aegypto, annis 38. ante eductionem populi. Is pene à puero conuictor fuit & contubernalis Mosis, cuius ex perpetuo conuictu multorum annorum, quotidianis consiliis atque sermo-

nibus ad pietatem formatus, in egregium & prę-stantem virum euasit: ad hoc singulariter à Deo delectus, vt ipse post obitum Mosis populum Israeliticum in promissam terram Chanaan introduceret. Ingressus in hoc munus, & confirmatus à Deo ipso, primum omnium misit exploratores in Chananæam, qui reuersi lætum attulerunt nuncium de pauore incolarũ terræ. Quare haud moratus, Iordanem medium intersecauit, & Israelitas per aridum ipsius alueum diuina potentia traduxit. Iordane per miraculũ traiecto, continuo legitimũ Iehouæ cultũ ac religionem instaurare cœpit. Nã illo toto 40. annorũ spatio, quibus populus per solitudinẽ aberrarat, intermisso circũcisio fuerat. Edixit igitur, vt qui nati in illo errore fuerant, diuinæ clientelæ notã deinceps adsumerent, oẽsq; ad vnũ circũciderentur. Breui tempore interiecto, cum ad Hierichũtem ventum esset vrbem totius Regionis longe munitissimam; diuinæ potestatis suæ egregium documentum prębuit. Buccinatores circũ oppidi mænia dimisit, eosq; in orbem euntes inflare suas tubas iussit: quo facto, repẽte vrbis mænia, quasi vi tormentorum disiecta, corruerunt. At eius regionis Principes aduentu Iosuæ permoti, communi consilio fines suos tueri, bellumq; parare instituunt. Iosua cõtra, etsi neq; robore militum, neq; numero par esset, tamen Dei auxilio fretus, vbicunq; se rei bene gerendæ occasio p̃buit, paratum se ad dimicãdum ostendit. Amorrhæorum Reges quinq; in terra Chanaan deleuit, inhibente Sole & Luna cursum suum, donec hostes suos vlciscerentur Israelitæ.

Re-

Reuersus in castra cum exercitu, Regum illorum colla pedibus calcari, mox percussos in quinque arboribus vsque ad vesperam suspendi, depositos in antrum proiici iussit. In hoc perpetuo cursu fortunæ & victoriarum, cum multis nationibus conflixit, ingentes exercitus ad internecionem deleuit, plures Vrbes expugnauit, XXXI. Reges debellauit, & totam terram Chanaan sibi subiugauit; eandem sorte inter tribus diuisit, sola Leuitarum familia excepta. Israelitas, suæ fidei commissos, quoad vixit; in veræ religionis professione, atque sic etiam in pace conseruauit. Tandem multis præclaris rebus bello ac pace constitutis, cum esset annorum 110. placide ex viuis abiit, Anno Mundi 2511. sepultus in oppido Thimnath, quod situm est iuxta montem Ephraim. Hinc terra sancta hospitium atque sedem prębuit Iudæis annos 1540. vsque ad Vespasianum Imperatorem.

Mortuo Iosua, qui populum Israeliticum in terram Chanaan diuinitus promissam introduxit; Deus populum suum gubernauit per Iudices, qui erant Heroës diuinitus excitati, iam ex hac, iam ex alia tribu, vt populum Israeliticum gubernarent, defenderent, & ex variis calamitatibus eriperent. Hi authoritate magis iuxta Mosaicas leges gubernabant populum, quam imperio: & Israelitæ libertate adhuc fruebantur sub his Ducibus; antequam iugum Regium sibi ipsis imponerent. Postquam autem Israelitæ degenerare cœperunt, seseq; va-

riis exterarum gentium ſuperſtitionibus, atque etiam connubiis commiſcere: miſerrima ſtatim vaſtitas Eccleſiæ nata eſt. Meſopotamiæ enim Rex Chuſanius diuinitus excitatus, perfidiam illam ferro atque armis coercuit. Durauit hæc Syriaca vexatio annos VIII. Iis exactis, magniſque calamitatibus exhauſtis, Deus gentem ſuam miſertus, Othonielem ei liberatorem attribuit, de tribu Iuda oriundum. Hic Chuſanem Regem Meſopotamiæ compeſcuit, & iugum externæ dominationis à populi ceruicibus fortiter auertit, cultum veræ religionis reſtituit, & quietem Reipublicæ ad annos 40. peperit.

Othoniele vita functo, populus denuo ad ſuos mores, veteremque inſaniam, & vicinarum gentium ſuperſtitionem rediit. Itaque rex Moabitarum Eglon impulſore Deo exortus eſt, qui duodeviginti annorum ſpatio impietatem illam vehementiſſime caſtigauit. Eas tandem miſerias leniit, Ehudii liberatoris Principatus, qui etſi dextra manu mancus erat, tamen hoc artificio magnum ac memorabile facinus edidit. Erat Eglon vaſto ac ventroſo corpore. Venit ad eum Ehudius, ſignificans, ſe Dei mandatum habere, quod illi ſecreto atque in occulto enunciare vellet. Tyrannus remotis omnibus ſeſe in conclaue cum illo ſolo recepit. Ibi tum Ehudius ſiniſtra gladium arripuit, atque in obeſum tyranni ventrem adegit: quo facinore Eccleſiæ inſtaurationem peperit.

Ehudi Successor Samgarus, Spiritu Dei confortatus, stupenda fortitudine solus ipse bouis stipulo percussit sexcentos Palæstinos, hostes Hebræorum, quibus repressis, seruauit Israelem ab incursu & violentia vicinarum gentium.

Horum liberatorum mortem noua vastitas Ecclesiæ consecuta est. Nam Hebræi rursus abiecta Dei religione vanas finitimarum gentium superstitiones amplexi sunt. Hac de caussa Iabinum, Chananæorum Regem, Deus excitauit, qui eam insaniam castigaret, gentemque perfidam, annorum viginti seruitute oppressam teneret: à qua tandem principatu Deboræ matronæ erepti sunt. Cum enim bellum Hebræis Chananæi inferrent, Debora Barachum, fortem & magni consilii virum delegit, eumque exercitui præfecit, cuius ductu atque imperio magnæ Chananæorum copiæ cæsæ ac profligatæ sunt. Inchoatam à femina victoriam, altera cumulauit. Nam cum Dux Sisara è prælio fugiens, animoque perterritus, ac lassitudine confectus, sese in casam Hebræi cuiusdam latitandi caussa recepisset, vxor Hebræi Iahela, lacte illum sopitum ac iacentem, clauo in tempus adacto, confodit; simulque præcisum ipsius caput, & in cruore volutatum, Baracho fugientes hostes persequenti, victoriam ei gratulans obtulit.

Tenuit Debora Principatum annos 40. quibus interiectis, rediit denuo populus ad ingenium, & nefarios dœmonum cultus, sed eius defe-

defectionis ſubito vindices exorti ſunt, Midianitæ, Amelechitæ, & Iſmaelitæ, qui grauiſſimum de illa perfidia ſupplicium annorum ſeptem ſpatio ſumſerunt, ſceleratæque gentis vecordiam omni acerbitatum genere multarunt. Huic vaſtitati Eccleſiæ finem attulit Gedeonis virtus, qui à Deo populi liberator eſt datus, cum rei ruſticæ ſtudio intentus forte tum in area frumentum excuteret. Primum enim Baalis ſimulacrum, aram, ac ſacellum euertit; tum Iehouæ aram ſtatuit, in qua victimas legis præſcripto mactauit, legitimoſque religionis cultus reſtituit. Sed multa in Gedeonis hiſtoria memoratu digna ſunt, illud inprimis, quod innumerabiles Midianitarum copias, non vi ac virtute militum, ſed arte & ratione deleuit. Erant amplius 30. armatorum millia, quos in aciem Gedeon aduerſus Midianitas eduxerat. Hos omnes Iehoua iuſſit è caſtris excedere, præter trecentos, ne forte victoriæ laudem Hebræi ſuo robori ac numero acceptam ferant. Simul edixit, vt ex hoc numero ſinguli buccinam dextra caperent, ſiniſtra vrceolum, in quo lychnus ineſſet. Hos, quid fieri vellet, edocet. Nocte intempeſta, vbi ex ſpeculatoribus intellectum eſt, quieti ſe hoſtes ac ſomno dediſſe, tum buccinatores illi trecenti ſilentio ad caſtrorum portas accedere, ſuaſque derepente buccinas vehementer inflare, comminutiſque amphoris lychnos ſiniſtra manu agitare cœperunt, clamoremque ingentem repente variis in partibus tollere, atque his verbis vociferari: *Gladius Iehoua*,

houa, gladius Gedeonis. Eo repentino tumultu tantus totis hostium castris terror iniectus est, cum iam permixtos hostes existimarent, & neque cognoscendi, quid fieret, neque sui colligendi facultas esset, vt gladiis subito districtis, alii in alios irruerent, neque prius cædendi, concidendique finem facerent, quam centum ac viginti eorum millia interirent. Principatum autem Gedeon annos 40. tenuit, senioque confectus è vita migrauit, anno mundi 2688.

Gedeonis mortem alia Ecclesiæ vastitas excepit. Rursus enim populus à legitima religione ad dœmonum cultus desciuit, suæque insaniæ Ducem ac Principem Abimelechum habuit, Gedeonis ex concubina filium, qui communicato cum Sichemitis consilio LXIX. fratres suos obtruncauit, regnumque gentis Hebreæ occupauit. Verum haud ita multo post graue inter Abimelechum & Sichemitas dissidium exarsit; quo incendio scelerati omnes illorum conatus conciderunt. Tyrannus arcem quandam oppugnans, fragmento molæ à muliercula in ipsius caput adacto, sauciatus, mox à satellite ipsius rogatu trucidatus est. Neque triennio amplius Abimelechi tyrannis durauit.

Ab his ærumnis, & iniuriis populum liberauit Thola, eumque ad pietatem, & verum Dei colendi studium traduxit. Durauit illius Principatus annos 23.

Tholæ successit Iairus, qui populum in summa pace atque ocio annos 22. habuit, & in vero le-

ro legitimoque Dei cultu continuit. Fuit is Reip. ſtatus, ad vſque annum ab orbe condito, 2736. quo tempore noua calamitas Eccleſiæ exorta eſt. Populus enim ocio illo vitæq; proſperitate abutens, denuo ad impuras vicinarum gentium ſuperſtitiones relapſus eſt. Qua de cauſſa Palæſtinis atque Ammonitis in ſeruitutem traditus eſt, quæ ſeruitus annos 18. durauit, quibus populus legitimo Principe ac liberatore orbatus miſerandum in modum exagitabatur.

Eam calamitatem ſedauit Iephte, homo tenuis, nothus, atque à ſuis deſpectus. Nam cum ea ſeruitute fractus ac domitus populus ſeſe à ſuperiorum annorum impuritate, ad Dei clementiam implorandam conuertiſſet; Iephte conſcripto exercitu bellum Ammonitis intulit, quos breui tempore ingenti prælio profligauit. Verum hanc victoriam duplex interpellauit calamitas; quarum prior hæc fuit: Iephte conſcripto exercitu vouerat ſe, quod primum ſibi à victoria redeunti domo egreſſum occurreret, Deo bellipotenti mactaturum; Prælio ſecundo facto domum redeunti, prima gratulans ei venit obuiam vnica filia, Virgo eximia: quam ille hoſtiam ob votum temerarium mactauit. Altera maior multo ac tetrior calamitas fuit, belli ciuilis diſcordia. Nam Ephraimica tribus repudiato Iephte imperio ab eo defecit, armaque aduerſus illum comparauit: neque ita multo poſt acerrimum inter ipſas conſanguineas tribus prelium commiſſum eſt.

est, quo cæsa sunt Ephraimitarum quadraginta duo millia.

Tenuit Principatum Iephte sex annos, ac moriens anno mundi 2766. successorem Abessam reliquit, qui annos 7. liberatoris siue Iudicis munere functus, successorem habuit Elonem, qui cum annos 10. Principatum tenuisset, Liberatorem reliquit Abdonem, à quo populus 8. annorum spacio gubernatus est. Parum scriptura de illorum trium principatu commemorat, vt iudicari coniectura possit, placidum per illos viginti quinque annos Ecclesiæ statum fuisse. At iis transactis, populus denuo ad pristinam insaniam relapsus, & in nefario commentitiorum Deorum cultu volutatus est. Ea perfidia intolerabili DEVS commotus, Palæstinos excitauit, qui vanitatem illam impiam ac nefariam acerbissime diutissimeque multarunt: qua vexatione nulla longinquior toto hoc Reipublicæ statu, sub Iudicum Imperio, memoratur. Annos enim 40. durauit: cui tamen Ecclesiæ vastitati magna ex parte Samsonis principatus remedium attulit.

Fuit hic Samson, de tribu Dan oriundus, præter vsitatam hominum consuetudinem genitus. Eius enim sterilis ante mater naturæ vitio fuerat; multique in scripturis hoc extraordinario modo geniti memorantur, qui singulares viri, ac plane exi-

eximii Dei Iehouæ miniſtri fuerunt; velut Iſaacus, Samuel, Iohannes Baptiſta. Itaque magnum quendam naſciturum Heroem, iam tum matris grauiditas portendit. Principio illud de Samſone obſeruandum eſt, quod Nazaræorum ſectam ac diſciplinam eſt ſecutus, quorum hoc triplex votum atque inſtitutum erat : vt ne quid, quod inebriandi vim haberet, biberent, vt capite intonſo eſſent; denique vt nullis ſe exequiis, ne paternis quidem, funeſtarent. Hanc illi vitæ condicionem ſolemni voto ſibi ad certum tempus indicebant. Fuit præterea Samſon diuino conſilio ſummis corporis viribus præditus. Itaque puer ſpiritu Dei adflatus, Leonem, qui ei in via forte occurrerat, laniauit, poſt grandior factus, cum in Vrbe Gaza incluſus, atque ab hoſtibus obſeſſus teneretur, noctu portæ vnius valuas humeris ſublatas in proximum montem deportauit. Huic robori adiunctam quoque ſolertiam habuit. Itaque cum iniuria quadam à Palæſtinis adfectus eſſet, trecentas vulpes (quarum illa regio ferax) caudis inter ſe funiculo deuinctis, adligauit, mediamque caudis ſtipulam inuoluit. Poſt eductas vulpes in hoſtium ſegetes immiſit, quæ incendio excitato conflagrarunt. Aliud quoque Samſonis virium ſpecimen traditur, quod cum ab aduerſariis noctu in quiete funib⁹ duobus reuinctus eſſet, nullo negocio ſeſe inde extricauit, atque in hoſtes irruens, aſini maxilla forte arrepta, mille ex iis trucidauit. Scriptura tradit, vim iſtam tantam in ipſius capillitio fuiſſe.

isse. Simulatque vero Samson sese, voti sui oblitus, libidini ac scortationi tradidit, meretrix Dalila comam ei dormienti totondit, eumque vinctum & comprehensum Palæstinis præbuit. Samsoni vincto Palæstini vtrumque oculum effoderunt, ac mox in conuiuiis eo cæco pro morione sunt vsi; vsque dum renascentibus capillis, & vna cum capillis voti atque officii sui recordatione, robur ei benignitate Dei restitui cœpit. Itaque cum in quoddam Principum Palæstinorum conuiuium, quo frequens populus spectandi caussa conuenerat, pro ridiculo ac delectamento adhibitus fuisset, ludibundus ad duas medias columnas accessit, quibus domus vniuersa nitebatur; his arreptis, domum ita concussit, vt corrueret. Atque hoc pacto nihilo magis sibi, quam hostibus Palæstinis epulantibus parcens, omnibus simul exitium attulit, Anno Mundi 2810. Durauit ipsius Principatus annos 20. quibus Israelem de manu Palæstinorum sæpe asseruit.

Post mortem Samsonis miserrimum ac plane luctuosissimum tempus exortum est. Summus enim magistratus esse desiit, cœpitque fere is tum esse status, qui à Græcis ἀναρχία dicitur, cum suo quisque arbitrio libere sine summi magistratus metu viuit. E multis autem flagitiis, quibus tum populus contaminatus est, vnum propter atrocitatem commemorabimus. Vxor Leuitæ cuiusdam malis iam antea morata moribus, neque satis suæ famæ atque pudicitiæ consulens, die quodam vi à Gabaitis com-

plu-

pluribus compressa, ac toties constuprata est, vt in ea fœditate exanimaretur. Leuita, qui magistratum, ad quem auxilii ergo confugeret, non habebat; cadauer Vxoris, duodecim in partes dissecuit, earum singulas in singulos ciuitatis pagos ac tribus misit, neque aliud quidquam nunciari iussit, satis ea re intellectum iri sperans, se Dei atque hominum fidem implorare. Hoc spectaculo permotæ tribus, gentis totius concilium indicunt. Eo cum venissent omnes, præter vnam Beniaminicam, communi consilio decernunt, vt nisi sceleris auctores dedantur, bello atque armis tantum facinus vindicetur. Vbi condicio repudiata est, repente Israelitæ coactis copiis quadringenta hominum millia in aciem educunt. Beniamitæ contra viginti sex millia & sexcentos. Primo prælio victa bona caussa est. Cecidere ex Israelitis viginti duo millia. Breui tempore interiecto, alterum denuo prælium committitur; perierunt ex iisdem millia duodeviginti, cum tamen è Beniamitis vix mille vtroque prælio desiderarentur. His tot fracti cladibus Hebræi, veniam à Deo Iehoua petierunt; quo placato, freti misericordia ipsius, rursus se ad dimicandum animo confirmant: tantaque eorum virtus atque alacritas fuit, vt Beniamitarum interfecerint viginti quinque millia octingentos: neque vlla interposita mora, priusquam se hostes ex pauore & fuga reciperent, eorum oppida atque agros latè incendio vastarunt.

runt. Hic anarchiæ fructus fuit; tametsi non vt Israelitarum Respublica, sic etiam Ecclesia magisterio ac præfectura caruit. Nam per id tempus Heli summus sacerdos ei præfuit, qui propterea populum iudicasse dicitur, cum tamen solius religionis procurationem haberet.

Durauit Heli Pontificatus annos 40. quo spacio non admodum florens Ecclesiæ status fuit. Nam & raro tum oracula edebantur, magnaque Prophetarum erat paucitas: quin etiam Heli filii, qui propter domesticæ disciplinæ rationem vitæ sanctimonia prælucere aliis debebant, perditis ac profligatis moribus exemplo peccabant. Itaque cum Israelitæ bellum in Palæstinos mouissent, atque arcam fœderis, sanctitate ipsius confisi, secum in aciem eduxissent, duobus acerbissimis præliis grauissime offenderunt: arca capta à barbaris, & septem menses retenta est: simulque duo Heli filii (in quibus corrigendis minus laudabiliter ille se gessit) in acie trucidati sunt. Eo nuntio miser parens accepto, repente de sella resupinus concidit, fractaque ceruice examinatus est, Anno ætatis 98.

Vltimus Iudicum fuit Samuel, in Prophetarum Choro primus, cui continua serie successerunt alii, vsque ad Malachiam.

Ad munus illud vocatus est Samuel, à Deo, Anno Mundi 2830. cui præfuit annis 40. vsque ad Regnum Dauidis, connumeratis de-

cem

cem annis Regni Saulis. Superstitiones, & sacra dœmonum omnia sustulit; veræque religionis disciplinam restituit. Tum deinde arma in Palæstinos mouit; quos tamen acie iam vtrinque instructa ad pugnam accinctos ac paratos, cum repentino tonitru diuinitus immisso perterritos animaduertisset, nullo negotio deleuit; amissasque superioribus bellis Vrbes, virtute recuperauit.

Hanc Samuelis victoriam ac felicitatem, liberorum infamia conturbauit. Consenuerat enim iam Samuel, nec erat ferendis laboribus. Itaque cogitauit de cooptandis sibi filiis suis: quorum maiorem natu Ioelem, & Abiam voluit vna secum esse Iudices, & in eodem gradu dignitatis collocauit; vt & ipse se minus laboribus cruciaret, nec interim tamen Respublica aliquid detrimenti caperet. Sed hi longe à parentis probitate ac iustitia degenerantes, non obibant regionem, vt ius dicerent, sed sibi ædificabant palatia in Bersaba, populum grauiter cruciabant, & omnia diuina atque humana iura peruertebant. Ea de caussa populus Israeliticus consilium cepit de statu Reipublicæ commutando, vt quemadmodum finitimæ gentes Regum imperio regebantur, sic ipsi suum Regem summo cum imperio ac potestate regali maiestate ac splẽdore haberẽt. Peccata Iudæorum excreuerant iam in eam magnitudinem, vt omnino castiganda fuerint hac seruitute. Habuerant bonos & moderatos Iudices. Sed vt olim ranæ non contentæ trunco Principe, impetra-

petrarunt à Ioue ciconiam: ita isti non contenti Iudicibus, obstinato animo petiuerunt à Samuele Regem.

Succedit igitur Ecclesiæ & Reip. Israeliticæ status seruilis: cum populus Dei partim suorum, partim exterorum subiectus dominatui, asperiore Imperio, ac humano magis arbitrio, quam lege diuina nixo regebatur.

Hic status vel ante captiuitatem Babylonicam, vel sub ea, vel post eam fuit.

Ante captiuitatem, sub Regibus: regno tum integro, tum diuiso.

Integro Reges populi Israelitici tres numerantur.

Vbi enim Samuel populi pertinaciam in Rege deposcendo cognouit, oraculo Dei monitus, Saulum, à tribu Beniaminica, Kisso Patre natum, Regem constituit; cum ipse annos iam 30. Iudicis munere functus esset. Incidit hæc insignis in Republica mutatio in annum mundi 2881. Creandi Regis hæc à Samuele forma, ex Dei præscripto, seorsim primo, & in occulto seruata est. Olei ampullam in Sauli verticem effudit, eumque deosculatus, Regem gentis à Deo adamatæ consecrauit. Quo facto, repente Saulus eo Spiritus diuini genere afflatus est, quod Deus suis Prophetis ac vatibus impertitur; vt iam omnibus inspectantibus in conuentu & concilio Prophetarum vaticinaretur. Dehinc Samuel totius populi comitia indixit, atque in iis sortito creari Regem iussit. Ea sortitio ita diuinitus administrata est, vt ex

duodecim tribubus ſoli Beniaminicæ ſors obuenerit: in hac, adoleſcenti Saulo, humili quidem genere nato, ſed cuius ea fuit corporis felicitas, vt cum formæ pulchritudine, tum etiam magnitudine ſtaturæ, longè ciuibus omnibus antecelleret. Adeptus igitur regnum Saulus continuo de ſuorum ſententia bellum Ammonitis, acerrimis Hebræi nominis hoſtibus, inferre inſtituit. Magnas enim Reſpub. crebris illorum incurſionibus calamitates acceperat. Vbi ſecundis aliquot præliis cum eis decertaſſet, mox aduerſus Palæſtinos arma conuertit. quos maximis copiis in aciem eductos, mirando Dei prodigio, ſolis rei ruſticæ inſtrumentis profligauit, cum præter ipſum, eiuſque filium Ionathan, nemo quiſquam gladium haberet. Fuit autem Ionathan adoleſcens, cum pietate ac ſanctimonia, tum etiam virtute ac fortitudine animi inſignis, eoque Deus pro eximio ac ſingulari omnipotentiæ ſuæ miniſtro eſt vſus. Nam cum Palæſtini redintegratis copiis denuo bellum reparaſſent, ſolus Ionathan, armigero ſuo comitatus, impetum in illos fecit, omneſque metu ac formidine diuinitus adfectos in fugam vertit. At Saulus ea filii virtute, popularique laude indignatus, cum eius victoriæ Deum auctorem fuiſſe non reputaret, ſeſeque paulatim à pietate & ſanctimonia vitæ abduceret, ſpiritu diuino, quem in conſecratione acceperat, ſpoliatus eſt; ſimulque à turbulento Satanæ Spiritu occupatus: quo furore animi, atque intemperie, perquam diu miſe-

ran-

randum in modum adflictatus est. Tandem misericordia Dei in eam mentem est adductus, vt citharædum sibi quæri iuberet, cuius cantu ac symphonia furor ille mentis sedaretur.

Erat tum tribu Iudaica, vico Bethlehemico, puer facie eximia, Iessæi filius, paterni gregis custos, arte Musica præter cæteros eruditus. Nomen huic erat Dauid. Hunc in illa pastoritia vita quietum ac placidum liberaliter Iehoua Deus Spiritu suo donauit, atque à Samuele ad Regni spem inungi iussit, Anno Mundi 2883.

Cum ad Regem Saulum de ipsius arte atque industria perlatum esset, continuo ad se adduci, ac cithara canere imperauit. Neque mora vlla intercessit; quin turbulentus spiritus à Rege abscederet, eique pristina mentis tranquillitas restitueretur.

Aliquanto post, Palæstini bellum aduersus Hebræos summis opibus renouarunt. Horum erat Princeps Goliathus, vasto atque immani corpore tyrannus. Saulus coactis omnibus copiis ad id bellum profectus est. Vbi hostes appropinquarunt, tum Goliathus vnum sibi ex hostibus aliquem dari poposcit, quocum de summa rei singulari certamine decerneret. Dauid indignatus, sacram Dei gentem ab hoste barbaro contumeliose despici, fretus fiducia pollicitationis diuinæ, fortiter sese in certamen offert. Stabant instructæ vtrinque acies, imparis concertationis spectatrices. Nam præter staturę ac virium imparitatem, Dauid aliis nul-

lis armis teloue, præter vnicam paſtoritiam fundam, inſtructus erat. Attamen Dei præſidio confiſus, alacriter in certamen deſcendit, fundamque intorquens, acriter gigantis frontem feriit, quo vulnere proſtratus gigas concidit, celeriterque Dauid, in eum irruens, caput ei præſcidit, regique Saulo gratulans ac lætitiæ plenus obtulit.

Hanc ob cauſſam Rex Saulus cum alios Dauidi honores habuit, tum filiam ſuam Michoalem in matrimonium dedit. Sed vbi eum paulatim apud populum gratia atque auctoritare florere animaduertit, reſque ipſius geſtas ſuis longe anteferri, ſuamque iſto modo potentiam imminui; tum vero tanto erga illum odio exarſit, vt etiam bonos viros, qui ei ſtudebant, inſectaretur, Deique ſacerdotes amplius 80. interficeret. Hanc illius ſæuitiam permultorum bonorum ſeceſſio conſecuta eſt. Tanta enim Regis interdum erat immanitas, vt modo de Dauide clam necando conſilium iniret, modo ſuum in illum iaculum vibraret; neq; quidquam die quodam propius fuit, quam vt Dauid nefariis iſtis conſiliis in ſuo lectulo necaretur: ſed re per amicos cognita, celeriter ſeſe per feneſtram dimiſit, ſalutique ſuæ fuga conſuluit. Dauidis fugam viri boni quamplures, tenues tamen atque inopes, comitati ſunt: cum apud Regem Saulum locupletes plerique & opulenti, ac palpatores aulici permanerent. Cum in eadē fuga Dauid in Achidis Gathici Regis manus incidiſſet, ſimulatione ſtultitiæ ſeſe inde eripuit.

His

His Dauidis miseriis Saulis animus satiari non potuit. Tantum enim Dauidis comitatum indigne ferens, manum aliquot sceleratorum cogit, quos ferro atque armis Dauidem insectari iussit. Qua re Dauid comperta, denuo sese fugæ mandauit: in qua cum se in antrum quoddam latitandi caussa recepisset, Saulusque illac forte iter faciens, ventris exonerandi gratia, eo descendisset; tum qui cum Dauide vna delitescebant, impellere eum cœperunt, ne tam præclaram sui in perpetuum liberandi oblatam occasionem de manibus amitteret. At ille scelus existimans, Regem diuinitus consecratum violare, vestis tantum ipsius laciniam abscidit; quæ deinceps suæ in Regem fidei atque obseruantiæ testis esset. Vbi Rex spelunca egressus aliquantum itineris processit, Dauid eum inclamare, & manu laciniam ostentare cœpit, suamque ergà ipsum fidem testari. Hæc animi sinceritas ita crudelem Regis animum ad misericordiam inflexit, vt Dauidis innocentiam ac temperantiam admiratus, summam ipsius fidelitatem prædicaret; neque tamen ita multò post, ad ingenium rediit, suamque filiam Micholem à Dauide abduxit, eamque alteri in matrimonium collocauit.

Elapso breui temporis spatio, rursus copias in Dauidem eduxit: qua in expeditione altera denuo interficiendi Saulis facultas Dauidi offertur.

Nam cum Saulus suis in castris intempesta nocte quiesceret, atque arctiore somno teneretur,

tur, Dauid certior factus, omnes quoque ipsius excubitores somno sopitos esse, placide in ipsius prætorium ingressus est, spiculumque propter ipsius ceruical positum, simulque phialam abstulit. Vbi è castris decessit, statim clamore sublato, custodes euocare, ac procul spolia illa ostentare cæpit, suamque erga Regem fidem testificari.

Hac Dauidis integritate denuo Saulis animus ita permotus est, vt multis cum lachrymis profiteretur, suæ se in illum acerbitatis pœnitere. Breui tamen post tempore, iterum ad inueteratam animi rabiem ac sæuitiam relapsus est: qua de caussa Dauid ad Achidem Palæstinorum Regem profugit, qui oppidum ei quoddam, vt ab Saulis iniuria tutus esset, concessit. Sed cum oppidum absente forte Dauide captum ab hostibus ac direptum fuisset, tum oppidani tanta in Dauidem iracundia incitati sunt, vt eum ad necem quærerent: quo tamen periculo Dauid benignitate Dei ereptus ac liberatus est. Atque hunc fere adolescens optimus tot cum Saule certaminum atque ærumnarum habuit exitum. Nam aliquanto post Saulus aduerso cum Palæstinis prælio commisso, maxima clade affectus, tribusque amissis filiis, Ionathan, Abinadab, & Malchisua, cum se ab hostibus circumuentum videret, ne viuus in illorum potestatem veniret, mortem sibi suis manibus consciuit. Anno Mundi 2890. Regni 40. postridie eius diei inuentus inter cadauera, capite truncatus est; eiusque cadauer suspen-

spensum ad mœnia Vrbis Bethsan. Temporis successu tota SAVLIS posteritas pessum iuit.

Saule mortuo, confestim Iudaicæ tribus populares, Dauidem multis annis à Deo designatum Regem sibi constituunt, Anno Mundi 2891. Verum Abnerus, qui Saulis Regis præfectus fuerat, coniuratione facta, consilioque cum reliquis tribubus vndecim communicato perfecit, vt Saulis filius Isbosethus Rex ab iis crearetur. Ita solius Iudaicæ tribus regnum Dauid annos septem & sex menses tenuit in Hebron: quibus exactis, atque Isbosetho, Abneroque interfectis, reliquæ tribus vndecim Dauidi Regnum totius Israelis & Iudææ detulerunt Anno Mundi 2898. quod annos 33. obtinuit. In hoc temporis spacio res domi militiæque præclaras gessit. Nam eiectis ac deletis Iebusæis, Ierusalem cepit, regnique sedem ibi collocauit. Cæteros hostes Palæstinos, Moabitas, Ammonitas, Syros, Idumæos, Amalechitas, & gigantum familias oppressit & extinxit. Tum Rempublicam religione, legibus, & disciplina muniuit. Arcam Domini Ierosolymam cum solennitate & lętitia magna traduxit, cultumq; verum in Ecclesia per totum regnum constituit. Psalmos plurimos composuit, & promissionem de Messia ex sua familia nasciturо accepit. Tam felici rerum successu insolentior factus, duobus sese grauissimis sceleribus contaminauit: quorũ prius hoc fuit. Cum Bersabæam, Vriæ fidelissimi clientis sui, coniugem

gem forma ac pulchritudine inſignem, conſpe-
xiſſet, non modo adulterium cum ea commi-
ſit, verum etiam, quo liberius libidini ſuæ in
poſterum indulgeret, Vriam interficiendum
curauit: cuius flagitii grauiſſimas pœnas de-
dit, quemadmodum ipſi à Propheta Nathan
prædictum fuerat. Erant ipſi filii duo: Amnon
& Abſalon: quorum prior Amnon amore ſo-
roris ſuæ Thamar exarſit, & per vim ſtuprum
intulit: Abſalon motus ſororis ignominia, cum
nec Amnonem facti nefarii pœniteret, nec à
Patre Rege caſtigaretur, tacite ſecum de vindi-
cta cogitauit, & demum poſt biennium, filios
regios ad conuiuium inuitauit, & Amnonem
incautum inter vina obtruncauit. Propter frà-
trem interfectum extra patriam degit annos
tres; & duos alios, etiamſi reuocatus eſſet, in
patris conſpectum non venit. Tandem Patri
Dauidi reconciliatus eſt, interceſſore Ioabo.
Sed mox Achitopheli, & aliorum quorundam
conſiliis impulſus, cætus factioſos agitauit,
bellum ſuſcitauit, Patrem in exilium proiecit,
& ipſe Regnum occupauit. Prælio poſtea cum
paternis Ducibus commiſſo, terga dare coa-
ctus eſt, & inuſitato mortis genere periit, An-
no Mundi 2923. Fugiens enim in patulæ quer-
cus propaginem incidit, cuius ramis ita caput
implicuit, vt mulo ſe, quo tum vehebatur, ſub-
ducente, directus ex arbore ſublimis inter cœ-
lum & terram penderet. Quod vbi animaduer-
teret Ioabus, confeſtim tres lanceas accepit, &
Abſaloni cor transfixit.

Vix sedato Absalonis tumultu, & Dauide in pristinam regni dignitatem restituto; Seba, iuuenis audax & inquietus, nouos terrores ciet, tribusque Israeliticas omnes à tribu Iuda auellit. Dauid intellecta eius confidentia, Præfectos suos ad eum capiendum celeriter mittit, à quibus intra muros oppidi Abelæ improuiso obsidetur. Ciues timidi & hæsitantes, mulieris cuiusdam suasu, caput Sebæ amputant, & extra vallum proiiciunt. Hominis temerarii morte, & Vrbs ab exitio mansit incolumis, & cæteri factiosi subito redierunt ad officium.

Post aliquot annos Dauid vires regni sui cognoscere cupiens, & ex elatione animi populum numerare iubens, graues iterum pœnas dedit, amissis septuaginta millibus virorum, triduo tantum; peste nimirum, Dei iussu, ita sæuiente. Vbi ad summam senectutem Dauid peruenit, filius eius Adonias stulta regnandi cupiditate, Regnum affectat. Cum eo conspirant duo summi viri, & antea Dauidi amicissimi, Ioabus Dux, & Abiathar Sacerdos, sed voti non fuit factus compos Adonias. In ipso conuiuio, quod regio luxu & apparatu instruxerat nuncius affertur, Regis insignibus vti Solomonem fratrem, vnctum à Propheta Nathane, confirmatum à Patre Dauide, receptum à multitudine. Qua fama territi complices Adoniæ, hinc inde disperguntur, ipse ad aram confugit, & vitam à fratre efflagitat. Verum cum homo turbulentus Regnum denuo quæreret, à Solomone fratre iubetur templo auelli,

& interfici. Cum Solomone Dauid Regni hæredem constituit Nathanem filium charissimum, ea condicione, vt alterius stirpe extincta, altera succederet. Igitur cum Solomonis posteritas in Ochozia desiisset, mater eius sanguinaria, omnem stirpem & sobolem Solomonis immaniter sustulit: sed ereptus ei est adolescens Ioas, qui è posteris Nathanis Regno potitus est. Ea de caussa Lucas Euangelista hunc Nathanem, in Christi genealogia, loco Solomonis collocauit. Antequam vero Dauid moreretur, filium suum Salomonem designatum de rebus ad gubernationem necessariis grauiter admonuit, & subinde repetitis votis Ecclesiam Deo, & filio suo Solomoni commendauit, conditoque testamento, placide ex hac vita migrauit, Anno Mundi 2930. ætatis 70. Regni 40. sanctissimus Propheta, potentissimus Rex, felicissimus Imperator, doctissimus Musicus, exercitatissimus scriptor, laudatissimus omnium hominum.

Dauide Patre mortuo, Hebraicæ gentis Rex tertius consecratus est Solomon, is Præceptorem habuit Prophetam Nathanem, à quo etiam regni diademate ornatus est. Iussus à Deo petere, quæ vellet, Sapientiam delegit; tantaque à Deo prudentia donatus est, quanta neque antea in homine vllo fuerat, neque vnquam vllis ætatibus exstitit. Huius sapientiæ documentum illud memorabor, quod omnibus seculis summa omnium admiratione celebratum est. Erant mulierculæ duæ tenues,

qua-

quarum vtraque filiolum infantem suo lacte alebat.

Cum ambæ eodem cubiculo quiescerent, earum altera suo sese in lectulo forte peruoluens ori infantuli incubuit, eumque suffocauit. Vbi hoc sensit, placide infantuli cadauer in alterius locum supposuit, viuumque alterum suo sibi lateri adiunxit. Expergefacta mater, cognito facinore adserere suum institit. Solomon, qui materni adfectus vim non ignoraret, decreuit, vt infantis superstitis corpus medium gladio secaretur, & vtrique mulieri dimidiam controuersi corporis partem adiudicauit. Hac pronunciata sententia, repente, quæ vera mater erat, exclamare incipit, malle se integrum alteri puellum attribui, vehementerque recusare, ne diuideretur. Cum ea recusatione facile maternum animum aperuisset, integrum ei puerum Solomon adiudicauit.

Magno itidem religionis amore flagrans, templum Domini, per vndecim annorum spatium, tanta magnificentia & splendore construxit, vt maxima gentium exterarum admiratione laudaretur. Vrbes præterea plurimas condidit; & complura Vrbium ornamenta, palatia, porticus, basilicas, regale item tribunal instituit: & populum in summa Reipublicæ tranquillitate incredibili sapientia gubernauit. Nominis sui veneratione atque terrore finitimos à Patre non subactos, ad tributa coegit pendenda. Eum propter virtutem coluit Rex Tyri, propter sapientiam adiit Arabiæ

Regina: propter felicitatem admirati sunt omnes nationes & populi.

Verum hanc ipsius diuturnam felicitatem quæ annos circiter 30. durauerat, ingrauescentis ætatis infamia oppressit. Nam cum otio atque inertia langueret, animum ad fœdas libidines adiecit: Vxores septingentas duxit, neque illa intemperantia contentus, trecentas quoque insuper concubinas adiunxit: in his complures, cum à vera Dei religione alienas, tum etiam impiis superstitionibus deditas: à quibus ipse dementatus, idololatricos cultus in suo regno institui passus est, adeo vt & fana dœmonibus ædificaret, & vna cum illis mulierculis eorum sacris interesset. Hac barbara libidinum insania Deus grauiter indignatus, continuo Reges ac Tyrannos finitimos excitauit, qui Solomoni tam diu alto ocio fruenti bellum inferrent: quin etiam fore denunciauit, vt propediem Regnum Israeliticũ duas in partes dilaceraretur: neque ita multo post Solomon Rex postremum vitæ diem morte confecit, anno mundi 2970. ætatis suæ 60. Cum eo extincta est concordia Israelitarum, concidit pax ab externis hostibus, & periit flos, gloria, robur, & felicitas illa Regni, & Ecclesiæ.

In Solomonis demortui locum Roboamus ipsius filius, annos 41. natus, summa populi voluntate Rex creatus est: qui dum neglecta prudenti senum Consiliariorum admonitione, sequitur consilium coætaneorum suorum Principum, & subditos asperitate potius domandos,

quam

quam onerum leuatione in officio continendos putat; præter exſpectationem ſuam, decem tribus Regni ſui ſimul & ſemel amiſit, duobus tantum, Iudæ & Beniamin, retentis. Defectionis author & Princeps fuit Ieroboamus, Ephraimicæ tribus popularis, qui cum Solomonis Regis ſucceſſor deſtinatus fuiſſet, atque illo viuo ſolum exilii cauſa vertiſſet, cognito ipſius obitu, continuo reuerſus eſt, atque ab illis decem tribubus nouo & ſeditioſo nomine Rex Iſraelis appellatus. Alter Roboamus, cuius in fide Iudaica & Beniaminica tribus manſerunt, Regis Iudæ nomen retinuit. Eaque nomina deinceps ad vtriuſque Regis ſucceſſores, quaſi hæreditaria manarunt. Regni ſedem Iudaicus in Vrbe Hieroſolyma poſuit, Iſraeliticus autem primum in arce Tirza, tum deinde in Samaria; qua de cauſa Samaritanum Regnum appellatum eſt. Incidit hæc Regni funeſta diſtractio, in annum mundi 2971.

Roboamus, filius Solomonis, primus fuit, qui facta regni diuulſione regnauit Hieroſolymis. Primus tribus annis Dauidis aui pietatem imitatus eſt, veræque religionis miniſtros, à Ieroboamo pulſos, perbenigne excepit. Sed poſtmodum fuit negligens in tollendis idolis, in imperio ſuperbus ac ignauus, & in vniuerſa gubernatione calamitoſus & infelix. Repetiturus à Ieroboamo Antirege regni partes auulſas, diſſuadente Propheta Semei, arma poſuit. Ipſe deinde opprimitur à Rege Ægyptio Seſaco, qui Hieroſolymam cepit, omniaque templi ornamenta,

menta, & insignia, quæ Salomon consecrarat, diripuit. Hæc fuit fortuna ignaui & superbi Regis Roboami, negligentis officium suum in tollendis idolis. Vbi vero imperium annos XVII. obtinuisset, vita excessit, anno mundi 1087. ætatis 58. vxores habuit 18. concubinas 60. filios 28. filias 60.

Successorem reliquit filium Abiam, qui superstitiones impias paterno exemplo in sua gente permisit, religionis omnis contemptor. Cum Ieroboamo perpetuum bellum gessit, atque etiam memorabili clade affecit. Adduxerat Ieroboamus 800. armatorum millia. His opposuit Abia 400. millia. Cum eductis vtrinque aciebus Abia exprobraret populo Israelitico defectionem, & ereptas patri Roboamo decem tribus: conatus est Ieroboamus multitudine sui exercitus circumfusa Abiam concludere. Sed ille insidiis animaduersis supplex à Deo petiit auxilium: exauditus dimicauit feliciter, & 500. millia Israelitarum interfecit. Exacto anno regni sui tertio, diem obiit, Anno Mundi 2990.

Abiæ successit filius Assa, Rex initio pius & felix. Populum enim in templo Salomonis adesse coegit, lucos succidit, & impium cultum Miplezeth sustulit, quem aliqui existimant cultum fuisse Priapi. Ideo ornatus fuit à Deo ingenti victoria contra Regem Æthiopum Zeram, qui adduxit in Iudæam decies centena hominum millia. Tantis copiis Assa, Dei fiducia fretus, armatus obuiam processit, & victor vniuersum.

uersum hostium exercitum deleuit, adeo vt ne vnus quidem superstes manserit. Hanc gloriosam victoriam, Assæ flagitia nonnulla postea contaminarunt. Oborto enim bello inter ipsum & vicinum Regem Israeliticum Baesam, ipse diffidentia lapsus, quasi Regnum Israeliticum humano auxilio recuperari posset, in fœdus ac societatem asciuit Benhadadum, Regem Syriæ, hominem impurum, & nefariis superstitionibus deditum. Cum obiurgaretur propterea, ille impatienter ferens, iussit Prophetam Hananiam comprehendi, & in carcerem includi. Senex pedibus laborauit, & maiorem in Medicis, quam in Deo fiduciam posuit. Imperauit duabus tribubus Iudæ & Beniamin annos 41. vita functus, anno mundi 3031. Vidit septem Reges Israeliticos suo tempore.

Assæ successit filius Iosaphat, vere augustus, pius, sapiens, iustus, felix & salutaris Rex. Is enim amouit idola in Iuda reliqua, & expurgauit reliquias obscœnitatis & impuritatis Sodomiticæ. Sacerdotibus, Leuitis ac Principibus, seuerissima mandata dedit de inspectione Ecclesiarum & Scholarum, deque emendatione religionis ad normam verbi diuini directa. In singulis oppidis curias iudicum, in regia Vrbe supremum, vt nunc loquuntur, parlamentum ordinauit: Tantaque authoritate præditus fuit, vt omnibus vicinis Regibus terrori esset: & Palæstini atque Arabes, infensissimi hostes, vltro munera ad eum afferrent. Vrbibus

Ephraim,

Ephraim, Manasse, & Simeon, præsidia imposuit; quas vrbes spontanea deditione occuparat. Exercitus ingentes sub diuersis Ducibus habuit, quos censet historia sacra vndecies centenis sexaginta millibus hominum.

Tantus tamen Rex etiam factus est exemplum humanæ infirmitatis. Nam Achabi Regis profani filiam Athaliam filio suo Ioramo vxorem adsciuit, seseque cum illo Rege societate ac fœdere coniunxit: qua de causa bello Syriaco in magnum discrimen adductus est: à quo tamen cum sese Dei benignitate liberatum sensisset, vehementius in eam curam incubuit, vt vera Dei religio passim in toto suo Regno instauraretur. Dumque hæc à Iosaphat geruntur, Ammonitæ & Moabitæ, vna cum aliis latrunculis Arabicis, hostilem impressionem in terram Iuda faciunt. Iosaphat in hac vi tempestatum, & concursu calamitatum primum quidem indicit voce præconis publicum ieiunium; deinde audiente tota Ecclesia recitat ipse ardentissimam precationem, & petit à Deo defensionem Ecclesiæ aduersus Ammonitas & Moabitas. Altero die Deus tantum pauorem hostibus incussit, vt fugientes per mutua vulnera tanquam Cadmei fratres caderent, & Iudæis opima spolia relinquerent. Hanc admirabilem victoriam pax diuturna consecuta est. Est igitur Iosaphat referendus in numerum optimorum & laudatissimorum Principum, quem Deus ad instaurandam doctrinam veræ pietatis, & ad conseruationem Ecclesiæ excitauit. Cũ annos 25. pie & feliciter Re-

gnum

gnum Iudæ administrasset, ex vitæ huius tempestate, in portum cœlestem translatus est, anno mundi 3055. ætatis 60.

Successorem reliquit filium Ioramus, stolidum, impium, & infelicem, qui repudiatis veris cultibus, prorsus degenerauit à pietate patris, & idola Israelitarum amplexus est, seductus artibus impiæ matris, & coniugis Athaliæ. Idololatriam hanc parricidiis cumulauit. Fratres enim omnes suos, regnique proceres interfecit. Propter tot & tanta flagitia, Eliæ Prophetæ literis acerbe obiurgatus, non solum melior non fit, sed more tyrannorum magis insolescit. Itaque tristes pœnæ sequutæ sunt, & excidium tragicum totius stirpis Solomonis. Nam Idumæi deficiūt à Rege Ioram, excussoque imperio illius, creant sibi Regem proprium. Postea exurgunt Palæstini & Arabes, qui ingentibus agminibus infusi in Regnum Iuda, terra tota deuastata, Hierosolymam capiunt, & thesauros regios, ornamenta templi & reliqua diripiunt; nec tantum vrbem spoliant, sed filios regios vniuersos trucidant, vsque ad minimum natu Ochoziam. Ipse Rex Ioramus laborauit insanabili alui profluuio per biennium, donec intestina defluerent, & tabe miserrime cnnficeretur, anno mundi 3959. ætatis 8. Tyrannidem exercuit annos 8. & mortuus regia sepultura caruit: odium Dei atque hominum.

Ochozias, siue Ahasia natu minimus Iorami filius, solus superstes è fratribus, qui ab Arabibus occisi fuerant: parenti Ioramo successit. A

matre

matre Athalia, & consiliariis perfidis impulsus, falsum itidem cultum Dei institui permisit. Iorami auunculi, Regis Israelis, factus socius, ab Azahele Syro prælio victus est: dumq; auunculum Ioramum vulneratum inuisit, à Iehu ex latibulo Samariæ extractus, misere iugulatur: cũ vix regnum annum vnum tenuisset. Extincto absque liberis Ochozia, desiit plane Salomonis posteritas. Itaq; ad Ioas, qui vnus erat reliquus de Nathani familia, regnum translatum est. Et ita mirabiliter seruauit Deus promissionem de Messia, ex Dauidis semine nascituro. Nam cæso Ochozia, mater eius Athalia, femina supra sexum crudelis atque furiosa, Achabi Regis Israelis filia, confestim Regni administrationem arripuit, & domesticę impretati crudelitatem adiunxit. Omnes enim, qui regię stirpis erant, trucidari iussit: Solus puer Ioas, Isbosethæ amitæ magnæ opera, seruatus est, & in adyto templi, clam educatus annis sex: ineunte anno ætatis 7. à sacerdote Ioiada oleo consecratus, diadema regium accepit. Athalia mater, bestiæ, quam reginæ similior, id impedire cupiens, in templum aduolat, & electioni eius cõtradicit: Mox è tẽplo extrahitur, & populi concursu obtruncatur.

Athalia interfecta, Ioas Rex, instaurandi templi curam suscepit, quæq; vetustate & imbribus consumpta erant, sarciri & restitui iussit: Baalis fana & lucos destruxit; omniaque sancti Regis officia fecit. Quarum rerum omnium laus præcipue sacerdoti Ioiadæ debetur, cuius optimis monitis atque consiliis Rex puer obtemperans,

sum-

summam feliciter administrati Regni gloriã adeptus est. Verum sacerdote Ioiada grandæuo cẽtum & triginta annorum defuncto, & magistro morum ex oculis sublato, Ioasus Rex sycophanticis aulicorum quorundam consiliis impulsus, sublatas dæmonum superstitiones restituit: & omnium beneficiorum, quæ acceperat à Ioiada, filiũ eius Zachariam, sacerdotem excellentem, qui reuocare illum ab impio cõsilio conabatur, lapidibus obrui sinit. Post id facinus nulla domi aut foris felicitate est vsus. Altero post Zachariæ cædẽ anno, Syriæ Rex Hazael in Iudæã venit, Hierosolymã cepit, infinitam hominum multitudinẽ trucidauit, & Proceres aulicos ad vnum oẽs interemit; regem Ioasum excruciatũ & languentẽ reliquit, eumq; coegit Hierosolymę libertatẽ ingẽti redimere pecunia. Nec multo post rex Ioasus à ministris suis, *calamitatis à Syrorũ exercitu illatæ causam in dominũ transferentibus*, in lectulo æger opprimitur, an. mũdi 3104. regni 40. indignus visus, qui maiorum sepulchris inferretur.

Amasias, Ioæ filius, patris necem sine crudelitate vindicauit. Sicarios enim peremit, liberis eorum innocentibus pepercit. Fęderi, quod cum Israelitis pepigerat, Prophetæ suasu, renũciauit. Cõtra Idumęos pugnãs in valle Salinarũ, decem eorũ millia euertit, & totidẽ millia de saxo, ꝙ Arabiæ iminebat, ꝓcipitauit. At v. vt est hominũ imbecillitas, & fortunæ globus ictu oculi mutabilior, elatus tanta victoria, Regẽ Israelis Ioam temeritate maxima ꝓuocauit, & cũ eo cõgress⁹, compre-

comprehensus & captiuus abductus est. Post prælium libertas totius populi periclitabatur: mœnia vrbis potentissimæ destruebantur, & tẽplum amplissimum diripiebatur. Præda onustus Rex Israelis Ioas domum rediit, Amasias autem, Iudæ, fuga ex vrbe elapsus, necatur à coniuratis in Lachis, anno mundi 3133. ætatis 54. regni sui 29.

Ozias, decimus Rex Iudaicus, Amasis filius, feliciter & pie rerum summæ præfuit, quamdiu consiliis Prophetæ Zachariæ obtemperauit. In tollendis tamen idolis aliquanto remissior fuit. At Remp. ita prospere domi militiæque gessit, vt non modo potentissimas gentes, Palæstinos, Arabes, Ammonitas in suam potestatem redegerit, & Ægyptios terrore nominis intra fines suos continuerit; verum etiam maximis partis opibus vrbes sui regni complures insignibus ædificiis ornarit. Exercitum habuit trecentorum & septem millium. His tot secundis rebus insolentior factus, tantam sibi arrogãtiam sumsit, vt sacerdotis munus obire, atque in templi sacrarium, (quo præter Pontificem summum adire fas non erat) introire, remque diuinam in arca suffitoria facere auderet. Qua de re, cum ab Azaria Pontifice, & sacerdotibus quamplurimis castigatus esset, neq; tamen ab ea polypragmosyne desisteret, repente inspectantibus omnibus sacerdotibus lepra correptus, & protinus de templo pulsus, seorsim in priuatis ac separatis ædibus in reliquum vitæ tempus habitare iussus

sus est. Regnauit annos 52. & animi mœrore obiit, anno mundi 3196. ætatis 68.

Iothamus, filius Oziæ, in Regno, quod hactenus patre propter lepram ab hominibus segregato administrarat, successit. Is templum Dei splendidius reddidit, & cultus diuinos restituit, exercitia cæremoniarum, quas maiores neglexerant, reuocauit. Sed non destruxit aras, quæ erant erectæ in collibus & lucis consecratis, vbi populus extra templum sacrificabat. Vrbem Hierosolymam propugnaculis & fossis muniuit, ne incursionibus & direptionibus hostium tam facile & prompte pateret. Ammonitas, qui excusso imperio Iudæ se asseruerant in libertatem, & ex sua gente Reges crearant, redegit sub iugum, & annua eis tributa imposuit: & quoad vixit, variis trophæis floruit: mortuus an. mundi 3212. regni 16.

In demortui locum filius ipsius Achas Rex creatus est, homo perditus, ac tanta impietate, vt non modo contaminatas superstitiones passim institueret, verum etiam nefariam quarundam gentium religionem obiret, & ignibus succensis suos liberos per flammam expiandi causa traduceret. Huius impietatis vltores continuo extitere Syriæ & Israelis Reges, quorum vterque armis coniunctis illum oppressit, magnoq; incommodo affecit, simul maximum ex ipsius ditione captiuorum numerum abduxit. Rex Achas eo malo accepto nihil sanior effectus, impium sibi Assyriorum Regem Tiglat Phulassarem, fœdere ac societate iunxit: eumque in Syriam

Syriam attraxit, qui interfecto Syriæ Rege Rezin, expugnatam Damascum occupauit, & colonos Syros transtulit in Regionem Assyriorũ. Postea reliqui Reges progrediuntur, delent totum Regnum Israeliticũ, & tandem totam gentem Iudaicam abducunt in Babylonem. His irruptionibus primam occasionem præbuit hic Rex Achas, inuitans Assyrios, qui semel inuitati dant operam, vt maneant. Id quod semper faciunt potentiores hostes, inuitati defensionis causa ad societatem bellorum. Achas profectus Damascum, in gratiam Regis Tiglatphulassar amplectitur idola Syriæ, eaque introducit in populum Iudaicum, templum Hierosolymarum occludit, aram eius euertit, & similem Damascenæ construit, cuiusvis nouitatis stultus executor: hoc vno felix, quod bono patre Iothamo natus est, & pium filium Ezechiam post se reliquit. Ipse quasi quædam spina inter lilia, aut inter duos fullones carbonarius incessit: tanto nequior & deterior, quanto magis in illis virtutes splendent.

In regno Iuda fuit annos 16. in vita 36. decessit anno mundi 3227. anno tertio Hoseæ, vltimi Regis Samariæ, quem Salmanassar, Rex Assyriorum, sibi vectigalem fecit.

Vt vero Achas pater omnes Reges Iuda impia idolomania superauit: sic fili⁹ Ezechias successor, omnibus, excepto Dauide, pietate antecelluit. Primo siquidem mense suæ gubernationis repurgauit religionem à patre horribiliter contaminatam, templum rursus aperuit, idola

Syria-

Syriaca deleuit, & veros Dei cultus instaurauit. Neque vero minor Ezechiæ Regis in re militari virtus exstitit. Nam ita Palæstinos domuit, vt reliquos omnes barbaros terrore adfectos compesceret, suisque ciuibus pacem atque otium pararet. Anno gubernationis eius sexto, Salmanassar deleuit regnum Samariæ, & abductas decem tribus dispersit per prouincias Monarchiæ Assyriorum. Cuius calamitatis spectator fuit Ezechias: qui & ipse interiecto tempore bello Assyriaco premitur.

Anno enim 14 regni, inuadente Sennacheribo, Salmanassaris filio Iudæos, & multas regiones vastante, triginta talentis auri pacem redemit. Sed non acquieuit superbus & blasphemus Rex Assyriorum Sennacheribus. Obsedit paulo post Hierosolymam, additis minis, se Iudæos, ac Deum ipsorum funditus deleturum. Hac obsidione perterriti, Iudæi Esaiæ Prophetæ monitu clementiam Dei implorare cœperunt, remotisque Regum impiorum auxiliis, suas omnes spes in vnico Iehoua collocarunt. Itaque Deus illorum incommoda miseratus, angelum emisit, qui gladio districto centena octoginta quinque Assyriorum millia trucidauit. Neque ita multo post Sennacherib' fuga elapsus, in vrbe Niniue, in Deorum suorum templo, filiorum suorum manibus truncatus est.

Mox cœpit dissolui & disparere Assyriaca potentia, & subire in locum eius Babylonica, sub Merodach Baladan. Hūc interitū regni Assyriaci vidit Ezech. Sed elatus magnitudine successuū,

in

in ſuperbiæ laqueos incidit. Quare vt hoc malum emendaretur in cruce, morbo graui & mortifero oppreſſus eſt. Cum autem acerbiſſimis lachymis ſua peccata deploraſſet, à Deo ex faucibus fati ereptus, prorogationem vitæ ad annos quindecim obtinuit, inſigni miraculo confirmatam, videlicet regreſſu ſolis. Huius præpoſteri motus ſolis aſpectu vehementer perculſus, & attonitus, Merodach, Rex Babylonicus, miſit ad Ezechiam legatos, vt de prodigio illo in ſole retrogrado edito edoceretur. Sed non dubium eſt, Merodachum Babylonium ſub hoc prætextu ſimul aliud quæſiuiſſe, vt nimirum Ezechiæ amicitiam ſiue fœdus ambiret, quem ab Aſſyriis ſibi timere ſciebat; & ea Iudæorum ſocietate regnum ſuum apud Babylonios ſtabiliret. Hic vero Ezechias rurſus in ſcopulum ſuperbię impingens, theſauros ſuos regios legatis oſtentauit, vt ſuæ opulentiæ admiratione Babylonios ſibi magis deuinciret. Sed propter hunc lapſum grauiter à Propheta Eſaia obiurgatus, peccatum ſuum confeſſus eſt, & Deo iuſtitiæ laudem tribuit. Cum annos 29. regnaſſet, vita functus eſt, anno mundi 3255. ætatis 54.

Ex patre optimo & ſanctiſſimo, ſceleratiſſimus filius Manaſſes natus eſt, qui oblitus triſtiſſimi excidii regni Iſraelitici, & illuſtrium miraculorum, quæ Deus in ſua gente ediderat, ad idola ethnica deſciuit, exemplo Aſſyriorum omnia cœli ſigna adorauit, filium ſuum Molocho immolauit, & igne cremauit, ipſumque adeo Roboamum, auctorem corruptæ religionis, omneſ-

omnesque nationes barbaras superstitione & impietate longe superauit: Prophetas, aliosque viros pios omni cruciatus genere necauit; in his Esaiam, Doctorem plane Euangelicum lignea serra dissecuit, totamque Hierosolymam cruore repleuit. Cum his se flagitiis ac sceleribus cõtaminasset, ac repudiatis Prophetarum monitis, nihil iam pro sano facturus videretur, tum iustissimo Dei decreto tantorum vltor facinorum rex Babylonius Merodachus exstitit, qui eũ grauissimi belli offensione fractum, & ad extremum captum atq; comprehensum in Babyloniam deportari iussit. Quo tamen in exilio decennali, cum suam amentiam detestatus, animum ad Dei misericordiam conuertisset; summa ipsius benignitate in regnũ honorifice restitutus, idola deleuit, & quæ potuit, in religione vera propaganda emendauit. Regnauit diutius, quam Regum quisquam alius in populo Dei, annos videlicet 55. Obiit anno mundi 3304. ætatis 67. sepultus in horto suo, extra Regia Monimenta.

Amon, filius Manassæ, quamuis patris vincula, & calamitatẽ nouisset, tamẽ eo non modo nihil melior, sed propemodum deterior fuit. Ideo propter tyrannidem & idololatriam initio regni sublatus est, fraude suorum familiarium. Anno ætatis 24. Regnauit annis duobus, tumulatus iuxta patrem in horto priuato.

Iosias, filius Amonis, ætatis anno octauo regnum consequutus, mox omnia idola deleuit, templum repurgauit, aras destruxit, Pythones, augures, & similes alios, incantationib. deditos,

 expulit,

expulit; excelsa deleuit, lucos succidit: libros Mosis in templo repertos populo proponi curauit, & omnia, quæ sub impio Rege Manasse cōtra legem fuerāt abrogata, restituit. Hoc vnum stulte egit, ꝙ bellum nō necessarium mouit aduersus regem Nechanē à quo pacatus abesse potuisset. Pugnans n. cum rege illo Ægyptio, Benhadadæ auxiliis, sagitta percussus est, & ex eo vulnere aliquanto post occubuit, A. M. 3343 regni 31. ætatis 39. Neq; sine causa eius mortē Ieremias Propheta ca. 46. acerbissimis lachrymis defleuit. Nam post eū nullus rex pius, aut laude aliqua dignus, in hoc populo vixisse cognoscit.

Interfecto Iosia, populus regem creauit Ioachazum, primogenitum eius filium, non natiuitate, sed dignitate: mente & factis impium: in quem rex Ægypti Pharao Nechao castra mouit, & acie victum viuum cepit, abductum in Ægyptum interfecit, cum regnasset tres menses.

In eius locum rex Ægypti Ioachimum; secundum Iosiæ filium regem Iudę constituit: quo regnante Nabuchodonosor vniuersis viribus regni sui aggressus est regem illum Ægypti, & occupatis prouinciis omnibus ab Euphrate ad Nilum vsq; bonam Ægypti partem redegit sub imperium Babylonicum, & acie superatum Pharaonem Nechaonem trucidauit. Postea etiam regi Ioachimo tributum indixit, & simul secum abduxit in Babylonem magnam hominum multitudinem, inter quos fuerunt multi adolescentes, nati ex præcipuis familiis gentis Iudaicæ, & inter quos Daniel Propheta, Hanc calamitatem futu-

futuram Ioachimo Regi prædixit Ieremias Propheta; verùm exclusus aula, eadem vaticinia in librum retulit, vt in manus regis traderetur: quẽ librum sibi oblatum cultello rex concidit, & in ignem coniecit: deq; sua insania nihil remittens, Ieremiam & Baruchum statuit occidere. Vriam, innocentem virum, Ieremiæ discipulum, capite puniuit, & cadauer ipsius sine honore sepulturæ abiici iussit. Cum vero spem libertatis vanam conciperet, & pactis nõ staret, rediit Nabuchodonosor in Iudæam, & thesauros templi regemque ipsum Ioachimum duabus catenis vinctum in Babylonem abduxit: interfectum ibidem proiici iussit inter cætera cadauera, & asini more sepeliri, iuxta Ieremiæ vaticinium, Regnum eius fuit annor. vndecim. Obiit anno mundi 3354. ætatis 36.

Successit Rex Iechonias, nepos Iosiæ, ex filio Ioachimo. Hic mense quarto regni sui, cum à Babylonico rege Nebucadnezare bello impeteretur, suadente Propheta Ieremia, ex reuelatione diuina, tradidit se, & populum in Babylonici Monarchæ potestatem. Anno captiuitatis suæ 37. vinculis exemptus, & regie tractatus ab Euilmerodacho, Babyloniæ Rege; filium genuit Salathielem, in qua regia dignitas cessauit.

Pro Iechonia Nabuchodonosor, rex Babyloniæ, constituit Zedechiam, vltimum regem Iudæ, filium tertium Iosię, patruum Iechonię. Hic regnauit años vndecim; & impietate ac scelerib. pene oẽs superauit. Quæsiuit occasionem defe-

ctionis à Nabuchodonosore Magno, Rege Babylonico, & occulta consilia cum rege Ægyptio iniit. Ea re offensus Nabuchodonosor, collectis maximis copiis in Iudæam rediit, & vrbem Hierosolymam obsidione cinxit, annum integrũ & menses septem. Suadebat tunc quoq; Ieremias Propheta vrbis deditionem; sed tanta fuit pertinacia regis Zedechiæ, vt etiam inuito Deo, vrbem defendere conaretur. Ad extremum oppidani pestilentia, fame, rerumq; omnium inopia coacti, partim se noctis silentio, itineribus occultis fugæ mandarunt, partim se suaq; omnia in Babyloniorum potestatem dediderunt, anno mundi 3365. At Rex Zedechias, cum sese proceribus atque amicis fugientibus adiunxisset, interceptus ab hostibus, atque ad Nabuchodonosorẽ deductus est. Apud eum iussus causam è vinculis dicere, damnatus, hanc sententiam tulit, vt omnes ipsius filii, simulq; regni proceres, in eius conspectu necarentur. Post ipse oculis effossis, catenisq; constrictus, Babylonem abductus est, & in carcere ad mortem vsque retentus. Vrbs vero cum templo exusta est, & totum regnum ita excisum, vt nihil nisi plebecula infima fuerit reliqua. Atque hic Iudaici regni miserabilis ac luctuosus finis fuit: quod durauit à Salomonis obitu, annis 395.

Hanc captiuitatem Babylonicam multi Prophetæ in regno Iuda pronunciarunt: & populum ad pœnitentiam adducere, atque contritionem in cordibus excitare conati sunt. Inter hos præcipue conspicui fuerunt: Esaias, Ioel, Micheas,

cheas, Sophonias, Abdias siue Obadias, Habatuc, & Ieremias.

Esaias Propheta, regia stirpe prognatus, vixit fere octingentis annis ante natum Christum, & tamen tanta perspicuitate de ea vaticinatur, vt ex Patribus quidam eum magis Euangelistam, quam Prophetam dicendum iudicarint. Apud bonos reges Iuda in magna fuit existimatione, pręcipue apud piissimum regem Ezechiam, cui fuit à consiliis in grauissimis, pręsertim in religionis negotiis. Cum Sennacheribus, rex Assyriæ, deditionem vrbis Hierosolymæ superbissime postularet, in tanta trepidatione regem suum consolatus est, suisq; precibus salutem & liberationem, hostibus v. exitium impetrauit. Concionatus est plusquam 80. annos, in quibus proculdubio plurimas molestias & afflictiones est perpessus. Eodem tempore, quo ille docuit, misere vastatum fuit regnũ Israelis per Assyrios; & factæ sunt horribiles incursiones Syriorum, Idumæorum, Palæstinorum etiam, in regnum Iuda. Tãdẽ ab impio rege Manasse serra per mediũ hoĩem dissectus est: ꝙ genus supplicii videt́ tale fuisse, quale est apud nos in quatuor partes dissectio.

Ioel, filius Phatuel, quo tempore prophetauerit, ipse quidem nusquam expresse dicit; ex omnibus tamen circumstantiis colligi potest, ꝙ tempore regis Ezechiæ, aut paulo ante ipsius tẽpora docuerat. Denunciat regno Iuda interitũ, & captiuitatẽ Babylonicam, & hortatur, vt pœnitentiam agant Iudæi, quo imminentia mala auertantur. Vaticinatur etiam dulcissime de re-

gno Christi, & monet omnes gentes, vt Evangelium recipiant, nisi male perire velint.

Michæas, oriundus è ciuitate Maresa, prophetauit temporibus trium regum in Iuda, regnante videlicet Iothamo, postea succedente in Imperio Achaz, & huic rursus Ezechia. Et quia sub Achaz regnum Iuda (quemadmodum etiam sub prioribus aliquot Regibus) multiplici idololatria, & aliis sceleribus, contaminatum erat: Regnum vero Israelis perpetuo idololatrica sacra exercebat, & horrenda flagitia designabat: Propheta magno zelo vtriusq; regni vastationem & euersionem denunciat. Cõcionatur quoq; suauissime de Christo Saluatore, & regno eius, & quidem locum natiuitatis Christi, Bethlehem expresse designat: vt pii in miseriis suis solatium haberent, & in Christo Saluatore venturo acquiescerent.

Sophonias, filius Chusi, haud ignobili stirpe genitus, prophetauit temporibus Iosiæ, piissimi regis in Iuda, & fuit contemperaneus Ieremiæ. Vaticinatur (quemadmodum & præcedentes) de regni Iuda euersione; tametsi Chaldæos non expresse nominat, qui illius decreti diuini executores futuri erant. Etsi enim Rex Iosias valde pius erat, religionemq; & mores Israelitarũ magno zelo reformauerat; tamẽ magna populi pars impietatem & falsam religionem in corde fouebat. Et videbat Propheta, ex reuelatione Spir. S. quod optimi regis Iosiæ successores, impii, & polluti non vno genere idololatriæ, futuri essẽt, religionemq; rursus corrumperent: itaq; fieri a-

liter

liter non posse, quam vt Respublica Iudaica corrueret. Prædicat autem etiam aliarum gentium vastationem, quas rex Babylonicus, commune flagellum Dei, oppressurus erat. Tandem etiam de regno Christi, & dulcissima Evangelii prædicatione, suauissime vaticinatur: affirmans fore, vt Ecclesia Evangelii gratissima voce recreetur, & consolationem veram solidamque accipiat.

Abdias, siue Obadias, & si non expressam facit mentionẽ, quo tempore vixerit, aut ex qua tribu ortus sit: tñ ex ipsius Prophetia colligitur, eum circa initiũ captiuitatis Babylonicæ vixisse, & Iudæis nuper in Babylonẽ abductis, concionatũ esse. Vehemẽter a. inuehitur in Idumęos perpetuos Iudæorũ hostes. Notum est, ꝙ Esau, cognomento Edom, exosum habuerit, & persequutus sit fratrẽ suum Iacobũ. Propagatum est illud odium ẽt in totã posteritatẽ, ita vt Idumęi, ab Esau descendentes, Iudæorũ rebus secundis semper inuiderent; aduersis vero virulenter insultarent. Quin ẽt Idumæi adiuuabãt hostes Iudęorũ, ꝙ etiam factũ esse circa captiuitatẽ Babylonicã, haud obscure in Abdiæ Prophetia conspicitur. Cũ a. hic impius populus videretur Iudæis impune illudere, excitauit Dominus hunc Prophetã, vt Idumæis interitũ vaticinaretur, vt inde consolationẽ populus Dei caperet: q̃ si audiret, Dominũ iniurias ipsorũ vlturũ. Sed & Iudæos cõsolatur; ꝙ aliquãdo in patriã redituri essent. De regno Christi docet, futurũ, vt in illud nõ modo Iudæi, verum ẽt gentes colligerentur.

Habacuc sub quo rege prophetarit incertũ est.

Verisimile tamen, eum circa Ieremiæ tempora, vel paulo ante, docuisse. Arguit n. peccata populi sui, idq; breuiter; Deinde recenset, quomodo Chaldæi venturi sint, & regnum Iuda euersuri. Interim multus est in consolando populo suo, & orat Dominum, vt ærumnas istas mitiget. Ostendit enim, Deum Babyloniorum tyrannidem vlturum, & missurum mundi saluatorem qui suos fide sit iustificaturus.

Ieremias natus fuit genere sacerdotali, oriūdus ex oppido Anathoth, quæ ciuitas data fuit sacerdotibus inhabitanda. Prophetare incœpit sub pio rege Iosia. Inundauerat eius temporibus in Ecclesiam & Remp. populi Dei multiplex & horribilis idololatria, & præterea morum ingēs corruptio, quæ idololatriam, vt vmbram corp⁹, consequi solet. Tametsi n. Dominus aliquos excitauit pios reges, qui religionē repurgabant, & reip. statum corrigebant; tn̄ populus clam fouebat priorem impietatē. Et quamprimū pio regi alius succedebat, mox populus ad ingeniū redibat, seq; omnis generis impiis cultibus, & flagitiis cōtaminabat. Quare Propheta Ieremias diuinitus vocatus est, ad prædicandā pœnitētiam populo Iudaico: ꝙ & acerrime fecit, ac minatus est Iudæis Babylonicā captiuitatē. Interim tamē etiam aspergit dulcissimas conciones & Prophetias de Christo: & de reditu è captiuitate Babylonica, post 70. annor. exiliū, vaticinatur, ne ēt pœnitentes, in tantis ęrūnis impendentib⁹, animū desponderent. Ingentes a. vidit miserias. Dū enim, ex reuelatione Sp. S. suadet Iudæis, vt sese regi Babylonico tradant, vrbem n. Hierusalem,

nisi deditione præueniant, vi captum iri, in carcerem coniectus, & sæpe misere afflictus est, à Pseudopropheris, Sacerdotibus, populo, & aulicis, qui eum proditorem patriæ esse calumniabantur. Tandē capta vrbe, Iudæi, qui ibi à Babyloniis relinquebantur, contra Dei verbū descendebant in Ægyptū, & Ieremiam vi secum rapuerunt, ac propter perpetuas reprehensiones in vrbe Tachpanes lapidibus obruerunt.

Deinceps ad Israeliticorum regum & seditiosarum tribuum historiam reuertendum est. Post distractionem regni, vnum Iudæ dictum fuit, & Roboamo, filio Salomonis cessit: alterum Israelis, & Ieroboamo, satrapæ Salomonis datum est: illud duas tribus habuit, Iuda & Beniamin: hoc reliquas decem, quarum primus Rex à Propheta Ahia designatus est Ieroboamus. Ea fama peruulgata, cum in vitæ periculo versaretur, fugit ad Sesacum, Regem Ægypti: & post Salomonis mortem reuersus in patriam, rex Israelis publicis comitis proclamatus est. Vt v. regnū illud retineret, religionis formam mutauit, & vitulos aureos populo adorandos proposuit, dies festos sacerdotesq; suo arbitrio instituit: ac tanta per eius ditionem morum barbaries & immanitas grassata est, vt Deus tandem indignatus, acerrimum de ipso suppliciū sumserit. Nam cū innumeras prope copias aduersus Abiam, regē Iudę, Roboami filium, eduxisset, memorabili prælio delectorū Israelitarum quinquies centena millia desiderauit, neq; vnquam postea Ieroboam⁹ pristinū robur recupare potuit. Regnauit an. 22.

Percussus à Deo mortuus est an. mūdi 2292. quo morbi genere interierit, nō exprimitur in sacris literis. Ex libro regum constat, domum eius, q̄ idololatria stabilire voluit, funditus à Baasa fuisse deletā; iuxta Ahiæ Silonitæ vatis p̄dictionē.

In Ieroboami locum Rex Israelis creatus est Nadabus ipsius filius: qui cum paternam illā vitulorum aureorum religionem sequeretur, annum modo vnum, ac paucos insuper menses regnauit. Bellum enim cum Palæstinis gerens, à Baasa, tribuno militum, suis in castris interfect⁹ est, anno mundi 2993, neq; multis diebus intertermissis, vniuersa Ieroboami stirps, coniuratorum consilio eradicata est.

Interfecti Nadabi regnum Baasa percussor continuo occupauit, & superiorum regum vitulinas superstitiones secutus perpetuum bellum gessit cum Assa, rege Iudaico, munitaq; vrbe Rama grauiter edixit, ne quis è suo regno in Iudæā exiret. Cum propriæ fideret potentiæ, à Benhadada Syriæ Rege victus est. Regnauit annos 24. Moriens anno mundi 3016. Ellam filium successorem reliquit.

Ella, Baasæ filius, fatuus & temulentus, Iehū Prophetam propter libertatem interfecit. Ipse cum volutaretur in delitiis, & vino indulgeret quotidie, à Zimrio, magistro equitum, inter vina oppressus est, an. mundi 3017. neq; quisquam de omni stirpe Baasæ relictus superstes.

Zimrius, audacia & astutia famosus, rege necato, vrbem Tirzam, sedem regiam, occupauit, & diadema, populo insciente, rapuit. Obsidebāt tunc Israelitæ Gebethonem: qui accepto hoc re-

gis occisi nuncio, ducem militiæ Amrium crearunt, & ad Tirzam recuperandam exercitum vniuersum adducunt. Zimrius conscientia facinoris, & periculi præsentia deterritus, ne viuus in hostium potestatem veniret, arcem inflammari iussit, & se cum furoris sociis cremauit: die tyrannidis occupatæ septimo.

Post Tirzam recuperatam, quæ regum Israeliticorum sedes vsq; ad eum diem fuerat, diuiso in duas factiones populo, à nonnullis eligitur Thibnius, sed Amrii fautores præualuerunt, qui Thibnio, rege alterius factionis, in ipsa contentione mortuo, communi consensu rex salutatus est: nec destitit cumulare maiorum improborũ delicta grauissima. Propter loci opportunitatẽ, Samariam condidit, quæ deinceps horum regũ sedes ac domicilium fuit. Regnauit annos 16. & *primus sepultus est in vrbe Samaria à se condita. Anno mundi 3028. Successit* Achabus, Amrii filius, regum omnium pessimus, indulgens vxori Iezabeli maleficæ, & Ecclesiasticis iuxta ac politicis negotiis sese impudenter ingerẽti. Auctor fuit fœdissimarum superstitionum: fœdera cum exteris iniit: Regem Iudæ Iosaphatum, virum bonum & simplicem seduxit: Nabotho primum vineam, deinde vitam eripuit: Prophetam Eliam acerbe persecutus est: Micheam persecuti siuit, aliũ ignoti nominis à se abegit. Cũ Benhadada, Syriæ rege, sui sæculi potentissimo, Samariam obsidente, bis feliciter pugnauit: tertio congressu sagitta, lethaliter vulneratus, sanguinẽ suũ de curru manantẽ canib. lingendũ pbuit, año

mundi 3047. sceptrum tenuit annos 22. qui ne vno quidem mense dignus fuit.

Achabi filius Ahasias, siue Ochozias, iniqui patris sui exẽpla secutus est, vt mali corui malũ ouum dici poterit. Initio regni sui non contemnendã imperii sui partẽ amisit. Desciuerunt n. ab eo Moabitæ, quos olim Dauid regno Israelis subiecerat. Iosaphatus ẽt, rex Iudæ, ictũ cum eo fœdus rescidit. Ipse deambulãdo in superiori parte domus, in cuius pauimento foramina erãt opere cancellato, per q̃ lumen transmittebatur, delapsus est in cænaculũ inferius; quo valido corporis concussu grauiter saucius, ac solicitus de salute, legatos ire iussit ad Beelzebub, Deũ Palæstinorũ; quib⁹ Elias Propheta angeli admonitu occurrens, mutare ipsos iter iubet, & regẽ moriturũ dicit, ꝓpter hãc impietatẽ. Eo sermone audito, rex Ahasias tribunũ quendã cũ centuria dimisit, qui captũ Eliã adducerent: sed & tribunũ & milites fulgur de cœlo cõbussit: misit rex alterum, qui cũ totidẽ viris eodẽ miraculo interiit: misit tertium, qui se excusans, vitam impetrauit obseruantia & precibus. Elias ab angelo impulsus Regem adiit, & obiurgatum, non fore superstitem dixit. Anno igitur mundi 3048. regni sui secundo, Ahasias per palatii cancellos collapsus, misero fato succubuit, nullo hærede post se relicto. Ioramus auũ Amriũ, patrem Achabũ, fratrẽ Ahasiam, Reges habuit: ipse in sua stirpe postremus. Cum Rege Iudæ & Idumæorum societatem iunxit. Pugnans contra Moabitas, siti laborauit. Obsessus Samariæ, à Benhadada, Rege Syriæ, fame pressus est, quam miseræ matres,

inedia coactæ, suorum infantulorum corporibus tolerarunt. Erat tum in Vrbe Propheta Elisæus, qui liberationem & copiam frumenti in posterum diem promisit: quod futurum præfectus regius negans, vidit quidem, sed multitudinis concursu oppressus tantis bonis frui non potuit. At Rex Ioramus cum & miraculorum, & beneficii diuini abiecisset memoriam, in prælio, quod cum Hazaele, Syrorum Rege, commisit, sagitta percussus, & paullo post à Rege Iehu diuinitus electo in agro prostratus, in vineam Nabothi bestiis lacerandus abiectus est, Anno Mundi 3059. Iesabel itidem mater eius, quæ idololatricum cultum Baal pertinacissime fouerat, iussu Regis Iehu, de arce per fenestram præcipitata, vngulis equorum conculcata, & à canibus lacerata fuit, vsque ad caluariæ, pedum & manuum viles reliquias. Neque tamen hac acerbitate Iehu contentus, de regio sanguine viros 112. iugulari præcepit: filios videlicet Achabi Regis 79. & fratres 42. Ochoziæ, Regis Iudæ; quibus addidit Achabi consiliariorum magnum numerum.

Ita Iehu, vir strenuus, diuinitus vocatus ad Regnum Israelis, vindictam exercuit in domo Achabi. Vsus consilio Elisæi Prophetæ, & Ionadabi Rechabitæ, sacerdotes Baalis ad vnum omnes interfecit, simulque Baalis templum exscindi, atque in ipsius area latrinam publicam institui iussit: quanquam ne à superiorum quidem Regum vitulinaria superstitione & Ierobоamicis sacris abstinuit. Tanta Iudaicæ nationis

tionis in istiusmodi sordibus venerandis fuit insania. Qua de caussa Deus Syrorum arma in Iehu incitauit, eamque ipsius leuitatem & perfidiam graui bello vltus est: quo ille confectus, obiit, Anno Mundi 3086. Regnum Samariæ tenuit annos 28. Posteritas eius durauit ad quartam vsque sobolem.

Ioachas, filius Iehu, sequutus est idololatricum cultum Ieroboami: Regum ante se omnium infelicissimus. Armis enim Syriacis, Hazaelis, & Benhadadæ, ita attritus est, vt paucas ad corporis custodiam turmas equitum haberet, & ex omni flore iuuentutis, ac populo potentissimo, vltra decem peditum millia non potuerit armare amplius. His miseriis eo redactus est, vt in seruiture acerba auxilium à Deo flagitaret, ne cum reliquiis exiguis funditꝰ extirparetur. Eius igitur preces Deus exaudiens, fortem ipsi dedit filium, vltorem Syriorum. Vixit in Regno Samariæ annos 17. Mortuus Anno Mundi 3103.

Ioas, nepos Iehu, viuo adhuc Patre Ioachas, Rex Israel designatus, aui sui vsus est successibus. Regem Iudæ Amasiam, temere se prouocantem, cepit, & nobilitatem præcipuam vinctam duxit. Hierosolymam, Vrbem sacram, spoliauit, muri partem demolitus est, nobiles templi thesauros asportauit. Elisæum ægrotantem cum inuiseret, certis signis institutus est, quas esset habiturus victorias. Latrones Moabitarum repressit. Hazaelem, Regem Syriæ, antehac inuictum, superauit. Benhada-

dam II. Hazaelis filium, præliis tribus fregit: oppida & Vrbes vi ademptas, armis recuperauit: ideo Seruator populi cognominatus. Regnauit cum dignitate, & finitimorum terrore, annos 16. mortuus & sepultus Samariæ, Anno Mundi 3119.

Ieroboamus II. Ioæ filius, animo & felicitate Patre nihil inferior, regiam Syriorum Vrbem Damascum cepit, eiectisque è præsidiis hostibus, veteris Israelis fines ac terminos restituit, multisque modis crudelitatem & superbiam Syriorum vltus; Deum tamen, sicut & Pater Ioas, ex animo sequutus non est; sed populum in idolorum cultu retinuit. Regnum Samariæ gubernauit prospere annos 41. solus; cum Patre tres. Obiit Anno Mundi 3159.

Zacharias, Ieroboami filius, abnepos Iehu, nihil quidquam memoria dignum gessit: nisi quod Ieroboami primi Idololatræ vestigia sequutus sexto mense à seditioso quodam Sallumo, coram multitudine obtruncatus est, & in eo maiorum suorum dignitas, & regni Israelis potentia concidit.

Sallumus, filius Iabes, crudelis sicarius & parricida, regnum cæde partum, cæde amisit. Nam tyrannis eius vno tantum mense durauit. Manahemus quippe, audita Regis Zachariæ oppressione, & tyranni Sallumi petulantia, Samariam armatus inuasit, & omnem factionem aduersariam extinxit.

Manahemus, Gaddi filius, patria Thersanus, Sallumum tyrannum occidit, & Regnum Samariæ

mariæ sibi vindicauit. Thapſenſes, qui portas ipſi clauſerant, internecione deleuit: quorum etiam Vxores prægnantes, inaudita prius inter illos Reges feritate, diſſecuit. Populum tributis & exactione grauauit, vt à Rege Aſſyriorum Phulbelocho, qui regnum Iſraelis primus infeſtarat, pacem redimeret. Cum decem annis ſolidis præfuiſſet regno auare, & immaniter, ex hac vita deceſſit, Anno Mundi 3193.

Pecaia, Manahemi filius, triſti ingenio, & moribus efferatis, à Patre non degenerans, annis tantum duobus ſceptrum petulanter geſſit, interfectus in conclaui ſuo à Peca.

Peca, filius Romeliæ, Regis ſui parricida, cum audacia coniunctos ſucceſſus habuit, & Regnum Samariæ occupauit. Ieroboami ſuperſtitionem imitatus eſt. Iudæam ſub Rege Iothamo excurſionibus vexauit. Inde aſſumpto Rezin, Rege Syriæ, Achazum, ſucceſſorem Iothami, armis aggreſſus eſt, & Hieroſolymam obſidione cinxit: ſed fruſtra. Interim tamen ferro & igne totam Iudæam vaſtauit, & vno prælio centum ac viginti Iudæorum millia deleuit: mulierum & puerorum ducenta millia in triſtiſſimam ſeruitutem Samariam abduxit. Iudæorum clade intellecta, Obed Propheta exercitui Pecæ triumphantis obuiam proceſſit, ſuaſitque, vt matronas imbelles, & ætatis teneræ multitudinem incolumem dimitteret, ne iram Dei cumularet: cuius minis territus Rex Peca, vinctos Iudæos liberauit, nudos de ſpoliis veſtiuit, ægros cibo vnguentiſque refecit,

eun-

euntibus comitatum & viaticum addidit, lassos iumentis deportauit, & singulis ad suos redeundi potestatem fecit. Achas, Rex Iudæ, in auxilium sui aduocarat Regem Assyriorum Tiglatphulassarem, qui totam Galilæam in potestatem redegit, & tribus Zabulon, ac Nephtalim in Assyriam transtulit. Quare Peca in odium suorum adductus, ab Hosea per insidias comprehensus & trucidatus est, Anno Mundi 3216. Regnauit annos 20.

Hoseas, vltimus Rex Israelis, regnum violenter comparatum annis nouem obtinuit, & postea violenter amisit. Regi Assyriorum Salmanassari factus tributarius, cum Rege Ægyptio postea conspirauit, eiusque auxilio de rebellione postea cogitauit, vt à tributo imposito se liberaret. Proditis illis consiliis, à Salmanassare Assyrio captus est, & in carcerem coniectus. Samaria triennii obsidione fatigata, & expugnata; decemque tribus in Assyriam & Mediam miserabili & perpetua seruitute dispersæ, Anno Mundi 3232. Hic Samaritani Regni florentissimi tragicus exitus fuit: quod durauit à morte Solomonis annis 262. nec reditus ab hoc exilio Israelitis vnquam concessus est; sed regio tota nouis incolis ex Assyria permutatione quadam missis occupata fuit, qui Samaritani sunt appellati, & religionis confusionem horrendam introduxerunt, miscentes Iudaicæ religioni idola ethnica.

Tametsi vero multi Prophetæ, in hoc Israelitico Regno, falsum Dei cultum grauiter repre-

pre-

prehenderunt, & morum vitia verbo Dei acriter taxarunt; nihilominus Reges & ſubditi, fideles admonitiones ſecurè ridebant: quidam etiam Prophetas perſequebantur. Quare Dominus tantam contumaciam diutius ferre non poterat, ſed, poſt multas & graues pœnas, vniuerſali exitio Regnum illud Iſraeliticum inuoluit, populumque vna cum Magiſtratib. captiuum in Aſſyriam à Salmanaſſare duci curauit. Excellentiores Prophetæ in Regno Iſraelis hi fuerunt.

Elias Thesbites, currus fuit & equitatus Iſraelis, h. e. pietate, ſapientia, doctrina, zelo ardenti, & miraculis plus profuit Iſraelitis, quam Rex iſtius temporis Achabus, & omnes eius exercitus. Precatione ſua cœlum clauſit, ne plueret, & poſt annos tres cum dimidio iterum aperuit: ab impio Rege Achabo, eiuſque Vxore Iezabele, cæteriſque Baalitis in exilium eiectus, à coruis paſtus, & per angelos cibo & aqua refectus eſt. Idem tempore famis, cum vidua Sareptana degens, ex vno pugillo farinæ, & olei ſextario, ſe ac totam viduæ familiam ſuſtentauit, eiuſdemque filium à morte reſuſcitauit: quadraginta dierum ſpatio ieiunium ſuſtinuit: Baaliticos ſacerdotes octingentos & quinquaginta occidit: ignem cælitus deuocauit, quo victima madens aqua conſumpta eſt: interitum Regi Achabo & Vxori Iezabeli, Sidoniorum Regis filiæ, prædixit: centum milites, ab Ahaſia impio Rege ad ſe comprehendendum miſſos, flammis cœleſtibus perdidit: Eliſæo

sæo successori curam Ecclesiæ commendauit: per Iordanem pallio diuisis aquis eundem traduxit, & tandem curru igneo, ignitisque equis, per turbinem, viuus in cœlum vectus est: Anno Mundi 3050.

Elisæus postea ab aratro vocatus ad munus Propheticum ab Elia, Ecclesiam Dei gubernauit annis multis; clarus & ipse miraculis. Nam per Eliæ pallium aquas Iordanis diuisit; venenatas aquas Hierichuntis in salubres conuertit, iniecto sale: pueros maledicos 42. per vrsos ex sylua erumpentes interfici curauit; viduam piam & egenam olei copia ab ære alieno liberauit: Sunamiten hospitam suam in fame septem annorum iuuit, filiumque precibus ex morte ad vitam reuocauit: Naemanum Syriæ principem, in aquis Iordanis baptizatum, à lepra purgauit: Benhadadæ, Regis Syriæ, consilia cruenta detexit, eiusque sicarios missos delusit; tandemque molesto ac laborioso 70. annorum curriculo confecto, vitam cum morte commutauit, Anno Mundi 3104. adeo post funera etiam cohonestatus à Deo, vt ossium eius contactu quidam mortuus homo reuixerit.

Post Eliam & Elisæum, duos Prophetarum eius temporis antesignanos, quos Deus præcipue brutis idolorum cultibus taxandis excitauerat, ad Israelitas ablegatus est Hoseas, immediate à Deo excitatus. Is primum in crassam idololatriam, reliquaque Principum & populi scelera crassis typorum & verborum figuris seuerissime inuehitur. Deinde cum expleta iam

iam esset scelerum mensura, ob deploratam peruicaciam instans Regno Israelitico excidium præcise denunciat. Interim tamen, quia aliqui in Regno Israelis erant, qui genua sua Baaliticis cultibus non curuabant, consolationis causa promittit, impia multitudine pereunte, regnoque euerso, reliquias tamen piorum seruandas esse in Christo, de cuius æterna diuinitate, officio, morte, victoria, beneficiis, & Regno, præclare vaticinatur. De morte eius in historia sacra nihil proditum habemus. Prophetauit sub quatuor Regibus Iuda, Ozia, Iotham, Achaz, Hiskia, siue Ezechia, annis omnino minimum 65. regnantibus in Israelitico Regno, Ieroboamo II. sub quo totis annis 41. regnum illud successibus & potentia maxime floruit. Docuit etiam sub cæteris Regibus, vel potius latronibus sequentibus, Zacharia, Sallum, Manahemo, Pecaia, Peca, & Hosea, vsque ad euersionem Regni Israelitici, quam prędixerat. Contemporaneos habuit Iesaiam, Ionam, Micheam, & Amos.

Amos Thecuites, Propheta factus è bubulco, docuit temporibus Esaiæ & Hoseæ; cum in regno Iuda imperaret Ozias, qui alias Asarias vocatur: & in Regno Israel rerum gubernacula Ieroboam, filius Ioas, teneret. Etsi autem gentium vicinarum, & Regni Iuda imminentes calamitates denunciat: tamen præcipuè Israelitici Regni ruinam & euersionem prædicit. Quod vaticinium impleuit Salmanassar, Rex Assyriæ, qui in suam potestatem Regnum

Israe-

Iſraelis redegit, & populum in Aſſyriam captiuum abduxit. Sed & de Regno Chriſti ad gentes transferendo concionatur.

Ionas Gathites, patre Amathai progenitus, vir fuit, ſuo ſeculo admodum clarus. Vaticinatus eſt de victoria, quam Ieroboamus II. filius Ioas, obtenturus, & per eam Regnum Iſraelis iterum reſtauraturus erat. Miſſus à Domino, vt Niniuitas hortaretur ad pœnitentiam, & defugiens hoc munus, in portu Ioppe nauem conſcendit. Orta autem grauiſſima tempeſtate, & facta ſortitione in mare abiectus eſt, tanquam hoſtia piacularis: vbi hiatu balænæ exceptus, in ventre eius trium dierum ſpatio, per milliaria ducenta quinquaginta amplius vectus, & in portu demum maris Euxini eiectus eſt. Denuo igitur à Domino iuſſus Niniuitis concionari, vocationi diuinæ paruit, & prædixit, Vrbem illam intra 40. dies propter horrenda ſcelera deletam iri. Cum vero Niniuitæ ſeriam pœnitentiam egiſſent, ab imminenti interitu liberati ſunt. Fuit hic Ionas typus Chriſti, triduo in ſepulchro quieſcentis.

Ionam ſequutus eſt Propheta Nahum, qui relapſis ad vomitum Niniuitis, pœnas eas denunciauit, quibus poſt ita perierunt, vt nunquam cum Vrbe ſua inſtaurari potuerint. Regnum vero Aſſyriacum eo potentiæ euaſerat, vt iam aliis Regnis omnibus formidabile eſſet; & in propinquo erat tempus, vt Salmanaſſar, Rex Aſſyriorum, abducturus eſſet ciues regni Iſraelitici in Aſſyriam; & alius Aſſyriacus Rex

Sen-

Sennacherib, Salmanassaris successor, afflicturus regnum Iuda, sub piissimo Rege Ezechia. Quare, ne populus DEI offenderetur, quasi Deus, abiecto populo suo, impios Assyrios diligendos, & vnicè curandos suscepisse videretur, Propheta Nahum vaticinatus est, Regnum Assyriacum ruiturum. Prædixit etiam, Euangelium Christi aliquando in terra Iuda prædicatum iri.

Sed nunc ad captiuam Iudæorum nationem, quam paullo superius in Babylonia reliquimus, reuertendum. Eius autem deportationis quidam initium in eam diem conferunt, qua Rex Iechonias à Babyloniis captus, atque abductus est, sub finem anni octaui Nebucadnezaris. Quantas autem Iudæorum natio in illa seruitute acerbitates perpessa sit, vel hinc licet existimare, quod per gentes profanas dissipata, passim tota Babylonia, Perside, & Media, vagari cogebantur, veterumque hostium Ammonitarum, Idumæorum, Moabitarum, ac Palæstinorum ludibria & contumelias audire, qui crudelissime illorum miseriis insultabant. Sed mitigauit tamen Deus istas calamitates, & præsentiam suam in ipso etiam exilio, abunde declarauit. Ezechielem enim & Danielem Prophetas misit, vt solatio, & ornamento magno essent exulibus Iudæis. Seruauit tres viros Sidrach, Misach, & Abdenago, in flammis, cum Colossum Regis adorare omnes iuberentur: aliasque Ecclesiæ reliquias mirabiliter custodiuit. Tum, quod vel maxime dignum est admiratione,

ratione, quatuor Monarchas in Regno Babylonico, & Persico, ad veram Dei agnitionem & inuocationem conuertit. Cum etiam periculum impenderet maximum, propter calumnias Hamani, qui edictum regium ab Assuero impetrauerat, quod vniuersum Iudæorum gentem delere iubebat: sic Deus calumnias illas per reginam Estheram Iudęam detexit, & fraudem omnem propulsauit, vt soli suo Authori Hamani exitio esset. Nunc de Prophetis, quos hinc captiuæ genti Deus consolatores dedit, dicendum aliquid videtur.

Ezechielem Prophetam, è sacerdotum Iudaicorum numero, Dominus Deus Iudæis, qui maturè in Babylonicum exilium, cum Rege Iechonia, profecti fuerant, graui de caussa misit. Cum enim Babylonicus Imperator alium Regem Iechoniæ substituisset Hierosolymis, nempe Zedechiam, & is postea rebellis fieret Babylonico, eiusque impetum sustinere, & Regni libertatem tueri posse videretur: vehementer pœnitere cœpit Iudæos, qui iam erant in Babylonia, quod Ieremiæ Prophetæ auscultassent, seque in potestatem Monarchæ Babylonici tradidissent. Hanc impatientiam fouebant & stimulabant Pseudoprophetæ, tum Hierosolymis, tum in Babylonia, qui iactabant, Iudæos, Hierosolymis adhuc dum degentes, inuictos fore aduersus Babylonios: & asserebant, intra paucissimos annos omnino ruiturum Babylonicum Regnum. Itaque Iudæi, qui cum Iechonia sese in seruitutem dederant,

rant, iudicabantur à cæteris Iudæi timidi & ignaui, vt qui iugum seruitutis recipere, quam libertatem fortiter tueri, maluissent: immo habebantur pro apostatis, quasi Deo Israelis confidere noluissent, & à sancto templo Hierosolymitano, adeoque à legitimo cultu diuino abstrahi sese, stultè & impiè passi fuissent. Neque dubium est, quin tum captiui illi Iudæi, acerbe execrati sint Prophetam Ieremiam, quod id consilii dedisset: se vero ipsos etiam, qui Ieremiæ auscultassent. Extat Epistola, quam Ieremias ad captiuos illos, in Babylone degentes, scripsit; in qua eos consolatur, & affirmat, male cessuram illis, qui in Iudęa remanserant, temporariam libertatem. Sed verisimile est, ea epistola paucos fuisse permotos. Itaque Dominus inter captiuos illos, excitauit Prophetam Ezechielem, qui ex spiritu Dei grauiter de excidio Vrbis Hierosolymitanæ, & de Regis Zedechiæ, ac populi ipsius captiuitate, deque ingentibus calamitatibus, quæ captiuitatem præcessuræ erant, vaticinaretur; vt ii, qui iam in Babylonia erant, intelligerent, se rebus suis recte consuluisse, quod Prophetę Ieremiæ paruissent. Promittit autem Ezechiel, fore, vt Iudæi aliquando in terram Chanaan redirent, & è tristi Babylonica seruitute liberati, Templum & Vrbem restaurarent.

Daniel Propheta, è nobilissima stirpe Regum Iuda oriundus, abductus fuit in Babylonem anno tertio Imperii Ioiakim, Regis Iuda. Ac videtur tum fuisse adolescens septendecim

aut

aut octodecim annorum, eratque viuido corpore, forma perliberali, atque ingenio excellenti, doctrinarum capacissimo. Traditus autem est vna cum aliis coętaneis adolescentibus à Rege Babylonico viris in Chaldæa eximia eruditione præditis, vt studium suum in Chaldæorum disciplinis triennio absolueret, postea vero Regi esset quotidie ad manum, eique ministraret. Qua pietate & sapientia Daniel ornatus fuerit, non modo ex ipsius scriptis, sed etiam ex Ezechiele liquet. Inter cæteras vero sapientiæ partes donatus fuit intelligentia admiranda, in interpretandis dextre somniis diuinitus immissis. Itaque cum Chaldæi, etiam doctissimi viri, Nabuchodonosori, Babylonico Regi suo, somnium, quod memoria ipsius exciderat, nec referre, nec explicare possent, ideoque morti iam destinati essent: Daniel Spiritus sancti illuminatione, somnium inuenit, & interpretatus est; ac se, sociosque suos, Chaldæorumque doctores, conseruauit. Tunc à Rege Nabuchodonosore ad amplissimas dignitates euectus, & opibus auctus est. Existimant multi, eum non longe post gratia Regis aliquo modo iterum excidisse. Nulla enim ipsius fit mentio in erectione, & adoratione idoli illius aurei. Ac vero simile est, Danielem id summo conatu dissuasisse, ideoque paruam iniisse gratiam, tum apud Regem, tum apud aulicos: & tamen ex priore interpretati somnii beneficio, tantum adhuc videtur authoritatis & dignitatis retinuisse, vt ipse non ad idoli illius adora-

F tio-

tionem adigeretur, sed dissimulanter præteriretur. Certe cum Rex alterum somnium de arbore altissima habuisset, quæsiti sunt Chaldæi interpretes, neglecto Daniele. Postea vero, cum Chaldæi in ea re nihil præstare possent, demum ad Danielem ventum est. Ac cum ipsius interpretatio verissima quidem esset, non tamen iucunda, sed admodum tristis: Daniel rursus paullo post, quasi priuatus, fortasse in aliquo prædio suo, delituisse videtur. Tandem cum Nabuchodonosor mortuus esset, ipsiusque filius Euilmerodachus: & vero Nepos eius Rex Balthasar, inter impium & impurum suum conuiuium, vidisset subito manum aliquam ad parietem extantem, & verba quædam, quæ nemo legere aut intelligere poterat, inscribentem: cum omnium Chaldæorum sapientia defecisset, quæsitus est, & quasi ex latebris productus, Daniel: qui cum illius scripturæ sententiam explicasset, iussit Rex Balthasar eum in magno honore haberi, & vt tertium à Rege venerari. Sed tum statim maxima incidit Reipub. mutatio. Ea enim nocte Vrbs Babylon capta est, & Rex Balthasar trucidatus: translataque Monarchia Babylonica ad Medos & Persas. Ibi à Dario Medo Rege, constitutus est Daniel in Babylonia Triumuir, & potestatem habuit in centum satrapas, fuitque propter admirandam sapientiam, & integritatem eximiam summo apud Regem loco, ita vt Rex Darius eum toti Babylonico Regno præficere cogitaret. Hanc ipsius felicitatem inuidia au-

lica

lica ferre non poterat. Ita Regi Dario Medo aulici callide persuadent, vt promulgato mandato seuerissime præcipiat, ne quisquam totis 30. diebus aliquid vel ab homine, vel à Deo peteret, nisi à solo Rege; qui vero hoc mandatum negligeret, eum Leonibus obiiciendum decerneret. Sciebant enim homines astutissimi, Danielem interea preces suas ad Dominum, neque neglecturum, neque dissimulaturum. Cum igitur Daniel tam impio mandato nequaquam pareret, ad leones famelicos est detrusus. Vehementer quidem ob id Darius Rex fuit perturbatus, quippe qui Danielem suspiciebat & amabat: sed tamen vicit ad tempus aulicorum importunitas. Cum vero Daniel diuinitus conseruaretur, neque à Leonibus læderetur, Rex iratus aulicis illis, qui Danieli hoc periculum creauerant, (liberato prius Daniele,) eos cum coniugibus & liberis, ad leones deturbari iussit, qui & illico misere discerpti perierunt. Postea, cum tota Monarchia ad Cyrum Regem, Persam, delata esset, etiam sub huius Imperio Daniel in maxima fuit authoritate & dignitate. Attigit ætate sua annum tertium Imperii Cyri, Regis Persarum. Elapsi sunt autem à tertio anno Regis Ioiakim, (quo Daniel in exilium Babylonicum abductus est) vsque ad annum tertium Cyri, anni 82. quibus si addideris 18. annos, quos videtur Daniel habuisse, cum in exilium iret, centum anni ætatis eius colligentur; in quibus pro-

culdubio ſexcentas vidit miſerias. Tandem ex hac ærumnoſa vita ereptus, in meliorem vitam eſt translatus, & beatam reſurrectionem cum aliis electis exſpectat.

Anno Mundi 3435. finitis 70. annis Babylonicæ captiuitatis, Cyrus Perſarum Rex, qui per Danielis doctrinam ex ethnico factus fuit verus Dei cultor; edictum toto ſuo imperio propoſuit, vt qui è Iudæa gente eſſent, primo quoque tempore finibus ſuis excederent, atque in patriam reuerterentur, templumque DEO ſuo Iehouæ, cœli terrarumque Domino, ædificarent: ſimul, vt omnes eorum populares, hanc illorum ædificationem fabris, operis, pecunia, iumentis, reliquiſque rebus omnibus adiuuarent. Ad eam rem vaſa Hieroſolymitani templi, quæ Nebucadnezar abſtulerat, heroica munificentia reſtituit. Iudæi igitur lætis animis, Duce Zorobabele, reuerſi ſunt in patriam, numero 42360. exceptis ſeruis & ancillis, ſuaque oppida quæque tribus recuperauit. Multi tamen nolentes deſerere facultates ſuas, in Babylone remanſerunt.

Sequitur ſtatus ſeruilis poſt captiuitatem, Iudæis iam in patriam reuerſis. Abolita erat in captiuitate Babylonica dignitas regia in populo Dei. Quocirca cum iam nouum templum, & noua politia conderetur: placuit DEO etiam imperii formam nouam in populo ſuo inſtituere. Ea erat poteſtas Pontificum, & Ducum, quæ durauit annis 534. vſque ad Chriſtum,

stum, Pontificem & Principem æternum, Pontificum series hæc est.

Iosua, filius Iosodachi, nepos Paraiæ Zorobabeli, Duci cauto & magnanimo, pro suis opibus & authoritate, nullo loco periculoue defuit. Mense post exilium Babylonicum septimo, festum tabernaculorum solenne instituit, & collecta tributim pecunia templum molitur, in quo ædificando anni 46. sunt consumpti. Opere templi absoluto, pascha celebratur, anno sexto Darii Regis mira frequentia, sed non perfecta hilaritate. Nam ii, qui pristinum loci splendorem, & magnificentiam viderant, non sine gemitu & lachrymis hoc opus nouum, illi minimè æquandum, adspectabant. Sedit Iosua ille, qui cum Zorobabele populum Iuda ex Babylone reduxit, annis 29.

Ioachimus, filius Iosuæ, secundus Pontifex post solutionem captiuitatis, sedit annis 48.

Eliasibus, summus sacerdos, Ioachimi filius, Iosuæ nepos, cum Tobia, homine gentili, viro pecunioso, propinquitatem contraxit, eique in vestibulo templi locum assignauit, in quo thesauros suos conderet & asseruaret. Nehemias id ægre ferens, primum monuit, vt sedem templi sacram pro suo officio purgaret, nec ex ea tabernam efficeret nummulariam: deinde cum monitis nihil impetraret, Tobiæ gazam eiecit, Eliasibum verbis durissimis increpauit, & locum profanatum ipse purgauit.

Sedit Eliasibus annos 21. magis pecuniæ cumulandæ, quam propagandæ religioni, deditus.

Ioiada, seu Iudas, sedit annis 23.

Ionathan, alias Iohannes, Ioiadæ filius, fratrem Iosuam, in templo interfecit. Sedit annis 24. Ob hanc fratris necem, Iudæi partim tributarii facti sunt à Dario Ocho, Rege Persarum: partim in extremam Hyrcaniæ oram translati.

Iaddus, summus sacerdos, Iohanni Patri suo, fratris interfectori, longe dissimilis; Alexandrum Magnum Hierosolymam animo infesto venientem, humilitate & officiis placauit; quem cum sibi obuiam videret euntem Alexander, de equo desiliens, supplex ei honorem habuit, Vrbemque & templum non violauit, & exercitum victorem sine maleficio per Regnum Iudaicum deducens, templo quædam donaria reliquit, Anno Mundi 3640. Huius Iaddi frater Manasses, impius sacerdos, nouum templum in monte Samariæ erexit, vt Hierosolymitanum desereretur.

Onias, summus sacerdos, Iaddi filius, cognomento Priscus, à Ptolomæo Lago variis iniuriis agitatus est, cui ob potentiam resistere non potuit. Sedit in Pontificatu annis 27.

Simon, summus sacerdos, Oniæ filius, cognomento Iustus, templum nouis ędificiis ampliauit, Vrbem validiorem reddidit, ciues auctoritate rexit, munere suo functus splendidissime

ſime annis 28. Huius magnificum encomium exſtat apud Syracidem. Hoſtes habuit Samaritanos & Palæſtinos, & quoſdam factioſos è ſuis popularibus: ab Antiocho tamen, Rege Syriæ, in honore habitus fuit.

Eleazar, Oniæ alter filius, Simonis Iuſti frater; ſummus ſacerdos, ſedit annos 20. Ab Antiocho Entheo, Rege Syriæ, multa accepit incommoda: ſed à Ptolemæo Philadelpho eximie colebatur, qui ſupra centena Iudæorum millia ſuis redimens impenſis, libertate donauit. Rogatus ab eodem Eleazar, vt doctos ſibi interpretes mitteret, qui libros ſacros in linguam Græcam transferrent: Regi, tam præclare merito, gratificatus eſt, eique viros 72. è tribubus duodecim electos miſit, quos Rex Ptolemæus Philadelphus magnifice excepit, & dimiſit liberaliſſime: quorum nomine adhuc in manibus eſt librorum Vet. Teſtamenti præcipuorum translatio.

Onias II. Simonis Iuſti filius, Oniæ I. Nepos, cognomento Pius; tanta gratia propter pietatem fuit, vt apud ſuos eſſet venerabilis: tanta dignitate propter humanitatem, vt exteri quoque eum colerent. Regis Seleuci fauorem & patrocinium petiit neceſſitate, vt inuidiæ & calumniis quaſi viam intercluderet in ea aula, in qua ſola regnaret pecunia. Heliodoro quæſtori Syro, ſpoliaturo templum, reſtitit: Iaſonem, fratrem ſuum, iniqua molientem, obiurgauit: Simonem proditorem, templi theſaurarium; & Menelaum furem, reprehendit:

Propter eam libertatem ad necem expetitus, ad aſylum confugit: à quo, Simonis & Menelai inſtinctu, euocatur, & ab Andronico, contra fidem datam, miſere interficitur; Vir ſuorum temporum ſolus incorruptus, ſolus fidus, & templo & patriæ.

Iaſon, Simonis alter filius, Oniæ frater, cum virtute non poſſet emergere, 590. talentis, ſacerdotium ſummum ab Antiocho Epiphane, emit, aduenientemque furiam illam magnifice in Vrbem Hieroſolymam recepit. Ludos item & mores Ethnicos, primus in Vrbem importauit. Tandem pulſus à fratre, exul Lacedæmone mortuus eſt, homo teterrimus.

Iaſone excuſſo, ſacerdotium ſummum conſecutus eſt precio multo maiore, Menelaus, ſiue Onias. Is Antiochum Epiphanem in Vrbem accerſiuit, qui abolita religione Iudaica, ingentem hominum multitudinem trucidauit, & promiſcue in omnem ætatem ac ſexum ſæuiit, vt tridui ſpatio circiter 80000. homines in Vrbe ceciderint, & aliquot millia abducta ſint. Sed hic ipſe Menelaus tandem, velut fax totius belli, ab Antiocho Eupatore, Epiphanis, filio, interfectus eſt.

Menelai ſucceſſor Alcimus, nefarius tranſfuga & proditor, ſacerdotium emit, & populum ſuum perdidit: manus ſuas rapina furtis, & cæde polluit. Anno ſacerdotii ſui quarto percuſſus manu Dei, & cruciatus ſentiens incredibiles, animam perfidam exhalauit.

Mortuo,

Mortuo Alcimo, septennium abiit, quo nullus fuit Pontifex. Itaque ad Asmonæam familiam Pontificat⁹ tandem per Syriæ Reges translatus est: quæ non contenta Pontificia dignitate etiam regiam potestatem inuasit. Post Asmonæos, siue Machabæos iterum successerunt Pontifices; qui pro libidine Herodis & Romanorum præsidum creati sunt, donec tandem Hierosolyma cum tota politia & sacerdotio deleta fuerunt, à Tito, Vespasiani filio, exacto anno nati Christi 70.

Duces, post reditum populi Iudaici è captiuitate Babylonica, fuerunt primo Iudæi, inde Idumæi.

Iudæi fuerunt vel ex regia Nathanis posteritate; vel ex sacerdotali stirpe oriundi.

Primus Dux fuit Zorobabel, Salathielis filius, Regis Iechoniæ Nepos, qui natus Babylone, & dimissus à Cyro, Rege Persarum, templi à fundamentis instaurandi accepit potestatem, estque opus difficilimum aggressus, non minore sapientia, quam animositate; sua quoque munera, quæ à Cyro Rege munifico acceperat, structuræ liberaliter impendit: & summum sacerdotem Iosuam gnauiter adiuuit. Ad loci huius sacri erectionem, cum gentes vicinæ se admitti flagitarent; eas in societatem noluit admittere. Ea de caussa accusantes ipsum in aula Persica, mandatum Cyri iussibus contrarium, ab impio & scelerato Cambyse impetrarunt, qui ædificationem templi Hierosolymitani, quoad vixit, impediuit. Et quidem Iu-

dæi ipsi cessabant, non vsque adeo multum de templi restauratione solliciti: interea vero suas res agebant, & priuatas domos suas, non modo ad necessitatem, verum etiam ad elegantiam, extruebant. Quare Dominus Prophetam Haggæum misit, qui Duci Zorobabeli, & sacerdoti Iosuæ, animos adderet; populum vero grauiter obiurgaret, quod sua priuata negotia potius, quam DEI cultum promoueret. Prophetauit Haggæus anno secundo Imperii Darii, filii Hystaspis. Huic deinde post menses duos adiunctus est, quasi collega, Propheta Zacharias, qui populum Iudaicum diligenter adhortatus est, vt in ædificio templi strenuè pergeret. Et sane, verbum Dei non prædicatum est sine fructu. Excitati enim sunt Israelitæ concionibus horum Prophetarum, vt strenuè rem aggrederentur, & templum Domini, sub Cyro inchoatum, paucorum admodum annorum spatio absoluerent.

Darius quoque, Hystaspis filius, edictum Cyri de instauratione templi sumptibus regiis renouauit.

Concessu postmodum Artaxerxis Longimani, Persarum Regis, Hierosolymam venit ex Babylone Esdras, scriba excellens, cum Sacerdotibus, Leuitis, & magna multitudine Iudæorum, afferens regium priuilegium de instaurando cultu Dei, & politia in Vrbe Hierosolyma. Is scripta Prophetica collegit, doctrinæ veræ studia instituit, & mores populi emendauit.

Tertius & postremus est Nehemias, Artaxerxis Longimani pincerna, qui à Rege illo dimissus, dispersum per gentiles prouincias populum, in patriam sedem reduxit: mœnia Vrbis Hierosolymorum collapsa restaurauit, portas reædificauit, certam ac salutarem Reip. formam constituit: & intra 13. annos muros & vicos Vrbis absoluit, etiamsi à vicinis arma minitantibus, multipliciter impediretur. Debetur igitur templi inchoatio Zorobabeli, legum instauratio Esdræ, vrbis perfectio Nehemiæ.

Post Zorobabelem, numerantur hi Duces, qui ex regia Dauidis stirpe orti sunt.

1. Rhesa Mesullam.
2. Iohanna Benresa.
3. Iudas Hyrcanus.
4. Iosephus primus.
5. Abner Semei.
6. Eli Matthatias.
7. Assar Mahatus.
8. Artaxat Nagid.
9. Hagai Hellus.
10. Maslot Naumus.
11. Amosus Siraclus.
12. Matthatias Siloa.
13. Iosephus Arses.
14. Et vltimus de domo Dauidis, fuit Ianna Hyrcanus, à quo ad Asmonæos, qui sunt Maccabæi, translatus est principatus. Sub his supradictis quibusdam Ducibus Iudæi, ab Alexandri Magni successoribus, maximis calamitatibus fuerunt affecti. Proinde & ipsi tandem

ad arma conuersi sunt; ac primum quidem Antiocho Epiphani sese opposuerunt, anno Mundi 798. propterea quod is per auaros & ambitiosos Pontifices, maxime Iasonem & Menelaum, ingressus Vrbem Hierosolymam, eam spoliauit, templum diripuit, vasa sancta vna cum talentis mille octingentis abstulit: hominum circiter 80000. tridui spatio trucidauit; Idolum Iouis Olympii in templo collocauit, & adorari iussit; captiuos multos in Syriam abduxit, & nullum non sæuitiæ ac vastationis genus in miseram gentem exercuit. Vnde Matthatias, quamuis sacerdos & priuatus, iusta aduersus Antiochum Epiphanem arma induit, furorem eius primus repressit, patriam legem defendit; & morti propinquus, filios suos quinque ad defensionem patriæ adhortatus est. Vixit integro sæculo, sepultus Modinæ, vbi maiores eius domicilium habuerunt.

Hinc exordium capit celeberrimus Maccabæorum, siue Asmonæorum Principatus, qui, vsque ad Herodem Regem, Hierosolymis primum nomine Principis, deinde Regis, rerum potiti sunt, ac cum Regno etiam Pontificiam dignitatem coniunxerunt.

Principatui Maccabæorum initium dedit Iudas, Maccabæus cognominatus, Matthatiæ Sacerdotis filius, qui robore leoni, armis giganti impetu flammæ grassanti fuit comparatus. suscepta legis diuinæ, & populi afflicti defensione, semper ad orandum prius, quam ad præliandum, accessit. Cum Regibus Syriæ Antiocho,

chio, & Demetrio, eorumque legatis, Apollonio, Serone, Ptolomæo, Nicanore, Gorgia & Lysia, prælia secunda fecit. Contra Idumæos, Ammonitas, Galaaditas, Galilæos, Arabes, Palæstinos, grauia bella gessit: multosque hostes sæpe deleuit, ne vno quidem milite suo aut amisso, aut vulnerato: insigni miraculo. Templum Hierosolymitanum purgauit; statuam inde Iouis eiecit, aliasque abominationes sustulit. Cùm vero Nicanor, Demetrii in bello legatus, extenso contra templum brachio iurasset, se illud funditus deleturum: iussit ei Iudas Maccabæus in acie interfecto linguam, caput & brachia præcidi, & ea ante templum suspendi. Nicanori Demetrius substituit Bacchidem, & Alcimum, summum sacerdotem: cum quibus fortissime dimicans Iudas Maccabæus, in prælio à suo milite desertus, occubuit, Anno Mundi 3813.

Fratri Iudæ Maccabæo successit Ionathas cognomento Apphus, qui valde diminutis Iudæorum viribus, populi reliquias collegit. Iambrios, qui Iohannem fratrem eius oppresserant, strata-gemate vltus est: insidiatores à Bacchide immissos occidit. Cum Bacchide postea pacem composuit: cum Romanis fœdus renouauit: Spartanos in amicitiam recepit. Donatus summo sacerdotio ab Alexandro, nouo Syriæ Rege, vestem Pontificalem induit; dissidentibus Regibus Syriæ, Alexandro & Demetrio, politiam Iudæorum aliquo modo restituit: Duces Demetrii aliquoties vicit, oppida quædam cœpit, vr-

bes in Iudæa muniuit: à Tryphone vero per insidias captus, cum duobus filiis occisus est, Anno Mundi 3830. Primus Maccabæorum Pontificatum tenuit annis 10. Iudæos gubernauit annis 18.

Simon, cognomine Thassius, Iudæorum Dux & Pontifex, sublato per dolum fratre Ionathan, strenuam suo populo operam nauauit, initaque cum Demetrio, Syriæ Rege, pace, arcem Hierosolymæ fame expugnatam deditione cepit, iura vrbi & templo reddidit, Iohannem filium Ducem fecit, vrbes in finibus Iudææ muniuit, & optatam multorum annorum pacem reduxit: cum Spartanis & Romanis fœdera renouauit: Inuictus armis, ad conuiuium inuitatus, specie amicitiæ, ab Hierichuntis præfecto, Ptolomæo genero suo, cum vxore, & filiis duobus, Iuda & Mathathia, inter epularum & poculorum lætitiam, nefarie obtruncatus est, anno mundi 3838.

Iohannes Hircanus, Iudæorum Dux & Pontifex, Simonis filius, Matthatiæ nepos, populo præfuit annos 31. cum Cendebæo, Duce Antiochi Sedetis, feliciter pugnauit: aperto Dauidis sepulchro pecuniam reperit, cuius pensione placatum Antiochum, Hierosolymas obsidentem, dimisit: Cum Romanis fœdus renouauit: templum in monte Garizim à Sanneballat, olim tempore Alexandri Magni extructum, destruxit: Idumæos ad circumcisionis ritum accipiendum coegit, regnumque multis occu-

patis,

putis Vrbibus amplificauit: Samariam solo æquauit, eo quod à Iudæis defecerat. Mortuus est anno mundi 3869.

Sub hoc Iohanne Hyrcano, exortæ sunt tres Sectæ, Pharisæorum, Sadducæorum, & Essæorum, quæ puriori doctrinæ magnam caliginem ac tenebras offuderunt.

Aristobulus, Iohannis Hyrcani filius primogenitus, post captiuitatem Babylonicam primus sibi diadema imposuit, & principatum in regiam dignitatem commutauit: matrem, & postea fratrem Antigonum insontes interfecit: post occisum fratrem morbo intestinorum correptus, sanguinem copiosum vomuit, & paulo post ex ægritudine animi decessit: anno mundi 3870.

Successit Alexander Iamneus, frater Aristobuli, secundus Iudæorum Rex, post reditum ex captiuitate Babylonica. Hic Ptolemaidem obsedit. Obsessi desperato auxilio Syriaco, rebus intestino bello afflictis, Ptolomæum Lathurum, Regem Ægypti, in Cypro exulantem accersunt: qui cum exercitu 30000. in Iudæam venit, & obsidionem Ptolomaidis soluit.

Alexander, Iudæorum Rex, Ptolomæo Lathuro cum exercitu occurrens, fugatus est, occisis triginta millibus Iudæorum. Ea victoria Ptolomæus Lathurus crudeliter vsus, quicquid puerorum & mulierum in pagis reperit, mactari, concidi in frusta, & in cibum militibus suis apponi.

apponi iussit, vt terribilior Iudæis esset. Successibus in Iudæa lætus, Ægyptum recuperare tentauit, verum Cleopatra ipsi restitit, Iudæaque eiecit, cum Cleopatra vero Alexander Iamneus fœdus fecit: & fugato Ptolomæo Lathuro, Gadaram, Amathuntem, Raphiam, aliasque vrbes Idumæorum, Syrorum, & Phœnicum, expugnauit: Gazam, trucidatis crudeliter omnibus ciuibus, solo æquauit: in Iudæa domesticam seditionem expertus est, à populo conuitiis agitatus, tanquam regno indignus, qui captiua esset matre natus: qua iniuria commotus ad sex millia hominum occidit: In nobilitatem sibi repugnantem, exemplis horrēdis animaduertit, quorum vxores & liberos, in parentum conspectu, laniauit, ipsos parentes tali spectaculo semianimes, in cruces egit: Antipatrum, Herodis patrem, perspecta eius industria, primus euexit, in totius Iudææ perniciem: cum Arabum rege cōgressus, & insidiis exceptus, amisso exercitu vix euasit: ex intemperantia febri quartana quadriennium laborauit: mortuus in castris, in quibus semper vixerat, anno mundi 3898. Regni 27. ætatis 49. Victorias obtinuit cruentas, & suo ipse populo magis nocuit, quam hostibus.

Post Alexandri Iamnei excessum, vxor eius, Alexandra Regina, Iudæis præfuit fere nouennium; Pharisæos euexit; eorumque potentiam ita auxit, vt illa Reginæ titulum, sed regnum re ipsa Pharisæi possiderent: filium Hyrcanum II. indolis ignauæ, & remissi ingenii iuuenem, loco patris defuncti, summum Sacerdotem constituit:

stituit: Tigranem, Parthorum Regem, ne bellum è Syria transferret in Iudæam, cum ferro non posset, auro auertit: Obiit Anno Mundi 3906.

Post matris Alexandræ mortem, Hyrcano II. confirmatur à populo Romano Pontificatus; verum is post tres menses à fratre Aristobulo II. victus, & regnum & summum sacerdotium relinquere coactus fuit. Aristobulus, Rex & Pontifex Iudæorum, præfuit annis tribus. Hyrcanus vero, cohortante Antipatro, patre Herodis, fugit ad Aretam, Arabum Regem, qui Hyrcanum in regnum restituere conatus, Aristobulum acie vicit, eumque Hierosolyma capta, in templo conclusum obsedit. Aristobulus Pompeium vite aurea, aliisque muneribus inuitatum accersiuit in Iudæam. Ita fratrum dissidia primum Romanos in Iudæam attraxerunt, anno mundi 3908. Pompeius Aristobulo Regi subsidio misit, Scaurum, Syriæ præsidem, qui obsidionem soluit: Aretas, Arabum Rex, victus à Pompeio, ex Iudæa discessit. Pompeius vero capta Hierosolyma, & templo expugnato, Hyrcano summum sacerdotium absque regno restituit: Aristobulum, quia renuebat eam rem, Romam vinctum misit; cum duobus filiis, Alexandro & Antigono: atque horum dissidiorum occasione Iudæam Romanis tributariam fecit.

Alexander, Aristobuli II. filius, cum à Pompeio cum parente Romam duceretur, deceptis custodibus, effugit, & collecto exercitu patruũ Hyrcanum Hierosolymis expulit, munitiones diru-

dirutas instaurauit, & præsidiis firmauit. Haud multo post, Gabinius in Syriam venit, inde in Iudæam, vbi prælio vicit Alexandrum, Regem Iudæorum, Aristobuli filium, peremptis 3000. Iudæorum, & totidem captis. Aristobulus etiam cum Antigono filium Roma profugit, & nouum in Iudæa bellum concitauit. Verum à Gabinio superatus, & iterum captus, Romam cum filio vinctus missus est.

Alexander vero cum patre precibus matris liberatur, & in Iudæam remittitur: Dumque Gabinius in Ægypto est, iterum exercitum triginta millium colligit, & Iudæam subigere conatur: Romanos in præsidiis trucidat: sed cum Gabinio ex Ægypto reuerso congressus, prælio vincitur, & ægre euadens, delitescit vsque ad bellum ciuile Cæsaris & Pompeii: quo tempore, Aristobulus II. dimissus à Iulio Cæsare in Palæstinam, vt Pompeianis negotium aliquod facesseret; sed in itinere à Pompeianis veneno necatus est. Filius Alexander, cum milites conquireret, captus, & ad Scipionem Antiochiam deductus, ibi accusantibus Romanis, mandante Pompeio, securi percussus est, paucis mensibus post interfectum patrem Aristobulum, anno mundi 3923.

Antipater Idumæus, Antipæ filius, Herodis Magni pater, qui prius Pompeii partes iuuerat, Iulium Cæsarem in bello Alexandrino adiuuit, adductis tribus millibus Iudæorum, Syrisque compluribus, & Arabum primatibus, iussu Hircani, summi Pontificis. Qua de causa à Iulio

Cæsare

Cæsare primus totius Iudææ procurator, & tutor constitutus est, eique concessa instauratio murorum Vrbis Hierusalem, quos Pompeius ante 17. annos destruxerat, & Hyrcano sacerdotium confirmatum, & Iudæis suis legibus viuere permissum, anno mundi 3925. Antipater postmodum, procurator Iudææ, à Malicho quodam veneno necatus est, quem Herodes filius rursus per insidias trucidauit; & Antigonum, Aristobuli filium, Alexandri fratrem prælio victum, Iudæa eiecit, anno mundi 3929. Qua de causa Antigonus exul Parthos in Iudæam introduxit: quorum Rex Pacorus, victo Decidio Saxa, M. Antonii legato, vniuersam eam prouinciam & Palæstinam occupauit: Antonio ipso amore Cleopatræ in Ægypto implicato. Hierosolyma occupata à Parthis: Hyrcano Pontifici præcisæ sunt aures & nares; & regnum Iudææ Antigono restitutum: qui post triennium, expugnata ab Herode Hierosolyma, mandante Antonio, Antiochiæ securi percussus est, anno mundi 3935.

Atque ita Principatus & Regnum Asmonæorum, siue Maccabæorum desiit. Hyrcanus Pontifex, qui ad Parthos abductus fuerat, honeste iam habebatur, & Babylone in honore erat. Audiens vero, neptem suam Herodi nuptam, in Iudæam rediit. vbi aliquot annis in dignitatę vixit. ARISTOBVLVS vero, ALEXANDRI, qui à Pompeio Antiochiæ securi percussus fuerat, filius, & MARIAMNES, coniu-

coniugis Herodis, frater, ab Herode accepit Pontificatum: sed cum populo acceptissimus esset, in odium Herodis incurrit, & ab ipso ad conuiuium, & lusus etiam Hierichuntem euocatus, vt animi causa in piscinis nataret, à regiis amicis, qui subornati fuerant, in aqua suffocat⁹ est, anno mundi 3937. Iudæi ægre ferentes, peregrinos Principes sibi dominari, multas seditiones excitarunt, quas Herodes Magnus compressit, & Hyrcanum senem octogenarium, ad Arabes transfugere conantem, interfecit, anno mundi 3942. Atque hic est tragicus exitus familiæ Maccabæorum, quæ dissidiis domesticis, & ambitione seipsam totam pessumdedit.

Deinceps à peregrinis Regibus Idumæis Iudæa fuit gubernata: vsque ad gentis excidium.

Herodes, cognomento Magnus, Antipatri Ascalonitæ filius, Antipæ Idumæi Nepos, Romam profugiens, exposito miserabili statu Iudææ, Rex Iudæorum Romæ creatus & coronatus est, anno mundi 3932. Inde recuperata Galilæa, & expugnatis Hierosolymis, sceptrum à Iuda abstulit. Regium titulum consecutus est ab Antonio & Augusto, ob nauatam in bello contra Pompeium fidem & operam; ea tamen conditione, vt Augustum Imperatorem agnosceret superiorem Dominum, nec sine eo quicquam statueret de summa rerum. Regnauit Herodes in Iudæa annis 40. Grassantem in Iudæa famem, sua munificentia & ope subleuauit. Ruinosas templi Hierosolymitani partes renouare aggressus est, & additis porticibus, similibusque

ædi-

ædificiis, templum exornauit & solennitate maxima dedicauit. Sacerdotium Iudæis reliquit, sed de sua id voluntate, cui voluit, aut dedit, aut pretio vendidit. Iudæorum aliquot millia occidit. Mariamnem coniugem supplicio affecit, & aliquot ex filiis suis interemit. Audita Christi natiuitate, inaudito crudelitatis exemplo trucidari iussit infantes Bethlehemiticos, & vnum infantem Christum quærens, in multos rabiosissime sæuiit: quæ immanitas locum fecit adagio Augusti Cæsaris, qui dicere solebat: *Se malle porcum Herodis esse, quam filium.* Horrendo isti infanticidio Bethlehemitico non diu superfuit Herodes, agitantibus & inquietantibus illum vltricibus furiis, & diuina Nemesi ad supplicia iustissima tyrannum rapiente. Post multa igitur terra facinora, in morbum grauem incidit; cumque nec thermæ, nec pharmaca illi prodessent, & tandem vermibus pudibunda erodentibus, propter fœtorem omnibus intolerabilis esset, sibi ipsi manus illaturus, ab amicis prohibitus fuit; denique diris cruciatibus oppressus, infelicem animam Hierichunti efflauit, anno mundi 3972. Ex diuersis decem vxoribus octo filios progenuit.

I. Antipatrum, qui laqueo strangulatus est, eo quod patri venenum parasset.

II. Alexandrum, qui interfectus à Patre, duos reliquit filios, Alexandrum, & Tigranem, Reges Armeniæ maioris.

III. Herodem, qui trasus est ex testamento patris, quod mater Antipatri Ascalonitæ Idumæi

mæi veneficio consensisset.

IV. Phasaelum.

V. Herodem Antipam, qui à Christo vulpes appellatus, tetrarcha factus est ab Augusto Galilææ & Percæ: Iohannem Baptistam decollauit, & Christum à Pilato ad se missum, contumeliose dimisit. Accusatus coram Cæsare, tum defectionis à Romano Imperio, tum aliorum criminum, tetrarchia sua priuatus est, & relegatus in perpetuum exilium, Lugduni Galliæ inedia misere periit, vna cum Herodiade adultera, quã fratri sui Philippo vulpinando eripuerat.

VI. Philippum, Tetrarcham Trachonitidos, qui iusto & moderatissimo Imperio suæ regioni præfuit, mortuus sine liberis anno 22. Tiberii. Ditio eius prouinciæ Syriæ accessit.

VII. Archelaum, qui dimidiam paterni Regni partem obtinuit, & Iudææ præfuit annos 9. Postea propter crudelitatem ab Augusto in exilium pulsus est, & Viennam Allobrogum relegat⁹, vbi misere interiit. Amoto Archelao, Iudęa in formulam prouinciæ redacta, Syriæ accessit, ita vt ab illo tempore nullus vnquam postea Iudææ neq; Rex, neq; Ethnarcha fuerit: cœpitq; in eam mitti, qui vocabatur procurator Cæsaris in Iudæa, vel etiam procurator Iudææ.

VIII. Aristobulum, qui à patre interfectus est. Huius Aristobuli filius Herodes Agrippa totius Iudææ Regno potitus est, imperante Caligula Imperatore, à quo etiam impetrauit omnes regiones, quas Philippus & Lysanias tenuerant.

Tandem

Tandem intestinorum dolore acerbissimo correptus, & inter maximos cruciatus à vermibus arrosus animam exhalauit. Fratrem habuit Herodem, Regem Chalcidis: sororem Herodiadem, quæ relictó marito Philippo, Herodi Antippæ seiunxit. Filium reliquit Agrippam iuniorem, qui post obitum patris, à Claudio Imp. Rex Chalcidis constitutus est, & præses templi, ac sacerdotum creandorum.

In hoc Agrippa iuniore, Herodis Magni pronepote, regium Idumæorum nomen desiit, & omnis potentia Palæstinæ Romanis cessit: Vespasiano & Tito imperātibus, qui templum Dei, vrbem regiam, ipsam gentem Iudaicam funditus propemodum euerterunt.

Ecclesia Noui Testamenti est, quæ post Christi aduentum initio ex solis Iudæis, inde ex omnibus gentibus, pastorum tum extraordinariorum, tum ordinariorum ministerio collecta, ac gubernata fuit. Eius consideratur 1. initium. 2. progressus. Initium 1. sub Iohanne Baptista. 2. Sub Christo. 3. Sub Apostolis, vsq; ad Traianum Imperatorem.

Prodromus Christi in Evangelii propagatione fuit Iohannes Baptista, filius Zachariæ Sacerdotis, qui habitauit Hierosolymis. Is in ipso tubarum festo tanquam tuba præsentem Messiam renuncians, officii sui sancti munus auspicatus est, & Evangelium voce contenta ac plena docuit, ad CHRISTVM homines adduxit, & baptizauit: idque factitauit in tota regione Iordanis. Habetur maximus omnium,

nium, qui ex mulieribus nati ſunt, excepto vnico Meſſia. Decollatus eſt in arce Macherunte, fraude Herodiadis inceſtæ, anno Chriſti 31.

Iohannem Baptiſtam excipit Chriſtus ipſe, Meſſias verus, vnigenitus Dei filius, conceptus de Spiritu S. natus ex Maria virgine, in Bethlehem, milliari vno & dimidio ab vrbe Hieroſolyma: victo iam pacatoque terrarum orbe, anno Imperii Auguſti 42. mundi 3970. anno ſequenti, die primo Ianuarii circumciſus eſt: quadrageſimo die adductus in templum Hieroſolymitanum: Paulo poſt Ioſephus cum Maria & infante reuerſus in patriam Nazaretham, & ab angelo admonitus, profugit Hermopolim in Ægyptũ: inde reuocatus ab angelo, regnante in Iudæa Archelao, Herodis filio, Nazaretham rediit. Poſtea Ieſus anno ætatis ſuæ 12. venit in templum, audiuit Doctores, cum admiratione omnium reſpondit, & ſapientiam ſuam diuinam declarauit. Agens ætatis annum 30. profectus eſt Bethabaram ad Iordanem, vbi à Iohanne præcurſore ſuo baptizatus eſt. Mox à baptiſmo ductus eſt à Spiritu in deſertum ad radices montis Sinai; hinc Hieroſolymam ſupra pinnaculum templi amplius 400. cubitos altum. Inde in montem celſum Piſga trãslatus eſt, vel, quod veriſimile magis videtur, in montem Sinai, vbi quondam lex promulgata erat. A monte Bethabaram rediit ad Iohannem, mox Canam iuit in Galilæa, vbi miraculorum ſuorum primitiis coniugium conſecrauit, aqua in vinum verſa in nuptiis. In itinere hoc Nathanaelem diſcipu-

lum

lumasciuit, & Capernaum paulo ante Pascha venit. Anno ætatis 31. templum ingressus Hierosolymis, caupones magno zelo eiecit, & cum Nicodemo collocutus est. Inde digressus passim in Iudæa concionatus est. Anno ætatis 32. iterum Hierosolymam venit, & hominem 38. annos morbo vexatum verbo sanauit. Inde ad mare Galilææ secessit; ascendit in montem, orauit, Apostolos delegit, & confirmauit. Hinc Capernaum iuit, & in Vrbe Nain viduæ filium ex morte resuscitauit. Ab Vrbe Capernaum Cæsaream Philippi venit, vbi Iairi filiam ex morte in vitam reuocauit, & concionibus miraculisque omnia illa loca impleuit.

Anno ætatis 33. metuens Iudæorum insidias in Galilæam reuersus est; inde in partes Tyri & Sidonis secessit: ab his egressus, filiam mulieris Chananææ à spiritu malo exagitatam liberauit, cœcos, claudos, & ægrotos multos sanauit, panibus septem, paucisque piscibus 4000. homines saturauit, aliaque permulta fecit, quæ copiosius ab Evangelistis descripta sunt.

Anno ætatis 34. suscepit postremum suum iter in Iudæam ad quartum Pascha, quo ipse immolatus, siue victima pro nostris peccatis factus est. Præmisit autem discipulos suos 70. binos, ad parandam sibi viam. Ipse vero Bethabara egressus, Bethaniam venit ad Martham & Mariam. Inde digressus, omnem Iudæam transiuit tanquam postremum visitaturus illã, & quasi valedicturus: in quo quidem itine-

re conciones præclaras habuit, & miracula plurima edidit: Lazarum quoque resuscitauit, & discipulis suis aperte prædixit, se Hierosolymis moriturum esse. Cum sex dies ad Pascha superessent, vnxit Maria, resuscitati Lazari soror, pedes Christi, & sequenti statim die, qui erat palmarum, ipse Hierusalem iuit, in eoque itinere asinæ insidens vrbem cum lachrymis ingressus est, & in templo vendentes atque ementes expulit. Vesperi autem Bethaniam rediit, & sequente die vrbem iterum intrauit: vesperi similiter inde exiit; quod sequentibus etiam diebus fecit, vsque ad eum diem, qui passionem antecedebat. Eo die Hierosolymis vesperi agnum paschalem cum discipulis edit, & cœnam suã sanctam instituit. Peracta cœna ad montem oliuarum exiit, ibique in horto captus est. Hinc in vrbem vinctus abductus, & per cruciatus ingentes in monte Caluariæ, die Aprilis tertio, qui nobis est veneris dies, (prodente eum Iuda discipulo, tradentibus Anna & Caipha, cæterisque sacerdotibus, damnante Pontio Pilato, præfecto Iudææ:) crucifixus, mortuus, & sepultus est. Tertio vero die, qui nobis est Dominicus, ex morte resurrexit, & conspiciendum sese, contrectandumque Apostolis, & adiuncto illis cœtui præbuit: cumque dies totos 40. familiariter cum iis versatus esset, eduxit eos in montem oliuarum, & spectantibus omnibus, in cœlum ascendit.

Cum vero iam fundamenta Ecclesiæ in Iudæa siue Palęstina iecisset Iesus Christus, sacerdos

dos & pastor summus, post lætam resurrectionem, Apostolis, siue discipulis suis, quos diuinis præsidiis instruxerat, & paulo post Spiritus sancti donis visibiliter ornabat, mandatum dedit, vt non solum in Palæstinæ finibus Euangelium docerent, sed exeuntes in vniuersum mundum, vsque ad extremum terræ, Ecclesiam per Euangelii prædicationem, & legitimum Sacramentorum vsum, colligerent, & dilatarent. Erāt præter XII. Apostolos, alii LXX. discipuli, quos eodem docendi & miracula edendi dono armatos ad prædicandum Euangelium passim in Iudæa ablegauit. Hi ergo satis parati, Hierosolymis primum, velut principali sede Ecclesiæ, Iudæis & aliis peregrinis populis, qui eo confluxerant, aperte, libere, ingenue, constanterq; Christum crucifixum & resuscitatum, verum Messiā, Dei & Mariæ virginis Filium, prædicarunt; notitia admirabili quarumcunq; linguarum, quibus apud alios atq; populos, nationes atq; gentes, opus erat, adiuti.

Hierosolymis semper aliquot Apostoli, vsq; ad euersionem, remanserunt: reliqui inde digressi in Iudæa primum, postea in Samaria, tum in remotioribus regionibus, vsque ad extremum terræ, secundum mandatum Christi, Euangelium proseminarunt. Tempore non ita longo vniuersus terrarum orbis Euangelii præconio repletus est.

Simon Petrus, à piscatu ad Apostoli munus vocatus, natus est in oppido Bethsaida, Patre Io-

hanne siue Iona. Post ascensionem Christi, accepto Spiritu sancto, primam concionem Hierosolymis habuit in Pentecoste de Christo crucifixo & resuscitato, omni asseueratione confirmans, eum esse verum Messiam. Iccirco mirabilis etiam vtilitatis fructũ edidit. & ferme 3000. homines eo die ad Christum conuertit. Claudum ex vtero matris suæ sanauit, factique sui rationem luculentam ex verbo Dei reddidit; vnde iterum ferme 5000. homines ad fidẽ in Christum conuersi sunt. Quantam autem seueritatẽ ac grauitatem in docendi munere adhibuerit, vel ex eo cognosci potest, quod Ananiam & Sapphiram ob mendacium verbo, tanquam subito ac violento fulmine, occidit. In Samariam cum Iohanne profectus, conuersos à Philippo in fide confirmauit: inde plæraq; loca Palæstinæ peragrauit, ac Liddæ quidem paralyticum sanauit: Ioppæ vero Tabitham ex morte in vitam reuocauit Cæsareæ Stratonis Cornelio concionatus est. Hinc Hierosolymam reuersus, pro vocatione gentium apud fratres Iudæos acriter propugnauit Hierosolymis autem ab Herode captus, in custodiam traditus est. Inde per Angelum eductus alicubi latuit, donec percusso Herode ab angelo ad Apostolorum Concilium Hierosolymam venit. Hierosolymis Antiochiam concessit, vbi Iudæorum causa se subduxit, & separauit à conuictu gentium, cum quibus antea vixerat. Quod autem Euangelium in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, docuerit, ex eius epistola prima mauifestum est, quam Ba-

bylone

bylone scripsit. Eusebius, & alii tradunt, eũ Romæ sub Nerone cruci affixum esse, pedibus in cœlum erectis. Quod autem vulgo fertur, Petrũ 25. annos Episcopatum Ecclesiæ Romanæ tenuisse, id & cum historia sacra pugnat, & ex aliis historiis certis probari non potest.

Andreas, frater Simonis Petri, vocatus est ad Apostoli munus à captione piscium ad lacum Genesareth. Inde communi cum cæteris Apostolis conditione Evangelium docuit, secundum Eusebium, in Scythia, secũdum Nicephorum, in Cappadocia, Galatia, Bithynia, & in Põto Euxino; secundum Nazianzenum in Epiro: secundum Hieronymum, in Achaia. Sophronii narratio habet, eum Patris, ciuitate Achaiæ, in crucem esse actum ab Aegea, Edessenorum præfecto. Reliqua, quæ de illo in vulgatis narrationibus reperiuntur, vel fabulosa sunt, vel incerta penitus.

Iacobus, Zebedæi filius, cognomento Maior, cum fratre Iohanne in Apostolorum Collegium à Christo ex piscatione cooptatus est: decollatus Hierosolymis ab Herode Agrippa.

Iacobus, Alphæi filius, cognomento Minor, Ecclesiæ Hierosolymitanæ primus Episcopus fuit. Dicitur etiam Iustus, & Frater Domini, quod propinquitatis aliquo vinculo ei coniunctus, vel consobrinus fuerit, ex sorore Mariæ, matris Domini, natus. Rexit Ecclesiam Hierosolymis 30. annis: tandem à furiosis Iudæis de suggesto deiectus est, & fullonis fuste trucidatus, Anno CHRISTI 63. Hanc historiam

martyrii ipsius prolixe recenset ex Egesippo Eusebius.

Iohannes, Evangelista & Apostolus ex piscatore factus, frater Iacobi Maioris, pro cæteris Apostolis fuit dilectus à Christo: ad cuius trãsfigurationem in monte spectandam adhibitus, Moysen & Eliam vidit cum Christo colloquentes: in cœna vltima recubuit in sinu Christi: in horto luctas eius spectauit; Commendatam sibi Mariam à Christo pendente in cruce curæ habuit: post ascensionem Christi mansit aliquantisper Hierosolymis, vbi cum Petro claudum sanauit ad portam templi speciosam: inde missus in Samariam manus imposuit credentibus Evangelio, vt donum Spiritus sancti acciperent; Cum autem alii Apostoli in alias orbis terræ partes abirent, Iohannes in Asiam, velut in prouinciam sorte datam, se contulit, & Ecclesiam ibi collegit. Ephesi commoratus Evangelium scripsit aduersis hæreticorum, Cerinthi præsertim, blasphemias. Domitiano imperante, in maris Ægei insulam Pathmum relegatus est, vbi Apocalypsin scripsit, quæ imaginem proponit certaminum, periculorum, & liberationum Ecclesiæ, inde ab Apostolorum tempore, vsque ad Christi vltimum aduentum. Post occisum Domitianum, imperante Nerua, Ephesum ab exilio rediit, & Ecclesias Asiæ horribili sæuitia atque tyrannide Domitiani labefactatas, atque conuulsas reparauit, recreauit, atque confirmauit. Cætera, quæ de eo narrantur

tur ab Abdia, & aliis, ficta magis, quam facta esse videntur. Vixit Iohannes omnium Apostolorum diutissime mortuus Ephesi anno Christi 100. solus ex omnibus Apostolis reliquus spectator fuit tristissimi excidii Hierosolymorum.

Philippus Apostolus ex oppido Bethsaida oriundus, post resurrectionem Christi scribitur 20. annos propagasse Evangelium in Scythia, ac tandem peragrata minori Asia, Hierapoli sepultus esse: Alii addunt, eum in cruce pendentem lapidibus obrutum esse, anno Christi 53. Duo autem hoc nomine in historia Evangelica commemorantur; vnus Apostolus, alter Diaconus. PHILIPPVS Diaconus prædicauit CHRISTVM in Samaria, Simonem Magum conuertit, vt & Æthiopem Eunuchum.

Bartholomæus Apostolus post resurrectionem Christi in India sparsit semina Evangelii; tandem insidiis Pontificum impiorum circumuentus, iussu Astyagis Regis in Vrbe Armeniæ Albana excoriatus esse scribitur.

Matthæus, alio nomine Leui dictus, filius Alphæi, natus in Vrbe Capernaum, cum publicanus seu exactor vectigalium esset, vocatus est à Christo ad ministerium Apostolicum: post resurrectionem Christi primum Hebræis Evangelium prædicauit, à quibus discedens, historiã vitæ & doctrinæ Christi, Hebræo, vel, vt alii volunt,

lunt, Græco sermone scripsit. Ex Iudæa per Asiam & Pontum in Æthiopiam venit, vbi 20. annos docuit, & Ecclesias rexit: tandem ab Hirtaco ad aram obtruncatus esse dicitur. Sed verisimilius est, eum Hierapoli in Parthia mortuum esse.

Marcus, Hierosolymitanus ciuis, discipulus Petri, scripsit Epitomen Evangelii Matthæi: postea Alexandriæ in Ægypto primus prædicatione Evangelii Ecclesiam Deo collegit. De morte eius nihil constat, nisi quod Hieronymus scribit, eum Alexandriæ interiisse, & sepultum esse, anno Neronis 8. qui fuit annus Christi 64.

Lucas Evangelista natus Antiochiæ, professione Medicus fuit, indiuiduus comes peregrinationum, & carceris Pauli: scripsit duos libros historiæ Evangelicæ: quorum priore historiam vitæ, doctrinam, & miracula seu res gestas Christi, vsque ad ipsius resurrectionem, & ascensionem in cœlos, complexus est. Posterior vero cui titulus Acta Apostolorum, ea, quæ ascensionem Christi secuta sunt, persequitur, & duorum precipue, S. Petri & Pauli res gestas pertexit, vsque ad annum quartum Neronls, qui est à nato Christo 60.

Vixisse dicitur cœlebs ad 84. annum ætatis, & sepultus Constantinopoli: in quam vrbem ossa eius translata sunt ex Achaia.

Thomas Apostolus, cognomine Didymus, post resurrectionem Christi prædicauit Evangelium in Parthia: Hieronymus addit, eum Persis quoq; Medis, Carmanis, Bactris, & Indis Evange-

angelium annunciasse, & Calamina in Indiæ sepultum esse.

Iudas, dictus Lebbæus, cognomine Thaddæus, frater Iacobi minoris, & Simonis Apostolorum, post resurrectionem Christi scribitur primum in Mesopotamia & Ponto Evangelium docuisse; postea cum Simone fratre in Persiam profectum, ibiq; ab ethnicis sacerdotibus interfectum esse.

Simon Apostolus, cognomine Zelotes, & Cananites, frater vterinus Iacobi Minoris, & Iudæ Thaddæi, post resurrectionem Christi scribitur Evangelium in Ægypto, Libya, & Persia docuisse. Inde reuersus S. Iacobo in gubernatione Ecclesiæ Hierosolymitanæ successit, & anno ætatis suæ 130 cruci affixus est, sub Traiano Imp.

Iudas Ischariotes, primum discipulus Christi, deinde fur & proditor, laqueo infelicem sibi gulam fregit, & medius crepuit, ac vitalia viscera profudit.

In locum Iudæ proditoris surrogatus est Matthias, de quo præterea nihil certi quicquam literis proditum est. Quidam ferunt, eum 33. annos in Iudæa & Galilæa docuisse: atque in Macedonia lapidibus obrutum, vitam finiisse.

Paulus Apostolus, Iudæus, ex tribu Beniamin, natus est in Tarso, Vrbe Ciliciæ, & educatus Hierosolymis, sub præceptore Gamaliele: professione fuit Pharisæus, & magno zelo Ecclesiam Christi persequutus est: adiuuit etiam cædem Stephani protomartyris: postea factus ex latro-

latrone pastor, ex lupo ouis, Ecclesiam Christi longe lateque in Asia & Europa propagauit: tandem Romæ ad tribunal Neronis attractus, capite truncatus est, anno Christi 68. Doctrinæ & reliquæ vitæ Pauli historia, ex ipsius PAVLI Epistolis, & Actis Apostolorum sumi potest.

IMPERATORES ROMANI AB Augusto ad Traianum.

SCeptro igitur à Iuda ablato, anno Imperii C. Octauii Augusti 42. natus est verus Augustus, magnus ille & honorabilis Princeps pacis, pater patriæ, Imperator exercituum summus, & salutis humanæ vnicus instaurator, Dominus & Seruator noster Iesus Christus. Sub Augusti successore Claudio Tiberio Nerone, seipsum victimam obtulit Deo Patri, pro redemptione totius generis humani. Hic Tiberius in Christi doctrinam nihil molitus est, motus Pilati narratione de mirabilibus Christi facinoribus scripta.

Caius Cæsar Caligula patronus fuit Herodis Agrippæ, cuius catenam ferream; qua vinctus fuerat, in auream eiusdem ponderis mutauit: & Herode Antipa cum Herodiade in exilium ablegatis, totius Iudææ Regnum tribuit: qui tamen superbia elatus, cum sibi vt Deo in theatro Cæsareæ passus esset acclamari, intestinorum dolore correptus subito, & à vermibus erosus, misere periit. Sub hoc Caligula Pontius

Pilatus exul; Annas, Caiphas, & multi Scribę ac Pharisæi, hostes Christi, variis pœnis diuina vltione sublati sunt.

Tiberii Claudii Drusi successor, Domitius Nero, primus Christianorum persecutor, eos in cruciatus innuditos dedit, alios pellibus ferarũ insutos in mutuam lanienam incitauit, alios in ignem coniecit, eoq; ardente noctu ludos tanquam ad facem nocturnam commisit: donec à suis in angustias extremas ad actus, fugitiuus, inter summos consciẽtiæ terrores, hausto veneno, & manibus sibi ipsi allatis interiit. Sequentes Imperatores, Sergius Galba, A. Vitellius, Otho Syluius, non ita diu imperio præfuere.

Cum vero Iudæi sub Agrippa defecissent à Romanis, bello semel atque iterum sub Imperatore Flauio Vespasiano petiti sunt: donec tandem Titus filius, iusto Dei iudicio ac permissu, ciuitatem Hierosolymam occupauit, incendit; deleuit; vindictam sanguinis effusi, & spreti seruatoris, horribilem, à Iudæis repetens, cuius excidii vix simile vllis in historiis exstat exemplum.

Deleta est autem sancta ciuitas, cum templo augustissimo, & infinitis millibus populi Iudaici, circiter annum Christi 72. vt esset perpetuum testimonium exhibiti Messiæ, & abolitæ politię Mosaicæ, atque exemplum iræ Dei aduersus omnem iniquitatem.

Titi Vespasiani frater, Flauius Domitianus, primus DEVM se appellari iussit: publica

edicta contra Christianos promulgauit, & persecutionem in eosdem acriter exercuit.

Nerua Cocceius, occiso Domitiano, Christianis pacem dedit, & in exilium eiectos in patriam reuocauit: inter quos etiam fuit Iohannes Evangelista, qui à Domitiano in Pathmon insulam relegatus fuerat.

EPISCOPI ROMANI.

LInus, natione Tuscus, primus est, quem scriptores pleriq; post Petrum ponunt. Functus est Episcopatu Romano annis 11. mensibus 3. diebus 12. Decollatus scribitur anno secundo Titi Vespasiani: anno Christi 82.

Lino in Episcopatu Romano successit Cletus, si Platinæ & Nauclero credimus: Irenæus, Eusebius, Hieronymus, & alii, nullam prorsus Cleti faciunt mentionem: sed Anacletum, natione Græcum, proximum post Linum ponunt: qui tyranni Domitiani iussu martyrio sit coronatus. Alii sub Traiano capite truncatum fuisse scribunt: & Lino successisse Clementem, natione Romanum; huic demum Anacletum. Tam certa est Pontificum Romanorum successio.

HÆRETICI.

TAmetsi vna cum Apostolorum vera doctrina etiam enata est pseudoapostolorũ falsa religio, zizania cũ tritico; tamẽ minus periculi fuit

fuit ab Hæreticis, quoad superstites Ecclesiæ vixerunt Apostoli: ex quo etiam Virgo appellata est Ecclesia, vsque ad Apostolorum mortem. Simul ac vero illi sublati sunt, turba hæreticorum erupit, & miserabiliter Ecclesiam labefactauit, consensum laçerauit, & errore labeque fæda contaminatos innumerabiles homines seduxit.

Simon Magus, Samaritanus, omnium, quæ sub Euangelio postea secutæ sunt, hæreseon fons & parens fuit: Vnde illius hæresis matrix & radix omnium appellatur. Cæpit hæc Simonitarum hæresis sub initium imperii C. Caligulæ, circa annum à Christo passo sextum. Cum igitur iam Euangelium propagaretur, inimicus ille diabolus Zizania se minare vna cum bono semine in agro Domini statim studuit. Quotquot etiam fuerũt postea hæretici, suas feces ex hoc Simonianorum cæno hauserunt. Discessit autem Simon Magus ex Samaria Romam, vbi temporibus Claudii & Neronis adeo inclaruit, vt iussu Claudii statua ipsi & ara collocata sit, cum hac inscriptione: Simoni sancto DEO. Tandem præstigiæ ipsius detectæ sunt, & cum in cœlum se euolaturum esse iactitasset, ex sublimi decidit, & fracto crure miserrime periit.

Hymenæus, & Philetus tempore Pauli Apostoli, sub Nerone, Ecclesiam turbarunt, circa annum à passo Christo 34.

Menander, à quo Menandriani hæretici, fuit Simonis Magi conterraneus, & discipulus pri-

primarius, homo ſpurciſſimus & impiiſſimus; cuius vitæ exitus quis fuerit, non eſt annotatum à ſcriptoribus. Vixit Romæ ſub Tito Imperatore, circa annum à Chriſto paſſo 49. Hæc hæreſis Simonianorum blaſphemias, vti ſerpens ſerpentem, & nati viperæ matrem ipſam abſumpſit, vt ſuo nomine innoteſceret; quæ tamen ipſa, vt ait Epiphanius, ſtatim eſſe deſiit. Nam à Saturniana & Baſilidiana hæreſi deleta eſt.

Ebion, à quo Ebionitæ, virus ſuum ſparſit ſub Domitiano Imp. cum adhuc in terris ageret D. Iohannes Euangeliſta. Huius ſectæ homines ſtatim ſe in varias partes & diuortia alii ab aliis ſecuerunt, vt à ſe ipſo tandem diſſidet mendacium.

Nicolaus, à quo Nicolaitæ, tam fœda dogmata diſſeminauit, circa initium Imperii Domitiani, vt pudor ſit dicere. Volunt hunc ipſum Nicolaum vnum fuiſſe ex ſeptem illis Diaconis, qui ab Apoſtolis conſenſu Eccleſiæ primi electi fuerant. Durauit pauco tempore hæc hæreſis ipſo Nicolaitarum nomine: poſtea tamen interpoluta à Gnoſticis & Valentinianis reuixit.

Cerinthus, à quo Cerinthiani, ſub Domitiano, temporibus Iohannis Euangeliſtæ hæreſim ſuam in Aſia præſertim minore, & Syria, euulgauit. Iohannes Euangeliſta, in balneum aliquando lauandi cauſſa ingreſſurus, poſtquam illic eſſe Cerinthum audiuit, abiit, locum execratus; & adiecit, ſe vereri, ne balneum ipſum

con-

concideret, in quo tantus hostis veritatis latuisset. Nomen ipsum Cerinthianorum statim cōcidit, sed Carpocratiani & Samosateniani hanc ipsam blasphemiam nouis nominibus restituerunt, & sustentarunt.

IMPERATORES ROMANI A Traiano ad Constantinum Magnum.

VAriæ fuerunt periodi & ætates Ecclesiæ. Prima ætas integerrima omnium fuit ab Apostolis ad Traianum. Secunda ætas à Traiano ad Constantinum Magnum etiam tolerabilis fuit: licet Ecclesia occupata circa controuersias de persona Christi cum hæreticis, de officio eius non tam accuratè semper docuerit; & vt ad martyria & ieiunia, aliaque opera alacriores redderentur Christiani, in illorum laudes nimis nonnunquam effusa fuerit: interim seruabatur fundamentum; nec tunc Idololatriæ, Inuocationes sanctorum, nundinationes Missarum, portentosum dogma transsubstantiationis, & aliæ huiusmodi blasphemiæ irrepserant.

Vlpius Traianus, natione Hispanus, per suos cōsiliarios tertiam Christianis iussit inferri persecutionem, quæ durauit fere 40 annos.

Ælius Hadrianus à Christianorum persecutionibus cessauit, rescripto prohibens, ne vllus condemnaretur ob Christiani nominis professionem, nisi sceleris alicuius conuictus esset.

Hie-

Hierosolymam etiam instaurauit, & de suo nomine Æliam Capitolinam appellauit. Iudæos graui & diutino bello penè omnes oppressit.

M. Antoninus Pius initio Imperii sui Ecclesiam Christi persecutus fuit. Ad hunc scripsit Iustinus Martyr Philosophus Apologeticum pro religione Christiana: Tandem igitur Antoninus persecutionem inhibuit, iussitque, vt Christianorum accusatores supplicium subeant. Causam addit, quod suppliciis Christianismus deleri non possit, cum Christiani mortem vitæ præferant.

M. Aurelius Antoninus, Philosophus cognominatus, persecutionem ab Antonino sopitam, rursum excitauit. Christianos tamen milites etiam in suis cohortibus tulit. Cum igitur aliquando cum exercitu à Marcomannis inclusus esset montibus, sitique plusquam triduana vrgeretur, Christiani milites, *qui in legione Melitensi erant*, orant auxilium diuinum, impetrantque sibi pluuias, hostibus vero grandines & fulmina. Hanc legionem Imperator postea fulminatricem nominauit: Mandauit etiam in literis ad Senatum, ne crimini cuiquam posthac sit, esse Christianum.

L. Aurelius Commodus, cunctis incommodus fuit: initio tamen imperii persecutionem inhibuit, motus à Martia concubina, quę Christianis erat studiosissima, & in eos multa beneficia contulit. Itaque pax aliquo modo Ecclesiæ concessa multos allicuit ad amplectendam religionem Christianam.

L. Se-

L. Septimus Seuerus quintam in Christianos exercuit persecutionem. Causæ prætendebantur falsæ à calumniatoribus confictæ. Grassata est hæc persecutio præcipue in Africa.

M. Aurelius Antoninus Bassianus Caracalla, in Christianos, & alios nihil cogitauit boni, quia id non didicerat; quod ipse fatebatur.

Antoninus Heliogabalus, Solis sacerdos, templum prope ædes imperatorias constituit, in quo voluit, vt & soli sacrificaretur, & in eodem templo Iudæi, Samaritani, & Christiani suos cultus diuinos exercerent, in honorem Dei sui Heliogabali.

Alexander Seuerus Christianos fouit; qui cum locum quendam publicum occupassent, & popinarii dicerent, sibi eum deberi; rescripsit Imperator, melius esse, vt quomodocunq; illic Deus colatur, quam locus popinariis detur. Eiusdem mater Mammæa ex Origene doctrinam religionis Christianæ didicit.

Iulius Maximinus Thrax, odio Alexandri Seueri, sextam persecutionem Christianorum promulgauit, qua iussit inprimis Ecclesiarum antistites neci dare.

Philippus Arabs primus Imperatorum Romanorum Christianam religionem amplexus est, & Ethnicam idolomaniam abrogauit. Sed non diu reliquit Diabolus Ecclesiæ hoc ornamentum.

Decius, cum Imperium arripuisset, statim odio Philippi asperam & atrocem persecutionem in Christianos mouit. Causas recitat Cy-

prianus

prianus lib. IV. Epiſt. 4. Nicephorus ait, tam non eſſe facile, martyres omnes huius perſecutionis recenſere, quam arenam maris numerare.

Trebonianus Gallus, religionis Chriſtianæ oſor acerrimus fuit: & nihil cum filio Voluſiano præclarum geſſit.

Licinius Valerianus initio quidem Imperii Chriſtianis fauebat, tametſi ipſe Chriſtianus non eſſet, ita vt tota eius aula Chriſtianis eſſet referta. Poſtea vero à Satana per magos Ægyptiacos ita dementatus eſt, vt in Chriſtianos ſæuiret, eo quod intelligebat, magicas incantationes, & Satanicas præſtigias, Chriſtianorum præſentia impediri.

Valeriano à Sapore Rege Perſarum capto, Gallienus Imperium ſolus tenuit, & perſecutionem motam edictis publicis remouit. Pax igitur Eccleſiis omnibus vbique reddita eſt, vſque ad Aurelianum.

Aurelianus alienus à Chriſtianis factus, perſecutionem in eos mouere propoſuit; ſed non executus eſt, fulmine repentino territus.

Diocletianus & Maximianus Nicomediæ de delendis Chriſtianis deliberarunt. Durauit hæc perſecutio exquiſitiſſima circiter decennium, & vno interdum menſe 17. millia in diuerſis locis interfecta ſunt.

Conſtantius Chlorus, Pater Conſtantini Magni, etſi Chriſtianiſmum aperte non profiteretur, idolorum tamen cultum reſpuit, & Chriſtianos non modo non perſecutus eſt, verum

rum etiam fouit, & consiliis suis adhibuit.

Maximinus Galerius Christianis inimicissimus fuit, eosque atrociter persecutus est in Oriente, igni, mari, bestiis, gladiis, crucibus, fame, stupro, adeo vt etiam ex solitudinibus ad supplicia retraherentur. Galerium tandem vltio diuina apprehendit, vt vlcere & vermibus in arcanis corporis partibus depasceretur. Mandauit igitur, vt Christianis libertas restitueretur, vt pro se Deo suo supplicarent. Non autem conualuit; quia nec flagitiorum, nec idololatriæ, nec crudelitatis eum vere pœnituit. Morbo itaque tam fœdo tandem absumptus est.

Maximinus alter hoc Galerii mandatum ægerrimè tulit: ore tamen suis præcepit, vt à Christianorum persecutione cessarent: Quum vero vix mense sua felicitate Christiani gauderent, blasphemo edicto edito, Christianis omnia orbis mala imputabat, & vt hostes Reip. puniri iubebat. Postea subito morbo oppressus, edictum pro Christianis publicabat, in quo tamen nec impietatem paganam reprehendit, neque Christianam religionem approbauit.

Maxentius, initio simulabat, se Christianum esse, & subditis mandabat, vt à Christianorum persecutione cessarent, quum ipse tamen interim à nullo mali genere in ipsos abstineret. Dum vero Italia furiis Maxentii arderet, interim Constantinus Magnus Christianis in Gallia pacem faciebat.

Post

Post Licinium à Constantino Magno Collega interfectum, nullæ deinceps à gentilib⁹ persecutiones manarunt, sed ab hæreticis Imperatoribus.

EPISCOPI ROMANI.

EPiscopi Romani, vsq; ad Constantini Magni tempora, fuerunt omnes pastores absque mitris, simplices, & in Euangelii messe ad martyrium vsque laborantes.

Clemens, omisso Cleto, numeratur ab Eusebio post Anacletum: Anno Traiani 3. in mare submersus dicitur. Sedisse A.9.M.6.D.4.

Euaristus, seu Eucharistus, qua occasione Romam venerit, aut episcopatum adeptus sit, incertum est. Martyrio coronatum esse, apud vetustiores non inuenitur: recentiorum alii sub Traiano, sub Hadriano alii martyrem faciunt.

Post Eucharistum Alexander I. Episcopus Romanus ponitur, & multa propter Christum passus esse dicitur.

Alexandro è medio sublato, successit Sixtus I. vel Xistus, patria Romanus. Alii annos 9. præfecturæ ipsi tribuunt, alii plusquam 10. Eundem Platina vitam martyrio finiuisse, asserit; Damasus vero & Eusebius martyrii nullam prorsus mentionem faciunt.

Post Sixtum Telesphorus Episcopatum Romanum consecutus est, natione Græcus. Cæsar Baronius hunc martyrem facit, Anno Domini

mini 154. Antonini Pii 15.

Post Telesphorum Higinus Atheniensis, sedit aliis A.4. M.3. D.4. aliis A.3. M.11. D. 28. De mortis genere non constat: aliis martyr, aliis confessor est, phrasi pontificia.

Higino successit Pius I. Italus Aquileiensis, cui Platina annos 11. Eusebius 15. Damasus 19. tribuit. Tam certæ sunt historiæ Romanorum Pontificum.

Pio successit Anicetus, Syrus, ad quem Polycarpus Romam venit, vt dissidia, quæ de paschate orta erant, componeret. Interfectus est Anicetus Romæ, cum sedisset annos 9. fere, sub M. Antonino Philosopho.

Post Anicetum ponitur Soter Fundanus ex Campania; cuius temporibus sæuissimæ persecutionis tempestas Ecclesias Christi in Asia, Gallia, & alibi horribiliter quassauit per decennium. In eadem persequutione ad martyrium raptus scribitur Soter, cum sedisset A.4. aliis 10.

Soteri successit Eleutherius, natione Græcus: sub quo Ecclesia passim aliquandiu tranquillitate fruebatur, adeo vt Romæ multi ex nobilitate cum coniugibus & liberis baptizati sint. Lucius etiam, Britannorum Rex, misit ad Eleutherium epistolam, obsecrans, vt per eius mandatum Christianus efficeretur: Et mox effectum piæ postulationis consecutus est; susceptamque fidem Britanni vsque in tempora Diocletiani principis inuiolatam integramque quieta pace seruarunt. Eleutherium autem

pro-

propter religionem Christianam capite truncatum fuisse, refert Balæus. Platina, & alii, nullam martyrii mentionem faciunt.

Eleutherio successit Victor I. natione Afer, qui primus auctoritatem in alios Episcopos, etiam vltramarinos, & in externas Ecclesias sibi arrogauit. Asiaticos enim, qui Pascha decima quarta luna celebrabant, ab Ecclesia rescidit & excommunicauit, contradicentibus aliis Episcopis, inprimis Irenæo, Episcopo Lugdunensi. Vixit sub Seuero Imp. & supplicio affectus est à præfecto Vrbis, ob religionem, Ann. Christi 201. cum sedisset annis nouem, mense vno, diebus 28.

Victori successit Zepherinus, Romanus; quem plerique simpliciter mortuum, quidam martyrem faciunt, circa annum Domini 219. cum sedisset annis 18. totidem dies.

Zepherino successit Callistus I. Romanus, qui iussu Alexandri Seueri Imperatoris supplicio affectus est Romæ, Anno Christi 224. cum sedisset A. 5. M. 1. D. 12. Eusebius tamen ante imperium Alexandri decessisse affirmat, & martyrii nullam mentionem facit.

Callisto successit Vrbanus I. Romanus, qui martyrio affectus est, Anno Domini 231. cum sedisset A. 6. M. 7. D. 4.

Vrbano successit Pontianus, qui ab Alexandro Imperatore in Sardiniam insulam eiectus in exilium, iussu Maximini trucidatus est: Anno Domini 235. Quidam naturaliter decessisse in exilio affirmant.

Pon-

Pontiano successit Antherus, natione Græcus, qui cum iussisset martyrum historias diligenter annotari, ipse ad martyrium raptus est, Anno Domini 236. sub Maximino Imp.

Anthero successit Fabianus, Romanus, qui sub imperio Decii ob religionem Christianam capite truncatus scribitur, Anno Domini 251.

Post diuturnam sedis Romanæ vacationem, Fabiano successit Cornelius, ad quem aliquot Cypriani exstant Epistolæ. Eiectus est in exilium à Volusiano Imp. inde reductus Romam, capite cum multis aliis plexus, Anno Domini 253.

Cornelium in Episcopatu secutus est Lucius, natione Romanus, qui martyrium capitis obtruncatione compleuit, Anno Domini 255. sub Valeriano Imp.

Lucio successit Stephanus, Romanus: qui se Cypriano, & Concilio Africano opposuit in controuersia de hæreticis rebaptizandis. Scripsit aliquot ad eum Epistolas Cyprianus, quæ inter opera eius extant. Coronatus est martyrio iussu Valeriani, cum infinitis aliis, Anno Domini 258.

Stephano successit Sixtus II. natione Græcus, patria Atheniensis: qui in exstirpandis hæresibus Sabellianorum, Cerinthianorum, & Nepotianorum, strenue laborauit: tandem ab iisdem apud Valerianum Imperat. accusatus ad capitis supplicium raptus est, Anno Domini 259.

Dionysius, originis obscuræ, ex monacho Pon-

Pontifex creatus, fuit hæresium expugnator insignis, & naturali morbo defecisse creditur, Anno Domini 266. Erat eo tempore Ecclesiæ tranquillitas. Nam Gallienus Christianis pacem edictis publicis dabat.

Dionysio in Episcopatu Romano successor datus est Felix; qui Ecclesiasticam gubernationem sustinuit tempore Claudii & Aureliani; martyrio affectus Anno Domini 273.

Felici successit Eutychianus, Thuscus, qui plures martyres suis manibus sepelisse dicitur, tandem & ipse martyr. Quot annos præfuerit Ecclesiæ Romanæ, incertum est.

Post Eutychianum Episcopatum suscepit Caius, Dalmata, Diocletiani ex fratre Nepos, qui dicitur fugisse persecutionem, & in cryptis, locis subterraneis habitasse; tandem vero in lucem protractus, vitam finiuisse, Anno Domini 296.

Caii successor Marcellinus, Romanus, in persequutione Diocletiana pollicitationibus, blanditiis, & minis Diocletiani compulsus, idolis sacrificauit: sed postea ad Ecclesiam rediit, & constanti animo pro fide Christi martyrium subiit, Anno Domini 304. Iacuit insepultus in via publica dies 36.

Marcellini successor Marcellus I. quum religionem Christianam magno zelo propagaret, Maxentius eum comprehensum in stabulum equorum damneuit, vnde post menses 8. à clericis noctu liberatus, at paullo post retract⁹, ex fœtore obiit, Anno Domini 309.

Mar-

Marcello successit Eusebius, natione Græcus, qui sub Maxentio tyranno martyrio consumptus dicitur, Anno Domini 311.

Eusebio successit Miltiades, natione Afer, quem Platina Maximini iussu martyrio coronatum fuisse scribit: Anno Domini 313.

PATRES, siue PRÆCIPVI Doctores Ecclesiæ.

POst Apostolos, Christus ad dextram Patris regnans, excitauit illustres Ecclesiæ Doctores, quorum opera & labore Euangelium plantatum, latiusque propagatum est. Sunt autem præ aliis celebres hi sequentes, à temporibus Apostolorum, vsque ad Concilium Nicænum.

Dionysius cognomento Areopagita, Paulum Athenis concionantem audiuit; tandem sub Traiano, plenus dierum, martyrii corona honestatus est.

Ignatius, Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus, commouente persecutionem Traiano, Romam perductus, bestiis obiectus est, & discerptus, Anno Domini 108. Scripsit aliquot Epistolas, quæ hodie interpolatæ & adulteratæ leguntur.

Polycarpus, Iohannis Apostoli discipulus, ab eo Smyrnæ Episcopus ordinatus fuit. Propter quasdam super die Paschæ quæstiones, sub Imperatore Antonino Pio, Ecclesiam in Vrbe regente Aniceto, Romam venit, vbi plurimos cre-

credentium, Marcionis & Valentini persuasione deceptos, reduxit ad fidem. Cum ei fortuito obuiam venisset Marcion, & diceret: *Cognoscis nos?* Respondit Polycarpus: *Cognosco primogenitum Diaboli.* Postea vero regnante M. Antonino Philosopho, & L. Vero, rogo impositus, cum cremari non posset, Smyrnæ gladio iugulatus est, Anno Domini 167. Huius tempore vixit Egesippus Iudæus ad Christum conuersus, qui libris quinque Historiam Ecclesiæ CHRISTI ad sua vsque tempora complexus est.

Iustinus Philosoph⁹ & Martyr, cuius scripta etiamnum cum fructu leguntur, floruit sub Antonino Pio, cui Apologiam exhibuit pro Christianis. Decollatus est Romæ, Anno Domini 168. sub Antonino Philosopho.

Athenagoras sub Antonino Philosopho, & Commodo Impp. floruit, ad quos etiam legatione pro Christianis functus est.

Irenæus quibus parentibus, quo in loco, & quo anno natus sit, incertum est. In prima pueritia audiuit Polycarpum, Episcopum Smyrnensem, discipulum ipsius Iohannis Euangelistæ. Presbyterii munus gessit in Ecclesia Lugdunensi, & cum Photino, eius loci Episcopo, vixit coniunctissime. Photino in persecutione ob confessionem Euangelicæ veritatis crudeliter interfecto, ad Episcopatum Lugdunensem peruenit, sub Antonino Philosopho Imperatore. Ecclesiam docuit circiter annos 30, Opiniones, seu stipulas quasdã
non

non exiguas eum habuisse, ex scriptis cerni potest. Maxime autem laborauit in asserenda atque defendenda doctrina de Deo, quam Diabolus per hæreticos offuscare conabatur. Quomodo & quando vitam finierit, non ab vllo certæ fidei authore expressum est.

Pantænus in Schola Alexandrina primum Philosophiam Stoicam professus est, postea vero Theologiæ Doctor eximius euasit. Primus Scholam eam ex Ethnica in Christianam mutauit, & Catechistes in illa factus est. Ex Alexandrina Schola missus est in Indiam, vt ab Apostolis plantatam ibi Ecclesiam erudiret atq; confirmaret.

Clemens, cognominatus Alexandrinus, Pantæni discipulus, primum Alexandriæ Catechesin tradidit, deinde Hierosolymis, & Antiochiæ Euangelium docuit. Libros scripsit complures.

Origenes Adamantius, Clementis discipulus, filius Leonidæ, primum docuit Alexandriç deinde Cæsareæ in Palæstina. Si Hieronymo credimus, scripsit 6000. volumina: de quibus celebre est illud vetustatis iudicium: *Origenes vbi bene scripsit, nemo melius, vbi male, nemo peius.* Vnde propter multos errores à multis inter hæreticos potius, quam inter Patres, numeratur. Scribitur, metu supplicii defecisse à fide Christiana, sed ad eam postea rediisse. Obiit Tyri, anno ætatis 69.

Gregorius, cognomento Thaumaturgus, Origenis discipulus, Episcopus Neocæsariensis,

ſis, claruit tempore Alexandri Seueri: deceſſit ſub Aureliano Imp. Interfuit Antiocheno Concilio aduerſus Paulum Samoſatenum hæreſiarcham.

Tertullianus Carthaginenſis in Africa primum Philoſophiæ & Iuriſprudentiæ; deinde etiam ſtudio Theologiæ ſe dedit, Græcæ & Latinæ linguæ peritiſſimus. Primum Romæ presbyter fuit vſque ad mediam ætatem. Inde pulſus Carthaginem rediit, & palam Montani dogma profeſſus eſt. Certamina varia ſuſtinuit contra Iudæos, contra hæreticos, Marcionem, Valentinianos, Hermogenem, Praxeam. Vixit ad decrepitam vſque ætatem. Martyrii quidem fuit appetentiſſimus: ſed quo mortis genere extinctus ſit, nuſpiam traditur. Floruit ſub Seuero Imp. cuius ſæpe ipſe meminit. Cyprianus nullum diem abire paſſus eſt, quin aliquid in hoc Tertulliano legerit.

Cyprianus ille Carthaginenſis Presbyter & Epiſcopus, primum Rhetoricen, gentilis adhuc, cum laude magna profeſſus eſt, & magiæ ſtuduit. Ad Chriſtum autem conuerſus, totius Orientis & Hiſpaniæ Eccleſiis præſedit, & authoritate magna Epiſcopi munus geſſit. Elucent ex ſcriptis eius, quæ reliquit, præclara dona; ſed errores ſimul etiam aliquos aſperſit. Magna illi certamina fuerunt cum ethnicis, Iudæis, Nouato, aliiſque hæreticis & ſchiſmaticis. Quam ob cauſſam cum in diſcrimen varium deueniſſet, ceſſit furori hominum, & exilii ærumnas ferre maluit, quam præſentia ſua Eccle-

clesiæ obesse. Cum tempus martyrii impenderet, & mortem omnia illi minarentur, ceruicem vltro inflexit, & gladio sese iugulandum præbuit Tarraconæ, sub Gallo & Volusiano Impp. Anno Domini 259.

Arnobius, Rhetorica professione clarus in Africa, vixit circa Constantini Magni tempora. Contra gentes libris VII. erudite, & quidem tumido elatoque orationis genere, disputat.

Lactantius Firmianus, Arnobii discipulus, sub Diocletiano Principe accitus, Nicomediæ Rhetoricam docuit, & contra ethnicos religionis Christianæ hostes acerrime in libris suis, quos diuinarum institutiouum titulo inscripsit, pugnauit. Quis fuerit vitæ ipsius exitus, literis proditum non est. Hieronymus de eius scriptis, tale tulit iudicium; *Lactantius quasi quidam fluuius Tullianæ eloquentiæ, vtinam tam nostra potuisset confirmare, quam facile aliena destruxit.*

Eiusdem temporibus, circa annum Christi 320. floruit Eusebius, Episcopus Cæsareæ in Palæstina: qui sensit initio cum Arianis, sed postea in Synodo Nicæna sese cum Orthodoxis coniunxit, & Symboli Nicæni author esse existimatur. Contexuit libris X. Historiam Ecclesiæ à nato Christo, vsque ad annum eius 325. Adiecit Panegyricum de vita Constantini Magni, qui 30. annorum res gestas in Ecclesia, & inprimis edicta ac leges Constantini de religione Christiana complectitur. Refutauit

etiam ethnicos & Iudæos in libris de præparatione & demonſtratione Euangelica. Reliquit quoque Chronologiam, quæ à natali Abrahami, vſque ad annum Christi 326. deducta, annos comprehendit 2347. Obiit circa annum Domini 340.

HÆRETICI.

BReui tempore poſt Apoſtolos, peſtilentes & horrendas hæreſes Diabolus in Eccleſiam Christi publice diſſeminauit, vt Deo ægre faceret, & plurimos à vera doctrina abalienaret.

Saturninus, à quo Saturniniani, cœpit innoteſcere temporibus Hadriani Imperatoris, cum eiuſdem blaſphemiæ ſocio Baſilide, circa annum à Christo paſſo centeſimum: cum Barcochoba quidam Iudæus, homo ſeditioſus, in Syria grauiſſime Christianos iam afflixiſſet, & Dux ſuæ genti fuiſſet, atque incentiuum ad corripienda contra Romanos arma. Vnde totius Iudaicæ gentis pene internecio accidit. Certe inde contigit ea diſſipatio & diſpalatio per vniuerſas orbis regiones, in qua nunc miſerrima verſatur. Fuit autem Antiochenus Saturninus, qui ita cum Baſilide officia partitus eſt, vt ipſe in Syria venenum ſuum efflaret, & eo Syros, homines leues, imbueret: Baſilides autem illud in Ægypto ſpargeret, & vicinis regionibus.

Dura-

Durauit hæc hæresis Saturninianorum &
Basilidianorum aliquo tempore, & viguit, do-
nec nouis Valentinianorum , qui subtiliores
habiti sunt deliriis & commentis exploderetur,
ita nimirum sese mutuo confodientibus hære-
ticis, iusto Dei iudicio , & extinguentibus.
Quare Simonianorum pestis & hæresis prope
sola, siue suo ipsa nomine, siue alieno, & inter-
polato Menandrianorum & Saturninianorum
prope per centum annos in orbe grauissime
grassata est ; postea vero aliis exorientibus
sepulta. Quis Saturnini & Basilidis vitæ exi-
tus fuerit, non est annotatum à scriptori-
bus.

Carpocrates, à quo Carpocratiani, fuit Æ-
gyptius, genere Alexandrinus. Vixit sub ini-
tio imperii Antonini Pii. Platonis dicta & am-
pullas Euangelicæ veritati magno fastu præpo-
suit. Ex nulla autem secta tantum odii in Chri-
stianos conflatum est, quantum ex ista Carpo-
cratianorum : propter turpes & nefandos ipso-
rum mores. Grassata est hæc pestis non in Æ-
gypto tantum, sed & in Asia, & Romæ, nomi-
ne Gnosticorum. Retenta tamen est aliquan-
diu , & sustentata ipsa suo nomine & appella-
tione post Carpocratem ab Epiphane, filio Car-
pocratis, qui doctus inter Platonicos habitus
est. Epiphani successit in eadem secta Prodicus
quidam. Hic vero excudit & ipse nouam hæ-
resin Adamitarum.

Valentinus, à quo Valentiniana hæresis co-
gnominata est, fuit natione Ægyptius, & Ale-

xandriæ literis Græcis institutus, Platonicus & Pythagoricus potius euasit, quam Christianus. Vixit sub Antonino Pio Imperatore. Carpocratis & aliorum erroribus imbutus, postea huiusmodi venena acuit, & nocentiora fecit. Romæ etiam vixit aliquandiu, vbi hæc hæresis diffusa est, & inde Gallias suo veneno afflauit: Maxime tamen in Ægypto viguit. Perstitit autem hæc hæresis tum suo vero, tum etiam mutato nomine, in multa sæcula, & vniuersum terrarum orbem vexauit. Nam quæ secutæ sunt, eas tantum exædificarunt blasphemiarum moles, quarum semina longo ante tempore hæc iecerat. Successores autem & collegium magnum habuit, in quo præcipui hi recensentur; Secundus, Ptolemæus, Marcus, Colarbasus, Heracleon, Cerdon, omnes infelices ex infelici arbore rami. Hi omnes à Valentino, tanquam ex fætida fornace, incendiarii prodierunt.

Secundus, à quo Secundiani, primarius Valentini discipulus, & scholæ successor in Ægypto fuisse perhibetur. Vt autem magistro ingeniosior videretur, quædam in accepta à Valentino doctrina immutauit, quædam magis obscurauit, quædam etiam addidit.

Ptolemæus, à quo Ptolemiani, secundi contemporaneus, vixit Irenæi ætate, & in Occidentis partibus notior videtur fuisse, vti secundus in Oriente.

Magna autem in existimatione hunc fuisse, vel ex eo apparet, quod totius Valentiniano-

nianorum scholæ flos & corculum, vt ait Irenæus, diceretur.

Heracleon, à quo Heracleonitæ, videtur in Ægypto vixisse, ex malo Valentino coruo malum ouum. Fuit coæuus Ptolemæo hæretico. Eius hæresis proprio nomine non stetit diuturna.

Cerdo impostor, vixit sub Antonino Pio Imp. & totos 38. annos bellum aduersus Christum gessit. E Syria profectus est Romam, vbi venenum suum sparsit. Fuit nefarii erroris de tollenda & perneganda humana Christi natura primus author. Ab hoc postea pestilentem halitum Marcionitæ biberunt, & traxerunt.

Marcus, à quo Marcitæ, ex Valentinianæ viperæ aluo procreatus est. Nouam sectam ambitiose parturiens tandem edidit, in quo maiorum suorum, & ipsius adeo Valentini improbitatem, superauit. Magicis artibus doctrinam suam confirmare voluit. Tam late serpsit hoc infelix lolium, & pestiferum gramen, vt Ægyptum, Asiam, & Galliam tabe sua infecerit. Vnde Antichristi præcursor hic fere primus appellatus est.

Referunt autem huius hæreseos initia in annum Antonini Pii Imperatoris nonum. Vt autem latissime vagata est, plurimumque nocuit hæc hæresis; ita diutissime, sed interpolato nomine, fuit retenta & sustentata. Pullulauit enim maxime, & Colarbasios, Ascodrutas, Archoaticos, Ophitas, & alios hæreticos, tanquam vipera nocentissima fœtus crudelissi-

mos profudit; qui omnes in DEI Ecclesiam pessime, tanquam in matrem, suis erroribus sunt grassati.

Colarbasus, à quo Colarbasii, homo fuit obscurus, Marci condiscipulus: eiusque secta statim concidisse videtur. In Catalogo tamen retenta est, vt quam variè à Satana vexata sit Ecclesia, & oppugnata doctrina Christi, intelligeretur.

Gnostici fuerunt omnium mortalium in dogmate fœdissimi, & Nicolaitis turpibus magistris, longe tamen ipsi turpiores. Vnde variis se nominibus, & sæpe de industria mutatis insinuarunt & texerunt, ne execrabili Gnosticorum nomine noti, statim ab Ecclesia exploderentur. Nec vlla fuit vnquam hæresis, quæ tot tamque diuersis appellationibus se interpolarit, & celauerit, aut quæ se in plures sectas & particulas citius dissecuerit. Cœperunt maxime sub initium imperii M. Aurelii Antonini Philosophi, & L. Veri, Impp. Rom. Durauit autem Gnosticorum hæresis multis seculis, tum in Asia, tum maxime in Ægypto; ex qua Valentinianorum primum, post Manichæorum, deinde Priscillianistarum lernæ & hæreses disseminatæ sunt, & natæ.

Ophitæ, siue Ophei, & Ophiomorphi, à Gnosticis & Valentinianis, tanquam è cœnoso fonte impurissimus riuus, fluxerunt. Viguit hæc hæresis maxime in Ægypto, & durauit vsque ad tempora Iustiniani I. Constantinopolitani.

tani Imperatoris. Colebant serpentem illum, per quem Eua primum decepta est, tanquam is fuerit Christus.

Origeniani cœpisse videtur paulo post Gnosticos. Habitu & professione monasticæ vitæ se plurimum commendarunt.

Cainitæ, siue Caini, circa annum à Christo passo 132. sic dicti sunt, quia Cainum, Sodomitas, Core, Dathan, Abiram, & Iudam proditorem saluatos esse docuerunt, & nominatim Cainum adorarunt. Tertullianus scribit, hanc hæresin ortam & propagatam esse, tanquam infelicem surculum, ex infausta Nicolaitarum stirpe. Epiphanius, ex Gnosticis & Carpocrate. In plures sectas postea diuulsa & diducta, Cainorum nomen amisit. Corrupit Asiam potissimum.

Adamiani, Sethiani, & Abeliani, fuerunt omnes infelicissimæ Valentinianorum stirpis, & radicis surculi, qui, quamuis dissimiles, pari tamen ratione impulsi à veritate deflexerunt. Hæ tamen hæreses non late vagatæ sunt, sed pene in ipsis cunis extinctæ conticuerunt, & perierunt.

Marcion, à quo Marcionitæ, fuit Cerdonis discipulus, lupus Ecclesiæ, & primogenitus Diaboli. Eius hæresis cæpit innotescere sub M. Antonino Philosopho Imperatore: & Romam ipsam, Italiam, Ægyptum, Thebaida, Arabiam, Palæstinam, Cyprum, denique Persidem, remotissimam gentem, peruasit hoc ve-

nenum. Multas etiam hæreses, vti vipera viperas peperit, & successores scholæ plurimos: audacissimosque homines habuit, inter quos hi fuere primi & præcipui: Lucianus quidam, Potitus, Blastus, Synerus, Prepo, Pithon, Hermogenes, Aser, Apelles, & alii.

Noetiani, ex Simonianorum fece & cœno sua venena sumpserunt. Innotuerunt circa annum à Christo passo 140. sub M. Antonino & L. Vero Impp. Roman. annis pene 84. antequam à Sabellio eorum error recoqueretur. Dicti sunt Noetiani à Noeto Smyrnæo.

Tacianorum hæresis cœpit Romæ sub M. Antonino Philosopho Imp. & partim ex Valentinianorum errore, partim ex Marcionitarum dogmate, partim etiam ex Simonianorum deliriis conflata est, velut hydra ex pluribus capitibus. Peperit eadem hæresis Aquarios, Encratitas, Valesios, & Apostolicos. Roma in Asiam delata est; & Antiochiam Syriæ, Mesopotamiam, Pisidiam, Pamphyliam, & vniuersam pene minorem Asiam peruasit: denique infelicissime & sæuissime in Phrygiam & Galatiam grassata est, vbi tandem etiam pessimum fructum, & sobolem viperinam, nimirum Montanistarum luem & hæresin peperit. Sectam instituit Tacianus, Iustini Martyris discipulus; natione Syrus, è Mesopotamia, in ethnicorum philosophia apprime doctus, Rhetor magnus, qui aliquot suæ eruditionis monimenta reliquit.

Bardesanes, à quo Bardesiniastæ, fuit Syrus è Mesopotamia regione oriundus, & Edessa vrbe. Christianam religionem primum profitebatur, in qua sic excelluit, vt aduersus Marcionitas etiam scriberet, atque illius libri probarentur ab Ecclesia. Erat enim & Hebraice & Græce doctus. Postquam autem L. Verus Imperator in Orientem venit, & Babylonem vsque progressus, Magos & Mathematicos secum ex illis locis abduxit, quorum apud eum magna erat authoritas, & frequentes de astrorum influentiis, & potestate disputationes: euocatus ab Imperatore propter doctrinam insignem Bardesanes, Abidam quēdam, summum fati propugnatorem, audiuit, cuius argumentis falsissimis cedens, fatum probauit, & ad alia paulatim deliria delapsus, omnia in religione confudit: denique Christianę fidei naufragium fecit. Viguit autem in Syria & Oriente maxime Bardesanis error, qui vix in Occidentalibus Ecclesiis notus fuit, nisi quod eum postea Priscillianistæ in Hispaniam vsque propagarunt, sed multis post seculis.

Cataphryges dicti etiam sunt Montanistæ, Tascodrongitę, spirituales, Pepuziani, & Quintilliani. Huius veneni, quod tota hæc secta bibit, propinator & author fuit Montanus, Phryx, qui Encratitarum fermento fœtido corruptus, suam & ipse sectam priuatim habere voluit.

Artotyritarum lues quo tempore primum extiterit, & quamdiu grassata sit, quibus item successoribus defensa, dici non potest, quia pauci om-

ci omnino huius hæreſeos meminerunt. Veriſimile eſt, eos fuiſſe ſchiſmaticos Pepuzianorum.

Apoſtolici, qui à Latinis appellantur Apotactitæ, fuerunt ſtirpis Encraticatum ſiue Tatianorum infelix propago, & amara fruticatio, quæ ſuas & ipſa radices egit, multoſque poſtea palmites produxit inauſpicatos. Hæc hæreſis vniuerſi Monachiſmi, inprimis autem fratrum Mendicantium fundamentum eſt.

Apellitæ, à ſuo Principe Apelle, auditore & ſectatore Marcionis, floruerunt ſub Commodo Imperatore Non videtur diu perſtitiſſe horum virus. Noua enim nouorũ ex eadem Marcionis ſchola hæreticorum ſucceſſione nomen Apellitarum extinctum eſt.

Rhetorianorum hæreſis fuit ſurculus Apellitarum.

Florianorum hæreſis cœpit ſub Commodo Imp. Fuit Valentiniani ſeminis ſeges & propago teterrima, quæ in Occidente, & Romæ præſertim, omnia labefecit. Dicti ſunt à Floriano, Eccleſiæ Romanæ presbytero.

Seueriani exorti ſunt ſub Commodo Imper. Dicti ſunt à Seuero, Apellis in ſchola Marcionitarum ſucceſſore. Hæc hæreſis agmine aliarũ hæreſeon eodem tempore naſcentium ingruẽte ſuffocata eſt, & velut in cunis extincta.

Hermogenianorum hæreſis extitit ſub Seuero Imp. circa annum à Chriſto paſſo 177.

Theodotianorum hæreſis diutiſſime durauit, interpolato & renouato à Paulo Samoſateno & Ario poſtea peſſimo dogmate. Huius hæreſeos parens & author fuit Theodotus, Byzantinus & Thrax.

Thrax natione, arte Coriarius, Græcorum tamē literaturæ non imperitus, Artemonis primarius discipulus. Vixit sub victore Ro. Ep. & Sev. Imp.

Tertullianus, à quo Tertullianistæ, Presbyter Carthaginensis, ad Cathaphrygum seu Montanistarum deliria & dogmata tandem delapsus, & ipse hæreticus fuit, & in Orthodoxos debacchatus est. Eius hæresis in Africa viguit, & Carthagine potissimum, vnde oriundus erat.

Elcesaitarum hæresis cœpit sub Gordiano Imp. circa annum à Christo passo 210. Durauit ad tempora vsq; Epiphanii, qui vixit sub Theodosio iuniore. Huius erroris author fuit Elcesai, qui Christianam fidem & nomen ementitus est, quum vtrumque oppugnarit apertissime.

Valesii extitisse & primum innotuisse videntur post Origenem, cuius seculo variæ per vniuersam Arabiam hæreses ortæ sunt.

Arabicorum hæresis cœpit sub Philippo Imp. circa annum à Christo passo 217. Origene iam noto & celebri, qui ad hos hæreticos confutandos euocatus est, tantumq; disputando effecit, vt non modo conquiescerent, sed etiam mutarent sententiam, erroremque suum reuocarent. Itaq; statim siluit & extincta est hæc hæreticorum secta, & pene grassata est in sola Arabia, quę ferax fuit hæreseon, quemadmodum & illi vicina Ægyptus.

Nouatus hæreticus, à quo Nouatiani, innotuit tempore Cypriani, Carthaginensis Episc. & Decii Imperatoris, circa annum à Christo passo 220. Virus suum in Africa primum post persecutionē Decianam sparsit. Ex Nouatianis profecti

ſunt Cathari; quæ hæreſes ita inter ſe differunt, vt fons à riuo, vt mater à filia. Cyprianus multa edidit aduerſus hunc Novatum, qui tantum nominis celebritate valuit, vt etiam à Cornelio Epiſcopo Romano Eccleſiæ presbyter crearetur. Sed Nouatus ad Epiſcopatum aſpirans, dolore repulſæ, nouum ſuum & certe pernicioſiſſimum dogma in Eccleſiæ exitium cudit.

Nouatianus fuit Romanus natione, Nouati diſcipulus, qui præceptoris lethiferum venenũ latiſſime propagauit, & furtim à tribus Epiſcopis, inprimiſque ab ipſo Nouato, creatus eſt in Italia Epiſcopus. Durauit hæc hæreſis Nouatianorum diutiſſime, adeo vt ſub Arcadio Imperatore etiam continuatione quadam floruerint. Tandem variis Iohannis Chryſoſtomi Conſtantinopoli, Cyrilli Epiſcopi Alexandriæ, & Innocentii I. Romæ, diſputationibus & concionibus exagitati & refutati delituerunt. Recepta tamen eſt hæc hæreſis & repetita, interpolato nomine à Pelagianis.

Sabelliani nihil aliud fuerunt, quam Noetiani, nouo nomine donati: ſed Sabellianorum nomen inualuit, Noetianorum ſtatim extinctum eſt, ſiue quod huius dogmatis & ſcholæ diſcipuli Sabellianos ſe dici maluerint, ſeu quod Sabellius, Afer natione, doctior acutiorque in hoc errore defendendo viſus huic ſectæ nomen dedit. Cœpit Sabellianorum nomen innoteſcere ſub Sixto, Romano Pontifice, durante adhuc Deciana, vel potius Valeriana iam perſecutione, circa annum à Chriſto paſſo 224. Propagatus eſt hic

hic error latissime, adeo vt ex Africa statim Mesopotamiam inuaserit, denique Romam ipsam. Perstitit autem diutissime, in Oriente & Asia maxime, quando plures Episcopos, etiam ætate Constantini Magni, Sabellianos, & Sabellianizantes fuisse, annotat perspicue Socrates, libr. 1. hist. c. 24.

Origenistæ hæretici appellati sunt ab Origene Adamantio, dicti sunt etiam Nepotiani, à Nepote quodam Ægyptio Episcopo, qui Origenis errores postea tutatus est acerrime. Cœpit hæc hæresis post Cyprianum iam mortuum, & post Origenem etiam ipsum defunctum, Gallieno imperante, Xysto vero Romano Pontifice, circa annum à Christo passo 227. Peruasit vniuersam Ægyptum, Syriam, Asiam, sed & Constantinopolim inprimis labefecit. Permansit etiam diutissime, & plus q̃ per 334. ann. continua successione & propagatione sustentata est: quando etiam sub Imperatore Mauritio & Gregorio Magno, Pontifice Romano, adhuc exstabant Origenistæ.

Post Nouatum, Sabellium, & Origenem, extitit Paulus Samosatenus, Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus, homo ambitiosus & fastuosus, teterrimaque religionis Christianæ pestis: cuius errorem qui amplectuntur, dicti sunt Pauliani, & Samosateniani. Cœpit hæc hæresis nomine Samosatenianorum innotescere sub Gallieno Imperatore, & Xysto Romano Pontifice, circa annum à Christo passo 232, quæ diutissime, sed interpolato & mutato postea nomine, permansit:

sit: quando Ariani ipsi fuerunt huius radicis amarissimæ tantum surculi quidam, vel riuuli male illi quidem & fœde olentes. Latissime etiam disseminata est, quando Arianismus & Mahometismus, qui sunt inde orti, sese postea in vniuersum terrarum orbem diffuderunt, & omnia contaminarunt.

Manichæorum hæresis maximus & præcipuus Mahumetanismi, qui postea secutus est, & fons & origo merito censeri debet, siue dogmatum vesaniam, siue modum nascendi, & rationem spectes. In eo enim conueniunt Manichæismus & Mahumetanismus, quod vterque primum abs Saracenis & Arabibus profectus est. Nam de Mahumete dubitari non potest, quem Arabem & Saracenum fuisse, fatentur omnes. Manichæismum autem, id est, eum errorem, quem Manes Persa postea fortissime defendit, primus inuexit Scythianus quidam nomine, mercator Saracenus, qui vt suam blasphemiam aliqua ratione commendaret, Hierosolymam venit, tanquam ibi ex Dei ipsius ore eā accepisset. Quod ipsum postea, vt suum Alcoranum melius hominibus propinaret, fecit Mahumetus. Scythianus autem domus suę ruina oppressus misere periit. Discipulum autem & successorem doctrinæ suæ habuit quendam nomine Buddam, cognomine Terebinthum, qui & ipse à sathana in solitudinem abreptus, strangulatus est. Buddæ successit Manes, mastigia & præstigiator insanus, qui, quod hunc occultum adhuc errorem in lucem produxit, primus huius hæreseos parēs & au-

& author creditus est. Ab eo, qui secuti sunt hæretici, Manichæi dicti sunt. Cœpit autem hæresis Manichæorum nomine innotescere, sub Aureliano Imperatore, & Felice Romano Episcopo, circa annum à Christo passo 247. Latissime vero citissimeque propagata est. Nam ex Arabia statim in Mesopotamiam & Persidem delata est. Ex Perside in Syriam rediit, & in Ægyptum, Africam, Hispaniam, Galliam, mare traiecto penetrauit. In Asia etiam, Paphlagonia, & reliquis orbis partibus multos infecit. In Arabia tamen, Persia, & Ægypto, maxime viguit, & diutissime substitit: vnde postea Mahumetismus, tanquam ex serpentis viperæque ouo enatus & exclusus. Neq; vlla fuit Acherontis cauerna, vnde tot repente pestes prodierint, quam ex infernalibus vnius Manetis faucibus. Fuit autem Manes, natione Persa, qui, postquam multos in fide labefactasset, adeoq; suis incantationibus Regis Persarum filium necasset, viuus ab eo excoriatus est, sicque, insignis illa humani generis pestis tandem periit.

CONCILIA, SIVE SYNODI.

POst Apostolorum tempora ad decidendas controuersias Ecclesiasticas congregatæ sũt sæpe Synodi, etiam ante Nicænam; verum illæ Synodi quasi particulares aut prouinciales habentur; quia feruente persecutione Christianorũ generales synodos cõgregare ñ licebat. Prima cẽturia post natũ Christũ exortæ hæreses absq;

Conci-

Conciliorum decretis feliciter refutatæ sunt; excepta vnica Apostolorum Synodo, Actor. 15. In altera annorum à Christo nato cēturia, Marcion quidem & Cerdon, hæresin inchoarunt, necnon alii complurimi, sed de nulla istarum sectarum in Concilio actum, præterquam de controuersia Paschatos, ob quam aliquot Concilia prouincialia sunt conuocata, sub Imperio Commodi, circa annum Christi 181.

Synodum igitur Romæ conuocauit Victor, Romanæ Ecclesiæ Episcopus, in qua totius Asiæ paræcias, vna cum vicinis Ecclesiis, tanquam aliena sentientes, à communionis vnitate abscindere conatus fuit. Sed eam Victoris vehementiam cum multi alii Episcopi, tum inprimis Polycrates & Irenæus vehementer improbarunt. Tradit autem Eusebius, hac de causa Concilia esse conuocata per singulas quasque prouincias. Nam Theophilus Synodum Cæsareæ in Palæstina celebrauit. Similiter Irenæus in Gallia super eadem quæstione, de Paschate die Dominica celebrando, Concilium habuit: & Palmas Episcopus in Ponto: nec non in Achaia Bachylus; & in Asia Polycrates: quemadmodum etiam apud Ostroenem conuentus Episcoporum memoratur apud Eusebium.

Sub Imperatore Gordiano Beryllus, Bostrensis in Arabia Episcopus, impiam opinionem disseminauit; cuius hæreseos causa conuenerunt Episcopi: inprimis vero Origenes vanitatem & impietatem opinionis illius ex verbo Dei demonstrauit, eoque Beryllum compulit, vt abie-

cta peruersa sententia ad Orthodoxam Ecclesiæ doctrinam rediret.

Sub Philippo, primo Christiano Imperatore, exorti sunt quidam in Arabia, qui animas in hoc præsenti tempore vna cum corporibus mori ac corrumpi, & in futura resurrectione simul cum illis vitæ restituendas dixerunt. Conuocata igitur etiam ob hanc causam haud mediocri in Arabia Synodo, rursus vocatus Origenes, de quęstione hac ita publice disputauit, vt mentes eorum, qui antea seducti fuerant, ab errore auerterentur.

Philippo Imperatori successit Decius, qui persecutionem aduersus Ecclesiam concitauit, in qua cum multi metu mortis desciuissent à Christiana religione, Nouatus, Romanæ Ecclesiæ presbyter superbia contra lapsos inflatus, quasi nulla illis reliqua sit salutis spes, etiamsi cuncta ad sinceram conuersionem & puram cōfessionem pertinentia, perficerent; propriæ hæresis, eorum videlicet, qui tumidi se ipsos Catharos, i.e. puros esse profitentur, authorem se ac Ducem constituit. Super hac quæstione, de lapsis ad Ecclesiam admittendis, quando pœnitentiam egissent, Synodos duas in Africa, siue Carthagine siue alibi, habitas fuisse, colligitur ex epistolis Cypriani.

Meminit Cyprianus, in epist. 53. ad Cornelium, alterius quoque Concilii Africani, in quo Felicissimus presbyter, ob seditionem & factionem, damnatus fuerit.

Et in eadem Epistola Cyprianus commemorat,

rat, Priuatum veterem hæreticum, in Lambesitana colonia ante multos fere annos, ob multa & grauia delicta, XC. Episcoporum sententia damnatum fuisse. Ibidem ait, Iouinum & Maximum in Concilio IX. Episcoporum, & iterato in Synodo plurium esse damnatos. Istæ Synodi canuocatæ & celebratæ fuerunt, non requisita Romani præsulis authoritate.

Eodem tempore Romæ 60. Episcopi diuersarum prouinciarum conuenerunt, quorum calculo Nouatus est cōdemnatus, summam decreti Synodici recitat Eusebius lib. 6. c. 42.

Concilium Carthaginense, (de rebaptizandis iis, qui ab hæreticis sunt baptizati, cuius affirmationem Cyprianus magno feruore tutatus est) celebratum fuit sub Imperio Galli, qui Decio successerat, anno Christi 152.

Sub Gallieno & Claudio Impp. conuenerunt Antiochiæ aliquot Synodi, aduersus Paulum Samosatenum, Episcopum Antiochenum. Hæ Synodi Antiochenæ non authoritate Pontificis Romani, sed communi nomine presbyterii, totiusq; Ecclesiæ Antiochenæ conuocatæ sunt.

In Synodo Sesuana, celebrata anno Christi 300. nihil aliud gestum legitur, quā quod Marcellinus Romanus Pontifex, testibus conuictus est, quod in gratiam Diocletiani Imperatoris ex auaritia idolis thurificauerit.

Ancyranum Concilium Ancyræ, quæ est Metropolis Galatiæ, congregatum est circa Imperium Constantini, anno Christi 300. In hoc cōuenerunt aliquot Episcopi, qui etiam affuerunt in Concilio Nicæno, Con-

Concilium Neocęsariense celebratum fuit in prouincia Ponti Polemoniaci, sub Melchiade, Episcopo Romano, parum ante Nicænum.

IMPERATORES ROMANI A CONstantino Magno vsque ad Phocam

TErtia ætas Ecclesiæ à Constantino M. ad Heraclium, vel Phocam, fortiter propugnauit veritatem de persona Christi, & de Spir.S. contra hæreticos: & Synodos liberas sub Imperatoribus Christianis habuit: Doctrinam v. de officio Christi, & eius gratia, & quod cum Dei gratia necessario cohæret, de prædestinatione, omnium purissime illis temporibus tradidit Augustinus; licet ignorantia Hebraici & Græci sermonis ei, & multis aliis sæpe imposuerit, sed & tunc multæ superstitiones inuehi, multa loca scripturæ per allegorias in alienum sensum detorqueri cœperunt. Inprimis vero à Greg. I. vt vt sua alias dona habuerit, quorum vix aliquod simulacrum in hodiernis Pontificibus deprehendimus, idololatrici cultus stabiliti, & fundamẽta labefacta sunt; doctrina scilicet fidei, doctrina de sacramento Eucharistiæ; inductę autẽ monasticæ multæ superstitiones, stabilitum item dogma de Purgatorio, & de Sanctorũ inuocatione.

Constantinus M. fidem Christianam semel amplexus, religiosissime deinceps & sanctissime perpetuo coluit; eandemq; fidem, vt oẽs in vniuerso Romani regni orbe profiterentur, per edicta mandauit: idolorũ cultum post Maxentium deuictum abnegauit: baptismum v. in senectam

vsquę

vſque diſtulit; & Eccleſiæ tot perſecutionum fluctibus quaſſatæ, benignitate Dei, tranquillum reſtituit portum.

Decedens Conſtantinus Magnus poſt feliciſſimam gubernationem, anno Christi 337. filios tres hæredes reliquit.

Conſtantinus Iunior inter fratres natu maximus, fuit in religione Chriſtiana ſincerior. Itaq; Athanaſium ab exilio reuocauit, eumque Alexandrinæ Eccleſiæ per literas commendauit. Cum vero temerario bello cum fratre congreſſus eſſet, apud Aquileiam occiſus eſt, anno Domini 343.

Conſtans pios Doctores defendit: interfectus Magnentii inſidiis, anno 354. Et hoc modo Imperii ſumma ad Conſtantium ſolum relapſa eſt: ſub quo puritas religionis Chriſtianæ variis hæreſibus contaminari cœpit, & nouem formulæ fidei inter ſe diſſimiles receptæ.

Nazianzenus ſcribit, eum ante vitæ exitum deploraſſe cum alia, tum inprimis fidei Nicænæ immutationem.

Conſtantium ſequutus eſt Claudius Iulianus, princeps doctus & eloquens; qui poſtea Chriſtianæ religionis deſertor atque oppugnator factus, cognomen Apoſtatæ adeptus eſt, & multa impia in Chriſtum dixit ſcripſitque; tandem aggreſſus Perſas, cum extrema quæque Chriſtianis à reditu eſſet minitatus, calamitoſo exitu interiit, anno Domini 363. transfixus telo; quod dum ex imis iecoris fibris euellit, hauſto manu cruore, & in aerem proiecto, exclamauit; *Viciſti*

tandem

tandem Galilæe. Quibus impiis vocibus emissis, periit, & Christianos omnes magno metu liberauit: Ammianus Marcellinus scribit, eum suscepisse templi Hierosolymitani instaurationem sumtibus immodicis; sed impeditum esse opus ædificationis flammarum globis horrendis, qui è fundamentis crebris assultibus eruperint, operantesq; exusserint, ac inaccessum locum illum plane reddiderint.

Iouianus, seu Iouinianus ad Imperium vocatus à militib', Christianum se esse clamauit, nec velle imperare militibus idola colentibus. Cui respondit exercitus, se quoq; Christum colere. Mox igitur Imperator factus est, & Christianos exules omnes reuocauit, ac in sedes, vnde eiecti erant, reposuit.

Valentinianus fauit Christianis maxime, & propter Christi professionem à Iuliano relegatus fuit, cum æditutum, à quo aqua lustrali aspersus erat, in templo Fortunæ, pugno cæcidisset.

Valens initio orthodoxam doctrinam professus est, sed postea deductus ab vxore, hæresin Arii amplexus est, proque ea tanta constantia propugnauit, vt omnes ei aduersantes partim exilio, partim morte vindicare conatus sit. A fratre Valentiniano admonitus, vt desisteret, non solum de acerbitate sua nihil remisit, sed asperior identidem factus ingenti rabie, sæuiit aduersus Orthodoxos, in Oriente: multosque igne, gladio, & aqua è medio sustulit. Gothis

quoque Doctores Christianos petentibus misit Arianos, à quibus eadem hæresi infecti sunt. Iccirco pœnas tandem iustas Deo soluit, & à Gothis, quos infuso animæ veneno deprauarat, in prælio victus, in quodam tugurio, ad quod confugerat, igne iniecto absumptus est.

Gratianus, Princeps vere Christianus, hæreticos ex agris & finibus Ecclesiæ exterminauit, & Orthodoxam religionem vnice fouit ac propagauit.

Valentinianus II. Imperator Occidentis, sectatus est paternam pietatem, cum consorte Imperii Gratiano Ecclesiam tutatus est, exules reuocauit, & Eunomianos, Photinianos, ac Manichæos expulit.

Theodosius Magnus, portus tranquillus & tutus Ecclesiæ, magis gauisus est, se membrum Ecclesiæ esse, quam quod in terris regnaret. Morbo arreptus, baptismum ab Acholio Episcopo Thessalonicæ Orthodoxo accepit. E morbo autem recreatus, edicto sanxit, ne quis Catholicus haberetur, nisi secundum Apostolorum dogmata crederet, vnum esse DEVM, tres vero distinctas diuinitatis personas, eiusdem essentiæ, maiestatis, & potentiæ. Hoc velut fulmine territi Ariani, cesserunt Constantinopoli. Contra vero Orthodoxi, qui Homousiani dicebantur, templa & oratoria læti recuperarunt. Vnde lux veritatis cœlestis ingens toto Christianorum orbe effulsit. Nam & symboli Nicæni decreta confirmauit, & πνευματομάχυς profli-

profligauit. Filios Imperii consortes fecit; ac alteri quidem Arcadio Orientis, alteri vero Honorio Occidentis Imperium tradidit. Ipse pacatis iam omnibus, nimium ira atque incitatione inflammatus, cum audisset Thessalonicæ in tumultu & seditione quosdam interfectos esse, non inquiri in auctores, sed promiscue sontes pariter & insontes trucidari iussit. Atque ita ad septem millia hominum mandato ipsius interierunt. Quod temerarium factum arguens Episcopus Ambrosius, à communione eum repulit. Ac obsequutus Imperator Ecclesiasticæ potestati, castigationem æquissimo animo tulit, nec nisi post octo menses absolutionem impetrauit, & in Ecclesiam receptus est. Diem suum obiit Mediolani, anno Christi 395. sepultus Constantinopoli. Post diem quadragesimum Diuus Ambrosius in templo, præsente Honorio, Orationem, Theodosii laudes continentem, recitauit, quæ Tomo III. operum eius extat, & lectu est dignissima. Fuit autem mors Theodosii vere fatalis ad ruinam & interitum Imperii Occidentalis, vt secum abstulisse pacem Ecclesiæ & Reipubl. pene omnem videatur.

Arcadius, Orientis Imperator, constanter retinuit symbolum Nicænum. Reprehenditur tamen, quod nimiam potentiam indulserit Eudoxiæ vxori, quæ inimica fuit Iohanni Chrysostomo, taxanti eius fastum.

Honorius, Arcadii frater, post patrem Theodosium Occidentem tenuit, ann. 31. Eius tẽpore

Ecclesia Dei, maximam ex omni parte iacturam, labemque contraxit. Nam Gothi ac Vandali Occidentis Imperium inuaserunt, & Ecclesiam ipsam crudelissime afflictarunt. Grauissima est de hac strage querela Hieronymi ad Gerontiam, quæ ad misericordiam allicere omnes Christianos iure debet.

Theodosius II. Arcadii filius, tenuit Imperium Orientis à morte patris annos 42. Princeps fuit eruditus; firmus in doctrina symbolorum; & recte inuocans Deum. In Ecclesiis concordiam constituit. Conuocauit piam Synodum Ephesinam, in qua Nestorii impietas damnata est. Mos ei fuit, mane precationes dicere, & Psalmos canere cum coniuge Eudocia, & sororibus. Scripsit sua manu libros Noui Testamenti, quorum aliquam partem quotidie legit. Ecclesiæ doctores amauit, fouit; & eorum consuetudine delectatus est. Bibliothecam Byzantii vndique veteribus libris Ecclesiasticis & Ethnicis coemtis valde auxit.

Valentinianus III. vltimus fuit Imperator Occidentis, vsque ad Carolum Magnum, etsi interea multi seditiosi nominari Imperatores voluerunt, qui tamen vix exiguam partem Italiæ habuerunt. Relicto igitur Occidentis Imperio, Orientis Imperatores tantum breuiter recensebo.

Sublato Valentiniano III. in Oriente successit Martianus, qui vt Ecclesiæ discordias sedaret, cum Persis & Vandalis pacem fecit. Synodum Chalcedonensem, Oecumenicam quar-

tam,

tam, indixit, in qua anathemate percussus est Eutyches. Interfuit ipse disputationi, ne seditiosis tumultibus facultas dicendi sententias impediretur.

Leo Magnus Imperator in Oriente electus est, anno Christi 457. Princeps fuit alienus à falsis dogmatibus. Ideoque sub eo Ecclesiæ minus turbatæ sunt, nec Episcopi recte sentientes ex suis sedibus expulsi.

Leo iunior, Nepos Leonis Magni, patri Zenoni coronam vltro tradidit. Hic Zeno Basiliscum tyrannum Eutychianum, qui multas in Ecclesia turbas dederat, in exilium relegauit, & Episcopos sinceros Ecclesiæ restituit.

Leoni ac Zenoni successit Anastasius Dicorus, seu Silentiarius; qui palam defendit Eutychianos, & Episcopos ipsis aduersantes expulit ex suis Ecclesiis. Conuocauit impiam Synodum Sidoniam contra Heliam, Episcopum Armeniæ, & alios recte sentientes. Cum imperasset annis 27. fulmine ictus interiit, Anno Christi 521.

Anastasium secutus est Iustinus Thrax, qui mox initio Imperii Chalcedonensem Synodum se amplecti ostendit, & constanter in ea sententia permansit. Episcopos, qui errores contra receptas Synodos defendebant, remotos ab officiis expulit in exilia. Seuero, Antiocheno Episcopo, linguam præcidi iussit, vt blasphemiarum pęnas daret. Hæc seueritas Ecclesiis Orientis profuit. Cum Pontifice quoq; Romano Hor-

misda consensum pium atque Orthodoxum pactus est.

Iustinianus, natus ex sorore Iustini, Ecclesias summa pietate & cura constituit. Tum legem tulit, vt nemo nisi Orthodoxus Rempubl. gereret. Labe Ariana infectos bonis priuauit, & suppliciis vindicauit. Hac seueritate tātum effecit, vt exteri etiam multi, abiecta idolomania ethnica, vltro fidem Christianam amplexi sint. Synodum etiam Constantinopoli indixit, quæ dicitur vniuersalis quinta, in qua confirmata sunt decreta præcedentium Conciliorum vniuersalium quatuor, & damnatus error Samosateni, Arii, Nestorii, Eutychis, & alia cum Orthodoxa fide pugnantia. Nec tamen pie & constanter satis in hoc genere versatus est. Nam supremo pene vitæ tempore in errorem horrendum prolapsus est, à quo vt desisteret, admonitus est ab Eutychio, Constantinopolitano Patriarcha; sed parere noluit, ac patriarcham loco mouit.

Iustinus Iunior, Iustiniani Nepos ex filia, eiectos Episcopos Constantinopolim accersiuit, eisque mandauit, vt in suum quisque Episcopatum reuerteretur, in religione vero noui nihil moliretur. Duæ res valde dignæ memoria in huius Iustini gubernationem incidunt: Initia Exarchatus, & Regni Longobardici in Italia.

Tiberius Anicius Constantinus, à Iustino ipso Cæsar designatus, mansit constans in professione piarum Synodorum, nec permisit turbari Ecclesiam.

Mauri-

Mauritius Cappadox, gener Tiberii, successit socero, Anno Christi 584. sub quo Turcarum nomen primum fuit auditum; & Ecclesiæ in Italia, Gallia, & alibi, à persecutoribus misere conquassatæ sunt. Interfectus est per insidias cum vxore & liberis in conspectu Phocæ tyranni. Anno Domini 604.

PAPÆ ROMANI, A SYLuestro Primo, ad Bonifacium Tertium.

SYluester I. natione Romanus, Miltiade mortuo, populi suffragiis inuitus ac repugnans, Episcopus Romanus designatus est, anno Christi 316. Factus Episcopus, docendi munere fideliter functus est, & vitiosa in ordine Ecclesiastico multa emendauit. Decessit absque martyrio. Tribuuntur illi multæ & superstitiosæ constitutiones, quæ ex libro Conciliorum, Platina & aliis, minori negotio peti, quam huc describi possunt.

Marcus Episcopatu Romano defunctus est, A. 2. M. 8. D. 20. si Platinæ credimus.

Post Marcum Episcopus constitutus est Iulius I. sub quo Synodus Nicæna fuit frequentata. Acerrimus fuit defensor Athanasii, & Nicænorum dogmatum. Mortuus est in extrema senecta, anno Domini 351. iuxta Balæum.

Iulii successor Liberius Primus, Nicęnæ fidei professor fuit constantissimus, & propugnator acerrimus. Balæus tamen, & alii tradunt, eum

ex ambitione in hæresin Arianam lapsum, à fidei integritate recessisse.

Liberio in exilium à Constantio expulso, in locum eius ab Arianis surrogatus est Felix II. & communione eorum maculatus; vir alioqui Catholicus, & qui incorruptam seruaret Nicææ expositam fidem, nisi quod in suspicionem venit, propterea quod eligi se ab hæreticis, & coniungi cum illis passus est.

Damasum Hispanum fuisse, plærique prodiderunt. Scripsit vitas Romanorum Pontificum: hæreticos etiam scriptis & voce condemnauit: de adulterio accusatus, se purgauit. Contra eum in schismate turbulento electus est Vrsicinus, quidam.

Siricius, primus coniugio ministris Ecclesiæ in Occidente interdixit. Certamina cum hæreticis aliquot habuit. Manichæos Romæ deprehensos communione priuauit, & exilio damnauit. Familiaris fuit Ambrosio Mediolanensi Episcopo. Mortuus est circa annum Domini 400.

Siricio Papæ successit Anastasius, sub Arcadio & Honorio Impp. de cuius gubernatione, vt & aliorum plurimorum, præter constitutiones, pauca reperias.

A. C. 405 Successor Anastasii fuit Innocentius I. qui primus decreuit, vi cogendos esse hæreticos, ad amplectendam fidem Catholicam. Excommunicauit Arcadium Imperatorem, quod Eudoxię causa Iohannem Chrysostomum sede sua mouisset. Pro primatu Romanæ Ecclesiæ strenue laborauit.

Zosimus, natione Græcus, ad Episcopatum ascendit, sub annum Christi 418. Idem sedulo in Synodo VI. Carthaginensi in id incubuit, vt Romanæ Ecclesiæ primatus firmaretur: idque tentauit falsatione Canonum Nicenorum. Sed eius, & successorum dolus ac deprauatio à patribus est animaduersa, detecta, & refutata; vt patet ex actis Synodi VI. Carthaginensis. Contra Pelagium, ipsiusque hæresim passim grassantem, strenue pugnauit. Cum Augustino familiaritatem habuit. Habuit & Hesychium, Salonitanum Episcopum amicum. Ecclesiam superstitiosis ceremoniis & decretis onerauit: quam rexit annum 1. menses 8. dies 25.

Bonifacius Primus Romanus, ad gubernationem Ecclesiæ Romanæ ascitus fuit, Anno Christi 420. Certamen, quod Zosimus, canonum Nicenorum falsator, de iurisdictione Romanæ Ecclesiæ in Africanas susceperat, cum VI. Carthaginensi Synodo, continuauit; & multo acrius ac impudentius missis legatis pro primatu bellauit. Sed non potuit id, quod volebat, obtinere. Contra eum in schismate creatus fuerat EVLALIVS, à Synodo depositus.

Celestinus Primus Italus, Bonifacio substitutus est, Anno Christi 424. Certamina contra hæreticos suscepit. Gratiam Christi contra Pelagium, & alios liberi arbitrii assertores defendit. Et quoniam eius temporibus Constan-

tinopolitanus Episcopus Nestorius, & ipse nouum quoddam, & in Christum blasphemum dogma in Ecclesia disseminare cœperat; dedit ipse Cœlestinus sedulo operam, vt in prima statim herba, & priusquam altius radices agerent, ista blasphemorum zizania euellerentur: ipseque disseminator si non reduceretur, at saltem reprimeretur. Hoc suum studium in reprimenda hæresi Nestoriana communicauit etiam cum Cyrillo Alexandrino Episcopo, Iohanne Antiocheno, Iuuenali Hierosolymorum & aliis. Pro primatu Romanæ Ecclesiæ impudentius, quam antecessores, pugnauit cum VI. Carthaginensi Synodo.

Sixtus, siue Xystus III. post Celestinum ad Ecclesiæ Romanæ regimen accessit, anno Christi 433. Certamina etiam aliqua subiit, non tam pro reprimendo Nestorio, aliisque hæreticis; & puritate doctrinæ conseruanda; quam pro infamiæ nota à propria persona repellenda, & dignitatis authoritate retinenda, maxime vero pro Ecclesiæ suæ primatu proferendo.

Leo I. cognomento Magnus, natione Thuscus, Episcopus Romanus electus est, anno Christi 440. De tota eius gubernatione testari possunt epistolæ ipsius ad Imperatores, ad concilia, ad Ecclesias diuersarum prouinciarum, & Ecclesiasticas personas scriptæ. Commendatur omnium maxime Epistola eius ad Flauianum Constantinopolitanum Episcopum missa: qua hæreticum ac blasphemum Eutychis dogma impu-

impugnat. Theodosio Imperatore defuncto, instabat apud Marcianum, eumque ad cogendum Chalcedonense Concilium exstimulabat. In scriptis eius elucet summa vis ingenii, & mira in repellendis hæreticorum ictibus dexteritas. De primatu Romanæ Ecclesiæ certare exemplo maiorum suorum non intermisit. Sed astutius rem egit. Missos enim fecit Africanos, & tentauit aliis interea persuadere, Romanam Ecclesiam esse omnium summam, atque eo modo paulatim alias sibi subiicere: vt testantur multæ eius epistolæ. Attilæ, sæuissimo Hunnorum Regi, Italiæ & aliarum prouinciarum vastatori, iam etiam ad Vrbem Romam euertendam accedenti, occurrit cum altero consulum, & parte senatus non modica; eique persuasit, præter omnium opinionem, vrbi vt parceret. Idem etiam postea Vandalorum tyrannum Gensericum, hominem ferocissimum in Orthodoxos & Catholicos, ad vrbem vocatum ab Eudoxia in vltionem sui perempti coniugis Valentiniani, ita demulsit, vt spoliis & direptionibus contentus, à cædibus & incendiis abstineret: vt Platina author est.

Leoni ad meliorem vitam translato subrogatus est HILARIVS Primus, Sardis oriundus, Anno CHRISTI 461. Hic Eutychen, Nestorium, & Dioscurum hæreseos damnauit: sed principatus Ecclesiæ Romanæ fuit studiosus.

Hilario successit SIMPLICIVS, Tiburtinus, Anno Christi 467. qui Ecclesiarum omniũ pri-

mam Romanam declarauit. Petrum Alexandrinum Episcopum hæreseos Eutychetis sectatorem damnauit: idque ad criminationem Acacii Constantinopolitani Episcopi.

Felix Tertius Romanus, ad Episcopatum electus est; Anno CHRISTI 483. Certamen pro Ecclesiæ Romanæ primatu more suorum antecessorum acre suscepit, contra Acacium Constantinopolitanum Episcopum, eumque ideo excommunicauit, quod sine Romani Episcopi authoritate Iohannem Alexandrinum ab officio remouerat, Imperatoris iussu. Sed Acacius nihil curabat eius iram, ac vicissim nomen Felicis ex sacro albo expungebat.

Felici successit Gelasius I. natione Afer, anno post Christum natum 494. Contra Eutychen, Nestorium, & Arium, libros conscripsit. Pro primatu Ecclesiæ Romanæ omnibus viribus decertauit. Anastasium Imperatorem excomunicauit, quod hæreticis & Acacio faueret. Hoc suo neruo vsus etiam est aduersus Vandalos, Ariana hæresi infectos, qui Catholicos cruciatibus & suppliciis afficiebant.

Anastasius II. hæresin Nestorianam & Eutychianam amplexus est. In morte dum ventrem exoneraret, intestina in latrinam emisit, more Arii. Vixit temporibus Theodorici, Regis Italiæ.

Anastasio mortuo, non sine magna cleri discordia Pontifex creatus est SYMMACHVS, natione Sardus, qui competitorem habuit Lauren-

rentium. Vnde omnium consensu concilium Rauennæ indictum est; discussaque re, Theodoricus, qui tum Romam obtinebat, etiamsi Arianus esset, Symmachum tamen Episcopum confirmauit. Scripsit hic Symmachus ad Anastasium Imperatorem, qui hæresin Eutychianam fouebat, admonitoriam epistolam, qua eum grauiter obiurgauit, propterea quod hæreticis communicaret. Manichæos stabilita dignitate Vrbe expulit, libris eorum publice crematis.

Symmacho successit Hormisda, Anno Domini 515. Anastasio Constantinopoli imperante, & Theodorico in Italia. Ad primatum acquirendum, alium gradum posuit. Cum enim hactenus Romani pastores beneficio Synodi Nicænæ Archiepiscopi essent; Hormisda effecit, vt ab Imperatore Iustino superiori quadam dignitate donarentur, nimirum Patriarcharum: vt refert Isidorus. Hortante Theodorico, prouincialem Synodum in vrbe habuit, omniumque consensu Eutychianos, iam antea refutatos, damnauit. Manichæos etiam Romæ repullulantes expulit. Filium habuit Siluerium nomine, qui postea Episcopus Romanus factus est. p. 207.

Iohannes I. natione Thuscus, ex presbytero Pontifex Romanus factus est, Anno Dominicæ natiuitatis 523. Cum autem Iustinus Imperator, amore religionis Christianæ, hæreticorum, & præsertim Arianorum Ecclesias destruere decreuisset; Theodoricus Rex hæresi

Ariana pollutus, misit hunc Iohannem Constantinopolim ad Imperatorem Iustinum, pro hæreticorum Ecclesiis conseruandis, minitans, se quoque Orthodoxorum Ecclesias subuersurum, nisi Iustinus Arianorum templa intacta relinqueret. Iohannes itaque Constantinopolim profectus, maximo honore susceptus est, & omnia, pro quibus venerat, impetrauit. Cum vero Constantinopoli in Italiam applicuisset, criminatus, quod consilia Imperatori Iustino contra Regem Theodoricum dedisset, in custodia detentus est, atque Rauennam missus, in qua fame, siti, carcerisque fætore diu cruciatus, tandem obdormiuit, Anno Domini 527. Constituisse dicitur, vt Imperator subesset Romano Pontifici.

Felix IV. natione Samius, patria Beneuentanus, Patriarcham Constantinopolitanum, Athanasium nomine, propter hæresin excommunicauit. Mortuus est anno Domini 530.

Bonifacius II. patria Romanus, electus est in schismate cum Dioscoro presbytero, Iustiniano imperante. Nam & Dioscorus, diuiso bifariam clero, in Felicis locum surrogatus est: sed eius mors certamen diremit. Quapropter solus Episcopatum Romanum adeptus Bonifacius, statim Clerum, qui Dioscorum elegerat, sibi reconciliauit. Vigilium diaconum post se Papam eligi decreuit, quod tamen postea rescindens combussit. Obiit Anno Domini 532.

Iohannes II. patria Romanus, cognomento Mercurius, propter vim eloquentiæ, dictus, An-

Anthemium Constantinopolitanum Patriarcham hæreseos Arianæ damnauit. Rebus humanis exemptus est, Anno Domini 534. sub Imperatore Iustiniano.

Agapetus I. natione Italus, patria Romanus, à Theodato Gothorum Rege orator missus est Constantinopolim ad Iustinianum Imperatorem, à quo tentabatur, vt Eutychianam hæresin approbaret. Quum vero Iustinianus cerneret, Agapetum ab hæresi ista abhorrere, precibus minas addidit. Tum Agapetus; *Ego* (inquit) *ad Iustinianum Imperatorem Christianissimũ venire optaui: sed Diocletianum, vt video, inueni.* Hac libertate loquendi permotus Iustinianus Imp. hæresin amplecti desiit. Non multo post Agapetus subito morbo correptus Constantinopoli ex hac vita excessit, anno Domini 535. Cadauer eius arculæ plumbeæ impositum, Romam delatum est.

Siluerius, Hormisdæ Romani Episcopi filius, cum Anthemium Episcopum Constantinopolitanum, hæreticis fauentem, ab Agapeto prædecessore suo depositum, restituere nollet, mandante Theodora Augusta, Iustiniani coniuge, à Belisario Episcopatu Romano priuatus, & in exilium pulsus est: mortuus exul & cucullatus in insula Ponto, Anno Domini 537. non sine opinione martyrii.

Vigilius, patria Romanus, Episcopus Romanus in schismate factus est, astu & opera Theodoræ Augustæ. Romanam Ecclesiam aliarum matrem haberi voluit. Propter Anthe-

mii

mii hæresin, quam reprobauit, Constantinopoli in carcerem coniectus, & tandem in exilium pulsus fuit, mortuus ex calculo Syracusis in Sicilia, Anno Domini 554.

Pelagius I. patria Romanus, primatum Ecclesiæ Romanæ non à Synodis, aut ab hominibus, sed ab ipso Christo prouenisse, primus asseruit. Obiit Anno Domini 566. De tempore quo præfuit Ecclesiæ, nondum inter scriptores constat.

Iohannes III. contra Antecessorem Pelagium sanxit, ne quis appellaretur summus sacerdos, aut vniuersalis Episcopus. Obiit Anno Domini 576.

Benedictus I. creatus est Episcopus Romanus, quo tempore Longobardi Italiam deuastabant. Mortuus & consumptus dolore ac solicitudine animi, quem in calamitatibus Vrbis Romanæ conceperat, Anno Domini 582.

Pelagius II. Episcopus creatus est, Imperatore Tiberio Constantino Augusto. Concilia, præsertim generalia, non debere celebrari contra voluntatem Episcopi Romani, mandauit. Eius tempore tantæ pluuiæ fuerunt, vt diluuium renouatum crederetur. Ex quibus tanta inundatio secuta est, vt muros Vrbis transcenderet, & magnam bestiarum, maxime serpentium, multitudinem secum traheret: quæ ex aeris corruptione putrefactæ, pestem induxerunt, qua Pelagius extinctus est, Anno 590.

Post Pelagium Pontificale munus inuitus suscepit Gregorius Magnus, natione Romanus,

nus, qui primus omnium Pontificum se seruum seruorum Dei nominauit. Titulum Vniuersalis Episcopi omninò auersatus est, atque abominatus, fidenter inquiens; *In istud scelestum vocabulum consentire, nihil aliud esse, quam fidem perdere.* Et quod quisquis se vniuersalem Episcopum vocat, Antichristum præcurrat: quia superbiendo se cæteris præponit. Agnouit quoque se subditum Mauricii Imperatoris, & filiorum eius. Pro religione contra Iudæos, falsos fratres, & hæreticos, multa sustinuit certamina. Quatuor Concilia, Nicenum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense, decreto publico confirmauit. Multas afflictiones eum sustinuisse, facile æstimari potest ex statu illo, qui tum temporis in Italia fuit, dum Longobardi cædibus & rapinis passim sæuirent, Ecclesias vastarent, & Christianos tum trucidarent, tum in tristem seruitutem abducerent. Ipsum quoque Mauricium Imperatorem offensum habuit, vt passim in suis Epistolis ad amicos conqueritur. Scripsit libros quam plurimos, qui post mortem eius ab æmulis sunt combusti: quidam vero intercessione Petri Diaconi sunt seruati. Obiit Anno Christi 606. sub Phoca Imperatore. Idem Gregorius Magnus Pontifex primus est, qui vsum Imaginum in templis palam propugnarit: Apud Patres enim Orthodoxos, qui ante ipsum fuerunt, nihil simile reperitur.

Neque vero mirum: fuit enim superstitionum, tanquam Monachus, egregius patronus, ac ce-

ac ceremoniis & ritibus plusquam Iudaicis Ecclesiam Christi mirum quantum onerauit. Post huius Gregor. Magni tempora secutæ sunt maiores tenebræ, quam prius: deperiit doctrinæ puritas, Ecclesiaq; humanis traditionibus mirum quantum obscurata fuit.

Sabinianus, natione Thuscus, Episcopus creatus est, imperante Phoca Augusto; detestatus est omnia, quæ Gregorius Magnus fecit. Scripta quoque eius abolere cogitauit. Campanarum vsum inuenit, & lampadum perpetuo ardentium.

PATRES, siue præclara lumina Doctorum, quæ in Ecclesia Christi fulserunt à tempore Constantini Magni vsque ad Phocam.

ATHANASIUS natus Alexandriæ, tuba ingens & lumen Ecclesiæ, oraculum orbis, Doct. certaminum, propugnaculum veritatis, & Pater rectæ fidei, à Nazianzeno, Epiphanio, & Theodoreto merito appellatur. Alexandro, Alexandrino Episcopo morituro designatus est successor, Anno Christi 325. Erat autem id temporis Ecclesia misere turbata & conuulsa Arii furore, vt facile perspiceret Athanasius sibi in medium rerum omnium certamen atque discrimen deueniendum esse. Itaque repulit à se illud munus, & vix tandem Alexandri morituri authoritate commotus accepit, quasi diuino munere donatus Ecclesiæ. Vitæ & actionum

eius

eius cursus non dissimilis fuit Comœdię, quinque exiliis tanquam actibus distinctus atque variatus. Initium duxit ab Eusebio, Nicomediæ Episcopo, homine astuto & scelerato. Cum enim Arius in Concilio Nicæno damnatus, literis supplicibus ad Imperatorem Constantinum Magnum datis sancte promisisset, se nihil deinceps contra Orthodoxos esse tentaturum, redire Alexandriam iussus est. At Athanasius admittere eum noluit, rationemque sui facti ad Cæsarem perscripsit; nempe quod semel damnatum hæreseos ab Ecclesia non fas esset recipere, absque legitima cognitione Ecclesiæ; prę- sertim cum nulla pœnitentiæ signa in eo apparerent. Quod Imperator Constantinus Magnus moleste ferens, minari Athanasio, nisi imperata faceret, cœpit. Hinc ergo Eusebius, dux Arianæ factionis, insectandi occasionem, & calumniandi materiam sibi datam existimans, crimina nefaria commentus est, quibus innocentem Athanasium tanquam inclinatum parietem euerteret. Finxit n. noua ónera imposuisse Athanasium Ecclesiis per Ægyptum, & Imp. vitæ insidias parasse. Sed accersitus isto nomine Cōstantinopolin Athanasius, innocentiam suā sic probauit, vt cum testimonio honorifico Cæsar illum remiserit Alexandriam, plane diuinū virū esse, per literas declarans. At non contenti hostes hoc præclaro testimonio de innocentia Athanasii, mox alia crimina finxerūt homicidii & magiæ. Nā & Arseniū ab eo occisum esse arguebant, & manū mortuā ostentabant in arca quadam

dam conditam, qua ad incantationes vsum esse Athanasium dicebant: tum profanata etiam ab eo esse sacra clamitabant. Quibus criminationibus impulsus Imperator iudicem ordinabat, qui causa cognita, commentitia & tralatitia omnia esse, quæ contra Athanasium afferebantur, deprehendit. Itaque Imperator Athanasium ad constantiam in officii munere iterum hortatus est. Vix pacari cœperat Ecclesia Alexandrina, cum Synodus noua in Tyro ad cognoscendam denuo caussam Arii ab Imperatore indicitur. In hac cum primas partes factio Eusebii teneret, noua tempestas inuidiæ Athanasio impendebat. Vitam enim omnem sibi acerbam esse putabant Ariani, nisi sublato Athanasio Atium restituissent. Itaque tela omnia vndiq; in Athanasium intendebant: Cum vero finem accusationum & certaminum in Ecclesia nullum esse videret Imperator Constantinus Magnus, exilio multauit Athanasium, & Treuerim in Galliam ire iussit, vbi annos duos & menses quatuor apud Episcopum Maximinum latitauit.

Sub Constantini filiis non mitiorem fortunam expertus est. Reuocatus quidem fuit literis Constantini Iunioris ex Gallia ad gubernationem Alexandrinæ Ecclesiæ: quo cum rediisset, querelæ iterum multiplices ad Constantium Imperatorem delatæ sunt ab Arianis, de voce ὁμοουσίου, quæ Symbolo Nicæno inserta erat, quasi ea infinitarum dissensionum & concertationum caussa esset. Aliam ergo Synodum Antio-

tiochiæ Constantius indixit, in qua factio Ariana obtinuit, vt noua formula fidei componeretur: Cui cum assentiri Athanasius non posset, iterum damnatus, ac sede statuque dimotus est. In hoc altero exilio Romam ad Iulium Episcopum profugit, qui testimonio honorifico illum ornauit, & ad Ecclesiam Alexandrinam redire iussit. Sed cum ingressus est Vrbem, tumultus ab Arianis excitatus est. Iccirco exarsit iracundia Imperator, & periculi denunciatione Athanasium terruit. Quamobrem iterum cedere ille, & latebras quærere coactus, per totum Orientem exul vagatus est, nec locum, vbi tuto lateret, inuenit. Itaque ad Constantem Imperatorem in Occidente sese recepit, qui post Sardicensem Synodum, restitutionem Athanasii à fratre Constantio impetrauit. Sed non fuit diuturna ista felicitas. Nam mortuo Constante, Constantius aures patefecit Arianis, & Athanasium rursus eiici iussit, ita vt Athanasius iterum circiter annos 10. exulare sit coactus in Libyæ desertis. Interea dominati sunt in Ecclesia Ariani, & in Orthodoxos vehementer sæuierunt. Sublato è viuis Constantio, Anno Domini 361. successit Iulianus Apostata, à quo primum Athanasius sedi suæ restitutus, postea ex eadem eiectus; Contra à Valente primum pulsus, postea Alexandriam reuocatus, permansit in gubernatione Ecclesiæ, vsque ad annum septimum Valentiniani Imperatoris, mortuus placide Anno Domini 371. Insigne est inprimis eius dictum: *Verberari, Chri-*

ri, Christianorum proprium est: flagellare autem Christianos, Pilati & Caiphæ officia sunt. Episcopatum Alexandrinum pace belloque gessit annis 46. Virtutum Athanasii insignis præco est Gregorius Nazianzenus, qui in Oratione funebri non dubitat affirmare; *Athanasium laudare, idem esse, ac virtutem ipsam laudare.* Neque enim vllum Doctorem tam multiplicia certamina pro Ecclesia sustinuisse vnquam legimus.

Hilarius, Pictauorum Episcopus in Gallia, claruit sub Constantio, Iuliano, Iouiniano, Valente, & Valentiniano. Viua voce verbum Dei diserte ac fideliter docuit: Arianorum, & aliorum hęreticorum impia dogmata acerrime impugnauit: scriptis suis Ecclesias longe dissitas in Illyrico, Gallia, Italia, & alibi, erudiuit: postremo doctrinam Christi à se traditam constantia summa defendit. Pulsus in exilium, cum aliis Orthodoxis Episcopis, Anno Domini 355. in eo libros 12. de Trinitate aduersus Arianos conscripsit, & à Constantio Imperatore impetrauit, vt Anno Christi 360. de exilio redire ad Ecclesiam Pictauiensem iussus sit. Reperit autem Ecclesiam illam misere turbatam, laceratam & corruptam insano Arianorum dogmate. Quamobrem omni ope enixus est, vt vulnera eius sanaret, & eiecta Arianorum blasphemia Orthodoxam fidem restitueret. Obiit Anno Domini 372. secundum Hieronymum. Quam vero tristis & miserandus tunc fuerit Ecclesiæ status, indicant querelæ eius, quas in scriptis suis deplorat.

Phœ-

Phœbadius, Aginnensium Galliæ Episcop⁹ scripsit aureolum libellum contra Arianos.

Marius Victorinus, natione Afer, Romæ sub Constantio Rhetoricam docuit; In extrema senectute Christianam fidem amplexus est, & aduersus Arianos libros scripsit more Dialectico, valde obscuros. Floruit circa annum Domini 364.

Didymus Alexandrinus, in pueritia oculorum lumina penitus amisit. Nihilominus Alexandrinæ Scholæ cum laude præfuit, & in omni doctrinarum genere excelluit, adeo vt multi fama illius commoti, Alexandriam aduentarint, partim eum audituri, partim duntaxat visuri: quorum in numero fuit Hieronymus, vt ipse profitetur Epist. 65. qui quod nesciuit, didicit à Didymo: quod sciebat, illo docente, non perdidit. Celebris fuit Ecclesiasticus scriptor sub Constantio iuniore: In sana tamen fidei doctrina eum claudicasse, Nicephorus pronunciauit. Fuit enim assertor Origenis, & apertissimus propugnator. Contra vero hoc ei laudis Socrates tribuit, quod patronus fuerit Nicænæ fidei, & Arianis resistere, ac Sophisticen ipsorum & imposturas sermonis dissoluere potuerit. Et narrat Sozomenus, Arianis in Ægypto nihil fuisse integri, quamdiu Didymus in ea floruerit. Contra Iulianum Imperatorem, Ecclesiæ hostem, precibus pugnauit. De eius amicitia multa magnifice gloriatur Hieronymus. Vixit ad annos 90 & priuatim quidem, sine alicuius contubernio, ad mortem vsque.

Opta-

Optatus Mileuitanus Episcopus, floruit sub Valentiniano & Valente principibus: Vir fuit instructus multiplici eruditione, constanti pietate, & doctrina sincera. Scripsit libros VI. in quibus falsas Donatistarum opiniones confutat.

Basilius Magnus, Cæsareæ Cappadociæ Patriæ suæ Episcopus, patre Basilio Christiano. Fratres habuit Gregorium Nyssæ, Petrum Sebastæ, Episcopos: qui omnes eruditione & pietate excelluerunt, ac inter se concordes doctrinæ puritatem, Ecclesiarumque tranquillitatem in bona Asiæ parte retinuerunt. Cum autem Basilius puer in domestica institutione elementa literarum & Euangelii percepisset, Cæsareæ postea apud eloquentiæ & philosophiæ Doctores exercitus fuit. Inde Athenas missus, vbi tunc minora aliquanto studia erant, quam in plerisque Asiæ Vrbibus, sed locus propter veterem celebritatem adhuc appetebatur. Vsus ibi est magistro Libanio, & familiaritate Gregorii Nazianzeni. Athenis relictis, per Thraciam, & totam Asiam vagari cœpit, vt Ecclesias præcipuas videret. Hac peregrinatione absoluta, Cæsaream rediit, ac sæpe specimen eruditionis præbuit. Vocatus ab Episcopo Eusebio ad munus docendi in Ecclesia, fuit aliquando lector & interpres sacrorum voluminum. Orta autem inter ipsum, & Episcopum Eusebium simultate, & toto populo in partes scisso, Basilius Cæsaream reliquit, ne hæc factionum initia maius incendium excitarent.

tarent. Vixit tum cum aliquot auditoribus in secessu: sed interim vicinas Ecclesias in Ponto sæpe adibat, & muniebat aduersus furores Arianos & alios. Nec diu fuit in his latebris, sed aliquanto post, cum Ariani palam grassarentur in Vrbe Cæsarea, & Episcopus ipse Antagonistam illis opponendum esse censeret; misit ad eum legatum Gregorium Nazianzenum, qui reduceret eum ex solitudine in aciem, & patriæ prælia. Difficile erat hominem doctum ex illa dulcissima tranquillitate studiorum in atrocia certamina abducere. Reuersus tamen, primum obsequio & suauitate ita senis Episcopi animum sibi deuinxit, vt concordia vere & ex animo sarta, nunquam deinde dissilierit. Aduersarios vero doctrinæ incorruptæ tanta grauitate refutauit, vt & Ecclesiæ consensum retineret, & lupos illos breui à caulis prorsus depelleret.

Post paucos annos sene Episcopo mortuo, Basilius suffragiis omnium ordinum creatur Episcopus Cæsariensis, minime tranquillo tempore. Nam & Valentis Imperatoris furor crescebat, qui antistites recte sentientes passim sedibus suis pellebat, & secutæ sunt variæ Ecclesiarum dilacerationes. Cum igitur Valens Imperator Cæsaream veniens iuberet Basilium assentiri Arianis, eique nisi obtemperaret, exilia & supplicia minaretur; *Pueris* (inquit Basilius) *illa terriculamenta proponenda esse, sibi vero vitam eripi posse, sed confessionem veritatis eripi non posse.* Fuerunt diebus aliquot continuæ & acres inter

Valentem Imperatorem & Basilium contentiones, quas tandem illustri exemplo Deus diremit. Imperator enim cum armato satellitio in templum ingressus, vt Basilium inde abduceret, subita vertigine fuit correptus, ita vt nisi Diaconi proximi manibus exceptus & sustentatus fuisset, collapsus solo corpus allisurus fuerit.

Post tyranni Valentis interitum, qui late Arianum virus sparserat, impune vagati sunt barbarici exercitus, quorum arma etiam Ecclesiarum tranquillitatem turbarunt; quæ res ingentem dolorem Basilio attulit. Sed aliquanto post accersito Theodosio, & barbari repressi sunt, & restitutæ Ecclesiæ. Bella tamen Episcoporum regiones & reditus mutarunt. Inde etiam ad extremum rixæ cum vicinis Episcopis Basilio ortæ sunt, in quibus ea moderatione vsus scribitur, vt reditus adimi sibi passus sit, sed pristinas regiones suæ inspectionis retinuerit, ne ibi Doctores impii collocari possent. Inter tot certamina consenuit Basilius Magnus, ex quibus eluctatus omnibus, feliciter florente Ecclesia, sub initia Imperii Theodosii, ex hac vita decessit, anno Christi 380. Monasticæ vitæ author esse putatur.

Gregorius Nyssenus, Basilii Magni frater, quo tempore ad Episcopatum Nyssæ peruenerit, incertum est. Aduersus Arianos & Eunomianos in tota Cappadocia vna cum Basilio, & Greg. Nazian. animo infracto pugnauit, & rem præclare gessit, vt Theodoretus aliquoties indicat.

Gre-

Gregorius Nazianzenus, natus Nazianzi, oppidulo vicino Cæsareæ Cappadociæ, patrem habuit Gregorium, Nazianzenæ Ecclesiæ Episcopum, matrem Nonnam, piam matronam; à quibus ad cultum literarum ab ineunte ætate adhibitus est. Progressus ad annos pubertatis, eloquentiæ studia coluit, quorum desiderio Cæsaream primum, deinde Alexandriam, tum Athenas se contulit. Athenis in patriam reuersus, anno ætatis suæ 20. baptizatus est. Tum in solitudinem se contulit, & animum totum ad studia literarum, præsertim vero religionis Christianæ, applicauit. Inde vero reuocatus à Patre, in presbyterorum ordinem inuitus cooptatus est. Non multo post relicto presbyterio in Pontum abiit, & cum Basilio vitam monasticam annis 13. sectatus est. Postea à Patre accersitus in patriam rediit, vbi Ecclesiastico munere functus est, & partem gubernationis Ecclesiæ Nazianzenæ recepit. Mortuis parentibus, patriam reliquit, & priuatus aliquandiu vixit. Hinc Constantinopolin traductus, in paruo templo Anastasiæ Euangelium docuit, occupatis omnibus templis aliis ab Arianis. Hic in certamen durum venit cum Apollinari Syro hæretico, qui tantum effecit, vt citatus seditionis reus Nazianzenus, causam ad tribunal dicere coactus sit. Quo autem magis arduum fuit hoc certamen, eo gloriosiorem exitum habuit. Inde enim constantia eius maxime eluxit, qua permotus etiam Petrus Alexandrinus Episcopus, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episco-

piſcopum eum delegit. Verum cum non omnes Epiſcopi comprobarent electionem, ſponte ſua ceſſit Nazianzenus. Nihilominus tamen Conſtantinopoli in templo anguſto docuit, & Theologi nomine eximio, ſolus poſt Iohannem Euangeliſtam, appellari cœpit. Cum autem Theodoſius habenas imperii Romani accepiſſet, Arianos expulit, & Nazianzeno gubernandam Eccleſiam tradidit. Inde ab Arianis comparatæ ſunt inſidiæ per conductum quendam, qui Nazianzenum clam interficeret: ſed diuinitus ex eius manibus liberatus eſt Nazianzenus. Quanquam autem Epiſcopatum recuperauit; tamen, diſſidentibus Epiſcopis, in paternum prædium conceſſit, & vitam ſolitariam egit: pertæſus iam omnium congreſſuum atque Synodorum, propterea quod nullius Synodi finem vidiſſet vtilem, propter Doctorum diſſenſionem atque ambitionem. Manſit cælebs per omnem vitam. Obiit non inferior nonagenario, anno Domini 384. poſt mortem Baſilii anno altero. Certamina maxima ſuſtinuit contra Arianos, & Apollinariſtas. Confutauit etiam paſſim in ſuis ſcriptis alios hæreticos, impugnantes aut diuinitatem Chriſti, aut humanitatem. Contra gentes acerrime etiam pugnauit in duabus inuectiuis in Iulianum Imp. paganiſmi reſtauratorem. Hieronymus eum aliquoties ſuum præceptorem nominat. Baſilium ipſe Gregorius honoris gratia ſibi ſemper præpoſuit, & cum eo familiariſſime vixit.

Epi-

Epiphanius, Salaminæ siue Constantiæ in Cypro Episcopus, didicit literas in Ægypto à Monachis, indeque progressus in Palæstinam, sectatus est monasticam vitam, in qua Philosophiam omnem ita exercuit, vt nulla fere eius pars sit, cuius non egregium aliquod documentum in scriptis suis dederit. Vtile est inprimis opus illius contra 80. hæreses, quod πανάριον vocauit, velut capsulam siue arculam medicam, in qua Historiam Ecclesiæ Christi inde ab Apostolis vsque ad sua tempora complexus est, & tot errores perspicue refutauit. Mortuus est in nauigatione, Anno Domini 402. cum ex vrbe Constantinopoli in Cyprum redire voluisset. Vixit temporibus Valentis & Gratiani, fuitque contemporaneus Basilii Magni, Gregorii Nazianzeni Theologi, itemque Chrysostomi, cum quo etiam in contentionem incidit, dum ille iniquo animo tulit Origenis librorum damnationem, & hæreticos Origenis errores ab Epiphanio in Synodo Constantinopolitana publice prolatos. In qua contentione illud admiratione dignum accidit, quod vterque alteri vates fuit. Epiphanius illi futuræ depositionis ab Episcopatu; Chrysostomus huic imminentis mortis, & intercipiendi reditus in patriam.

Ambrosius, Mediolanensis Episcopus, charus fuit quinque laudatissimis Imperatoribus, Valentiniano maiori, Gratiano, Valentiniano Iuniori, Theodosio Magno, & Honorio. Fuit & magni nominis in Ecclesiis Orientalibus, &

Basilio Cæsariensi Episcopo, aliisque præstantibus Doctoribus admodum familiaris: quemadmodum indicant inscriptiones Epistolarum eius ad diuersos. Augustinum baptizauit, & in religione instituit. Antequam ad Episcopatum Mediolanensem vocatus esset, Liguriam gubernauit. Obiit Anno Domini 398. ætatis 64.

Singulari Dei prouidentia factum est, vt pullulantibus hæresibus Arianorum & Pelagianorum, insignes Doctores eodem fere tempore excitarentur. Ambrosii enim & Basilii Magni tempora attigit Hieronymus Stridonensis Pannonius, Romæ Damasi tempore educatus, qui sub annum 390. claruit. Is magnam Europæ partem peragrauit, vt cum viris doctis colloqui posset; tandem in Iudæa vitæ sedem sibi delegit in agro oppidi Bethlehem, vbi plæraque scripsit eorum, quibus hodie fruimur. Peruenit ad summam caniciem, mortuus Bethlehemi Anno Christi 416.

Iohannes Chrysostomus, Episcopus Constantinopolitanus, natus Antiochiæ ex familia nobili, Rhetoricen primum didicit à Libanio, Philosophiam vero ab Andragathio. In Academia Attica tantos progressus fecit in studiis, vt in admirationem traduxerit omnes, qui eum audiuerunt. Baptizatus totum sese sacrarum literarum cultui dedidit, ac primum lector Antiochenæ Ecclesiæ, deinde Presbyter, tum Episcopus Constantinopolitanæ Ecclesiæ electus est, ac Ecclesias plurimas per Thraciam,

Asiam,

Asiam, & Pontum curæ habuit. Libertate magna vsus est in dicendo, vt nec gratiam cuiusquam aucuparetur, nec potentiam aut minas vllius pertimesceret. A falsis fratribus odio fuit habitus, & conuitiis multis iactatus. Inprimis molestiam ei exhibuit Theophilus Alexandrinus Episcopus, qui etiam non quiescendum sibi putauit, priusquam loco eum mouisset, & Episcopatu deiecisset. Nec pauca etiam ab aulicis politicis passus est, propterea quod peccata eorum liberè reprehendit. Quin ipsam etiam Eudoxiam, Arcadii Vxorem, sibi infestam reddidit, quæ à marito impetrauit, vt coacta Synodo ab Episcopis aduersariis damnaretur Chrysostomus, tanquam reus criminis læsæ maiestatis. Abiit igitur in exilium in faucibus Ponti, vnde tamen non multo post ab Imperatore Arcadio reuocatus est. Restitutus iterum reprehendit Imperatricem propter ludos quosdam, & homiliam perorauit in Ecclesia, quæ sic incipit: *Rursus Herodias insanit, rursus saltat, rursus in disco caput Iohannis accipere quærit.* Ob hanc libertatem, ab Arcadio Imp. iterum in exilium proiectus est. Cum venisset ad Pontum Euxinum, dolore capitis & febri correptus, diem obiit, Anno Domini 407.

Aurelius Augustinus, natione Afer, non postremus inter Ecclesiæ Doctores censeri debet. Carthagine in Rhetoricis institutus, per nouem annos Manichæorum sectator fuit. Vitam ipse suam magna ex parte in Confessionibus recenset. Postea ab Ambrosio baptizatus in vi-

am rediit, & Valerio Hipponensi Episcopo in Africa successit, circa annum Domini 390. Descendit in certamen cum plurimis hæreticis, Arianis, Manichæis, Donatistis & Pelagianis; quorum commenta grauiter refutauit, & pro Ecclesiæ dogmatibus acriter dimicauit; vt pene solus tunc in excubiis pro Ecclesia Orthodoxa fuisse videatur. Cum vero 40. annos Ecclesiam Hipponensem gubernasset, placide, ne Vrbis Hipponæ à Genserico Vandalo obsessæ, & post occupatæ, ruinam cerneret, futuro malo subtractus est, & portum cœlestem apprehendit, tertio obsidionis mense, Anno Christi 433, ætatis 76.

Cyrillus, Episcopus Alexandrinus, circa annum Christi 433. tempore Theodosii Iunioris floruit. Magna illi fuit concertatio cum Nestorio, Constantinopolitanæ Ecclesiæ antistite, qui in Ephesino Concilio damnatus est. Refutauit etiam ex professo Arianos & Eunomianos. Cum præfuisset Episcopatui annos 32. pie mortuus est, Anno Domini 444. Theodosio & Valentiniano regnantibus.

Theodoretus, Episcopus Cyri, in Syria, Preceptorem in Philosophia & Theologia habuit Chrysostomum. Scripsit Historiam Ecclesiasticam, quæ persequitur sectæ Arianæ initia, atque certamina Ecclesiæ, à primo anno Constantini Magni, vsq; ad initium Imperii Theodosii Iunioris; quod est spatium 105. annorum. Contra Eutychen non solum voce, sed stylo etiam pugnauit. Migrauit ex hac vita,

circa

circa annum Christi 450. non admodum senex.

Prosper Aquitanicus, Episcopus Rhegiensis in Gallia, claruit anno Christi 460. Fuit Pelagianæ hæreseos acerrimus impugnator. Scripsit & alia, Chronologica iuxta, ac Theologica.

Vigilius Martyr, Episcopus Tridentinus, stylum quoq; in hæreses strinxit & hæreticos, Eutychen, Sabellium, Photinum, & Arium. Videtur floruisse sub Imp. Anastasio, circiter annum Domini 500.

Laboribus & vita defuncto Prospero, excitatus est Fulgentius, Afer, Episcopus Ruspensis, ciuis Carthaginensis, circa annum Christi 500. Hic vt cæteros hæreticos, ac inprimis Arianos tunc late grassantes; sic & male liberi arbitrii ineptos præcones grauiter confutauit, & doctrinæ ab Augustino, vel potius ab Apostolis & Prophetis traditæ de seruo arbitrio, acerrimus extitit vindex. Præfuit Ecclesiæ annos 25. Obdormiuit in Domino, anno ætatis suæ 65. Claruit sub Anastasio Imperatore, & Thrasimundo, Vandalorum Rege.

Maxentius, magnæ eruditionis, & egregiæ authoritatis vir in Ecclesia, floruit circa annum Christi 520. In confessione sua Synergiæ commentum, & totam Pelagianorum hæresin damnauit. Fausti Regiensis Episcopi intempestiuis clamoribus graui & docta refutatione, atque constanti zelo restitit. Epistolam, sub nomine Romani Pontificis Hormisdæ sparsam, magna παῤῥησίᾳ & grauitate confutauit.

Infinitum esset, enumerare omnes Doctores Ecclesiasticos. Sufficit, nos indicasse præcipuos, quorum monumenta extant. Fuerunt & post illa tempora, licet minus celebres, nonnulli Episcopi non indocti: sed post Augustini tempora, & eius discipulos, valde cœpit cum Romano Imperio declinare puritas doctrinæ. Ideo qui infra sequentur, non eodem loco haberi debent, quo primi illi & vetustiores Patres.

HÆRETICI PRÆCIPVI.

ARius, natione Lybs, seu Afer, Presbyter Alexandrinus, appetebat Episcopatum Ecclesiæ Alexandrinæ. Cum vero cerneret, Alexandrum sibi præferri, impatientia repulsæ, & æmulatione inflammatus, pessimam suam hæresin excudit, sub Constantino Magno Imperatore; quibus temporibus Ecclesia Christi ab externis hostibus, & teterrima tyrannorum laniena respirare cœpit. Ad Concilium Nicænum vocatus, ibique damnatus, aliquandiu iussu Constantini Magni Imperatoris exulauit. Sed pœnitentiæ simulatione, & technis Eusebii Nicomediensis aulici Episcopi perditissimi, ab eodem restitutus & reuocatus, quum in Constantinopolitanam Ecclesiam, inuito & renitente Alexandro, illius sedis Episcopo, admittendus esset, ex iussu Imp. pœna illi grauissima diuinitus inflicta est. Aluum enim exoneraturus, in publicas latrinas secessit, in quas viscera misere fœdeque ipse sua, tanquam alter Iudas,

in tor-

in torminibus deiecit, Anno Domini 336. Eius interitus antecessit excessum Constantini Magni vnius anni spacio. Floruit hæc hæresis plusquam 80. annos publicè in Ecclesia recepta, & totum fere Orientem atque Occidentem peruagata est. Ariani quoque longe tetrius & durius Orthodoxos persecuti sunt, quam vlli vnquam Pagani fecerant. Ac vix vlla hæresium omnium plus detrimenti attulit, quam Ariana, quæ ipsos Christianos Imperatores in Christianam Ecclesiam, tanquam in viscera sua sæuire, coegit. Etsi vero Theodosii vtriusque, Arcadii, Martiani, Iustiniani, pietate & diligentia, non leuiter lues Ariana repressa est; tamen extirpari semina blasphemiarum & dissidiorum ita non potuerunt, quin totius Orientis Ecclesiæ in factiones perpetuas scinderentur, ac inter se tantisper digladiarentur, dum vniuersos, certaminum sæuitia & acerbitate fessos, tandem Mahumetismus iusto Dei iudicio opprimeret.

Coluthianorum hæresis cœpit sub Constantino Magno, quo tempore Arianus furor. Videtur maxime in Ægypto viguisse, quæ huiusmodi corruptelarum, quemadmodum & serpētum, feracissima regio semper fuit. Non diu tamen perstitit, quia à tetriori & immaniori blasphemia, scilicet Ariana, statim absorpta fuit.

Donatistæ primum in extremis pene Africæ Occidentalis finibus, & Numidia se continebant: caput tamen & ipsi postea exeruerunt; & venena sua latissime sparserunt. Ortum vero

 est.

est hoc malum sub Constantino Magno, & Syluestro Episcopo Romano, circa annum à Christo passo 298. etiam ante Sardicense Concilium. In Africa vero regione (vt dixi) primum inualuit hæc pestis, & Carthagine præsertim. Primus author huius sectæ Donatus fuit ex Numidia oriundus. Nam cum ad Carthaginensem Episcopatum aspiraret, eaque spe, electo sibique prælato Cæciliano, excidisset: eum perfidiæ atque abiurati nominis fideiq; Christianæ apud Ecclesiam accusauit, quod in persecutione, quæ sub Maximino acciderat, sacros Codices hostibus fidei & idololatris Christianos persequentibus comburendos tradidisset, de quo ipso ab eodem omnes alii Episcopi, qui Cœcilianum Episcopum ordinarant, accusati sunt; sed omnes falso, vt causæ euentus ter apud iudices actæ docuit. Itaque nec Cæcilianum pro Episcopo, nec eius cætum pro vera Dei Ecclesia se agnoscere posse prædicabat; quæ perfidis & traditoribus sacrorum Codicum hominibus constaret, neque satis pura & immaculata ipsius iudicio esset. Atqui ipse & Donatistarum cœtus totus scatebat vulnerib⁹, & sanie non tantum erroris impurissimi, sed etiam improborum morum: vt docet sæpissime Augustinus. Collegit igitur sibi priuatim Ecclesiam homo ambitiosus, & schisma Carthagine fecit, cœtumq; suum solum esse sanctã illam Ecclesiam, quam crederemus, contendit. Quod etsi primũ irrisum est, & facilime à plærisq; refutatũ, Concilioq; Carthag. collecto damnatũ,

per-

peruicacia tamen indomitaque istorum audacia defensum est, ex quo cœpit esse manifesta hæresis, tamque valida & potens euasit breui tempore, vt multos fautores haberet, tum viros, tum mulieres. Erupit igitur longius hoc venenum, nec se solius Carthaginis mœnibus coercuit; sed ita totam Africam peruasit, & infecit, vt multæ ciuitates, eæque totæ hac peste tabescerent, & corriperentur. Vnde facti insolentes illi vim in Africa Orthodoxis inferebant, donec aduersus eos missus ab Honorio Imperatore Dulcitius Tribunus militum eorum vim & iniuriam in Christianos compescuit. Nec totius Africæ regno contenti homines periuri & contumaces, in alias & transmarinas regiones traiecerunt, quas labefactarunt. Diu vero perstitit hæc hæresis, quando etiam Tiberii II. Imperatoris Constantinopolitani ætate vixit, & Gregorius Magnus de sui sæculi Episcopis & Magistratibus conqueritur, quod magna eorum culpa & negligentia fieret, vt hic tam grauis error & pestilens, tamen in Ecclesia latius serperet, & diutius obtineret. Postea tamen iugulata est hæc hæresis, atque conquieuerat, nisi miseri & insani Anabaptistæ eam ab inferis hoc nostro seculo reuocassent.

Archonticorum hæresis cœpit sub Constantio Imperatore, fuitque vltima Valentinianorũ fæx, & postremus partus. Ex quo apparet, Valentinianos, si tempus ortus & interitus eorum spectemus, pene per annos ducentos in Ecclesiam Dei grassatos esse. Author huius pestis fuit

Petrus quidam Anachoreta & monachus Palæstinus, cuius veneno tota Armenia imbuta est vna cum Palæstina. Durauit etiam hoc malum aliquandiu in illis locis, in quibus etiam in plures sectas se dissecuit, & diuisit.

Photinus tetrum Samosateni errorem renouauit. Hæc hæresis à Photino Photiniana, à Marcello Marcelliana; & à Lucio Episcopo, Luciana quoque dicta est. Fuit autem tempore prior Marcellus, Ancyræ Episcopus, Photini præceptor. Vixit sub Constantino Magno. Quum vero Asterio Ariano respondere vellet, more stultorum, qui dum vitant vitia in contraria currunt, incidit in Samosatenismum. Itaque primum Hierosolymitana; deinde Constantinopolitana Synodo damnatus, iussusque librum suum comburere, non paruit: Vnde Episcopatu abdicatus est, eidem tamen postea Sardicensi Concilio restitutus; quod se suumque scriptum nunquam intellectum fuisse diceret.

Marcello successit Photinus ipsius discipulus, acerbior Marcello, & obstinatior. Hic ex minore Galatia ortus, primum Ancyranæ Ecclesiæ presbyter fuit, post autem Sirmii, in Pannonia, Episcopus. Cœpit hæc hæresis isto Photinianorum nomine innotescere, etiam ante Nicænam Synodum, sed tamen quia nondum inualuerat, collocatur prima illius origo sub Constantino Imper. & Liberio Episcopo Romano: cuius scintillæ Sirmii primum accensæ in Asiam, & reliquas orbis regiones magna incendia postea pepererunt.

Itaque

Itaque latissime statim sparsus est hic error, cuius immani fœtore offensi Patres Orthodoxi, Sirmium conuenerunt, ibique eum communibus sententiis damnarunt, Photino ipso audito, & à Basilio Ancyræ Episcopo erroris conuicto. Tamen ad Imperatorem prouocauit, apud quē neque causam suam probare, neque obtinere potuit. Itaque Sardicensi Synodo iterum damnatus, & ab Arianis ipsis explosus est, & vt blasphemus reiectus. Tam teter nimirum & grauis habitus est vel solus istius errores odor, vt ne ab hæreticis quidem ipsis sustineri posset. Certe in constitutione Iustiniani lib. I. Codicis inter capitales fidei Christianæ hostes Photiniani enumerantur.

Perstitit tamen hæc immanis blasphemia aliquandiu; quandoquidem Lucius quidam eam retinuisse & defendisse dicitur. Vnde Luciani Photinianis coniungi solent, tanquam eorum successores & discipuli. Fuit autem Lucius non tam Arianus, quam Samosatenianus, ab Arianis tamen in locum Georgii Orthodoxi, quem pepulerant, Alexandriæ Episcopus constitutus: qui mortuo Athanasio, illo sui seculi lumine, tam atrociter in Ecclesiam ipsam, cui præerat, sæuiit, vt primum toti populo inuisus euaserit: deinde quum in eadem sæuitia pergeret, lapidibus pene obrutus, demum Alexandria expulsus & eiectus, summo totius Ecclesiæ gaudio; Samosata translatus est, vel potius ipse profectus, illic errorem suum consimilem veteribus Samosateni repotiis propagauit.

Quæ omnia ſub Valente, Imperatore Ariano, & Syricio Epiſcopo Romano, contigerunt. Hæreſis ea ne nunc quidem ſopita eſt, ſed à quibuſdam reuocata turbat in Eccleſia Dei multos.

Pelagiani innotuerunt ſub Theodoſio iuniore Imperatore, & Innocentio I. Epiſcopo Romano, circa annũ à Chriſto paſſo 382. Orti ſunt à Pelagio Britone, Monacho, Banchorenſi in Cambria, ſiue Wallia: qui prius *Morgan* (h.e. veteri Britannorum, ſiue Cambrorum lingua *Pelagus*) dictus fuit: poſtea ad exteros profectus nomen ſuum mutauit. Ad quam mutationem alludit Auguſtinus lib. 1. de gratia Chriſti contra Pelagium cap. 45. *Quid eo pelago vult mergi Pelagius: vnde per petram liberatus eſt Petrus?* Is igitur virus ſuum primum ſparſit in Palæſtina, regione Syriæ, ſed ibi Concilio propterea congregato damnatus, & quędam reuocare ſe ſimulans, Romam venit, vbi epiſtola apud Innocentium ſe ſuamque doctrinam purgare conatus eſt. Inde in Angliam profectus, vbique veneni ſui afflatum, & ſemina nocentiſſima reliquit, quę breui tempore ita pullularunt, vt totũ Chriſtianum orbem occuparent, & inficerent miſcere. Denique tam alte huius erroris radices hæſerunt, vt ne hodierno quidem tempore extirpari plane poſſint. Damnatus tamen eſt hic error quatuor Synodis, Palæſtina, Carthaginenſi II. Mileuitana, & Arauſiaca.

Neſtorius, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, dogma ſuum ſpargere cœpit, anno Chriſti 430. ſub Theodoſio Iuniore Imperatore. Damnatus

natus est in Synodo Ephesina, & in exilium pulsus, vbi teterrimam mortem obiit, putrescentibus cunctis eius membris, maxime vero lingua, qua ad Dei contumeliam abusus erat, anno Domini 434. Nullum tetriorem, aut fœdiorem errorem, neque pestilentius vllum venenum Nestoriana peste Satan in Ecclesiam vnquam induxit: ex qua postea Eutychiana secuta est, deinde Mahumetana.

Eutyches, Archimandrita Constantinopolitanus, hæresim impurissimam cõdidit, sub Martiano Imp. & Leone I. Pontifice Romano: quæ velut immanis hydra innumeras postea alias peperit, & Ecclesiæ pestem, fideique Christianę internecionem in Oriente tandem prorsus attulit. Fuerunt enim duæ istæ hæreses, Nestorianismus & Eutychianismus, tempore ad Mahumetismum constituendum postremæ: quæ ipsas pietatis reliquias erroris teterrimi veneno iugularunt, & funestissimis exequiis sepelierunt.

CONCILIA, SIVE Synodi.

Concilium Nicænum, vt primum, & Generale antiquissimum, ita optimum & augustissimum est. Causa huius Concilii congregandi sanctissima fuit, ad vindicandam nimirum Christi diuinitatem, & Arium, omnium hæreticorum Principem, damnandum. Interfuerunt Episcopi 318. quasi erepti ex flammis superiorum persecutionum, viri & doctrina, & vita cõmenda-

mendatissimi. Conuenerunt enim Eustathius, Alexander, Athanasius, Paphnutius, Spyridion, Hosius, & alii, quibus nemo illis temporibus vel sanctior, vel doctior fuit. De huius Concilii Nicæni Præside, variæ sunt opiniones. Gulielmus Witakerus Controv. 3. de Concil. c. 3. q. 4. multis argumentis asserit, ipsum Constantinum Magnum fuisse summum & Maximum Præsidem: qui ipse Concilio interfuit, reconciliauit illos, qui dissidebant, & ad concordiam persuasit. Celebratum est sub Iulio Pontifice, anno 325. non sub Syluestro, vt volunt Pontificii.

Sardicensis Synodus in Illyria celebrata est, anno Christi 347. Restituit Athanasium, & alios Orthodoxos, qui ab Arianis pulsi fuerant. Confirmauit etiam decretum Nicæni Concilii.

Sirmiensis Synodus à Constantio Imp. indicta est, anno Christi 351. vt concordia in Ecclesiis inter Orthodoxos & Arianos rursum coiret. Iussu itaque Imp. scripta est confessio fidei de filio Dei, in qua pleraque cum symbolo Nicæno congruebant, sed tamen stulta spe tranquillitatis omissa est vox ὁμοούσιος. Postea cum vtraque pars ambiguam fidei formulam pro se interpretaretur, maiores dissensiones ortæ sunt. Damnati etiam sunt in hac Synodo, Sabellius, & Paulus Samosatenus.

Seleuciensis Synodus à Constantio Imp. conuocata est in vrbem Isauriæ Seleuciam, anno Christi 349. in qua Ariani ex symbolo deleuerunt ὁμοούσιον, & supposuerunt ὅμοιον. Damnatus etiam fuit Aetius.

Eodem

Edem tempore Arimini in Italia conuenerunt patres amplius 400. qui vna mente & voce Nicænum Concilium approbarunt, omnemq; καινοτομίαν, siue nouitatem in proposita ab Imperatore Constantio formula fidei reprobarūt.

Constantinopolitana I. Synodus, & Vniuersalis secunda, tempore Gratiani & Theodosii Impp. cōuocata est anno Christi 383. in qua 150. Episcopi fuerunt, ac in his præcipuæ authoritatis, Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, Meletius Antiochiæ, Timotheus Alexandriæ: Item Gregorius Nazianzenus, qui tum Constantinopoli docebat, & Gregorius Nyssenus. Hic repetiuerunt symbolum Synodi Nicænæ; & damnarunt Macedonii Sectatores πνευματομάχους: item Eunomianos, Sabellianos, Apollinarios.

Huic Concilio Constantinopolitano generali secundo interfuit Theodosius Imperator, & aliquam authoritatem habuit. Præsedit Nectarius, Episcopus Constantinopolitanus: vt indicat Nicephorus lib. 12. c. 13.

Eodem tempore Damasus Episcopus Romanus aliud Concilium in Italia celebrauit cum Episcopis Romanis. Et illud est hic obiter obseruandum, non illud Italicum Concilium, in quo ipse Damasus adfuit, generale & Oecumenicum Concilium habitum & appellatum fuisse: sed hoc Constantinopolitanum, cui Orientales tantum Episcopi interfuerunt. Quod argumento est, non tantam tum fuisse Pontificis Romani authoritatem, quanta nunc est.

Ephesina Synod⁹, tertia Vniuersalis, à Theod. Iunio-

Iuniore Imp. conuocata, anno Christi 433. Præside Cyrillo, Episcopo Alexandrino, refutauit Nestorium hæreticum. Conuenerant Episcopi amplius 400.

Anno Christi 448. Synodum Constantinopoli conuocauit Flauianus Episcopus, in qua ferme 40. Episcopi fuerunt, causa Eutychis, qui cum hæresin suam palam defenderet, de gradu deiectus est.

Ephesina II. Synodus, à Theodosio Iuniore Imp. conuocata, anno Christi 449. præside Dioscoro, Alexandriæ Episcopo, fouit partes Eutychis, & à gubernatione Ecclesiæ Constantinop. remouit Flauianũ, virum sanctissimũ, qui Eutychen oppugnabat. Vocata est hæc Synodus λῃστρικὴ, i. e. prædatoria, vel latrunculorum concursus, propter vim, terrores, minas, atque pugnas, quas Eutychiani in ea adhibuerunt.

Chalcedonensis Synodus, Quarta Vniuersalis, Episcoporum 630. tempore Martiani & Valentiniani Impp. celebrata est, circa annum Christi 458. Damnauit Eutychen Archimandriten Constantinopolitanum, & Dioscorum Alexandriæ Episcopum.

Constantinopolitana Synodus, Quinta Vniuersalis, celebrata est anno Christi 555. edicto Imperatoris Iustiniani, in qua Patres 165. congregati fuerunt, propter Origenis dogmata, quæ applausu magno iactabantur, turbasque in Ecclesia dabant. Inprimis autem rata habuit decreta Oecumenicarum Synodorum.

Succedit nunc Status Ecclesiæ, post stabilitam Hierarchiam Romanam. IMPE-

IMPERATORES ORIENTIS à Phoca vſque à Caroli M. tempora.

QVarta ætas Eccleſiæ adhuc fuit deterior, à Phoca parricida, qui omnia indulgebat Pontificibus, vt facinora ſua expiaret, vſque ad Carolum Magnum: & quia Roma illis temporibus à Barbaris deuaſtata fuerat, & Imperatores Conſtantinopolim commigrarant, ſedem, & exarchatum, omneque dominium ad ſe rapere cœperunt Pontifices: Tunc vtrunque gladium acceperunt Papæ, tunc contra εἰκονομάχους in Oriente diſputatum eſt: Tum Roma fuit aſylum Idolorum: Tum veræ Eccleſiæ notę plane exufflari cœperunt: tunc Miſſa paſſim credi cœpit ſacrificium expiatorium pro viuis & mortuis. Tum denique docendi munus, & gerendi curam paſtoralem inter pleroſque Epiſcopos ceſſauit.

Phocas igitur Imperator electus Anno Christi 602. primus ianuam patefecit Pontificibus Romanis ad omnium Eccleſiarum primatum: alias ineptus, & indignus tanto faſtigio.

Heraclius in Monothelitarum hæreſin incidit, quam etiam aliquot eius ſucceſſores ſunt amplexi. Grauiter etiam afflictus eſt à Coſroe, Perſarum Rege, qui Palæſtinam, Iudæam, ac Hieroſolymam cepit, interfectis nonaginta millibus Chriſtianorum.

In eiuſdem Heraclii tempora incidunt initia horrendæ blaſphemiæ Mahometicæ, & regni Saracenici.

Conſtan-

Constantinus Iunior, Heraclii filius, sinceræ religioni deditus fuit, extinctus veneno à nouerca Martina, adiuuante Pyrrho, Patriarcha Constantinopolitano hæretico.

Constans, filius Constantini, nepos Heraclii, non solum Monotheletarum hæresin vtraque manu recepit, verum etiam extreme eos persecutus est, quoscunque contrarium sentire, aut docere, deprehendit.

Constantinus, dictus Pogonatus, magna cura, singulari studio, incredibili pietate in hoc incubuit, vt, cum Ecclesiæ horribiliter dilaceratæ, distractæ, ac deformatæ essent à secta Monothelitarum, sextam Synodum Constantinopolitanam, quæ Oecumenica iure cognominatur, cogeret; & in ea, ventilata tota controuersia, iusto ac legitimo modo, veram sententiam perspicuis testimoniis erutam & confirmatam, amplecteretur & exequeretur, totamq; Ecclesiam tranquillitati restitueret. Qua quidem in parte, Constantini Magni exemplum sibi ob oculos posuit, & sui muneris rationem, & gloriam Dei, atque ædificationem Ecclesiæ, pio pectore expendit.

Iustinianus II. Ecclesiæ & politiæ damni plurimum dedit.

Leontius Imperium adeptus, Iustiniano nasum præcidit.

Tiberius Absimarus Leontio itidem nasum amputauit, & in monasterium detrusit.

Philippico oculos effodit Artemius, regnoq; expulit propter incommoda plurima, quibus Ecclesiam & politiam affecerat, Arte-

Artemius Anastasius, Orthodoxam fidem tutatus est, sed per inuidiam imperio deiectus, & in monasterium inclusus.

Theodosius Adramittenus imagines in templis restituit. Postea monasterium ingressus, vitam in eo transegit.

Leo Isaurus iussit aboleri imagines in templis, idololatriæ causa. Inde nominatus est Iconomachus, & tam ingrata res hæc accidit Romano Episcopo Gregor. III. vt contra eum fulmen excommunicationis ediderit, & Italiam ad defectionem impulerit, prohibens ei tributum soluere. Ita potestatem Imperatoris Romani à se dimouit Pontifex, seq; cum Francis coniunxit. Idem Imperator Leo, Iudæos & Montanos, vi coegisse dicitur ad Baptismum.

Constantinus, Leonis filius, vehementius, quam Pater, egit aduersus imaginum cultores, & eas abolere magna seueritate conatus est. Propterea papistæ eum ignominioso nomine Copronymum appellabant, & pessima quæque de eo prædicabant.

Leo IV. Constantini filius, patrem & auum imitatus est in delendis imaginibus, aduersantesque grauiter puniuit.

Leone mortuo, Irene, cum filio suo Constantino VII. adolescentulo decem annos imperauit. Commendantur ambo ab historicis, quod imaginum fuerint adoratores, & quod idola & ornatus eorum, quæ à maioribus suis pie erant remota, restituerint: eosque grauiter afflixerint, qui refragabãtur. Hoc tempore Saraceni quoq; & Ara-

& Arabes, ob suæ religionis propagationem, passim Christianos afflixerunt. In Saxonia etiam Widekindus sæuiit in Christianæ professionis doctores.

PAPÆ ROMANI A BONIFACIO Tertio, vsque ad Leonem Tertium.

Bonifacius III. patria Romanus, electus est anno Christi 607. Inter Romanos autem & Constantinopolitanos Episcopos de Principatu erat contentio, quæ multis annis durauerat. Nam Constantinopolitana Ecclesia sese primam omnium asserebat, itidem faciebat Romana. Cum autem Bonifacius agnosceret, non posse Romanam Ecclesiam summa illa dignitate potiri, sine Imperatoris consensu, & videret Phocam Constantinopoleos patriarchæ esse iniquiorem, propter reprehensum scelus aduersus Mauritium perpetratum; sese insinuauit in Phocæ parricidæ amicitiam, & imaginem eius Romam missam honorifice excepit, & assentando, ac cædem eius probando effecit, vt Romana Ecclesia caput omnium aliarum à parricida constitueretur. Annuente igitur Phoca, Romana Ecclesia Pontificatus & Papatus nomen accepit, cum plenaria potestate conuocandi & dimittendi Synodos, confirmandi & abolendi ea, quæ in Synodis essent decreta. Non diu autem Bonifacius in isto fastigio sedit, sed mense nono, morbo correptus, interiit, anno Christi 608.

Boni-

Bonifacius IV. in magno pretio habuit vitam monasticam, conuertit Pantheon in templum omnium Sanctorum.

Sublato Bonifacio, Pontificalis sedes mensibus septem, diebus 25. stetit vacua; propterea quod multis simul ad hoc fastigium honorum aspirãtibus, non poterat conueniri de electione. Tandem re diu multumq; deliberata, cecidit sors in Theodatum, quem alii Deusdedit nuncuparunt, anno Christi 615. sedit is annos tres.

Bonifacius V. scripsit aliquot epistolas in Angliam, quarum Beda meminit. Sedit annos 5. Obiit anno Domini 623.

Honorius, natione Campanus, Monothelitarum hæresi correptus est. Eiusdem tempore Mahometus sua falsa doctrina & aperta vi Ecclesias Dei turbauit.

Seuerinus, vel Seuerus, ab Isacio, Italiæ exarcho, in Pontificatu confirmatus est. Tunc enim temporis cleri & populi electio nihil valebat, nisi confirmatio Imperatoris accederet.

Iohannes IV. accedens ad Pontificatum turbulento tempore, cum Saraceni passim in Histria & Dalmatia sæuirent, omnibusque direptis homines quoq; abducerent captiuos, multa millia Christianorum numerato lytro redemit. Monothelitarum hæresin, collecta Synodo prouinciali, annuente Heraclio, vna cum authoribus & fautoribus anathematizauit. Obiit anno Domini 638

Theodorus, natione Græcus, filius Theodori Episcopi Hierosolymitani, Pontificatum

iniens, ſcripſit ad Rhotarin Longobardorum Regem, monens, vt ab Ariana hæreſi deſiſteret, ſed fruſtra. Monuit & Paulum Conſtantinopolitanum, Monothelitarum patronum, vt ad fidem rectam rediret. Sedit annos ſex.

Martinus Primus, iuſſu Conſtantis Imperatoris Monothelitæ, lingua manuque truncatus, in exilio defunctus eſt, ANNO DOMINI 659.

Martino abducto, cum de eius morte diu nihil certi conſtaret Romæ, vacuit ſedes menſibus 14. & ſubrogatus eſt poſtea Eugenius Primus, patria Romanus, qui ſedit annos 2. menſes 9.

Organista Vitalianus, author muſicorum organorum in templis, ſedit annos 14.

Adeodatus Romanus ex monachatu ad culmen Pontificium conſcendit. Commendatur ab humanitate, manſuetudine, & benignitate erga pauperes.

Donus, patria Romanus, ſedit annos 2. menſes 5. Mortuus eſt peſte in vrbe graſſante.

Agatho, natione Siculus, rogatus à Conſtantino Pogonato Imp. ad ſextam Synodum Conſtantinopolitanam miſit legatos, qui ſuo nomine confeſſionem exhibuerunt, in qua tum ex ſacris literis, tum ex Patrum ſcriptis, Monothelitarum hæreſin refutat.

Leo II. Græcæ & Latinæ linguæ fuit ſolide peritus, vt patet ex actis Synodicis ſextæ Conſtanti-

ſtantinopolitanæ, quæ ex Græco in Latinum vertit.

Benedictus II. commendatur ab eruditione, humanitate, beneficentia, & ornatu templorum.

Iohannes Quintus, natione Syrus, patria Antiochenus, ſcripſit libellum de pallii dignitate.

Mortuo Iohanne, in diuerſas partes populus fuit diſtractus. Aliqui enim Petrum Archiepiſcopum, cæteri cum exercitu Theodorum preſbyterum voluerunt. Tandem in Cononem incidit electio, cui tribuitur doctrina, pietas, modeſtia, & candor.

Mortuo Cononi ſucceſſit Sergius I. patria Antiochenus, non tamen ſine graui contentione. Balæus dicit, hunc Sergium cœlibatum & caſti pudoris decus tam ſancte cuſtodiiſſe, vt aliquando natus ſit, qui illum compellarit patrem. Mortuus eſt anno Domini 701.

Iohannes VI. natione Græcus, refertur inter martyres, ſed à quo peremptus ſit, non conſtat.

Iohannes VII. natione Græcus, vir eruditus & eloquens, pontificatum adiit anno Domini 704.

Siſinnius I. natione Syrus, poſt magnam cum Dioſcoro contentionem, pontificiam dignitatem rapuit; & chiragra ac podagra ſiue ex Venere, ſiue ex vino, ſeu veneno, (vt quidam opinantur) correptus, diem obiit, cum tantum dies 20. præfuiſſet.

Constantinus Primus, natione Syrus, Latine & Græce eruditus, sedit annos 7. Huius pedes Iustinianus II. Imperator osculatus esse dicitur.

Gregorius Secundus, natione Syrus, ad Pontificatum accessit, anno Domini 714. In templis & monasteriis ædificandis, reparandis, & exornandis, adeo occupatus fuit, vti potius architectum, quam Pontificem egisse videatur. Imaginum & statuarum cultum, & adorationem mordicus defendit, earumque impugnatores ad mortem vsque persecutus est.

Philippicum quoque & Leonem Impp. Orientis, eo quod Iconolatriam, verbo Deo damnatam, prohiberent, Exarchatu Italiæ excussit. Cum Francis fœdus iniit, atque occasionem contra patriam suam illis obtulit, vt Romanæ Vrbis, & Romani Imperii potestatem tandem consequerentur. Obiit anno Domini 731. Leone & Constantino imperantibus.

Gregorius Tertius, imagines sanctorum auro atque argento ornauit, easque coli præcepit. Scripsisse etiam dicitur Imperatori Copronymo, vt à comminendis imaginibus desisteret.

Zacharias Primus, natione Græcus, omnibus erroribus & idolomaniis, quæ quidem tum in Ecclesiam Dei inundauerant, non tantum fuit imbutus, sed etiam eas strenue defendit, & propagauit. Childericum, legitimum Franciæ Regem, Regno priuauit, & in monasterium coniecit, subditos à iuramento absoluit, & Pipinum

num Childerico substituit, vt aduersus Imperatorem sibi vires compararet. Rachiso, Longobardorum Regi, Carolomãno principi, & Childeberto persuasit, vt attonderentur, & monachi fierent. Idem Papa Ecclesiam Orientalem & Occidentalem distraxit.

Stephanus II. ad Pontificatum ascendit, anno Domini 752. Instituit, vt Pontifex humeris hominum portetur; potestatem Reges deponendi, & alios substituendi sibi sumpsit. Passus est, vt Pipinus Francorum Rex, eiusque filius Carolus in terram procumbentes pedes eius oscularentur, stapedes eius apprehenderent, & frenum equi tenerent. Cæsarem exarchatu Rauennatensi spoliauit.

Paulus Primus, Pontificatum adeptus, vltra 30. epistolas ad Carolum, Carolomannum, & præcipue Pipinum, Reges Franciæ, scripsit, quibus seruiliter adulatur, suam illis constantiam in retinenda amicitia pollicetur, atque hortatur, vt Romanam Ecclesiam defendant & exaltent. Nuncios Constantinopolin misit, qui Imperatori anathematis censuram minarentur, nisi sanctorum imagines & statuas restitueret. Sed in sua sententia constans Constantinus, contemptis eius exsecrationibus ac minis vsque ad vitæ suæ finem, idolis bellum intulit. Tandem paulus pontifex in templo pauli æstu inflammatus, pinguedine interiit, Anno Domini 767.

Constantinus II. frater Desiderii Regis Longobardorum, armata manu pontifex Romanus consti-

constitutus est, postea in monasterium, tanquam in perpetuum carcerem damnatus, anno Domini 768.

Stephanus III. natione Siculus, acta prædecessoris Constantini solenniter abrogauit: Constantinopolitanam Synodum septimam, tanquam hæreticam, execratus est; statuarum cultum in ea reprobatum iterum approbauit; imagines adorandas esse docuit. Desiderium, Longobardorum Regem, regni sceptro priuari, à Cęsare Carolo Magno petiit.

Hadrianus I. patria Romanus, non minore diligentia Papale fastigium auxit, quam fecerunt antecessores.

PATRES, QVI A PHOCA ad Carolum Magnum floruerunt.

ISidorus, Hispalensis Episcopus, scripsit plurima præclara opuscula Philologica, Historica, & Theologica. Mortuus creditur sub Heraclio.

Beda venerabilis, presbyter in Anglia, scripsit multa, quæ octo tomis comprehenduntur. Obiit anno Domini 734. ætatis suæ 72.

Iohannes Damascenus, æqualis fuit Bedæ, & vt hic Occidentem, ita ille Orientem illustrauit. Scripsit aduersus Leonem Isaurum pro defensione imaginum. Item libros quatuor de Orthodoxa fide, in quibus ipse prim⁹ vniuersam theologiam methodo aliqua comprehendere est aggressus,

gressus, quod imitatus est longo post tempore Lombardus. Claruit sub Leone Isauro, & Constantino Copronymo, circiter annum Domini 730. sub Irene non amplius in viuis fuit.

HÆRETICI PRÆCIPVI.

Monothelitæ, à dogmate sic vocati, ex Apollinaristarum & Eutychianorum fœcibus deriuantur. Eorum author primus Cyrus, Alexandrinus Episcopus: patroni autem Sergius Constantinopolitanus Patriarcha, & Macarius, sub Heraclio Imp. & Bonifacio IV. ac V. Pontif. circa annum à Christo passo 579. innotuerunt. Damnati sunt in Synodo Constantinopolitana tertia, anno Christi 680.

Papismus tandem exortus est, qui superiores omnes hæreses partim vt alueus recepit, partim vt mare absorpsit; alieno quidem nomine, sed tamen earum dogmate retento & confirmato. In neruum autem erupit hæc Ecclesiæ vniuersæ internecio, circa annum Christi 606. quando Phocas Imp. Bonifacio III. Pontifici Romano primatum super omnes Ecclesias concessit.

Mahumetismus Papismum secutus est proxime. Nam anno 12. Heraclii Imperatoris, sub extremo pontificatu Bonifacii V. circa annum à Christo passo 589. nata est primum hæc mundi lues, & hæresis plusquam blasphema, vel potius hæreseon lacuna. Totum autem Orientem & Meridiem celerrime occupauit; quemadmodũ Papismus totum Occidentẽ & Septentrionẽ. Etsi vero aliquæ in iis locis sunt Ecclesiæ: tñ q̃ misera sit illarum conditio, & q̃ deprauata sit doctrinæ confes-

confessio, ex eo intelligi potest, quod decem sunt genera Christianorum, qui Orientem hinc inde habitare traduntur: nimirum: Latini, Græci, Indi, seu Æthiopes, Iacobitæ; qui & Coptitę: Nestoriani: Maronitæ: Armenii: Georgiani: Suriani, & Mozorabes. Mahumetismus autem à Mahumede dictus est, homine obscuro loco nato & egeno; sed ingenio acri, facundia, audacia; & forma insigni prædito. Hic in Arabia deserta opes magnas nactus, ex cōiugio anus quinquagenariæ, mercaturā primum exercuit; mox animum ad nouam religionem, atque regnum constituendum appulit. Quamobrem adiutus à Monacho Sergio, qui ob Arianam sectam Constantinopoli pulsus in Arabiam profugerat, ac aliis quibusdam hæreticis, & Iudæis, Alcoranū condidit, qui religionem complectitur ex veteri & nouo Testamento compilatam, & pulchre ad hominum sensus, affectus, & voluntates accommodatam. Christum negat Deū esse, sed hominem tantum fuisse, ait, qualis ante ipsum fuerit Moses, donis scilicet ingentibus miraculorum ornatum: se vero nuncium & prophetam Dei professus est, qui mandatum à Deo habeat armis cogendi homines ad Dei cultum, quos antea miraculis suis neq; Moses neq; Christus ad Deū traducere potuerint. Et quo plus authoritatis haberet noua religio, & ipse etiam magis coleretur à suis, finxit congressus & colloquia mutua cum Michaele Archangelo, ab eoque sibi reuelari, & inspirari omnia, quæ ageret, dixit. Hinc secta enata est, quæ Saracenica fuit appellata,

lata, à Sara scilicet, Abrahami coniuge, quasi hęres esset promissionum, quæ Saræ & Abrahamo factæ sunt. Item Agarena, ab Agar, Ismaelis matre. Hoc fundamento iacto, incredibilis & quidem repentina inclinatio voluntatum ad eum incubuit in Arabia. Quare libertati vrbis suæ metuens, Meccæ Magistratus consilium de reprimendis conatibus eius capiendum duxit. Ille vero vbi insidias vitæ sibi paratas cognouit, Mecca profugit, stipatus multitudine affinium, propinquorum, clientum, quos omni cautione, fœdere, execratione sibi deuinxit, & Meccam cum exercitu inuasit. Redibat id temporis forte Heraclius Imperator ex Persico bello, à quo Mahometus regionem adhabitandum petebat, atque etiam obtinebat: Arabes vero, qui militauerant in exercitu Heraclii, cum frustra stipendium flagitarent, & cum contumelia etiam repellerentur à quæstore Imperatoris, qui canum turbas appellabat eos; mox sese Mahometo adiunxere. Horum igitur ope Meccam ille expugnauit, prædam amplam inter milites distribuit, & progressus longius Arabiam totam occupauit. Inde ergo religio Mahometica siue Saracenica illa secta in omnem Arabiam celeriter peruasit, serpsitque infinitum illud malum, ita vt multo maximam partem orbis terræ complexum sit.

CONCILIA, SIVE Synodi.

BOnifacius III. Romæ Synodum collegit anno Domini 607. ex Episcopis 62. iuxta Sigebertum. In ea Phocę Imperatoris priuilegium de principatu Romanæ Ecclesiæ promulgatur, & confirmatur authoritate pontificia.

Octauo anno Imperii Phocæ, 13. Calend. Martii, Bonifacius IV coegit Synodum Episcoporum Italiæ; & de vita monachorum decreta fecit.

Anno Domini 610. iussu Regis Ariamiri, seu Gundemari (quem circa id tempus Gothis imperasse constat) conuenerunt Galliciæ Episcopi, tam ex Bracarensi, quam ex Lucensi Concilio, cum suis metropolitanis: inter quos fuerunt præcipui, Martinus, Nitigis, Remisol, Andreas, Lucentius, Victimer, Sardinarius, Viator, Auila, Polemus, Mailoc. Martinus, Bracarensis Episcopus, Præsidem egit.

Circiter annum Domini 634. anno Imperii Heraclii 24. celebrata est Hispali Synodus. Causam præbuerunt hæreses Acephalorum, & quædam aliæ Episcoporum lites. Præsedit Sisebutus Rex.

Regnante Heracleona, in Hispania quartum Toletanum Concilium celebratur, anno tertio Regis Sisenandi, Domini vero 639. Occasionem præbuit diuersitas ceremoniarum, & disciplina Ecclesiastica & politica in Regno Hispaniæ. A Rege autem Sisenando conuocati Hispa-

niæ

niæ & Galliciæ sacerdotes, circiter 70. & vltra, ad vrbem Toletanam conuenerunt.

Anno primo Chintillæ, Regis Gothorum, quinta Toleti Synodus celebrata est, imperante Heracleone.

Pyrrhus Constantinopoli expulsus, in Africam ad Maximum venit, ac cum eo contulit de quæstione; vnane an plures in Christo asserendæ sint voluntates: à Maximo autem victus & persuasus, Romam ad Theodorum abit, eique libellum de sua sententia offert, in quo duas in Christo naturas, & duas voluntates & operationes asserebat. Theodorus eum, vt recte sentientem, in communionem admittit. Ille vero Roma discedens, cum Rauennam venisset, redit ad ingenium, & errorem suum defendit. Ea re cognita Theodorus sacerdotes Romanos & Ecclesiam conuocat, & Pyrrhum denunciat excommunicatum, & ab officio remotum, scriptis literis atramento madefacto vino ex calice diuino.

Narrat Paulus Diaconus libro 18. rerum Romanarum, in Africa penes Byzantium, Numidiam, & Mauritaniam, in Synodos Episcopos diuersos coiisse, & de mota controuersia, an duæ voluntates & actiones in Christo sint statuendæ, an vero vna tantum, disceptasse, & opinionem Monotheletarum damnasse.

Anno Domini 652. Imperii Constantis nono, Martinus Pontifex Synodũ Romæ celebrauit.

Occasionem præbuit primo Paulus Constantinopoleos Episcopus, qui suorum antecessorum opinionem de vna in Christo voluntate nō modo approbabat, sed etiam defendebat, & alios in errorem inducebat, & à se dissentientes persequebatur & deinde edictum Constantini Imperatoris, quo nec vnam nec duas in Christo voluntates aut operationes docebat, sed simpliciter silentium, & communem loquendi formam imperauerat. Conuenerunt itaque à Martino vocati Romam, Episcopi 105. Prolixum foret, actiones eius Synodi singulas, & symbolū quod admodum prolixum est, cæteraque huc adscribere.

Hispani Episcopi, Constantis, Heraclii nepotis, persequutione moti, in Synodum coeunt, & Monotheletarum hęresin damnant, anno nono Constantis.

Anno Domini 673. celebrata est Herudfordiana Synodus, cuius acta apud Bedam lib. 4. c. 5. referuntur; & nihil aliud, quam disciplinam monasticam attinentia, deq; Paschatis festo, de Synodis & coniugio, continent.

Anno Domini 664. celebratur Synodus in monasterio Pharensi. Causam præbebat controuersia de Paschæ obseruatione, & tonsura clerirum, & aliis pōtificiis ceremoniis, à quibus Scoti abhorrebāt; quos eam ob causām Britanni, characteribus papisticis insigniti, oderant & damnabant. Synodo præsedit Osvius Rex, qui & ipse deditus erat parti Scotorum, & Alchfridus filius, qui sentiebat cum Anglis. Interpretem egit vtri-

usque

usque partis in Concilio Cedda. Sed post multam contentionem inter duos præcipuos, Colmannum Lindisfarnensem Episcopum, & Wilfridum Abbatem, lite non composita tandem discessum est.

Anno tertio Chintillæ, Domini vero 653. sexta Toletana Synodus celebrata est. Conuenerunt 52. Episcopi. Occasionem præbuerunt quidam erronei Spiritus, qui hæreses resuscitabant, & priorum Conciliorum acta in dubium vocabant, ad quos reprimendos in hoc congressu omnes priorum Conciliorum constitutiones sunt confirmatæ, & multæ de nouo additæ.

Anno sexto Chindasuvindi, Domini vero 662. celebratum est septimum Toletanū Concilium. Occasionem præbuit Theodisclus, homo Græcus, Archiepiscopus Hispalensis. Is enim corruperat libros Isidori, & multos errores sparserat in sua Ecclesia, & litigabat cum Toletano Episcopo de principatu. Conuenerunt autem iussu Regis 4. Archiepiscopi, & 30. Episcopi, cum aliis compluribus sacerdotibus. In eo Theodisclus damnatus, & ab officio deiectus est, dignitasque Archiepiscopalis Toletum translata, designato Eugenio Archiepiscopo.

Iussu Clodouei, Regis Francorum, Cabillonem conuenerunt Episcopi Gallicani circiter 44. quibus præsedit Gandericus Lugdunensis, & Landelenus Viennensis. Theodorum Arelatensem, pœnitentiam professum, & compa-

rere detrectantem, iusserunt ab officio abstinere.

Paullo ante inchoationem Sextæ Vniuersalis Constantinopolitanæ Synodi, Agatho Romæ coegit conuentum Episcoporum Occidentalium & Septentrionalium; nimirum Italorum, Gallorum, Longobardorum, Francorum, Gothorum, Britannorum, Slauorum. Occasionem autem præbuit Constantinus Pogonatus Imp. qui in literis suis ad Donum Pontificem postulauerat, vt coacta Synodo Episcoporum sub se existentium, de controuersia illa, de voluntatibus & operationibus Christi, an vna vel duæ recte asserantur, sententiam ferat, & legatos istius Synodi circiter 12. metropolitas Constantinopolin ad Synodum mittat, qui eam sententiam scriptam afferant, & Synodo intersint. Conuenerunt autem 125. Episcopi: qui facta collatione decreuerunt, duas voluntates & operationes in Christo recte asseri, iuxta verbum Dei, & quinque Conciliorum, & Patrum sententiam; Confirmarunt etiam decreta Synodi à Martino celebratæ: & Theodorum Faranitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum Constantinopolitanos, damnarunt. Et hanc suam sententiam ad Imperatorem Constantinum perscripserunt.

Anno quinto Recesuvinthi, Regis Gothorum, qui fuit Domini 617. Constantini Pogonati secundus, Toleti indicta & habita est Synodus Octaua. Conuenerunt autem Pontifices numero 52. aliquot abbates, & legati Episco-

ſcoporum abſentium; Rex ipſe Receſuvinthus, & viri illuſtres non pauci.

Anno ſeptimo Receſuvinthi, Domini vero 673. iterum iuſſu Regis ſedecim Epiſcopi Toletum conuenerunt, & 17. capitula, quæ in priſcis canonibus extabant, promulgarunt obſeruanda, quæ quidem nullam partem doctrinæ cœleſtis, ſed humanas ſolummodo traditiones de monaſteriorum, paræciarum, epiſcopatuumque gubernatione continent, aliaque his ſimilia.

Anno octauo Receſuvinthi, iterum conuenerunt Toleti Epiſcopi 21. inter quos præcipuus fuit Eugenius.

Cum circiter annos 12. in Hiſpaniis nulla eſſet habita Synodus, & paſſim in Africa graſſarentur hæreſes, Bamba Rex Toletum ex Carthaginenſium prouincia Epiſcopos conuocauit. Conuenerunt Epiſcopi circiter 19. & abbates ſeptem. Præſedit Quiricus, Toleti Epiſcopus.

Anno quarto Bambæ, ad Bracarenſem Synodum III. conuenerunt 10. Epiſcopi, & pro fidei conſenſu repetierunt Concilium Nicænum.

Anno Chriſti 680. Conſtantinus Pogonatus Imp. coegit aliud Concilium Conſtantinopoli, propter Monotheletas. Vocatur hæc Synodus vniuerſalis ſexta. Conuenerunt Epiſcopi 289. & inter hos etiam legati Pontificis Romani, qui Concilio præfuerunt, vna cum Patriar-

cha

cha Constantinopolitano Georgio, & Macario Antiocheno, quorum vterque partes Monotheletarum secutus est. Assedit in eodem ipse etiam Imperator Constantinus, hortatusq; est Episcopos, vt diligenter veritatem inquirerent, & semotis argutiis, ambagibus, & sophismatibus, totis animis ad pacem concordiamq; spectarent. Hic omnium mentes atque sententiæ eodem inclinarunt, & recte Monotheletarum execranda hæresis damnata est. Simul etiam acta atque decreta superiorum Synodorum generalium comprobata atque confirmata sunt.

Anno Christi 753. aliud Concilium Constantinopoli coactum est à Constantino Copronymo Imp. cui Patres 338. interfuerunt. In hoc imagines in templis, earumque defensores damnati sunt.

Anno Christi 768. Romæ Concilium à Stephano, Papa conuocatum est: in quo contra Concilii Constantinopolitani decreta statutum est, imagines in templis esse retinendas & venerandas.

Anno Christi 787. à Constantino & Irene matre eius indictum fuit Concilium Nicænum secundum, quod vocatur œcumenicum septimum, in quo Episcopi dicuntur fuisse 350. & Imp. ipse interfuit. Repetiuit hoc Concilium Confessionem superiorum Synodorum, & damnauit εἰκονομαχίαν.

IMPE-

IMPERATORES OCCIDENTIS à Carolo Magno, vsque ad Henricum IV.

QVinta ætas Ecclesiæ, à Carolo Magno ad Carolum V. Impp. miseram habuit Ecclesiæ faciem: accendentibus Pontificibus bella fere perpetua, commissisque Principibus iam inter se, iam cum Saracenis; vt tyrannidem suam melius exercere, & illis pessundatis Dominium obtinere possent: Omnia deniq; Romæ venalia, omnia Pontificum libidini subiecta fuere.

Carolus Magnus, primus Germanorum Imperator, Pipini Regis Francorum filius, memorabile inprimis cum Saxonibus bellum suscepit, anno Christi 772. non tam regni dilatandi cupiditate, quam Christianæ religionis propagandæ studio. Saxones vero, religionis auitæ acerrimi cultores ac propugnatores, duce Witikindo, prælijs multis cum eo decertarunt, sed victi sæpius à fide data iterum defecerunt, donec non tam fortuna aduersa fracti, quam lenitate & mansuetudine Caroli permoti, sese dediderunt, baptismum susceperunt, & in fide data perseuerarunt. Idem Carolus ab Hadriano Pontifice Romam vocatus, subsidio illi venit, Longobardorum Regem Desiderium cepit, regnumque eius Francis adiecit. Italiam tertio ingressus, anno Christi 800. Romæ in templo à Pontifice coronatus, Imperator & Augustus à cun-

à cuncto populo appellatus est. Religionem inprimis propagare studuit. Iccirco Collegia, Episcopatus, Scholas, & Academias instituit. Osnabrugense quidem Collegium Anno Christi 780. in quo nominatim edixit, vt authores Latini & Græci explicarentur. Aquisgrani templum pulcherrimum extruxit, idque collatis quamplurimis donis ornauit. Parisiensem Academiam aperuit Anno Christi 791. cui viros ac professores doctissimos præfecit: Rabanum, Alcuinum, Claudium, Clementem, Scotum. Dicitur etiam Papiensis, & Bononiensis Gymnasii author esse. Hæreses Felicis, Concilio Francofurti ad Mœnum indicto, damnauit; in quo etiam adoratio imaginum reprobata est: vt Rhégino scribit. Adiunxit quoque & conciliauit sibi Reges ac Principes infideles, vt subditis Christianis benigniores essent. Tenuit linguas complures, Latinam & Græcam à Paulo Pisano didicit: dialecticam vero, & Ecclesiæ doctrinam ex Alcoini disciplina cognouit. Scholas ipse visitauit, docendi ac discendi operas inspexit, officium facientes laudauit, ignauos vero & inertes obiurgauit grauiter. Mortuus est Anno Christi 814. ætatis 72. Imperii 13.

Ludouicus Pius, Caroli Magni filius, Anno Christi 816. à Pontifice Romano Stephano V. coronatus Rhemis in Gallia, Augustusque appellatus est: Pius cognomento dictus, propter eximium pietatis veræque religionis studium. Eius opem Daniæ Rex Haroldus im-

plorauit, & baptismum Moguntiæ suscepit.

Lotharius, Ludouici Pii filius, Imperator Germanorum factus est, Anno Christi 840. Imperauit annos 15. In illo curriculo Ecclesia Dei, quæ crucem Christi baiulat, multas vidit, & experta est miserias. Mortuus est Lotharius in monasterio Brumiensi, quo se abdiderat.

Ludouicus II. Lotharii filius, Imperium suscepit Anno Christi 855. quod administrauit annis 21. Erat is quidem Imperator satis bonus; non tamen potuit Ecclesiam Dei ab hostibus externis vbique conseruare tutam & securam: Britonibus, Normannis, Sclauis, & Saracenis, diuersis in locis grassantibus.

Carolus Caluus, Ludouici Pii filius, rex Galliæ, Imperator Germanorum factus est, Anno Christi 875. Creditur veneno necatus per Sedechiam Iudæum Medicum suum.

Ludouicus III. cognominatus Balbus, Caroli Calui filius, Francorum Rex, Imperator electus, Anno Christi 877. coronatus est à Pontifice Iohanne VIII. præter multorum Principum voluntatem, quorum mentes magis in Carolum inclinabant. Celebratur simplicitatis & pietatis nomine.

Carolus III. cognomento Crassus, Ludouici II. filius, Imperator designatus est, Anno Christi 879. Cum Normannis, Treuerim & Metim populantibus, pacem fecit, ea conditione, vt

ne, vt Christianam fidem susciperent. Cum vero præesse Imperio non satis posse videretur, depositus est à Proceribus, & ad egestatem tantam redactus, vt vix haberet, quo famem expleret.

Successorem reliquit Arnulphum, fratris filium, qui Normannos ad fidem Christi amplectendam compulit: centum millia de eorum exercitu concidit, vix vno atque altero ex suis amisso. Extinctus est morbo pediculari, Anno Christi 899. Imperii 12.

Ludouicus IV. Arnulphi filius, iuuenis admodum ab optimatibus Franciæ in oppido Forcheim Imperator creatus est. In hoc defecit stirps Caroli Magni, cum iam annos 112. imperasset. C.M.

Cunradus I. cognomento Saliquus, extra Caroli Magni stirpem Augustus designatus est, Anno Christi 911. auctore Othone, Saxoniæ Duce, qui delatum ad se Imperium recusauit.

Henricus I Saxonum Dux, Auceps dictus, Imperator electus est, Anno Christi 919. Multos ex Barbaris ad fidem Christianam conuertit; spolia hostium ad pios Ecclesiarum & Scholarum vsus destinauit: vnde Pater patriæ dictus; tandem mortuus ac sepultus Quedlinburgi.

Otho I. cognomento Magnus, Henrici Aucupis filius, Imperator creatus est, Anno Christi 936. Hic Ecclesias & Episcopatus complures condidit; & in his Brandeburgensem, Hauel-

uelburgensem, Misnensem, Cizensem, Magdeburgensem, eique primatum in omnes Ecclesias per Germaniam tribuit, vrbe Magdeburga multis priuilegiis dotata; vbi & sepultus est, Anno Christi 973. postquam annis 36. gessit Imperium.

Otho II. Othonis I. filius, à Iohanne XIII. Pontifice inunctus & coronatus est. Mortuus Romæ Anno Imperii 10.

Otho III. Romæ consensu Procerum magno Imperator electus est, & Aquisgrani coronatus, Anno Christi 984. Hic Brunonem patruum suum, dictum postea Gregorium V. Pontificem creauit: aduersarios eius, Iohannem Pontificem, & Crescentium Consulem compressit, supplicioque affecit: ac vt in creando Imperatore, solitas controuersias radicitus tolleret, constituit graui consilio per Germaniam Septemuiratus dignitatem. Electus.

Henricus II. Bauariæ Dux, cognomento Sanctus, & Claudus, communibus Electoratus auspiciis Romanorum Imperator electus est, Anno Christi 1003. Hic Pannonias Christiana religione imbuit: ex eo Hungarorum Apostolus dictus. Episcopatus multos per Germaniam instituit, inprimis Bambergensem, eique Principes Germaniæ, & Electores Imperii Feudales, & quodammodo Vasallos fecit. Bamberg

Sublato Henrico II. & Bambergæ sepulto, successit Electorum suffragiis Conradus II. Romam profectus, aurea corona à Iohanne XIX. & Imperii titulis ornatus est. Basilicam Spi-

Spirensem magnis sumptibus exstruxit, in qua etiam sepultus est, anno Imperii 15.

Successorem reliquit Henricum III. cognomento Nigrum, à Principibus Electoribus Imperatorem designatum: qui exitiale dissidium trium Pontificum sustulit, & nouum Papam Suidgerum Bambergensem Episcopum, quem Clementem II. dixere, in sede Pontificia collocauit: vetera iura Imperatorum, in electione & confirmatione Pontificis, post Carolum Magnum, & Othonem I. recuperauit. In Germaniam regressus, 17. Imperii anno ad superos abiit, quum Leonem IX. primo, mox eo defuncto Victorem II. Pontifices suo priuilegio declarasset, vnde Victor in beneficii gratiam filium eius Henricum IV. quinque annos natum, Cæsarem eligi, & Aquisgrani coronari curauit.

PONTIFICES ROMANI A LEONE III. vsque ad Gregorium VII.

LEO III. patria Romanus, Carolum Magnum Imp. Romæ solenniter coronauit: cum tali acclamatione totius cleri ac populi Romani: *Carolo piissimo Augusto, à Deo coronato, magno, pacifico, Imperatori Romanorum, vita & victoria.* Pontificum decreta omnium Doctorum scriptis præponenda esse statuit. Migrauit ex hac vita Anno Domini 816.

Stepha-

Stephanus V. patria Romanus, Rhemis in Ecclesia vnxit Ludouicum Pium in Imperatorem, & Irmgardim Vxorem eius coronauit. Mortuus est anno Domini 817.

Paschalis I. Lotharium, Ludouici Imperatoris filium, Romæ in Basilica S. Petri coronauit. Obiit anno Domini 824.

Eugenius II. in Pontificatu rem frumentariam adeo curasse fertur, vt multis videretur pascendis hominibus natus. Quid interim egerit in pastu viuifici Dei verbi, certi nihil adhuc legimus. Perrexit ad Patres Anno Domini 827.

Valentinus I. ex Diacono Papa creatus, post dies 40. è viuis excessit.

Gregorius IV. post Valentinum, absente Imperatore, à clero, populoque Romano Pontifex electus, non prius Pontificium munus ineundum sibi putauit, quam missis ad Imperatorem nuntiis, consensum eius impetrasset: vt Platina & Sabellicus referunt. Deos alienos sanctos mortuos coluit. Dominatum super Ecclesias affectauit. Ansgarium constituit Hamburgensibus Archiepiscopum, & Pontificium legatum in omnia regna Aquilonis, vt eo modo Ecclesias septentrionis, quæ tum colligi incipiebant, suæ potestati subiiceret. Dissidium inter Ludouicum, & filios eius, simulauit quidem se componere velle, sed magis auxit. Obiit anno Domini 843.

Mortuo Gregorio, Pontifex designatus est Sergius II. non exspectato Imperatoris iudicio

& as-

& assensu; oppresso etiam Iohanne, qui armis eam dignitatem sibi vendicare cœperat, Anno Domini 844. Idololatriam, & venerationem sanctorum mortuorum, grauiter & solerter promouit. Primus fuit, qui nomen Christo datum, & in ipso baptismo susceptum, propria voluntate abnegauit, ac aliis suis successoribus exemplum proposuit, quod plerique postea imitati sunt. Nam Sergius, & non Os Porci in Pontificatu dici voluit. Ad maiores suos collectus est, Anno Domini 846.

Leo IV. inscio Imperatore Pontifex consecratus est. Pontificem ius vtriusque gladii habere, & regna huius mundi possidere, Ecclesiæ & Reip. dominari debere, existimauit. Consilium de Imperii dignitate à Francis ad Græcos reducenda iniit, licet ea de re accusatus iureiurando se purgarit.

Leoni successit Iohannes VIII. cognomento Anglus, patria Moguntinus, meretrix quædam, & nobile scortum, Agnes nomine, quæ sexum habitumque mentita est virilem. Primum Athenas cum amatore quodam profecta, doctrina literarum præclare sese instruxit, vt Romam reuersa docendo, disputandoque omnes superaret. Iccirco anno Domini 854. ad Pontificatum euecta est, in quo à familiari compressa, cum ad Lateranensem basilicam contenderet, partus dolore circumuenta, in itinere peperit. ac paulo post mortua est, Anno Domini 857. Hinc fieri scribunt, vt Papa, cum ad Basilicam Lateranensem contendit, viam il-

lam

lam declinet. Et ne in posterum talis error in sexu committatur, aiunt Papam electum collocari in porphyretica Petri sella perforata, vt genitalia eius à Diacono attrectentur, & sexus exploretur, cum hac exclamatione: *Habet, Habet.* Hunc vero morem explorandi sexum, tanquam minus conuenientem Petri successoribus, abrogasse dicitur Paulus III. qui ostensis aliquot liberis sexum suum demonstrauit. Bellarminus totum hoc factum negat, & vtitur argumentis Onuphrii, ex quo omnia sumsit, quæ hac de re habet. Aspis scilicet à vipera venenum mutuatus est: vt loquitur Tertullianus. Et omnes nunc Papistæ ferre nequeunt: mirum, vt abominentur: certe fœda res est. Ego nihil dixi hac de re, nisi quod inueni in historiis, iisque non nostris, sed illorum; ex quibus facile ostendi potest, non esse fabulam anilem. Martinus Polonus in Chronico suo scribit, reuera fœminam factam esse Papam, & peperisse. Platina, qui scripsit vitas Romanorum Pontificum, & fuit à Secretis Sixto IV. in Iohanne VIII. hoc idem affirmat, & ait, omnes fere hoc affirmare, & esse ex iis, quæ fieri posse creduntur. Nec primum hoc scripsit Martinus Polonus, pœnitentiarius Romani Pontificis. Nam ante illum Marianus Scotus, qui ducentis annis antiquior fuit, hoc habet: & Sigebertus quoque Monachus. De hac Papissa scripserunt etiam alii permulti, antequam Lutherus natus est. Inter Græcos vnus Leonicus Chalcondyla: inter Latinos vero Sabellicus, Antoninus

ninus, Chronica chronicorum, ſupplementum Chronicorum, Matthæus Palmerius, Theodoricus Niemus, Volaterranus, Boccacius, Nauclerus, Faſciculus temporum; & multi alii.

Benedictus III. mortua Iohanna Anglica in partu, inuitus à clero & populo electus eſt Pontifex, cum Diaconus teſticulos eius explorasſet: anno Domini 857 Anaſtaſio, qui erat ab Imperatore Ludouico & Lothario Pontifex deſignatus, cedere noluit. Pedes ſuos oſculandos prębuit plebi, ſeque tanquam idolum terrenum adorari paſſus eſt. Obiit anno Domini 859.

Nicolaus Magnus, à clero, populo, & Ludouico Imperatore præſente, Pontifex deſignatus eſt. Anno Domini 860. Dominatum in Eccleſias vſurpauit. Nam Iohannem, Rauennæ Archiepiſcopum, priſtinam ſuæ ſedis libertatem aſſerentem, dignitate priuauit, eamque Eccleſiam in perpetuam ſeruitutem redegit. Regna huius mundi, & gloriam eius accepit. Nam Ludouicus Imperator ei obuiam factus, ex equo deſcendit, & frenum equi Pontificii apprehendens in caſtra duxit. Equo inſidens, & ſtipatus ſatellitibus, in templum Petri ire ſolebat. Lotharium Imp. miris modis exagitauit, ob Thietbergam vxorem dimiſſam, & Walradam pellicem ſuſceptam; ac coegit eum tandem, vtraque repudiata, vitam monaſticam profiteri. Collectus eſt ad ſuos maiores, Anno Domini 867.

Hadrianus II. ſeſe Pontificem deſignari paſſus eſt ſine ſuffragiis legatorum Imperatoris; qui

qui etsi moleste id tulerunt, tamen inuiti tranquillitatis gratia consenserunt. Dominatum in Ecclesiam vsurpauit. Nam ad Synodum Constantinopolitanam neminem admisit, nisi prius libello subscripsisset, in quo existebat professio, quod Romanum Pontificem agnosceret caput omnium Ecclesiarum. Certamen ei fuit cum Carolo Caluo, & Hincmaro Episcopo Rhemensi, de Laudunensis Episcopi appellatione ad sedem Romanam. Mortuus est Anno Domini 872.

Iohannes IX. ex Diacono Pontifex creatus est, Anno Domini 873. quo Ludouicus Imperator mortuus est. Fuit Latine & Græce doctissimus. Ante Pontificatum scripsit quatuor libros de vita Gregorii Magni. Regna huius mundi, & gloriam eius possedit ac vsurpauit. Nam acceptis muneribus Carolum Caluum inaugurauit Imperatorem: ac eo mortuo, contra Senatus Romani voluntatem, elapsus ex carcere, & fugiens in Galliam, Ludouicum Balbum, Francorum Regem coronauit: postea Romam reuersus, etiam Carolum Crassum Germanorum Regem Cæsarem pronunciauit, & diademate Imperii adornauit. Obiit Anno Domini 885.

Martinus II. natione Gallus Pontificiam dignitatem malis artibus acquisiuit. Ante Pontificatum, cum Iohannes IX. Ludouico Balbo Imperii coronam censeret conferendam, ipse cum Senatu Romano fauit & studuit partibus Caroli Crassi, Germanorum Regis; ac effecit,

vt Pontifex in vincula coniiceretur. In Papatu vero ſuo, etſi parum de eo in literas relatum eſt, tamen non fuiſſe ſuorum maiorum diſſimilem, facile eſt cogitare.

Hadrianus III. Pontificatum adeptus eſt, anno Domini 889. Dominationes ſeu magiſtratum contempſit, & Imperatoribus omne ius, quod in Pontificem & Vrbem Romam hactenus habuerunt, ademit. Decretum enim cum Senatus & populi aſſenſu fecit, ne in creando Pontifice amplius expectaretur Imperatoris authoritas, ſed vt ſemper libera eſſent & cleri & populi ſuffragia.

Stephanus VI. eo tempore Papatum iniit, quo Gallia à Normannis, Anglia à Dacis, Pannonia ab Hunnis, & Italia à Saracenis affligebatur, circiter annum Domini 895. Sanctos mortuos, Deos ſuos, religioſe coluit. Romanæ Eccleſiæ ſtatuta omnibus neceſſario obſeruanda eſſe, primus decreuit. Ad Patres ſuos deſcendit, Anno Domini 899.

Formoſus, Portuenſis Epiſcopus, à Nicolao Pontifice ad Bulgaros miſſus eſt, vt eorum Eccleſias à Græcis collectas, Romanis imbueret ritibus. Poſtea diſſenſit à Iohanne IX. Pontifice, de Ludouico Balbo in Imperatorem eligendo, ac ſeſe cum Senatu coniunxit, qui Iohannem in vincula coniecit. Liberato Pontifice, metuit tyrannidem, & Epiſcopatu ſuo deſerto, aufugit in Gallias. Reuocatus Romam ad dicendam cauſam, contumelioſe omni Eccleſiaſtica dignitate priuatur, & laicali veſtitu orna-

ornatur. Hanc contumeliam moleste ferens, cum ab Vrbe decedit, iurat, se nunquam postea vel Romam, vel ad Episcopatum reuersurum. Martinus vero Pontifex, qui & ipse inter aduersarios Iohannis fuerat, bono viro iniuriam factam agnoscens, illum à iurisiurandi religione absoluit, & in patriam ac pristinam dignitatem restituit. Mortuo Stephano, pars de populo & clero Formosum elegit Pontificem; pars vero Sergium. Sed ea, quæ Formosum elegerat, cum Sergius ordinandus esset, irruit in Ecclesiam, & illo ab altari remoto, Formosum consecrauit, anno Domini 895. Cum vero à Romanis affligeretur Formosus, attraxit ille Arnulphum, Carolomanni filium, cum exercitu, qui expugnata Vrbe, eius aduersarios capitali supplicio affecit, ac ab eodem Imperii coronam gratitudinis ergo accepit.

Bonifacius VI. successor Formosi, tantum dies 26. in Pontificatu vixit, veneno fortassis sublatus ab hominibus factiosis.

Stephanus VII. Formosi cadauer effodit, acta rescidit, duos digitos de manibus eius abscidit, & corpus reliquum in Tyberim proiecit. Obiit primo anno Pontificatus sui. Ranulphus scribit, eum relicto Papatu, Monachum esse factum.

Romanus I. nomine & patria, successit Stephano, & causam Formosi approbans, antecessoris sui decreta & acta rescidit, & tertio mense, veneno forte à factiosis propinato, obiit, anno Domini 898.

Theodorus II. ſedit tantum dies 20. & à factioſis, vt credibile eſt, è medio ſublatus eſt, Anno Domini 898.

Iohannes X. aliis IX. Pontificatum adeptus, turbas aliquo modo iam ſopitas reſuſcitauit. Dum enim Formoſi acta, maxima Romanorum parte contradicente, in integrum reſtituere conatur, ſeditioni in Vrbe Roma cauſam præbuit, ita vt parum à cruento conflictu abfuerit. Pontifex vero vitæ in periculo ſe verſari animaduertens, fugam arripuit. A Rauennatibus igitur exceptus, 74. Epiſcoporum Concilium ibi coegit, cui Carolus Simplex, Francorum Rex, cum Archiepiſcopis Galliæ interfuit. In eo autem Formoſi acta rata eſſe cenſuit; repudiatis, ignique traditis Stephani decretis. Obiit anno Domini 901.

Benedictus IV. poſt Iohannem ad Pontificatum euectus eſt. Nihil autem in tanto dignitatis faſtigio laude & memoria dignum ab eo geſtum reperitur. Mortem obiit anno Domini 904.

Leo V. quadrageſimo ſui Pontificatus die, à Chriſtophoro eoſdem honores ambiente, captus, in vincula coniicitur, vbi paullo poſt animi mœrore extinctus eſt, anno Chriſti 905.

Chriſtophorus I. vi & armis, immo & meretricum ope (iuxta Balæum) Pontificatum ſibi rapuit. Verum talionis pœnam tulit, & publico carceri traditus, miſere vitam finire coactus eſt: cum iam ſeptimum ſui Papatus menſem ageret.

Sergius III. Chriſtophorum ſede deiecit, incar-

carcerauit, ac Papalem cathedram violenter inuasit. Formosi cadauer, post octo annos, à sepultura laicali denuo extrahi fecit, & sedi Papali impositum capitali supplicio, tanquam viueret, affecit. Tres quoque digitos, ex priori Stephani mutilatione relictos, amputauit, & corpus ipsum eum his omnibus in Tyberim proiici iussit. Ex impudentissima meretrice Marozia nothum Iohan. XII. Papam spurcissimus adulter genuit. Mortuus est anno Domini 913.

Anastasius III. quid præclari in gubernatione gesserit, nusquam apud authores exstat.

Lando I. adeo obscurus est, vt à plurib. scriptoribus ipsis Pontificibus Romanis non annumeretur. Inter meretrices maiorem vitæ suæ partem consumpsit. Iohannem XI. successorem nefario adulterio generasse scribitur.

Iohannes XI. Papæ prædecessoris ex adulterio filius, Papatum quasi hæreditario iure, sed per scortationes, obtinuit. Deinceps militem potius, quam Ecclesiæ gubernatorem egit. Tandem ceruicali super os iniecto suffocatus est.

Iohanne è viuis exempto, in locum eius per seditionem substituitur Iohannes alius, eius nominis XII. Sergii III. Papæ ex Marozia meretrice filius. Verum quia clerus & populus Romanus in eius electionem non consenserāt, eodem anno sede deiectus est. Rediit tamē postea ad Pontificiam dignitatē, mortuo Steph. VII.

Leo VI. deiecto Iohanne XII. cleri ac populi Romani suffragiis, in maximo tumultu Papalem sedem ascendit. Sed statim post septi-

mum ſui regiminis menſem, Anno Dom. 930. veneno ſublatus à Marozia fertur, vt ſpurio locum daret.

Stephanus VII. poſt Leonem ſedem Papalem conſcendit: nihilque memoria dignum geſſit. Prorſus n. muti ſunt de eo Pontificii ſcriptores. Vitam cum morte per venenatum poculũ commutauit, Anno Domini 932.

Iohannes XII. Sergii III. Papæ, ac Maroziæ famoſæ meretricis ex horrido ſtupro filius, iterum poſt ſeditiones, Leone & Stephano ſublatis, ad Romanæ Eccleſiæ faſtigium, vnde prius deiectus erat, conſcendit. Videatur Luitprandus lib. III. cap. 12. Naturæ ceſſit, Anno Dom. 937. dum meretrix mater Romæ tam Regnum, quam Eccleſiam adhuc regeret.

Leo VII. patria Romanus, homo fuit ingenii remiſſioris, ac negotiis tum ſecularibus, tum Eccleſiaſticis minus attentus, ſuæ tranquillitati & otio tantum conſuluit, nihilque de ſe literis & memoria dignum, præter ſolum nomen, reliquit poſteris. Obiit Anno Chriſti 941. poſt tertium ſui Pontificatus annum. Hoc Leone Pontificatum ineunte, Otho Magnus, Saxoniæ Dux, ad Imperii Romani dignitatem apud Germanos conſcendit.

Stephanus VIII. ex Germanis primus, Romanæ Eccleſiæ Pontifex creatus eſt. In gubernatione autem, à rebus gerendis, Romanorum ciuium crebris & turbulentis motibus, impeditus fuit, immo intra ipſa mœnia facto conflictu adeo vulnerib⁹ confoſſus eſt, vt ob cicatricum

in fa-

in facie deformitatem deinceps in publicum prodire noluerit, sed intra domesticos parietes latitare maluerit. Obiit anno Domini 944.

Martinus III. Stephano defuncto, sellam Pōtificiam conscendit. Obiit Anno Domini 947.

Agapetus II. Othonem I. Germaniæ Regem, in Italiam vocauit, & Romanorum Regnum illi promisit, vt cum Berengario conflictaret.

Iohannes XIII. Maroziæ meretricis nepos, Octauianus antea dictus, stupris, adulteriis, incestis libidinibus, venationibus, ludicris ludis, rapinis, incendiis, homicidiis, periuriis, aleis, sacrilegiis, aliisque flagitiis, ab ipsa adolescentia incubuit. Pontificem agens, nunquam de vitæ emendatione cogitauit. Itaque ab Othone Magno, in Concilio Romano, propter perfidiam, profusam libidinem, & alia flagitia, Pontificatu deiectus est, & in locum eius substitutus Leo VIII. Anno Christi 963. qui confirmatus est ab Imperatore, cui restituit Pontifex ius confirmandi Pontificem Romanum cum omnibus prouinciis, regionibus, Vrbibus, & oppidis, quæ ab Imperatoribus antea Romanis Pontificibus concessa erant. Sed absente Imperatore, Iohannes XIII. Pontificatum recuperauit, & cum adultera deprehensus à marito eius confossus est, Anno Christi 964. Constituisse hic Papa scribitur, Balæo teste, vt Imperator Augustus semper posthac à Papa Romæ coronaretur.

Benedictus V. in Iohannis locum à Romanis suffectus est: quod ægre ferens Otho Impera-

tor, cum exercitu Romam venit, eamque fame laborantem in deditionem, acto in exilium Benedicto, accepit. Porro Benedictum hunc Imperator secum in Germaniam duxit, & Episcopo Hamburgensi custodiendum tradidit: & Leonem VIII. restituit. Benedicti sepulchrum adhuc hodie in Ecclesia Hãburgensi videre est.

Iohanne igitur ob vitam male actam, in Synodo Romæ congregata, rite deposito, in locũ ei⁹ omnium tum cleri tum populi Romani suffragiis, ipso etiam Imperatore Othone annuente, Leo VIII. electus est: sed paulo post sede iterum deiectus, ac Iohannes, in cuius ipse locum erat surrogatus, post hunc Benedict⁹, Pontificiam dignitatem, per Romanorum potentiã tenuerunt. Tandem vero Leo VIII. Imper. Othonis ope, pristinum honoris gradũ recuperauit: Verũ in Papatu non diu vixit, sed Anno Domini 966. post ann. & tres menses, mortẽ obiit.

Iohannes XIV. Othonem II. à Patre in Italiam vocatum, Romæ in Augustum coronauit: Poloniæ Regnum ad papismum inuitauit. In hostes suos ea crudelitate vsus est, vt immanissimis potius tyrannis, Phalaridi, Dionysio, Neroni, & horum similibus, quam Christi vicario conferri mereatur. Obiit anno Christi 973.

Benedictus VI. in carcere laqueo strangulat⁹ est. Alii fame eum enectũ scribunt, an. D. 974.

Donus II. in sede Papali post Benedictum locatus, nihil vel male vel bene memoria & literis dignum in pontificatu gessit.

Bonifacius VII. malis artibus Pontificatum adeptus, male et tandem amisit. Nam inito eo

magistratu, conspirantib. in eum ciuib. simul, se ipsum occultare coactus est: & cum videret, sibi non esse tutum amplius manere Romæ, ex D. Petri Basilica preciosissimos thesauros clam & furtim surripuit, ac Constantinopolin aufugit: vbi post menses aliquot, diuenditis omnib. ingentem vim auri collegit, Romamque rediit; pecunia ratus cuncta expugnari posse. Interea temporis dum abesset, Romani in eius locum, Ioh. XV. Pontificem fecerunt. Sed Bonifacius reuersus, Iohañem paratis insidiis cepit, oculis priuauit, carceri inclusit, famenecauit: occupauitq; rursus Pontificiã sedẽ; in qua non multo post apoplexia periit Anno D. 976. Cadauer eius in Lateranensi platea proiectum, à quouis lanceis & contis impune transfodiebatur, tandẽ cleri beneficio sepulturæ populari demãdabatr.

Bonifacio, homine sacrilego, è viuis exempto, Benedictus VII. Pontifex constitutus est, annuente Imperatore Othone II. cuius filium Sen. Othonem III. in Ecclesia Lateranensi coronauit. Vitã cum morte cõmutauit, A.D. 984.

Iohannes XVI. Pontifici Benedicto successit. Suscepto Papatu, miro statim odio in clericos exarsit: quapropter omni populo exosus, & in carcerem coniectus, fame periit: quarto sui regiminis mense.

Iohannes XVII. rei militaris peritissimus, cleri ac populi sui fauore Papatum iniit, Othone III. imperante. Agitatus deinde seditionibus à Crescentio, Consule Romano, imperium Vrbis sibi vindicante, cupiditati hominis cessit, & in-

& in Hetruriam exsulatum abiit. At verò Crescentius, cognita Iohannis indignatione, qua percitus Othonem contra se cum exercitu in Italiam vocabat, ipsius Pontificis cognatos & amicos misit rogatum, vt omissa accersendi Othonis cura ad Vrbē cum potestate redeat, polliceturq;, se ei in omnibus rebus obtemperaturum. Quare reuersus est, & Crescentius eius pedes, vt & omnes seditionis auctores, petita venia, exosculati sunt, atque ita in concordiam redacti Pilatus & Herodes, vitam simul traxere. Otho interim in Italiam euocatus, Romam aduenit, quo tempore Pontifex graui morbo detentus, vitæ suæ finem accepit, anno Dom. 995.

Gregorius V. origine Germanus, patria Saxo, antea Bruno vocatus, Othonis III. authoritate, post schismata & lites, Pontifex ob affinitatem creabatur. Verum, Othone in Germaniam regresso, Romanus populus, nouarum rerum cupidus, Crescentium ad Consularem potestatem trahebant, & res Romanas eius fidei commiserunt. Crescentius v. ac populus Vrbis, ægre ferebant, Greg. natione Germanum, authoritate Imp. ordinatum esse Papam: ideo illū Papali sede deiiciebant: populusq; & cler⁹ Romanus, Ioh. XVIII. prius Episcopum Placentinum, natione Græcum, hominem eruditum & pecuniosum, in eius locum substituerunt. Gregor. a. in Hetruriam primo, mox ad Imp. Oth. III. agnatum suum, in Germaniā se contulit, de sum̄a iniuria conquesturus. Imp. indigne ferens eam contumeliā, in Ital. cum exercitu rediit, vrbem

bem oppugnauit, Crescentiũ Consulẽ, & Iohannem, nouum Pontificem, cepit: quorum Iohannes, effossis prius oculis, pontificatu simul & vita priuabatur: Crescentius vili iumento imponebatur, & vultu ad caudam verso, nasoq; cum auribus abscisso, vt spectaculo esset omnibus, per plateas circumducebatur, ac trũcatis membris ante vrbis mœnia patibulo suspendebatur: Punitis igitur aduersariis, Gregorius pristinam sedem recuperauit. Restitutus, congregata Romæ Synodo, constituit, vt ius eligendi Cæsaris apud Germaniæ Principes deinceps maneret, scilicet, Moguntinum, Treuirensem, & Coloniensem Archiepiscopos: Comitem Palatinum Rheni, Ducem Saxoniæ, ac Marchionem Brandeburgensem. His præterea Bohemiæ Principem adiunxit, ad dirimendas discordias in paribus suffragiis. Hanc sanctionem Otho Imperator anno 1002. approbauit: id quod Galliarum Reges non æquo animo ferebant. Sunt qui Imperiale diadema accepisse Othonem III. ab hoc Gregorio narrant. Obiit anno Domini 997.

Syluester II. natione Gallus, diaboli ope adiutus, Romani Papatus sedem accepit: necromanticus & Magus sceleratissimus.

Iohannes XIX. cognomine Siccus, natione Italus, adiutore itidem diabolo, cuius tum erat Papatum dare, Syluestro mago, ac Satanico monstro successit, suffocatus veneno à suis, anno Domini 1004. Eius tempore Cardinalium nomen in pretio esse cœpit: & frequentes Synodi in Italia atque in Galliis celebratæ sunt: Bam-

bergensis etiam Episcopatus erectus.

Iohannes XX. cognomento Fasanus, Iohanne prædecessore venenata potione sublato; prodigiosis artibus Sathanici Papatus sellam occupauit. A prædicto enim Syluestro, qui Magus diabolicus erat, vsque ad Gregorium VII. famosi fuerunt incantatores Romani Pontifices omnes, Ægyptios magos maleficiis lõge superãtes.

Sergius IV. Iohanni succedens, non aliis mediis, quam sui prædecessores, pontificale conscendit fastigium. Iuxta chronographos nihil egit historia dignum.

Benedictus VIII. per magicas operationes papatum obtinuit. Henricum II. Imperiali corona donauit. Ex hac vita decessit, anno Domini 1023. Aureum orbem cum exstante cruce primus inuenit, quo Cæsares pro maiestatis insigni vti consueuerunt.

Iohannes XXI. post Benedictum fratrem, arte nefaria pontificatum est assecutus. Conradum Imperatorem Imperii diademate redimiuit. Mortem obiit, anno Domini 1034.

Benedictus IX. prædecessorum fratrum Benedicti & Iohannis nepos, Theophylactus antea vocatus, Romanam sedem Satanicis artibus, ac magicis præstigiis obtinuit: & post Leonem IX. quinto papalem cathedram repetiit, donec Victor II. veniret. Post defunctum Cæsarem Conradum, molitus est filium eius Henric. III. successione priuare, & illius loco Petrum Hungariæ Regem, Augustum constituere, misitque illi Imperii coronam, cum hoc versiculo:

Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam.

Sed Henricus III. primo conflictu Petrum cepit, Romamque venire disposuit: quo audito, Benedictus, timore perterritus, papatum complici suo Iohanni Gratiano vendidit, qui postea dictus est Gregor. VI.

Sed interim Benedicto dignitate sua exuto, Romani in eius locum substituerunt Ioannem, Sabinensem Episcopum, Syluestrum III. appellantes. Sed hoc post 49. dies pulso, Benedictus denuo restitutus est: quum autem cerneret, se iterum discrimina subiturum, Gregor. VI. pontificium munus vendidit.

Gregorius Sextus, magus insignis, antea dictus Iohannes Gratianus, papatum à Benedicto emit.

Trium vero Romanorum pontificum de suo iure concertantium pugnis, non solum ipsa Roma, sed tota pene Italia concussa est. Hosce vt Imperator Henricus III. compesceret motus, quam maximis collectis copiis in Italiam contendit. Romam vbi deuentum esset, Imperator in frequenti Episcoporum Synodo causam cognouit, ac tribus illis loco motis, Suidgerum, Bambergensis Ecclesiæ Episcopum, pontificem constituit, anno 1046. qui mutato nomine Clementem II. se appellauit. Abeunte vero Imperatore, Romani, iurisiurandi immemores, Clementem, quem absque suis suffragiis creatum dicebant Episcopum, veneno necarunt: cuius facinoris quidam Stephanum, eius successorem, autorem faciunt.

Stepha-

Stephanus Bagniarius, natione Bauarus, post Clementem, Romanam sedem per vim accepit, indito sibi Damasi II. nomine. Sed 23. sui Pontificatus die, veneno sublatus est.

Post Imperatoris Henrici III. ex Italia discessum, Benedictus Romam reuersus, ad pristinam dignitatem per fas nefasque iterum aspirabat, ac in vrbe non exiguas dabat turbas, Romani itaque Cardinalium consilio, legatos ad Imperatorem, petitum Pōtificem mittunt. Horum postulatis annuens Imperator, Brunonem Alsatium, Comitem de Dagsburg, & Tullensis Ecclesiæ Episcopum, iis dedit Pontificem: quem Romani Leonem IX. appellarunt. Hic Romanis ius eligendi Pontificem, exploso Imperatore, restituit. Romam ex captiuitate Normannica reuersus, hausto veneno, diem clausit extremum, anno 1054.

Sublato Leone, Gebhardus, Episcopus Aichstadiensis in Bauaria, consecrationem Pontificalem accepit. Victor II. appellatus, anno Domini 1055. Florentina Synodo Vxoratos Episcopos suis exuit dignitatibus. In Pontificatu excessit biennium. Mortuus est Florentiæ.

Stephanus X. Fridericus anteà vocatus, Gothelonis Lotharingiæ Ducis filius, mortuo Victore, à Clero & Romano populo, non explorata prius Imperatoris voluntate, Pontifex creatus est: veneno extinctus Florentiæ, cum ibi Synodum acturus esset, septimo Pontificatus sui mense.

Nicolaus II. pulso inuasore Iohanne Mincio, Episco-

Episcopo Veliterno, Senis Pontifex, sine Cæsaris consensu, Hildebrando instigante, creatus est, anno Domini 1059. sub hoc celebratum Romæ Concilium, & Berengarius damnatus est.

Nicolao è viuis exempto, Alexander II. Episcopus Lucensis, Anshelmus antea dictus, vulpina Hildebrandi calliditate, vt sibiipsi ad Papatum viam sterneret, Romæ absens electus fuit in Pontificem: Imperatore neque salutato, neque consulto. Huic Longobardi, ex Imperatoris consensu, alium opposuerunt Pontificem, quem ipsi Basileæ in Comitiis eo præsente elegerant, Cadolum nomine, Episcopum Parmensem, qui magno cum exercitu Romam obsedit, commissoque prælio vno atque altero, cum suis fugatus est: Dictus est in Pontificatu Honorius II. Alexander vero sub miserabili Hildebrandi iugo, non sine veneni suspicione, diem clausit extremum, anno Domini 1074.

PATRES, ET PRÆCIPVI in Ecclesia Doctores.

IOannes Scotus, claruit paulo ante Bertramum, sub Carolo Magno Imp. circa annum Domini 800. dictus Mailrosius, Monachus Benedictinus, Bedæ Monachi, atque Doctoris clarissimi quondam auditor atque discipulus: collega Alcuini, siue Albini, cum quo ex Britannia in Galliam venit: vir in omnibus scripturis doctissimus, atque Carolo Imperatori charus. Scripsit is librum de Eucharistia, in quo per omnia creditur retinuisse & seruasse doctrinam beati

Augu-

Augustini, quam postea Bertramus Presbyter Regi Carolo exposuit.

Bertrami temporibus etiam claruit Rabanus Maurus, primum Fuldæ Abbas, postea Archiepiscopus Moguntinus. Fuit is quoque Alcuini quondam auditor), & doctrinæ Augustinianæ diligens sectator. Tantæ fuit eruditionis, vt eo tempore nec similem Italia, nec parem Germania habuerit. Obiit anno Domini 856. Sepultus Fuldæ in patria. Ad Ecclesiæ & posteritatis vtilitatem multos commentarios edidit.

Haymo, ex AngloSaxonum genere & populo oriundus, consanguineus Bedæ, discipulus fuit in Anglia Albini, & condiscipulus Rabani Mauri, ac contubernalis eius in cœnobio Fuldensi: Abbas Hirsfeldensis, & postea Halberstadensis Episcopus designatus est, circiter annum Domini 840. Commentarios suos collegit ex aliis Patribus, quos etiam passim citat. De plerisque capitibus doctrinæ multo sincerius scripsit, quam alii pontificii: etsi non prorsus fuit ab omnibus maculis & næuis huius sæculi immunis. Annis 13. Episcopatum gessit, mortuus anno Domini 853. Halberstadii in templo Stephani sepultus.

Theophylactus, Archiepiscopus Bulgarorum, quibusdam videtur floruisse, Anno Domini 880. Baronius ipsum collocat in annum 1071.

Decumenius, scriptor Græcus, videtur floruisse, anno Domini 1070.

5. Bernhardus, Abbas Clarevallensis, refertur

in

in Catalogum Patrum, etsi floruerit tempore Scholasticorum, circiter annum Domini 1115. Magno in pretio fuit propter vitæ sanctimoniam & doctrinam: ad multorum etiam Regum ac Principum controuersias componendas adhibitus. Acriter pugnauit pro iustificatione gratuita per solam fidem, contra operum merita, & liberum arbitrium. Papæ, Cardinalium, Episcoporum, aliorumque clericorum impietatem grauiter reprehendit. In quodam sermone pulchre de coniugio dixit: *Tolle de Ecclesia honorabile coniugium, & thorum immaculatum: nonne replebis eam concubinariis incestuosis, seminifluis, mollibus, masculorum concubitoribus, & omni denique genere immundorum?* Obiit anno Domini 1153. ætatis 64.

SCHOLASTICI, VEL QVÆSTIOnarii Doctores.

VEteris Theologiæ Scholasticæ initia cœperunt, circa annum Domini 1020. tempore Lanfranci Papiensis, qui Berengarii Antagonista fuit, Archiepiscopus Cantuariensis. Certũ est, ante illud Lanfranci seculum, vnius fere Augustini, secundum verbum Dei scriptum, doctrinam inter Christianos quosque doctissimos obtinuisse, atque diligentissime tanquam per manus traditam fuisse. Nam primum ab Egyppo, qui Fulgentio fuit ætate æqualis, postea etiam ab ipsomet FVLGENTIO, deinde à Primasio Afris Theologis; postea

autem

autem Iſidoro Hiſpalenſi Epiſcopo : Maximo Taurinenſi : Proſpero Gallo : Conciliis etiam totis, velut Auraſiaco, & Conſtantinopolitano ſexto, approbata perpetua quadam temporis ſucceſſione ſemper fuit. Denique ante Carolum illum Magnum Imperatorem à Beda Anglo Saxone defenſa eſt, atque etiam abs Bedæ diſcipulis diutiſſime, velut Alcuino, Claudio, Rabano Mauro, & aliis quamplurimis per annos pluſquam quingentos retenta eſt. Igitur cum ſola diu lecta eſſet, ac per locos etiam communes collecta & tradita : cœptum eſt tamen paulatim progreſſu temporis ab Auguſt. ſententia, cum aliis in rebus, tum vero præſertim in articulo de Sacramento S. Domini cœnæ diſcedi, gliſcentibus nimirum in Eccleſia Dei variis iam erroribus. Nam myſterium illud iniquitatis, & vniuerſalis Apoſtaſiæ Satan iam multum per Romanos Pontifices promouebant, & immanem illum Tranſſubſtantiationis errorem, fontem aliorum infinitorum parturiebat. Huic labi, & ſanæ doctrinæ corruptelæ tam pernitioſæ, quæ fieri cœperat, oppoſuit ſeſe conſtanter, pro ſuo in Dei veritate tuenda zelo, Berengarius, ille Andegauenſis Archidiaconus, Gallus, vir habitus ætate ſua eruditiſſimus, qui veterē Auguſtini ſententiam reuocare, &, (quanquam ipſe durius nonnunquam loquebatur de Sacramentis) retinere ſtuduit. Sed Berengario id agenti ſeſe oppoſuit altera ex parte Italus quidam, nomine Lanfrancus, qui Papiæ in Italia Theologiam profitebatur.

Cæte-

Cæterum Lanfranci Itali, Pontificum Romanorum errorem de Transsubstantiatione tuentis disputationes contra Berengarium Gallum, ex Augustino sua defendentem, sustentatæ à Guitmundo Archiepiscopo, & aliis Italicis hominibus pertinacissime confirmatæ effecerunt, vt primum prætermitteretur, post aũt etiam omnino negligeretur, quæ tamdiu in Ecclesia invaluerat, Augustini authoritas, doctrina, ac sententia: Ex quo euenit, vt, qui se Theologos profitebantur, deinceps suæ doctrinæ, & Theologiæ fundamenta non eadem sumerent, quæ veteres: sed solum ea, quæ iam receptis opinionibus, quanquam erroneis, partim etiam Philosophicis rationibus probatis, partim etiam ipsius Pontificis Romani, velut irrefragabilibus, decretis constarent. Pro his tam anxie, quam pro verissimis, ac sanctissimis Dei ipsius aris pugnabant, acerrimeque dimicabant. Additum quoque est isti camino oleum. Nam Lanfrancanorum factio & studium à Romanis pontificibus contra Berengarianos, quos vocabant, laudabatur; & doctrina Lanfranci, sententiaque etiam Vercellensi Concilio, suffragio Italorum hominum, (qui illuc frequentes conuenerant,) & Lanfranci discipulorum aperte melior iudicata fuit, adeoque postea Berengarius ipse truculentissimis Nicolai papæ minis ad palinodiam coactus est: quod ita hominum animos commouit, vt ex eo tempore certatim omnes (verbo Dei spreto, & Orthodoxorum patrum scriptis neglectis, aut eatenus probatis, quatenus opinioni-

nionibus iam receptis ſuffragabantur) in eam doctrinam incumberent, quæ Lanfrancianæ ſimillima eſſet, id eſt, quæ Pontificũ decreta, receptos iam in Eccleſia ritus, & opiniones celebres, (quacunque tandem ratione ſemel irrepſiſſent) in Eccleſia proponebat, ac tuebatur. Ex hoc fonte innumerabiles diſputationes, & quidem ſtatim, ortæ ſunt: quæſtiones inutiles extra Dei verbum agitatæ, & difficultates propoſitæ. Denique Theologicæ ſententiæ ac definitiones omnes ad ritus iam vſitatos, & recepta duntaxat placita atque ἀρέσκοντα, non ad verbum Chriſti reuocatæ ſunt, & exigi cœptæ. Tandem de his ipſis rebus regulæ, velut κυρίαι δόξαι, & vt Dei ipſius oracula, traditæ, & libri ſcripti, & contentiones ſuſceptæ. Quid amplius? veterum etiam patrum ſcripta, quo iure, quave iniuria, ne noua cenſeretur iſtiuſmodi congeries, ad huiuſmodi conſarcinationes fuerunt accommodata. Ergo tandem ea doctrina nata, conflata, conſtituta, & compilata eſt, quæ Scholaſtica Theologia appellata eſt, & ſola pro vera Theologia habita. Scholaſticos autem ſeſe peculiari appellatione nominarunt, & quod quæ in Scholis publicis docebantur, quaſi ab omnibus probata traderent, & quod difficilem in ſuis Scholis diſputandi rationem retinerent: adeo vt aliam apud populum docendi rationem ſequerentur. Nam & diſtinctiones, & locutiones ſuas, & quæſtiones in Scholis retinent, quæ ſunt reliquis omnibus Chriſtianis ignotæ, & ad συρφετώδη, ac σκοτεινὸν potius diſputandi vſum, quam ad vllam conſcientia-

entiarum ædificationem constitutæ. Itaq; quod ea doctrina ad populum minime pertineret, etiam Scholasticam appellarunt. Produxerunt autem Scholastici Doctores Sophisticam meretriculam, vt honestæ matronæ, sic Philosophię nomine & pigmentis exornatam, in mediam Ecclesiam, cum maximo ipsius Ecclesiæ damno; adeo vt Philosophi potius sint, quam Theologi dicendi. At enim, inquies, non sine magnis laboribus, multisq; vigiliis, acutam illam disputandi scientiam sibi compararunt. Sit ita sane: Verum enimvero, quum Scholasticos Doctores in suis acutis disputationibus laborantes, sudantes, anhelantes videmus, nobis Troianorum in mentem veniat, qui magno labore equum illum à Græcis fabricatum in suam vrbem introduxerunt, vnde consecuta est ipsius vrbis euersio. Sic enim Scholastici falsam Philosophiam magno conatu & studio in Ecclesiam attraxerunt, vt tanquam ex equo Troiano, innumerabiles errores prodierint, qui quidem, custodibus Ecclesiæ, somno, desidia, & inscitia iampridem sepultis, Ecclesiam ipsam inuaserunt, corruperunt, vastarunt: ita vt nisi tum Dominus nobis aliquot reliquias fecisset reliquas, profecto nullam iam Ecclesiam haberemus. Ex multis autem Scholasticorum erroribus, quosdam tantum colligamus.

Primus error, quem videntur Scholastici in suis disputationib. admittere, is est, quod solent ex principiis Logicis disputare, atq; inde arcessere suas cõclusiones. Itaq; ppositis quæstionibus,

bus, non ſcripturæ locos, ſed vt plurimum axiomata Logica, & Maximas topicas, aut eo etiam aliquid minus, ſubſternunt, in eorumque diſputationibus ſcriptura muta eſt. Sæpe enim philoſophos, ac perraro Apoſtolos appellant: & ſi quando veteres etiam Doctores adhibent, tum illorum auctoritatem cum Scripturæ auctoritate confundunt, neque dubitant eorum ſcripta nomine ſcripturæ ſignificare. *Lomb. l.1. ſent. diſt. 34. & l.2. ſent. diſt. 9. & paſſim.*

Secundus error hic eſt, quod de rebus Theologicis in vtramque partem, ac Topice diſputant ex probabilibus argumentis. Quin etiam ſæpe illis accidit, vt multis ac variis argumentorum fluctibus, modo in hanc, modo in illam partem iactati, neſciant, quem ſe tandem in portum recipiant: adeo vt Scotus ille ſubtilis, & plærique alii, rem dubiam ac minime definitam in medio relinquentes, permittant Lectoribus, in vtram velint ſententiam diſcedere: *Si in hanc,* inquiunt, *ita reſpondeto contrariis argumentis: Sin mauis in illam, ecce tibi: quod rurſus ad contraria argumenta reſpondeas.* Quid, quod multis obiectionibus propoſitis ſæpe ſubſiſtunt, &, *Quare,* inquiunt, *ſolutionem.* Item, *qui poteſt, reſpondeat.* Obſecro, hoccine eſt Theologice diſputare?

Tertius error hic eſt, quod veritatem obſcurant ſuis argutiis, nedum illuſtrent. Nam quæ ſunt difficilia, reddunt ipſi ſpinoſis & contortis quæſtionibus difficiliora: quæ vero per ſe facilia ſunt & perſpicua, illi obſcuris quæſtionum involucris obducunt; nodũ, vt vulgo dicitur, in ſcirpo

scirpo quærentes. Quare quod aliquando dixit, Augustinus; *artem Sophisticam esse cauernæ Caci persimilem:* egregie videtur in Scholasticos quadrare, qui dum peregrinis dogmatibus, tanquam alienis diuitiis, gloriantur; adeo obscuritatē affectant, & latebras quærunt, vt quoties disputant, non res ipsas aperire, sed operire potius, & non tam hominis vocem, quam obscuros quosdam mugitus, ex tenebricosis illis quæstionum speluncis, edere videantur.

Quartus denique hic error est, quod Scholastici, vel potius Quæstionarii Doctores, terunt tempus in vanis & curiosis quæstionibus, iisque non tam explicandis, quam implicandis, quas κενοφωνίας Apostolus vult ab Ecclesiastico Doctore cohiberi. 2. Tim. 2. Et paulo post: *Stultas, inquit, & ineruditas quæstiones reiice, sciens eas gignere pugnas.* Quod quam verum sit, manifeste patet ex ipsis Quæstionariis, quorum vix duos reperias, qui in vnam eandemque sententiam conueniant. Sic plerunque videas à Thoma Scotum, à Scoto Occamum, ab Occamo reliquos dissentire; ita vt vix possis in eorum scripta ingredi, quin statim in eiusmodi altercatione vestigium ponas.

Cæterum ipsius Theologiæ Scholasticæ triplex ætas obseruanda est: Vetus, Media, & Noua. Veteris Theologiæ Scholasticæ initia à Lanfranco Papiensi cœperunt: sed ea durasse postea videtur, vsque ad Albertum Magnum, pene per annos 200. videlicet ab anno Domini 1020. vsque ad annum 1220. quo tempore

Lutetiæ Parisiorum ipsum Scholasticorum Theologorum Collegium, quod Sorbona dicitur, ædificari cæptum est. Hæc vero vetus Scholastica Theologia pudentior adhuc erat; & quanquam Patrum Ecclesiasticorum dicta ipsi verbo diuino æquabat, tamen verbum Dei tractabat, & commentariis pro captu illorum hominum, id est, pro ignorantia & barbarie illius ætatis explicabat. Aristoteles quidem in ipsius S. Theologiæ templi & sacrarii limen iam introductus erat: nondum tamen in ipsum templum, vel illius adytum. Id quod tamen postea perrupit, ac potius à Media Scholastica, quæ secuta est, deductus fuit.

Porro Lanfrancus, cum Ecclesiam Cantuariensem, magna tam industriæ, quam prudentiæ laude, per totos 19. annos, rexisset, è viuis excessit, anno 1089. 24. Maii febricula, quod sæpe optauerat, absumptus, & in Ecclesia sua, quam multum locupletarat, & ædificiis nouis ornauerat, honorifice tumulatus est. Palatium Archiepiscopale, quod est Cantuariæ, fere totum construxit.

Sed hoc (quo nihil magis ad laudem ipsius pertinet) nullo modo prætermittendũ est, quod in deprauatis S. Bibliorum exemplaribus, quæ vbique per Angliam tunc temporis fuerunt vitiosissima, emendandis, multum vtilissimumq; laborem insumserit. De scriptis eius nihil attinet dicere, à Balęo sigillatim recensitis, quorum quamplurima doctorum manibus quotidie teruntur,

Beren-

Berengarius autem, aduersarius Lanfranci, fuit Ecclesię Andagauensis Archidiaconus, Platina teste, vir sanctitate & doctrina insignis. Is dogmati iam inualescenti de elemẽtorum euanescentia & conuersione substantiali in ipsum corpus & sanguinem Christi, publice contradicens, doctrinam Tertulliani, Ambrosii, Augustini, & aliorum Patrum, Scoti item & Bertrami palam professus est, atque defendit: elementa non abiicere substantiam, sed retinere materiam, & esse corpus atque sanguinem Christi mystica significatione, h. e. esse corporis & sanguinis Christi Symbola & figuram. Scripta quidem eius nulla extant, haud dubie oppressa aduersariorum artibus atque tyrannide. Centuriatores Magdeburgici recitant quatuor hypotheses doctrinæ Berengarii ex Lanfranco, in quibus candor merito desideratur. De sua sententia aduersus Transsubstantiationis errorem, tunc vulgo inualescentem, conferebat Berengarius cum multis eruditis familiariter; pręsertim cum Lanfranco amico tunc Cadomensi Abbate in Anglia, tandem ob damnatum amicũ, Cantuariæ Archiepiscopo facto; ad quem de controuersia Eucharistica scripsit Epistolam, quam clerici absente Lanfranco resignatam miserunt Romam ad Leonem IX. Pontificem. Is statim coacta Romæ Synodo Berengarium absentem, & in auditum hæreseos damnauit.

LANFRANCVS propter Epistolam Berengarii, vt ipse quidem scribit, in suspicionem addu-

ctus, quasi cum eo sentiret, iussus est eius sententiam scripto refutare; quod dum facit, & doctrinam ex Augustino desumptam, aduersus præsentiam realem carnis & sanguinis Christi, sub speciebus signorum, sophistice deprauare atq; euertere studet, ansam præbuit Scholasticis, vt Transsubstantiationis dogma pertinacius deinceps tuerentur. In ea vero Synodo indicta fuit Synodus alia Vercellis celebranda. Erat hoc anno DOMINI 1050. Eodem igitur anno mense Septembri, ad Vercellensem Synodum vocatur Berengarius, verum grauatus præiudicio, & periculo territus non comparuit. Lectus est ibi primo liber Iohannis Scoti, & damnatus. Deinde exposita est Berengarii sententia, pariterque damnata. Rursus audita est Lanfranci, qui in ea Synodo regnabat, sententia & omnium approbata calculis. Duo clerici à Berengario missi ad Synodum, protinus atque Berengarium defendere, excusareque orsi essent, clamoribus oppressi, & in vincula coniecti sunt. Iam enim Romanenses carcere & ferro disputare didicerant.

Nihilominus Andegaui, Turoni, & in Gallia approbabatur vetus doctrina de Eucharistia, quam constanter asserebat Berengarius; & improbabatur Transsubstantiationis contrarium nouum dogma. Post annum vero quintum, Victor Papa, qui Leonis defuncti exuuias tulerat, Florentiæ celebrauit Synodum, in qua definitionem Vercellensis Concilii confirmauit, & misso legato Hildebrando in Galliam, Turo-

Turoni, in patria Berengarii, aliud Concilium indixit, in quo data Berengario facultas defendandi partes suas. Animaduertens vero is, se vi oppressum iri, cretizandum sibi ratus cum Cretensibus, aduersariorum impetum fregit scripto, pronuncians, se communem de hoc articulo Ecclesiæ doctrinam amplecti, teste Lanfranco. Quo dicto, vti recte quidam scripsere, magis elusit Concilium & Legatos Pontificios, quam libertatem confessore dignam seruauit. Professionem tamen veritatis postea minime abiecit, aut dissimulauit. Iterum igitur anno 1058. à Pontifice Nicolao Secundo, Romam ad Concilium euocatus, & per carcerem mortisque metum in consessu 114. Episcoporum ad palinodiam ab Humberto quodam Cardinali Burgundo scriptam adactus est, adeo crassam & crudam, vt ipsos Pontificios eius paulo post puduerit, atque etiamnum pudeat. Recitatur ea à Gratiano in decretis de consecrat. distin. 2. cap. *Ego Berengarius*: & Tom. 2. Concil. fol. 765. Offendit multos ea Berengarii pusillanimitas, tamen is recantationem sibi violenter extortam nec excusauit, nec ratam habuit, sed ductus pœnitentia abnegatæ veritatis cum Petro lapsum deplorauit. Quin & scripto edito publice paulinodiam suam reuocauit, testificans, per vim ab se extortam esse. Addunt alii scriptores, Hildebrandum, qui nomen Gregorii VII. in Pontificatu habuit, denuo contra Berengarium fulmen strinxisse, & conuocata Synodo in basilica Lateranensi eum hæreseos damnasse, anno Domini 1079.

Tunc igitur Berengarius, fulminum Papalium pertæſus, omiſſo docendi munere, atque literarum ſtudio, omnia ſua pauperibus erogans, de cætero manuum labore ſibi victũ quæſiuit, ſicque de ſemel admiſſo abnegationis ſcelere perpetuam pœnitentiam egit, tandemque in fide vera, & conſtanti, ex hoc ſeculo feliciter ad Dominum emigrauit. Mortuo Berengario, non tamen vna cum eo extincta quoque eſt vera de ſacra Cœna ſententia & doctrina. Nam Bernhardus, Abbas Clareuallenſis, annis circiter 30. poſt mortem Berengarii veteris Eccleſiæ de myſteriis doctrinam conſtanter retinuit. Etſi vero Epiſcopi & Doctores paſſim, poſt mortem Berengarii, omnes Papæ Romano turpiter ſunt adulati, & dogma conuerſionis præſtigioſis diſputationibus defenderunt: tamen diuina prouidentia factum eſt, vt Sophiſtæ ſaltem Auguſtini quadam ducti reuerentia, ſubinde contra ſe ipſos veritati teſtimonium dixerint: vt Algeri, Lanfranci, & aliorum ſcripta teſtantur.

Neque poſteris temporibus defuerunt ex ipſis Decretiſtis & Scholaſticis Doctoribus, qui talia ſcriberat, quæ recepto errori repugnarent; pro veritate autem in Berengario damnata manifeſte ſtarent.

Ætate Berengarii, Gratianus, Monachus Benedictinus, Decreta Pontificum Romanorum in vnum volumen primus congeſſit, circa annum Domini 1040. quod Decretorum opus etiamnum hodie nominatur, opus ad vſum forenſem, ac quæſtinoes & lites illo ſeculo vexatas præſer-

præsertim accommodatum. Ante Gratianum Iuo Carnotensis Episcopus simile quiddam cõdiderat; & ante Iuonem Burchardus, Wormaciensis Episcopus, sed vterque ille tenuiori stylo, & argumento scripserat. Itaque Gratiani liber vberior habitus est, & propter iuris ciuilis authoritatem inualescentem, quam obscurabat, gratissimus Pontificibus Romanis fuit, imo etiam nouis Iurisconsultorum Italicorum Summis, tanquam locupletior quidam thesaurus, illa ætate illustratus, & omnibus aliis scriptoribus prælatus est. Denique causam quoque & argumentum præbuit, vt Pontifices Romani deinceps infinita quædam alia decreta conderent, quæ & ipsa postea à Gregorio IX. Pontifice Romano, circa annum Domini 1230. in vnum quoque corpus ac volumen, pluribus libris distinctum, sunt collecta, & Decretalia nominata. De toto Gratiani Decretorum volumine vide Hyperium de Studio Theologico lib. 4. c. 5. p. 621. & seqq.

Hæretici. A tempore Caroli Magni, siue ab anno Domini 400. vsque annum Christi 1520. paucæ nouæ hæreses sunt ortæ. Multa autem fuerunt schismata, præcipue Pontificum Romanorum.

SYNODI

Celebratæ sub Carolo Magno, & aliis Imperatoribus vsque ad Henricum IV.

SVb Carolo Magno aliquammultæ Synodi recitantur celebratæ: veluti Francofurtensis, Hallensis, Aquisgranensis, Compostellensis, Parisiensis, Bauarica Saleburgensis, Moguntina, Remensis, Turonensis, Cabilonensis, Arelatensis, Triburiana, & ad villam Theodonis, in Ducatu Lutzenburgico. In Francofurtensi Synodo, Anno 794. disputatum est contra imagines, ita vt fuerit anti Synodus Nicenæ II. Iam enim à Gregorii Magni Pontificis tempore dissensio gliscebat de cultu imaginum in templis. Alii tollendas & confringendas: alii pro libris Laicorum retinendas, alii etiam adorandas esse contendebant. Legatur Epistolium Gregorii ad Serenum, Episcopum Massiliensem, de Imaginibus in Ecclesiis non confringendis. *Regist. lib* 7. *Epist.* 109.

Nec multo postea disputatio in grauissimum exarsit dissidium Græcorum & Latinorum: celebratis hinc inde variis modo pro veneratione, modo contra venerationem Imaginum Conciliis. Durauit Imaginarium illud bellum annis prope centum, tandemque Occidentem ab Orientis Imperio diuulsit.

Anno 816. Synodus Aquisgranensis celebratur sub Ludou. Pio Imp. item Ticinensis: & sub

eodem

eodem anno 824. Wormatiensis. Anno 829. Moguntina & Parisiensis.

Anno 835. Synodus Aquisgrana ab officiis remouet, atque exiliis mulctat eos, qui conspirauerant in depositionem Ludouici Imperatoris.

Anno 848. Rabanus Maurus, iussu Lotahrii Imperatoris, & Ludouici Regis Germaniæ, indixit Synodum Moguntiæ, in qua Godescalcum presbyterum, tanquam hæreticum, de libero arbitrio, prædestinatione, & sanguine Christi male sentientem, refutauit.

Anno 853. Celebratur Synodus Romana, ad instaurandam disciplinam Ecclesiasticam.

Anno Domini 855. Ludouicus II. Ticini Synodum indixit, de statu Ecclesiæ.

Eodem anno Synodus Constantinopolitana egit de coniunctione Ecclesiarum Orientis & Occidentis.

Anno 864. celebratur Synodus Metensis, & Aquisgrana. In illa Thietberga, vxor Lotharii, Regis Lotharingiæ, arcetur à matrimonio, & pœnitentiæ subiicitur: In hac Lotharius accipit ius ducendi aliam vxorem.

Anno 865. Synodus Romana damnat acta Synodi Metensis & Aquisgranensis.

Anno 866. Synodus Francica iubet Lotharium cum vxore legitima reconciliari, sub pæna excommunicationis.

Eodem anno Synodus Constantinopolitana approbat cultum imaginum, sub Michaele Im-

per. præsentibus legatis Nicolai Papæ: & quod Ignatius iuste amotus, & Photius recte surrogatus sit, decernit. Nicolaus vero Papa in Synodo Romana rescindit acta Synodi Constantinopolitanæ, quod quædam contra principatum Romani Pontificis erant inserta.

Anno 868. Synodus Wormatiensis edidit symbolum & Canones 80.

Anno 870. Synodus apud Acciniacum coercet παῤῥησίαν Hincmari, Archiepiscopi Rhemensis, qui scripserat contra Cæsaro-Papatum Romanum.

Anno 870. celebrata est Synodus Constantinopolitana, quam aliqui octauam vniuersalem nominant: Imp. Basilio Patre, & Constantino ac Leone filiis. Omnes ibi obligantur ad obedientiam Romanæ sedis, subscribentes intromittuntur: recusantes, cum ignominia foris relinquuntur.

Anno 861. Synodus Coloniensis, recitatis epistolis Pauli ad Timotheum & Titum, sacerdotes & Episcopos auaros, Veneri ventriq; deditos, ignominia notauit, & tribu mouit.

Anno 876. Celebratur Synodus Pontigonensis, præsente Imper. Carolo: in cuius actione prima disceptatum est de primatu Ansegisi, Senensis Episcopi.

Anno 878. Synodus Trecanensis excommunicat eos, qui in Italia occupauerant loca Ecclesiæ Romanæ.

Anno 888. Synodus Moguntina exigit decimas, sub pœna excommunicationis, & coniugium

gium presbyterorum æque ac fornicationem, damnat

Anno 900. Rauennatensis Synodus acta Stephani VI. Papæ publice omnibus spectantibus cremat, & acta Formosi Antipapæ probat.

Anno 905. Duæ Synodi Gallicanæ habentur Rhemis de bonis Ecclesiasticis.

Anno 916. celebratur Synodus Altheimensis.

Anno 927. Duisburgensis Synodus congregata fuit.

Anno 935. Magna Episcoporum & Abbatum Synodus Erfurdiæ in Thuringia celebrata fuit. Verum causam nemo refert. Tanta fuit Historicorum inertia & socordia.

Anno 943. celebris fuit Synodus Bonnæ, sub Othone I. Imp. sed neque causam, neque euentum eius indicant Historici.

Anno Domini 962. Otho Magnus Imp. Synodum habet Romæ, qua deponitur Iohannes Duodecimus Papa, quod iuramentum Imperatori præstitum non seruasset, aureas cruces & calices scortis distribuisset. Electus itaque est Leo VIII. qui Othoni, eiusque successoribus, facultatem dedit ordinandi Pontificem, & eligendi successorem.

Iohannes vero congregat Romæ Antisynodum, & Leonem anathematizat. Iohanne Duodecimo, è rebus humanis sublato, cum Romani Benedictum elegissent, Imperator Ro-

mam rediens in Synodo restituit Leonem, Benedicto in exilium relegato Hamburgum.

Anno 967. Otho Imper. Romæ, Iohanne XII. in sedem reposito, Synodum celebrauit, in qua vrbem Romam, & exarchatum Rauennæ Papæ reddidit.

Anno 975. Synodus Vintoniensis in Anglia asserit coniugia Sacerdotum.

Anno 1002. Henricus II. Imp. in Synodo Metensi arguit Episcopos, quod non improbassent coniugium Conradi Austrasiorum Du ç--, cum Mathilde, sanguine sibi proxima.

Anno 1016. Idem Imperator Aquisgrani indixit Synodum, vbi tractatum fuit de Rep. pacanda, & ira Dei placanda per ieiunia, solennes eleemosynas, & similia.

Anno 1017. Synodus Nouiomagensis deliberauit de instauranda religione.

Anno 1046 Synodus Sutrii, consensu Imper. Henrici III. elegit Clementem II. tribus Pontificibus profligatis. Ibi iureiurando obstricti Romani, vt à Pontificum electione in posterum abstinerent. Sutrio Romam venientes, Clemens consecratur, Henricus Imperatoriis insignijs decoratur: tum ad Ecclesiæ reformationem, quę per 200. annos ægrotare dicebatur, conuertuntur, & in Synodo improbant nundinationem sacrorum Ordinum.

Anno 1048. Henricus III. Imper. in Synodo Mersburgensi tractauit de electione Papæ & collatione Episcopatuum in Germania.

Anno 1050. Synodus Moguntina, præsente Imperatore Henrico III. prohibuit Simoniam, & coniugia sacerdotum; & statuit, ne clerici alant canes aut aues ad venationem, neue secularia negotia, & turpia lucra exerceant.

Anno 1050. Synodus Vercellensis damnauit sententiam Berengarii, qui transsubstantiationem in Missa negabat. Variæ Synodi hinc inde de hac controuersia institutæ sunt à Leone IX. & aliis Pontificibus Romanis.

IMPERATORES ROMANI AB Henrico IV. vsque ad Carolum V.

HEnricus IV. Imp. cum Pontificibus Romanis, Gregorio VII. & aliis, varia certamina subiit: cum Saxonibus bellum gessit, ab iisdem accusanis apud Pontificem, excommunicatus, & in locum eius suffectus fuit Rudolphus Sueuus, cui Papa Gregorius VII. coronam misit, cum hac inscriptione: *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.* Vnde ingentia certamina sunt orta: donec Rudolphus aliquot præliis fractus, dexteram manum à Godefrido Bullionæo sibi præcisam, tandemque vitam cum magna pœnitudine amisit. His malis accesserunt & alia: cum maxime filii Henrici V. aduersus Patrem nefaria conspiratio, à Pontifice & eius asseclis constructa: quas omnes calamitates innumeras prope, annis 50. exantlatas, excepit Imperatoris Henrici IV. extrema pau-

paupertas, custodia, mors, & sepulturæ denegatio, per totum quinquennium, quod cadauer eius Spiræ stetit in Sarcophago lapideo extra templum: cum princeps fuerit vere magnanimus, pius, & in bellis felix: domi vero inter suos, ob fraudes Pontificum & clericorum, infelicissimus.

NB.

Sub Henrici IV. Imperio Gothofredus Bullionæus, maximas copias aduersus Saracenos & Turcas, in Palæstinam deduxit, & recepta Hierosolyma hostes illos late profligauit; regnumque ibidem constituit; memorabili ad omnem posteritatem exemplo.

Post Henricum IV. successit filius eius Henricus V. Anno Domini 1106. qui impietatis aduersus Patrem pœnas dedit Pontificibus Romanis, & aliis rebellibus, quibus adhæserat. Nam ab his excommunicatus, & ab omni iure electionis, ac confirmationis Pontificis Rom. Clerique deiectus, variis bellis implicatus fuit: tandem mortuus Traiecti sine liberis, & sepultus Spiræ, Anno Domini 1125. 12. Calen. Iunii, relicto Imperio Romano in magna perturbatione à Pontificibus Romanis, & aliis rebellibus conflata.

Lotharius II. Saxo Imperator Innocentium II. Pontificem Rom. contra Pseudopapam defendit: Romanæ Ecclesiæ authoritatem defendit & auxit: Mortuus tandem prope Tridentum, Anno Domini 1138. & sepultus inter Helmstadium & Brunsuigam Cæsareæ Lothariæ.

Con-

Conradus III. Sueuus, Lothario successit, Anno Domini 1139. Nutare iam & labi cœperant res Christianæ in Asia, præsidiario milite destitutæ, quas reliquiæ adhuc vtcunque sustentabant Armeniorum auxiliis, qui religionis societate nostris coniuncti, Turcis agros Christianorum infestantibus à tergo assiduè inhærebant. Nec solos Turcos iam, sed & Saracenos Ægyptios nostri habebant hostes. His vt subueniretur mature, priusquam penitus conciderent, Conradus Imperator, & Ludouicus Franciæ Rex, impulsu Diui Bernhardi, maximos traiecerunt in Asiam exercitus, rebus omnibus instructos, anno Christi 1146. Hi ad Byzantium cum conuenissent, atque explorata prius Manuelis Comneni, qui Orienti præerat, voluntate, de tota inter se belli ratione consultassent, partitis agminibus hostes in diuersis sunt locis aggressi. Sed expeditionis sapienter deliberatæ, & optima ratione institutæ, exitus fuit infelix, Manuelis Byzantini scelerata perfidia, exercitu in Asia acciso, attenuatoque ferro, fame, veneno, & fraude. Imperator igitur Conradus III. nulla re memorabili effecta, post exactum annum quartū, in Germaniam redire coactus est. Obiit Bambergæ, Anno Christi 1152. Imperii 15.

Eo sublato, Conradi ex fratre Nepos, Fridericus I. Sueuiæ Dux, cognomento Barbarossa, electus, & Aquisgrani coronatus est Imperator. Hic Pontificum Hadriani IV. & Alexandri III. ambitionem per Germaniam fregit: ab iisdem

iisdem vicissim affligitur, & Venetiis captum filium Othonem liberare volens, duras ab Alexandro III. conditiones suscepit: pedibus ab eo conculcatus in vestibulo S. Marci, adiectis verbis Psalmi: *Super aspidem & Basiliscum ambulabis*, accepta venia pacauit Italiam, iura feudalia per Germaniam instaurauit: Studiosis scholarum priuilegia & immunitates perpetuas cōcessit. Bellum sacrum contra Saracenos suscepit, socio Gallorum Rege Philippo, & Richardo Anglo. Sed dum forte in Serra fluuio Armeniæ lauat, abreptus vndis suffocatus dicitur, anno Christi 1190. sepultus Tyri.

Successorem reliquit Henricum VI. qui Italiam ingressus, coronatusque à Cœlestino Pontifice, Apulos Siculosque, defectionem molientes, multis præliis compescuit. Mortuus Messanæ, anno Christi 1198.

Huius frater Philippus, placato Pontifice Romano, Imperator renunciatus est. Sed mox iterum per insidias ab Othone Wittelsbachio sublatus. De Philippo Imp. per Innocentium III. Papam excommunicato; & de bellis inter Othonem & Philippum; lege apud Vrspergensem, & alios.

Post cædem Philippi rediit Imperium ad Othonem IV. Brunsuicensem Ducem, Henrici Leonis fratrem: qui tamen non diu id possedit, deiectus & excommunicatus Pontificis Innoc. III. sententia, per quem fuerat euectus. Etsi vero Otho conuentu Norimbergæ indicto, querelam grauem habuit apud Imperii ordines.

dines de Papæ iniuriis, nihil tamen obtinuit. Nam Papa nihilominus Fridericum II. contra illum confirmauit, & vt Aquisgrani inauguraretur, effecit. Obiit Otho inglorius, & ab omnibus desertus, Brunsuigæ, Anno Domini 1218.

Fridericus II. Henrici VI. filius, cum Pontificibus Romanis Honorio III. Gregorio IX. & Innocentio IX. dura admodum fortuna, & molestiis maximis conflictatus est: Longæ sunt ambages, iniuriæ vero acerbissimæ. Anno 1228. à Papa Gregorio IX. excommunicatus, Reges & Principes mundi hortatus est, ne Papæ & Cardinalibus obedirent. Eidem tribuitur hoc distichon:

Roma diu titubans, variis erroribus acta,
Corruet, & mundi desinet esse caput.

Extinctus est veneno, sepultus Panormi, anno Domini 1250. A Friderici II. morte, ad Rudolphum Habspurgensem, interregnum fuit per annos 22.

Durante adhuc interregno Germaniæ, tandem hortatu Pontificis Gregorii X. facto conuentu Lausannæ, Rudolphus I. Habspurgensis, Landgrauius Alsatiæ, Imperator communibus suffragiis salutatur, & à Pontifice confirmatus, Aquisgrani coronatur. Anno Domini 1273. Rebus humanis exemptus est, anno Domini 1291.

Post Adolphum Nassouium, in prælio occisum, Anno 1298. Albertus Austriacus, Rudol-

phi filius, à Cunctis Electoribus Francofurti
NB. designatus est Romanorum Rex, tanto concursu, vt in eo Dux Saxoniæ fuerit oppressus atque suffocatus: consecratus Aquisgrani. Sed cum à Pontifice Bonifacio VIII. coronam peteret, ostentans ille sese insolenter, gladio & corona, primo confirmare eum noluit, propterea quod Adolphum Nassouium occidisset, & potestatem sibi in Politicis atque Ecclesiasticis rebus vsurparet: sed postea persuasus ab Alberti Cancellario, consensit.

Alberto successit Henricus VII. Lucelburgensis, Anno Domini 1308. qui in Italiam profectus, Mediolani coronam ferream accepit. Romam veniens in Laterano coronatus, & Augustus appellatus est: tandem fraude Se-
,, nensium à quodam Monacho, Ordinis Prædi-
,, catorum, hostia venenata, quam in Euchari-
,, stia ei porrexit, interfectus, & sepultus Pisis, Anno Christi 1313.

Sublato æmulo, Friderico Pulchro, Austriæ Duce, Alberti Cæsaris filio, Ludouicus V. Bauarus, solus Imperium obtinuit. Hic Italiam petiit ad sopiendas reliquias factionum Gibellinorum & Guelphorum: id quod offendit Iohannem XXII. qui ob id Ludouicum Cæsarem excommunicauit, & Auinionem (quo tum ex Italia sedem Romanam transtulerat) ad dicendam causam citauit. Ludouicus Imperat. à Pontifice prouocauit ad Concilium generale: Vnde ingens orta disputatio; quibusdã Theologis & JCtis Papam, quibusdam Cæsarem publi-

blicis ſcriptis defendentibus. Profectus tamen in Italiam Cæſar, Vrbes quaſdam reformauit, præfectis ſuis ibi collocatis: Romam contendens, cum coronationem à Pontifice obtinere non poſſet, à Stephano Columna Cardinali, conſentiente Senatu, & Plebe, Cleroque, diademate vna cum vxore inſignitus eſt. Poſt habita Synodo, Papam Iohannem XXII. illius authoritate, viciſſim abdicauit; ſurrogato Nicolao V. & publico ſcripto factum ſuum defendit. Sed reuerſo Ludouico in Germaniam, Italiæ Vrbes, & in his Piſæ deficientes Nicolaum V. captum ad Iohannem Pontificem in Galliam miſerunt. Quare permotus Cæſar, Iohannem Bohemiæ Regem in Italiam miſit cum exercitu, qui multas ciuitates in poteſtatem ſuam redegit. Sublato è viuis Iohanne XXII. Ludouicus Cæſar à ſucceſſore eius Benedicto XII. abſolutionem ab excommunicatione petiuit; quam impediuerunt Philippus Galliarum, & Robertus, Siciliæ Reges: ex quibus tamen Philippus Cæſari reconciliatus, legationem vna miſit cum Imperatore ad Papam pro abſolutione. Sed cum & hic recuſaret eam, Cæſar habito conuentu Francofurti, acta Pontificum reſcidit, facto decreto, quod Pontifici nihil iuris competat in Romanum Imperatorem; ſed maiorem eſſe Concilii authoritatem, quam Pontificis. Inde cum facto nouo Pontifice Clemente VI. iterum ab hoc abſolutionem petiuiſſet; ille autem iniquiſſima & indigniſſima quæque offerret Cæſari; ac inter alia, vt

ſe, ſuos

se, suos liberos, ac bona, potestati Papæ subiiceret, fasces Imperii deponeret, confiteretur errores & hæreses sibi obiectas : iterum egit conuentum Imperator Francofurti, & Ordinum Imperii beneficio tutum se fore sperauit. Sed Pontifex de nouo excommunicatione Cæsaris promulgata, cohortationem ad Electores fecit, vt sub eadem pœna, & grauissimis aliis periculis, intra tempus præfinitum, deposito Ludouico Bauaro, alium Imperatorem crearent. Icciroo Proceres euocati à Moguntino, abdicato Ludouico, elegerunt Carolum IV. Iohannis Bohemiæ Regis filium, probante Pontifice: à qua electione non multo post Cæsar Ludouicus ex venatione rediens, lapsu equi concussus, diem extremum obiit Anno Christi 1347. Imperii 33. Magni tum in Christiano orbe motus fuerunt propter tyrannidem Pontificum, & Gallorum atque Anglorum dissidia.

Carolus IV. amauit literas & literatos: Academiam Pragensem instituit; lectionibus & disputationibus interfuit. Floruerunt etiam Coloniensis, Erphordiensis, & Viennensis Academiæ sub ipso: Fastum Clericorum odio habuit, reprehendit, & reformauit, quoad potuit: tandem Pragæ obiit, Anno Domini 1378. cum imperasset annis prope 33.

Huic successit filius plane dissimilis, Wenceslaus, qui scribitur matrem in partu extinxisse; aquam in Baptismo, & aram in sua inauguratione cœno polluisse. Huic ob ignauiam Imperium abrogatum est, anno Christi 1400.

& ad Fridericum, Brunsuigæ & Lunæburgi Ducem delatum: qui statim insidiis & fraude Moguntini Archiepiscopi ad Frislariam extinctus est: vnde illud peruulgari cœptum, quod « Moguntiæ in limine Basilicæ Cathedralis in- « uentum est, lapidi cuidam incisum: Moguntia « ab antiquo Nequam.

Rupertus, Bauariæ Dux, Comes Palatinus Rheni, occiso Friderico Brunsuicensi, Romanorum Rex electus est, Anno Christi 1400. In Italiam à Pontifice & Florentinis vocatus, comprimere quidem conatus nefarios Galeacii, Mediolani Ducis, ope summa nitebatur; sed obsistebat ei præsul Moguntinus, vt nauare & efficere nihil posset. Ex Italia Heidelbergam reuersus, Francofurti Comitia celebrare instituit, ob Pontificum Romanorum schismata: & cum Imperii Principibus de futuro Concilio deliberauit, ne Christiana Ecclesia quorundam malitia tam fœde laceraretur. Erga Academiam Heidelbergensem singularem semper amorem, studiumque suum declarauit: priuilegia & iura Studiosorum confirmauit. Obiit Oppenhemii, Anno 1410. die 18. Maii. Sepultus Heidelbergæ in templo Sp. S.

Sigismundus, Caroli IV. filius, Romanorum Imperator, triennio peragrata Italia, Hispania, Anglia, Gallia, Regum consensu obtinuit Concilium Constantiense: tres Papas adulterinos sede mouit, & ordinarium constituit: Hussitarum caussam cognouit, exusto Iohanne Husso, & Hieronymo Pragensi. Bellum ob id per

id per Bohemiam ſuſtinuit graue & diuturnum, quod Huſſitæ, Duce Iohanne Ziſca, viro ſtrenuo, geſſerunt contra Imperatorem, & ordines Imperii, eorumque ſocios Italos & Anglos; donec poſt Baſilienſe Concilium, inter ſe diſſidentes ipſi, & viribus attriti, vna cum Bohemia, & Ducibus ſuis Procopiis, in fidem Imperatoris redierunt. Sub eo Zingari, ſiue Zeugini, populi vagabundi, primum in Germaniam venerunt. Obiit Anno Domini 1438.

Poſt fata Sigiſmundi Albertus II. Auſtriacus gener, cum Imperio Romano ſimul duo potentiſſima Regna, Hungaricum & Bohemicum obtinuit, Anno Chriſti 1438. ſed altero mox anno diſſenteria correptus, ex peponum eſu nimis aſſiduo, interiit in Hungaria, non procul à Strigonio.

Secutus deinde eſt Fridericus III. Archidux Auſtriæ, à Nicolao Pontifice coronatus in Italia, Anno 1440. Eius temporibus graue & periculoſum bellum exarſit ob Archiepiſcopatum Moguntinum, quem remoto Diethero Iſenburgico, Pius II. Pontifex, Adolpho Naſſouienſi, fauente Cæſare, conceſſerat. Dietherum defendit Fridericus I. Elector Palatinus, & prope Heidelbergam commiſſo prælio tres Principes cepit. Mahometus etiam Turcicus Imperator Conſtantinopolin expugnauit, Conſtantinum, vltimum Orientis Imp. cum omni ſobole regia ſuſtulit, & Turcicæ tyrannidis domicilia ibi conſtituit, Anno Chriſti 1443.

Efflo-

Effloruit sub eodem Imperatore ars Typographica, primum Argentinæ à Iohanne Gutenbergio excogitata; vbi etiam Iohannes Mentelius primos authores bonos impressit. Inde Moguntiæ exculta per eosdem: Porrò Romam translata per Iohannem Gallinaceum: mox Parisiis, Antuerpiæ, Venetiis, aliisque locis celeberrimis propagata & exornata, incredibilem vsum generi humano in omnes partes præbuit. Tandem optimus Imperator Fridericus III. obiit Lyncii, Anno Christi 1493. Imperii 53. quos post Augustum Cæsarem vix quisquam assecutus est.

Patri Friderico III. ceu fidus Achates adfuit filius Maximilianus I. qui Anno Christi 1486. in consortium Romani Imperii electus, & Aquisgrani corona Caroli Magni decoratus est, viuente, inspectante, & lachrymante Patre, qui mutum eum fore metuit, eo quod ad annum vsque ætatis nonum parum, aut nihil esset locutus; cum postea Latinè, Gallicè, Italicè, aliisque linguis, expedite & facunde cuncta proferret. Diadema de more maiorum non recepit, nec Pontificem salutauit. In pace coluit literarum & linguarum studia, inprimis Historiarum, quibus scribendis ipse per otium fuit deditus: excitatus hauddubie exemplo parentis & maiorum; sub quibus literæ, & artes reuixerunt, & multi clari viri in omni disciplinarum genere extiterunt. Academias instaurauit complures, & Principibus Germaniæ ad easdem fouendas author extitit: vt Ingolstadiensem,

Tu-

Tubingensem, Moguntinensem, Witteber-gensem, Francofurdiensem ad Oderam, &c. E vita migrauit, Anno Domini 1519. Imperii 25. ætatis suæ 63.

PONTIFICES ROMANI A Gregorio VII. vsque ad Leonem X.

GRegorius VII. Hildebrandus dictus, natione Tuscus, ex Archidiacono Cardinalium, Cleri, populique Romani consentientibus suffragiis, nulla authoritate Imperatoris Romani interposita, Pontifex est factus, Anno Christi 1073. Quare offensus Imperator Henricus IV. Imperii ius tueri omni cura & contentione conatus est. Iccirco Romam misit Comitem Eberhardum, qui cum nauare & obtinere, quod æquum & iustum esset, nihil posset; coactus est ipsemet Imperator cum exercitu Romam accedere, vbi Gregorium VII. anno Pontificatus eius vndecimo, assentientibus Romanis ciuibus, munere priuauit, Clementemque III. in sede Pontificia collocauit, qui annos XVII. in ea sedit. Inde Schisma horrendum extitit, quod Imperium grauiter conuulsit & labefactauit. Idem Gregorius primus Imperatorem excommunicauit, & Imperii Principibus author fuit, vt amoto Henrico IV. alium Imperatorem eligerent; electoque Rudolpho Sueuo coronam misit, addita hac inscriptione: Petra dedit Petro, Petrus Diadema

ma Rudolpho. Ante mortem tamen agnouit delictum suum, veniamque à Cæsare per legatos petiit, tum suos ad obediendum Cęsari hortatus est: vt Sigebertus scribit. Obiit Salerni, Anno Domini 1085 Benno Cardinalis librum de eius vita scripsit, in quo ait, illum fuisse, *homicidam, adulterum, necromanticum, schismaticum, hæreticum, omnium mortalium pessimum.* Sigebertus quoq; in Chronographia sua multa de eo mala commemorat. Similia habent Conradus à Lichtenavv, Abbas Vrspergensis: Otho Frisingensis: & Auentinus lib. V. Hist. à quod quos infinitis criminibus oneratur Hildebrandus. Bellarminus vero testes nescio quã multos commemorat, qui eum virum bonum fuisse affirmant: & Onuphrius scripsit libros quinque, de rebus gestis & laudibus huius Gregorii.

Clemens III. creatus ab Imperatore Henrico IV. & 30. Episcopis, Brixiæ sedit annos 17. contra Gregorium VII. Victorem III. Vrbanum II. & Paschalem II. Obiit Romæ Anno Domini 1101. Sepultus Rauennæ. Non longe post corpus eius exhumatum iussu Paschalis II. combustum est.

Victor III. Desiderius antea vocatus, Papatum iniit non Cardinalium, aut populi Romani suffragiis electus, sed à Mathilda meretrice, ac suæ factionis Normannis intrusus. Gregorii defuncti partes fortiter defendit aduersus Henricum IV. Imp. & Clementem III. eius Papam.

Vrbanus II. Patria Gallus, Otho antea dictus, inuito Imperatore ad Papatum venit, per Normannos Apuliæ Dominos, qui & Victorem intruserant. Is ille est Hildebrandi discipulus ac pedissequus, quem Benno Cardinalis Turbanum contemptim vocat, cœcum, schismaticum, hæreticum, & Liberii Ariani socium. Guibertum Rauennatem, qui & Clemens III. dicebatur, quod esset ab Imperatore electus; Imperatoremque ipsum Henricum IV. excommunicauit. Multas Synodos celebrauit, 1. Melphi. 2. Troiæ in Apulia. 3. Placentiæ. 4. in Claromonte. 5. Turonis: in quibus Hildebrandi & Victoris III acta confirmauit, & nouas leges Ecclesiasticas tulit, ne quid de Pontificia authoritate vi aut fraude acquisitum deperiret. Ecclesiasticos quosdam cum Imperatore sentientes aduersarios habuit. Philippum Francorum Regem excommunicauit, quod viuente legitima vxore aliam superinduxisset. Principes Christianos ad arma contra Saracenos concitauit sub recuperandæ Hierosolymæ fuco. Sedit annos IV.

Paschalis II. contra Clementem III. sedit annos XVIII. menses V. Bellator strenuus, & in turbanda Germania nulli inferior. Excommunicauit Henricum IV. Imperatorem, filiumque eius Henricum V. contra illum incitauit. Quin in mortuum etiam ita sæuiit, vt cadauer Leodii sepultum rursus ex sepulchro extrahi iusserit, stareque in feretro quinquennium totum coegerit. Henrico V. ius prodendi flamines, siue

conferendi Episcopatus, & sacerdotia, per virgam & baculum, de integro confirmauit. Non multo post tamen in Concilio Lateranensi reuocauit, & denuo abrogauit, ipsumque Imperatorem anathemate notauit. Qua de re legatur Chronicon Abbatis Vrspergensis. Hic Paschalis II. primus fuit, qui in suis Epistolis Imperatoris annos, vt consuetum erat, omisit, & sui Pontificatus annos substituit.

Gelasio II. Pontificatum abrogauit Henricus V. Imp. vicissimque ab eo excommunicatus est, ac diris deuotus.

Gregorius VIII. Hispanus, Anno Christi 1118. ab Henrico V. Imperat. Papa designatus contra Gelasium II. in monasterium relegatus est, vbi mortem cum vita commutauit.

Calixtus II. Burgundus, pacem cum Henrico V. Imp. fecit, sublato schismate diuturno, & annos V. menses X. sedit.

Honorius II. Pontificatui in pace & tranquillitate præfuit annos V. Confirmauit ordinem Templariorum, siue fratrum militiæ templi Hierosolymitani.

Innocentius II, Anno Christi 1130. in schismate electus contra Anacletum II. sedit in confusione annos tredecim.

Anacletus II. certauit cum Innocentio II. de Pontificatu, eoque superato dominatus est annos septem, menses vndecim.

Victor IV. Anno Christi 1138. in locum Anacleti substitutus, præsidio vero omni destitutus, cessit Pontificatu, & Innocentium Pontifi-

cem agnouit. Ita ſchiſma, quod annos octo durarat, ſublatum eſt.

Cœleſtinus II. ante Papatum Guido dictus, Imperante Conrado, ſucceſſit Innocentio, omnium Cardinalium ſuffragiis. Obiit anno Chriſti 1144.

Cœleſtino defuncto Cardinales 43. Gerardum Caccianimicum Bononienſem Papam crearunt, & Lucium II. appellarunt: qui in ſeditione ciuili exſtinctus eſt. Anno Domini 1145.

Eugenius III. diſcipulus Bernardi, bellum geſſit cum Romanis, & alia aggreſſus eſt parum conuenientia Epiſcopo. Quamobrem ſcripſit ad eum Bernardus: *Quid alienos fines inuaditis? Tibi ſarculo opus eſt, non ſceptro.*

Anaſtaſius IV. prius Conradus de Suburra dictus, Papa factus eſt, Anno Domini 1153. Eius tempore Petrus Lombardus, Epiſcopus Pariſienſis, libris ſententiarum conſcriptis Theologiam Romanam valde prouexit. Tunc etiam florebat Richardus de S. Victore, cuius ſcripta nunc exſtant integra.

Hadrianus IV. natione Anglus, D. Nicolaus Broeckſpare, Latine Haſtefragus ante papatum dictus, Pontifex Romanus factus eſt, anno Domini 1153, Hic legatos miſit Würceburgum ad Fridericum Imperat. qui literas Pontificis ei reddiderunt, ex quibus non obſcure intelligere potuit, velle Papam, vt Cæſar agnoſceret, ſe poteſtatem omnem à Pontifice Roma-

Romano habere, tanquam feudum. Quod Cæsar, Ordinesque Imperii indigne tulerunt. Itaque mox abire cum indignatione iusserunt legatos ex Germania. Cæsarem enim, Ordinesque Imperii nequaquam Pontifici acceptam referre Imperatoriam Maiestatem, dixerunt; sed à Deo, liberoque Electorum & Ordinum electione eam pendere: Pontificis vero coronatione tanquam signo electionis legitimæ comprobari: vt scribit Radeuicus Frisingensis. Hinc simultas orta est inter Cæsarem & Pontificem, quam auxit Pontifex, cum Mediolanensibus, & aliis in Italia, author deficiendi à Cæsare extitit. Cum etiam in animo ‟ haberet excommunicare Imperatorem Fride- ‟ ricum I. muscam, quæ forte in os eius inuola- ‟ rat, degluriuit, quæ cum eximi nulla arte pos- ‟ set, ea suffocatus est: vt Abbas Vrspergensis ‟ scribit.

Alexander III. & Victor IV. Anno Christi ‟ 1159. per schisma horrendum simul electi sunt ‟ à Cardinalibus, quorum alter alterum excom- ‟ municauit. Quod malum cum sanari nulla ‟ ratione posset, requisitus est Imperator Fridericus, qui id temporis Cremam in Lombardia obsidebat. Is ergo authoritatem suam interposuit, & Concilio Episcoporum totius Christiani orbis indicto, rem æquis conditionibus componendam proposuit. Citatus ad id est vterque Pontifex; & Victor quidem IV. comparuit; Alexander vero venire recusauit. Ita-

que pro contumace damnatus, Concilii indicio Pontificia sede deiectus est: Victor vero IV. in ea confirmatus. Hinc Alexander in Galliam fugiens, in Concilio Claremontano Cæsarem & Victorem excommunicauit. Cæsar vero diu multumque ab eo vexatus, pacem tandem fecit hoc modo. Venetiis in vestibulo S. Marci supplex sese ad pedes Pontificis abiecit. Pontifex vero pedibus eum calcauit, & versum ex psalmo acclamari iussit: *Super aspidem & basiliscum ambulabis.* Quanquam autem Imperator dixit; *Non tibi, sed Petro potestas hæc data est:* tamen respondit Pontifex: *Et mihi, & Petro.* Postea ad altare maius ambo accesserunt, & accepta dataque salute fœdus fecerunt. Sedit Alexander annos XXI. menses XI, dies XXIII. Victor vero annos IV. menses VII. Lata est sub Alexandro lex, in Lateranensi Concilio, vt deinceps nemo, præter Cardinales, Pontificis eligendi potestatem haberet, quo vitari schismata possent.

Callistus III. sedit annos VII. menses V. Pontificatu se ipse abdicauit, & absolutionem ab Alexandro III. impetrauit.

Paschalis III. in locum Victoris surrogatus, anno Domini 1161. Sedit annos quinque.

Lucius III. in locum Alexandri electus, Anno 1181. sedit annos quatuor, menses duos, dies 28.

Vrba-

Vrbanus III. patria Mediolanensis, Lambertus Cribellus antea vocatus, sedit annum I. menses X. dies XV. Hunc (inquit Abbas Vrspergensis) multi Turbanum vocauerunt, eo quod quum esset Mediolanensis, in odium Imperatoris volebat turbare Ecclesiam, sed nutu Dei percussus interiit. Ad eundem Pontificem Gottifredus Presbyter Viterbiensis Historiarum ab orbe condito vsque ad tempora sua libros XVIII. misit; qui in Bibliotheca Vaticana asseruantur.

Gregorius VIII. purpuratorum consensu Vrbano successit, Anno 1188. Exspirauit Pisis venenata potione.

Clemens III. Paulus Scholaris antea dictus, post initum Papatum de bello in Saracenos gerendo edictum proposuit. Inde moti Principes arma sumserunt, & ex his præcipue Fridericus Imperator, Philippus Rex Franciæ, Richardus Rex Angliæ, & Otho Burgundiæ Dux: sequentibus multis Episcopis & Archiepiscopis. Sed nihil magnum peregerunt. Magna fuit illis temporibus pro recuperanda Hierosolyma Pontificum solicitudo; non adeo tamen pro Christianæ Reipub. commodo, quam pro ventrium impinguatione: vt exitus comprobauit. Senserant Principum arma non modico rerum suarum dispendio. Eos ergo ad vlteriores mundi partes transmittebant, vt interim suas ipsi artes exercerent domi.

Cœlestinus III. Hyacinthus antea vocatus, legatum misit Cardinalem in Poloniam & Bohemiam, vt sacerdotes ab vxoribus legitimis separaret. Sed is à Bohemis male acceptus est, ac vix vitæ periculum euitauit: vt scribit Mechouius.

Innocentius III. excommunicauit Philippum Imperatorem, & eius loco Othonem Saxoniæ Ducem designauit, eique obedire omnes Imperii Ordines voluit. Ex quo schisma horrendum ac bellum graue inter Philippum & Othonem natum est. Nihilominus vero Philippus Aquisgrani tandem coronatus est ab Adolpho Coloniensi Archiepiscopo, quem propterea Pontifex excommunicatum Episcopatu priuauit, Anno 1203. Non multo post etiam Othonem IV. prius à se coronatum excommunicauit, & imperio deiicere conatus est.

Honorius III. recepit & fouit contra Cæsarem ob contumaciam ex Lombardia & Tuscia eiectos. Vnde simultas inter Cæsarem & Pontificem orta est, quæ tamen interueniente matrimonio inter Imperatoris filium, & Regis Hierosolymitani filiam, sublata est.

Gregorius IX. prius dictus Hugolinus, Anno 1228. excommunicauit Fridericum II. Imperatorem, ob causas friuolas & falsas, sineque ordinario processu, neque præmonitum, neque auditum. De qua iniuria questus est Imperator grauiter in Epistola ad Principes Germaniæ,

maniæ, quæ in Chronico Abbatis Vrspergensis extat. Neque id solum, sed misit etiam Pontifex prædicatores in Germaniam, qui contumeliose Imperatorem proclamarent. Ipse vero absenti Friderico, & sacrum bellum gerenti Apuliam ademit, & milites, qui secuturi illum erant in terram sanctam, retraxit. Imperator vero hæc terrena fulmina contempsit, & nihilominus rem in Palæstina feliciter gessit. Hoc odium Pontificis acerbissimum in Imperatorem durauit vsque ad Annum Christi 1230. quo Cæsar centies vicies mille vncias auri in ærarium Ecclesiæ retulit, & Pontifici reconciliatus est. Sed mala fuit gratia, quæ non multo post rescissa est. Cum enim Cæsar rebelles in Italia compressisset, Pontifex seditiosos ad se confugientes recepit, Cæsaremque iterum excommunicauit. Inde factiones Guelphorum & Gibellinorum diuturnæ & detestabiles ortæ sunt. Coniunxit se quoque papa cum Venetis, contra Cæsarem facto fœdere. Iccirco in Italiam duxit exercitum Fridericus, & Romam obsedit. papa vero crucem contra eum prædicauit tanquam aduersus infidelem, vitamque æternam omnibus contra illum pugnantibus promisit.

Cœlestinus IV. Gaufridus antea vocatus, pontifex electus est, anno 1241. Doctus, sed senex admodum, & valetudinarius: qui etsi multa etiam contra Fridericum II. Imperatorem optimum moliri cogitauerat, ea tamen ob

vitæ breuitatem perficere non potuit. Post eius mortem vacauit Romana sella mensibus fere XXI.

Innocentius IV. Synebaldus antea dictus, sedem Pontificiam Lugdunum in Galliam, postea Genuam, tum Mediolanum transtulit, Cardinalibus pileum rubrum dedit, quo significari voluit, eos pro Ecclesiastica libertate vitam profundere, si necesse sit, paratos esse debere: vt Massæus in Chronico suo scribit. Concilium Lugduni habuit, in quo Imperatorem Fridericum II. excommunicauit, & Imperio priuauit. Interpretationes ad vetus Testamentum edidit, & Commentarios in Decretalium libros, quem Apparatum vocauit. Edidit etiam Nouellas, quas Authenticas vocant. Scripsit & librum de Pontificis Romani authoritate, & Imperatoris Iuribus, contra Petrum Vineam, qui imperium & rerum omnium profanarum arbitrium penes Imperatorem tantum esse profitebatur. Imperatorem à Pontifice deponi posse sanciuit.

Alexander IV. Rolandus antea dictus, ex Cardinali Hostiensi in Innocentii locum Papa Neapoli surrogatus est, Anno Christi 1255. Decretales epistolas edidit. Obiit Viterbii ex tædio animi, anno 1261.

Vrbanus IV. Iacobus Pantaleo ante Papatum dictus, sutoris veteramentarii filius, author est festi corporis Christi, h. e. circumgestationis consecrati panis in hierotheca cum pompa Persica. Sedit annos III.

Cle-

Clemens IV. ad Carolum Siciliæ Regem, eum in prælio Conradinum Sueuiæ, & Fridericum Austriæ Ducem cepisset, scripsit: *Cunradini vita est Caroli mors, Cunradini mors est Caroli vita.* Quo rescripto permotus Carolus vtrumque occidit. Mortuo Clemente vacauit sedes maximo Reipub. Christianæ malo & incommodo, propter Cardinalium discordiam, annos 2. Menses 9. D. 1.

Gregorius X. in Galliam proficiscens Anno Domini 1274. Lugduni Concilium celebrauit, in quo Michael Palæologus Imperator Constantinopolitanus cum Romano dogmate rursus conuenit, quum eius maiores duodecies antea conuenissent, semperque desciuissent. Rudolphum Habspurgensem Comitem, post longam Imperii vacationem, & bella ciuilia, Imperatorem approbauit, non creauit. Quanquam enim Rudolphi electioni annuit ea lege, vt Romam intra annum proficisceretur, diadematis caussa: Rudolphus tamen nunquam hoc fecit, publicas prætendens occupationes. Priuatim princeps sapiens dicere solebat: *Cæsarum vestigia læta ac magnifica videri in Italia introitu, sed in exitu tristia, misera, & luctuosa:* alludens ad illud Æsopicum de vulpe & leone, vbi vulpecula dicebat, se quidem videre multa introeuntium vestigia in speluncam leonis, sed exeuntium pauca.

Innocentius V. Petrus de Tarentesia prius appellatus, ad Papatum peruenit, Anno 1276. & eodem anno, quum multa facere proposuisset,

morte

morte præuentus est. Genuenses & Venetos missa legatione conciliare studuit.

Adrianus V. Othobonus antea vocatus, sedit mensem tantum vnum. Rudolphi Imperatoris, opem implorauit contra Carolum Siciliæ Regem: sed id frustra fuit, cum Rudolphus occupatus esset bello Austriaco.

Iohannes XXI. Professione Medicus, & Logices cognitione apprime instructus, ruina noui cubiculi, quod Viterbii construxerat, misere oppressus est, anno Domini 1277.

Nicolaus III. Iohannes Caietanus ante appellatus, Romandiolam, Rauennam, & Exarchatum ab Imperatore traditum accepit ea conditione, vt sumptus ad bellum sacrum contra Saracenos præberet. Tum Romam ipsam in suam potestatem redegit, & se Senatorem perpetuum constituit.

Martinus IV. Papa designatus est anno 1281. Excommunicauit Petrum Arragoniæ & Siciliæ Regem, regnumque eius Valesio, Regis Galliæ & sororis Petri filio, tradidit: vt scribit Palmerius.

Honorius IV. Perusii Papatum sublimiter iniit, Anno 1285. Legatum misit in Germaniam ad conuentum Imperii Würceburgensem, per eumque neruos belli sacri contra infideles flagitauit; videlicet quartam partem omnium redituum in Germania, ad annos quatuor: sed nihil impetrauit: vt scribit Aventinus. Obiit anno Domini 1287.

Nico-

Nicolaus IV. Pontifex renunciatus est, anno 1288. sedit annos IV. mensem 1. dies 14. Obiit anno 1292. prid. non. April. vacauit sedes annos 2. menses 3. dies 2.

Cœlestinus V. Petrus Moroneus ante vocatus, Pontifex declaratus est, an. 1294 Post menses 5. raro exemplo, dimissa sponte hac dignitate ad monasterium rediit.

Bonifacius VIII. Benedictus Caietanus antea nuncupatus, adeptus Pontificatum VI. Decretalium publicauit, & primus anni Iubilæi celebrationem instituit, in eaque plenam omnium delictorum indulgentiam, & remissionem peccatorum omnibus sanctorum Petri & Pauli limina Romæ visitantibus tribuit. Ad eam igitur ab omnibus partibus Christiani orbis concursus ingens factus est.

Tempore huius Iubilæi respondit Oratoribus Alberti Cæsaris, electionem non habere robur, quod sine sua authoritate facta esset. Hinc primo die se ostentauit in Pontificalibus: postero autem die habitu & infula Imperiali indutus gladium ante se nudum deferri iussit, & alta voce proclamauit: *Ecce duo gladii hic*. Qua voce publice professus est, se Cæsarem esse & Pontificem, veterum Augustorum Rom. imitatione, qui Imperatores simul & summi Pontifices erant. De hoc facto sic scribit Crantzius li. 8. Saxon. cap. 36. *Vide, ô Petre, successorem tuum, & tu salutifer Christe tuum cerne vicarium: Vide quo ascendit superbia serui seruorum tuorum.* Idem Bonifa-

nifacius Philippum Galliæ Regem excommunicauit, quod Papæ vasallus esse nollet. Philippus vero contempsit eius fulmen, & omnes reditus intercepit, ne Romam ex Gallia perferrentur. Pontifex contra Regnum ei in Concilio ademit, idque Cæsari Alberto tradidit. At Philippus indicto rursum Concilio hæreticum pronunciauit Papam, & vniuersale Concilium appellauit.

Incitauit etiam Sarram Columensem, vt noctu nihil metuentem opprimeret. Is ergo dormientem eum Anagniæ cepit, Romamq; adduxit, vbi paucis post dieb. dolore animi confect⁹ periit, an. 1303. De quo illud illud vulgo iactatum est: *Intrauit vt vulpes, regnauit vt leo, mortuus est vt canis*: qua formula loquendi Baronius sæpe vtitur de aliis etiam Pontificibus. Platina tanquam Epiphonema Historiæ Papæ Bonifacii Octaui, addit dignum memoria: *Moritur hoc modo Bonifacius ille, qui Imperatoribus, Regibus, Principibus, nationibus, populis, terrorem potius, quã religionem iniicere conabatur, quique dare regna & auferre, pellere hoĩes ac reducere, pro arbitrio animi conabatur; aurum vndique conquisitum, plusquam dici potest, sitiens. Discant itaque huius exemplo Principes omnes, tam religiosi quam sæculares, praesse clero & populis, non superbe & contumeliose, vt hic de quo loquimur, sed sancte & modeste, vt Christus Rex noster, eiusque discipuli ac veri imitatores: & malint à populo amari quam timeri, vnde tyrannorum pernicies oriri merito solet.*

Reng-

Benedictus XI. post Cardinalatum & Episcopatum Ostiensem, ad Papatus apicem tandem peruenit, anno 1303. sedit menses nouem.

Clemens Quintus Episcopus Burdegalensis, author Clementinarum, quæ sunt septima pars Iuris Canonici, Pontifex Romanus electus est anno 1305. coronatus Lugduni. Eius coronationi interfuit Philip. Rex Franciæ, Carolus frater eius, Iohannes Dux Britanniæ, & quicquid nobilitatis Gallia tunc habebat. Dum vero NB. pompa eius celebritatis ex more per vrbem duceretur, pinna muri pressura populi incubantis impulsa corruit; cuius casu Dux Britanniæ, multique ignotiores oppressi interiere. Carolus Regis frater debilitatus, & Pontifex ipse adeo in turbam præceps deturbatus est, vt mitra ex capite excussa Iaspidem preciosissimum amiserit. Hic Clemens V. quod Vasco esset, sub Alberto Austriaco Imperatore, sedem Romanam transtulit Auenionem in Galliam, quam tenuit ipse & eius successores annos continuos LXXI. vsque ad tempora Gregorii XI. qui sedem Romanam ex Galliis Romam reduxit. Obiit Clemens V. Anno Domini 1314. & vacauit sedes amplius biennio.

Iohannes XXII. Pontifex Lugduni creatus, Auenionem primus se cõtulit. Odium acerbum in Ludouicum Bauarum Imperatorem habuit, propter Gibellinos, quos ille contra Guelphos in Italia corroborauerat. Idque contineri tacitis discordiis non potuit, sed in fortunas

Cæsa-

Cæſaris & Imperii erupit. Nam & publico ſcripto Pontifex Cæſarem citauit, vt intra menſes tres Auenione ſeſe ſiſteret, factiq; ſui rationem redderet, & vt interim Imperium deponeret, præcepit. Imperator vero Ludouicus adhibitis in concilium omnibus Academiis, ad generale Concilium prouocauit. Quod indigne ferens Pontifex, Imperatorem excommunicauit. Non multo poſt Romani à Pontifice poſtulant, vt Romam redeat. Quod cum facere is recuſaret, Ludouicum Imperatorem accerſunt; qui etiam anno 1327. cum exercitu acceſſit, & ab Italis honorifice exceptus eſt, Mediolanique coronatus. Rebus paſſim in Italia compoſitis, Romam venit: vnde miſſa Auenionem legatione coronationem à Pontifice petiit: quæ cum ab eo denegaretur, ſequente anno nihilominus Romæ per Stephanum Columnam Cardinalem, inuito Pontifice, in Laterano, vna cum coniuge coronatus eſt, & Auguſtus appellatus. Mox de conſilio Cardinalium, Epiſcoporum, & Cleri, Pontificem, Iohannem XXII. viciſſim citauit, & coram dicere ſententiam iuſſit; non Imperatorem ab Eccleſia, ſed Eccleſiam ab Imperatore pendere, aſſerens: vt ait Onuphrius. Cum autem comparere Papa nollet, Pontificatu eum priuauit, & aliũ Nicolaũ V. in eius locum ſubſtituit, qui ſedit Romæ annos 3. menſes 3. dies 4. Mortuus Papa Iohañes XXII. dictus eſt ditiſſimus, eo quod in theſauris ducentas quinquaginta auri tonnas poſt ſe reliquerit.

Bene-

Benedictus XII. molitoris filius, Iacobus de Fumo antea vocatus, Avenione coronationis insignia suscepit, anno Domini 1335. Hic nihil in Ludouicum Imp. benignior, exsecrationes innouauit, honore illum regio spoliauit, ac Ducatu Bauariæ sententiis priuauit. Imperialibus oppidis vicarios imposuit, Imperii ius ad se rediisse affirmans. Senatorum Romanorum munus ad se pertraxit, persuasitque ciuibus Romanis, vt relicto Imperatore se Pontificiæ potestati subiicerent. Hac iniuria incensus Ludouicus Imperator, in conuentu Francofurti ad Mœnum acta Iohannis XXII. contra Cæsarem, de communi Imperii consilio, abrogauit, aperte demonstrans, Romanum Imperatorem non à Pontifice, sed à solo Deo, per legitimam Ordinum Imperii electionem, potestatem suam accipere; coronationem vero Pontificis neque addere, neque adimere quicquam Imperatoriæ maiestati; neque etiam conuenire Pontifici vllam iurisdictionem, aut potestatem Politicam: tum generale Concilium anteferendum esse iudicio Papæ. Hoc decretum factum & publicatum est Francofurti, assentientibus Episcopis & Prælatis, anno Christi 1338. Mortuus hic Benedictus, tale meruit Epitaphium:

Hic situs est Nero, Laicis mors, vipera Clero,
Deuius à vero, turba repleta mero.

Clemens VI. anno 1346. Ludouicum Imper. execratus est, hæreticumque ac schismaticum pronunciauit: tum Electores hortatus est, vt alium Imperatorem intra certum tempus crearent;

rent, alioqui sedem Apostolicam prouisuram esse, vt Ecclesia idoneum Imperatorem haberet. Causas reiectionis complures commemorat Nauclerus. Itaque mercede quidam conducti Principes Germaniæ, in villa Rens, diœcesis Treuirensis conuenerunt, & Iohannis Bohemiæ Regis filium, Carolum Quartum elegerunt: cuius electionem tamen non omnes approbarunt. Idem Clemens Sextus anno 1350. Iubilæum, quem Bonifacius Octauus anno centesimo celebrari iusserat, transtulit in annum quinquagesimum; quod diceret, ætatem hominum Iubilæum centum annorum raro attingere. Itaque hic fuit Iubilæus secundus, ex ordinatione Pontificia Romæ celebratus, ad quem multi vndique pro remissione peccatorum omnium impetranda concurrerunt, & pro remissione peccatorum mortem corporis reportarunt, vix decimo ex millenis superstite, adeo pestis grassata est.

Innocentius Sextus Pontificii Ciuilisque iuris vir consultissimus, Pontifex creatus est, Anno Domini 1352. 16. Kalend. Decemb. Eius iussu Carolus Quartus, Romæ à duobus Cardinalibus Imperii coronam accepit, sed hac adiecta conditione, vt neque Romæ, neque in Italia diutius moraretur. Obiit anno Domini 1362. die 12. Septembr. cum sedisset annis 9. mense 1. diebus 28. sepultus extra Auenionem, apud Carthusianos.

Vrbanus Quintus, Innocentio successit. Caroli

roli Quarti Imper. vxorem Romæ coronauit, & crucem contra Turcas prædicari iussit. Ad Italiam redire ei in animo fuit, verum dum in Gallias proficisceretur, spe reducendæ in vrbem curiæ, anno 1370. Auenione 14. Kalend. Ianuar. rebus humanis excessit, non sine veneni suspicione. Sedit annos 8. Huius Vrbani Quinti tempore circa annum Domini 1369. Iohannes Wiclef, Anglus, in Anglia multa scripsit contra receptas seculi sui opiniones, & Papatum falsitatis arguit, ideoque inter hæresiarchas numeratus est. Huius discipulus fuit Iohannes Hussus, qui Wiclefi libros & dogmata in Bohemiam transtulit: vt infra pluribus dicetur. Sub eodem Pontifice surrexerunt Ordines Iesuatarum, & Scopetinorum.

Gregorius Vndecimus, Vrbano suffectus, & Pontifex renunciatus est, anno 1370. Kalend. Ianuar. Hic sedem Pontificiam ex Auenione Romam, reduxit, anno 1377. id est anno 71. post, quam illa ex Italia in Gallias translata fuerat per Clementem Quintum. Dedit contra Wiclefum literas ad Richardum Angliæ Regem. Obiit intolerabili vesicę dolore, siue excolatione vrinæ vexatus, anno 1378. die 27. Martii. In ipsa mortis hora, in Auenionensi palatio ignis accensus dicitur, qui nec exstingui potuit, donec maior eius pars esset exusta; sequutumque est in Papatu schisma omnium maximum, & longissimum, quod durauit annos 40. vsq; ad Constantiense Concilium, ac ingentium malorum materies fuit.

Huius

Huius schismatis inter Papas Historiam bona fide descripsit Theodoricus à Nyem, aliquot Paparum intimus scriba, Episcopus Verdensis & Cameracensis, vir suo tempore eminentissimus.

Clemens VII. à Gallis electus, vt antecessores, sedem suam habuit Auenione, & præfuit annis 15. mensibus 11. diebus 18.

Romæ vero in demortui Gregorii XII. locum designatus est Vrbanus VI. qui studia habuit Italorum, Germanorum, Hungarorum, & Anglorum. Clemens vero VII. Gallorum, Hispanorum, & Scotorum. Sic Papa & Antipapa simul regnarunt, alter in Gallia, alter in Italia.

Clementi Auenione successit in schismate Benedictus XIII. Petrus de Luna prius dictus, Arrago Hispanus: qui sedit annos ferme 30.

Vrbano successit Romæ, anno 1381. Bonifacius IX. quo tempore bombardæ ad hominum perniciem inuentæ & excogitatę sunt à Bertholdo Nigro, Monacho Germano: & à Venetis primum vsurpatæ. Sedit Bonifacius annos 14. menses 11.

Innocentius VII. Cosmatus de Perusio antea nuncupatus, tumultuante Italia tota, post Bonifacium IX. Romæ Pontifex creatus, & renunciatus est, anno 1404. sedit annos 11. dies 22.

Greg. XII. Venetus, antea Angelus Corrarius nominatus; Romæ in demortui Innocentii locum surrogatus est, anno 1406. Ex Concilii Pisani sententia pontificatu priuatus, Insignia tamen vsque ad Concilium Constantiense retinuit,

nuit, & tum demum Pontificatu abiit.

Alexander V. Cretensis, Petrus Philargus, vel de Candia prius dictus, in Concilio Pisano, omnium Cardinalium consensu, abrogatis Benedicto XIII. & Gregorio XII. pontifex substitutus est, & Pisis coronatus, anno 1409. Mortuus pontificatus sui mense octauo. Sepultus Bononiæ, anno 1410. ætatis 71. vbi sedem elegerat, ob Hungarorum violentiam. His temporibus vixit Henricus de Hassia Germanus, qui scripsit de Antichristo, & schismate.

Iohannes XXIII. Balthasar Cossa prius appellatus, Alexandrum antecessorem veneno sustulit, & papatum violenter potius vsurpauit, quam liberis assumsit suffragiis, anno 1410. Sedit annos 5. menses 10. cum Gregorio & Benedicto, vsque ad Concilium Constantiense. Fuerunt igitur hoc tempore pontifices tres: Iohannes XXIII. Romæ: Gregorius XII. Arimini, apud Malatestas; & Benedictus XIII. in Hispaniis, qui se veros pontifices esse affirmabant. Atque ita Sedes pontificia triceps facta. Vocati sunt ad Constantiense Concilium omnes, sed solus Iohannes XXIII. comparuit, cui plusquam 40. crimina, & quidem grauissima, obiecta sunt & probata, in sessione secunda, anno 1415. Cum autem pontificatum deponere, quemadmodum ab eo postulabatur, nollet; vim metuit, & mutato habitu noctu fugere clanculum cœpit, primo Scaphusium, & inde Friburgum. Sed ex fuga retractus in eas angustias redactus est, vt pontificatu se abdicaret. Ne autem seditio aliqua inde orire-

oriretur, ex decreto Concilii Constantiensis Ludouico Barbato, Electori Palatino ad custodiendum traditus est, qui Manhemii in carcere eum detinuit per triennium, nullis ei assistentibus, nisi solis Germanis, Latinæ atque Italicæ linguæ ignaris. Liberatus è carceribus, pro 30000. ducatorum, anno 1419. ad Martinum Quintum, qui ei successerat, peruenit, eiusque pedes osculatus, vt suum papam agnouit. Qua eius humilitate permotus Martinus, post aliquot dies ipsum in Cardinalium assumsit numerum, & sedem eius prope suam paulo eminentiorem fecit. Verum Iohannes post aliquot menses animi dolore exspirauit.

Gregorius vero Duodecimus, per legatum in Concilio Constantiensi Pontificatum renunciauit, cum omnibus iuribus, quæ ad illud tempus habuerat.

Reliquus erat Benedictus Decimus tertius, qui vt pertinax hæresiarcha, periurus, & inobediens Ecclesiæ Dei, publico decreto & voce Pontificatu priuatus & excommunicatus est: omnesque, qui ad illud vsque tempus eum secuti fuerant, ab obedientia illius absoluti sunt.

Cùm ad hunc modum schisma pontificium, toti orbi Christiano perniciosum, esset sublatum, & pax concordiaque restituta: Martinus Quintus, Otho Columna prius nuncupatus, auctoritate Concilii Constantiensis, abrogatis tribus papis, Benedicto, Gregorio, & Iohanne, crea-

creatus est, anno 1417. Hic Germanos concitauit ad arma aduersus Bohemos, & Waldemum Carmelitam Anglum ad scribendum contra Hussitas & Wiclefistas inuitauit. Eiusdem iussu Iohannis Wiclefi Angli corpus exhumatum, ac publice crematum est, anno 41. ab obitu eius, Christi 1428.

Idem Martinus decreta pontificum in ipso schismate facta damnauit. Sedit annos 13. Mortuus est apoplexia Romæ, anno 1431.

Eugenius Quartus, Gabriel Condelmerius antea nominatus, Martino successit. Anno 1432. quum negasset ad Basiliense Concilium venire, quod diceretur Concilium præesse papæ, & citatus deberet super obiectis sibi criminibus respondere; papatu depositus est, surrogato Amadæo, Sabaudiæ Duce. Eugenius vero vt hoc Concilium dissiparet, alterum primum Ferrariæ, postea Florentiæ celebraui.

Idem pontifex Vladislaum Hungariæ Regem iuuenem compulit, vt Amurathi Turcarum Regi fidem, quam ei inito secum fœdere dederat, non seruaret. Cui tanquam patri sanctissimo dum Rex 22. annos natus incaute obedire studet, debitas pœnas violati fœderis Amurathi persoluit. Concitauit etiam in Basilienses, multa indignatione permotus, Ludouicum Delphinum, Caroli Septimi Francorum Regis filium, vnde mala infinita sequebantur. Scholas quasdam instituit, ac Gymnasia Sophisticis Doctoribus fouit. Monachos omnes mirum in modum dilexit, & mendicantes

frater-

fraterculos priuilegiis & gratiis auxit. Floruit circa annum Christi 1430. Thomas Rhedonius Carmelita Gallus, in Ducatu Britanniæ natus, celebris concionator, qui per Galliam & Italiam docebat, Romæ magnas abominationes fieri, Ecclesiam magna reformatione indigere; & quod prælati deposito fastu ac luxu deberent modestius instar Christi & Apostolorum viuere; iniustasq; papæ excrationes non esse timendas: de sacerdotum quoque coniugio bene sensit. Hunc Eugenius Quartus, Romæ anno 1436. terribili corporis incendio post varios cruciatus sustulit.

Felix V. dictus Amadæus, Sabaudiæ Dux primus à Sigismundo Imp. factus, vxoratus, & duos habens filios, in Concilio Basiliensi pontifex Romanus electus est, anno Domini 1439. Eugenii vero factione impeditus, Romanã sellam ascendere nunquam potuit, sed Lausannæ resedit. Exortum inde schisma nouem annis durauit, aliis Eugenio obtemperantibus, aliis neutralibus appellari gaudentibus. Quærebatur etiam seditiose: *Num Papa esset Ecclesiæ caput? num generali Concilio esset subiectus?* Tandem Felix V. hortatu Friderici Imperatoris, deposito papæ nomine cessit Nicolao V. anno 1447. publicæ tranquillitatis & commodi causa, vt schisma pestiferum tolli ex Ecclesia posset. Vitam finiuit Lausannæ, ibique in Cathedrali sepultus est.

Nicolaus V. Genuensis, patre Chirurgo, Thomas Lucanus Sarzenus antea dictus, pontificatum non appetiuit, sed delatum inuitus suscepit.

anno 1447. & literas earumque Professores mirifice dilexit, auxit, honestauit. Nam & arte doctrinaque liberali eruditus fuit, & ingenia fouit, præmiisque dignis affecit. Inde ex omnibus locis literarum scientia, & eloquendi elegantia perpoliti viri, ad eum, tanquam ad portum atque præsidium, confugerunt: Georgius Trapezuntius, Georgius Valla, Demetrius Græcus, Nicolaus Perottus, & id genus alii; quorum opera & studio multi authores è tenebris eruti & illustrati sunt: non pauci in sermonem Latinũ è Græco conuersi: nonnulli etiam libri de integro compositi. Huic igitur Nicolao Pontifici ex maiori parte acceptum referimus, quidquid splendoris Latinæ & Græcæ literæ in Italia primum, postea in Germania etiam acceperunt. Idem Pontifex Bibliothecam Vaticanam magnifice instituit, & plurimis libris instruxit. Fridericum Tertium, vna cum coniuge Leonora, Imperiali diademate cinxit. Ex Felice V. Cardinalem ac legatum fecit. Febri ac podagra demum vexatus, ex hac vita decessit, anno 1455. Kalend. April. sub hoc Pontifice Nicolao Quinto Constantinopolis, Orientalis Imperii caput & sedes, post 50. dies obsidionis, vi & armis expugnata, capta est à Mahumete, Turcarum Imper. tyranno immanissimo, anno Christi 1453. cum vrbs illa à Constantino Magno condita stetisset annis 1122. Constantinus Palæologus, postremus Græcorum Imperator, vt honestius occumberet, inter confertissimos hostes dimi-

cans, cæsus est, & paludamento agnitus. Dehinc Orientis Imperium penes Turcas fuit.

Calixtus Tertius, Hispanus, Alfonsus Borgia antea nuncupatus, Nicolao Cardinalium suffragiis successit, anno 1455. Expeditionem in Turcas, quam vouerat, molitus, Lesbum expugnauit: paulo post tamen eius classis à Turcis disiecta est. Extremo senio confectus, obiit anno 1458.

Pius Secundus Senensis Etruscus, Æneas Syluius Picolhomineus antea nominatus, ex paupere adolescente in tantum virum euasit, vt inter doctos Papas longe doctissimus haberetur, scriptorq; diligentissimus. In Basiliensi Concilio Scriba pontificis erat, impugnabatque Orationibus & Epistolis Eugenii auctoritatē. Mox ab Imp. Friderico III. Poeta laureatus factus est, & in eius aulam vocatus, Epistolarum magister atque consiliarius. Præterea legatus huc illucq; ad diuersos mundi Principes missus, à Nicolao V. Episcopus Tergestinus, postea Senensis fiebat, & à Calixto III. in Cardinalium numerum referebatur. Ambitionis vitio diu grauiter laborans, ad pontificatum peruenit, anno 1458. Conuentum Mantuæ habuit, & omni cura cogitationeque in bellum Turcicum incubuit, sed morte præuentus, non peregit. Dietherum Isenburgicum, Moguntinæ sedis Archiepiscopum, deiecit & excommunicauit, eo quod promittere noluisset pontifici, se nunquam conuocaturum Germaniæ Principes, nisi consulto prius & assentiente Papa. Substituit autem in locum

eius Adolphum, Comitem Nassouium, ex quo bellum graue ortum est. Priuatus olim de actis Concilii Basiliensis summa cum diligentia duos libros scripsit, quos Pontifex factus ipse suppressit & damnauit: quamobrem scomma de eo iactatum est; *Quod Aeneas probauit, Pius damnauit.* Quum Anconæ esset, ad bellum profecturus, lenta febre percussus diem clausit extremum, 17. Kal. Septembr. anno 1464. ætatis 58. De scriptis & operibus huius Pontificis vide Ciaconium. Apophthegmata eius memoria digna sunt, quæ recitat Platina.

Paulus Secundus Venetus, Petrus Barbus antea nominatus, ac Eugenii Quarti, ex sorore nepos, electus est anno 1464. Maiestatem suam tum auctoritate, tum armis augere conatus, toto suo Pontificatu bella per insidias in Italia suscepit. Pii prædecessoris decreta & acta stomachose odiebat. Gregorium Podiebracium, Bohemiæ Regem, Hussitarum doctrinæ fauentem, excommunicatum regno priuauit, quod Hungarorum Regi Matthiæ dono dedit. Vitam finiit, apoplexia correptus, anno 1471. sedit annis 6. mensibus 10. diebus 29. Cœlibatum eius Ianus Pannonius his verbis commendat:

Pontificis Pauli testes ne Roma requiras,
Filia, quam genuit, sat docet, esse marem.
Sanctum non possum, possum te dicere Patrem,
Quum video natam, Paule Secunde, tuam.

Concilium illum cepisse de restituẽdo sacerdotum coniugio ferunt, ꝙ tamen morte præuentus

tus exſequi non potuit. Huius morte etiam hiſtoria Bartholomæi Platinæ de vitis Pontificum terminatur, qui à Paulo II. in carcerem coniectus, & totis quatuor menſibus detentus fuit, cum Pomponii Læti, aliorumque eruditorum cauſam, (qui coniuraſſe aduerſus eum dicebantur) defendendam ſuſcepiſſet. Opus ſuum dedicauit Xyſto, ſeu Sixto IV. à quo p̄fectus erat Bibliothecæ Vaticanæ. Obiit Romæ peſte extinctus, anno 1581. ætatis 60. A Sixto IV. Pontificum XIV. hiſtoriam vſque ad Pium V. Platinæ adiecit Onuphrius Panuinus.

Sixtus Quartus, Franciſcus Ruerius antea dictus, Paulo Secundo ſucceſſit, anno 1471. Ad arma conuerſus, quibus maxime deditus fuit, initium à bello Turcico fecit, ſed nihil laude dignum perfecit. Romæ admodum nobile lupanar exſtruxit, & meretricum cohortes, exemplo Heliogabali, aluit. Aduerſus Vitellium Taphernatem, Florentinos, Venetos, Columenſes, Ferdinandum Siciliæ Regem, Calabriæ Ducem, & alias gentes ac Principes, expeditiones iniuſtiſſimas fecit. Reges pro ſuo voto aut exaltauit, aut depreſſit. In Longobardos exſecratos igne ferroque concitauit ſuos tunc confœderatos Heluetios, quos diplomate ac vexillo donauit, vt ſanguinem audacter effunderent. Ferdinando & Iſabellæ Hiſpaniæ Regibus Catholicum nomen attribuit, inquiſitioniſque officium cōtra Antipapiſtas hæreticos in Hiſpania inſtituit. Bibliothecam Vaticanam coluit. Obiit anno Dom. 1484. prid. Id. Aug. cum ſediſſet an. 13.

Inno-

Innocentius Octauus Genuensis, Iohannes Baptista Cibo antea nuncupatus, ex Cardinale Papa creatus est, anno 1484. 29. Septembr. Vir omnibus blandus, nemini benignus, auarus, & amulus. Primus palam spurios suos diuitiis atque honoribus auxit. Leopoldum, Austriæ olim Ducem, Sanctorum Catalogo inseruit. Venetos, Sixti censura damnatos absoluit; & indulgentias viuis ac mortuis vendidit. Vltimo sui Pontificatus anno tres exercitus ingentes aduersus Turcas destinauit, sed inter disponendum in grauem morbum incidens excessit, anno 1492. 8. Kalend. August. cum sedisset annos 7. menses 10. & 27. dies. Eius Epitaphium tale circumfertur:

Spurcities, gula, auaritia, atque ignauia deses,
Hoc, Octaue, iacent, quo tegeris, tumulo.

Alexander Sextus, Rodericus Borgia alias dictus, papa electus est, anno 1492. 3. Id. Aug. cuius inaudita & obscœna facta scriptores enarrare reformidant. De eo extant hi versiculi:

Vendit Alexander Sacramenta, altaria, Christum,
Emerat ille prius, vendere iure potest.
Sextus Tarquinius, Sextus Nero, Sextus & iste,
Semper sub Sextis perdita Roma fuit.

De filia eiusdem Alexandri Lucretia tale Epitaphium composuit Actius Sannazarius:

Hic iacet in tumulo Lucretia nomine, sed re
Thais, Pontificis filia, sponsa, nurus.

Tandem Alexander papa per ministri incuriam

cum filio epoto veneno, quod Cardinalibus quibusdam, vt filio regnum parare posset, propinari debuerat, mortuus est, anno 1503. die 18. August.

Pius III. Franciscus Picolhomineus antea vocatus, post contentiones Cardinalium Alexandro successit. Sed ex vlcere cruris, quo diu laborauerat, non tamen sine suspicione 26. post suam creationem die, decessit, anno 1503.

Iulius II. Genuensis, Sixti IV. Nepos, si non filius, Iulianus Ruerius antea dictus, Iulio Cæsari, quam Petro Apostolo similior, ex Cardinale in Papam assumptus, sedit annos 9. menses 10. fax bellorum & discordiarum omnium, quibus compluribus annis misera Italia vexata est. Non enim tam de Ecclesiæ animarumq; salute, quam de secularibus negotiis sollicitus, grauissimorũ bellorum procellis totum mundum, vt Onuphrius ait, subuertit. Quam quidem ad rem tanta consiliorum varietate vsus est, vt instar Protei aliam atq; aliam formam identidem induerit. Modo in Gallos, modo in Venetos arma expediuit, modo cum Venetis contra Gallum sese coniunxit. Cum contra Gallum duceret exercitum, dicitur Romæ in Tiberim proiecisse clauem Petri, his vsus verbis: *Quia clauis S. Petri non amplius valet; valeat gladius S. Pauli.* Ob hanc diram imperandi ac bellandi cupiditatem Cardinales nõnulli ab eo defecerunt, & Imperatoris Maximil. I. Regisq; Galliæ Ludov. XII. auxilio Concilium generale Pisis indixerũt, ad quod etiam Iulium Pontificem citarunt, vt tot malefactorũ suorum rationem redderet. At is Cardinales vicissim

cissim citauit, & cum non comparerent, dignitatibus cunctis eos priuauit. Ne vero detrectare Concilium videretur, aliud Romæ celebrandum fallaciter indixit, quo durante adhuc, ex hac vita decessit, anno 1513 die 21. Febr. Successit Leo Decimus Florentinus, antea Iohannes Medices dictus, sub quo incœpit docere Martinus Lutherus.

SCHOLASTICI DOCTORES.

GVitmundus ex Monacho Archiepiscopus Auersanus factus, Berengario certamine, Capernaita crassissimus, post Lanfrancũ Berengarii doctrinam impugnauit.

Anselmus, Lanfranci discipulus, Archiepiscopus Cantuariensis in Anglia, Wilhelmum Angliæ Regem, ob Ecclesiastica bona, quæ in fiscum suum redigebat, obiurgauit, & propterea in exilium ire iussus est. Sed reuocatus tamen in Angliam rediit, summa totius populi gratulatione, à Regina & optimatibus perhonorifice exceptus. Clericorum coniugia ad id vsq; temporis in Eclesia Anglicana passim vsurpata, homo cæteroquin bonus ac sanctus, magna vi prohibuit. In languorem tandem incidit apud Cœnobium Edmundoburgi, vnde Cantuariam deportatus, æger longo tempore decubuit, & Aprilis die 28. anno Christi 1109. ætatis 76. vitam cum morte commutauit, cum sedisset Archiepiscopus annos 19. Collocata sunt ossa eius ad caput antecessoris sui Lanfranci, sed amota postea ad Orientalem illam partem Ecclesiæ, q̃ structura magnifica multum ille auxerat & ornarat.

Opera ab illo exarata non opus est commemorare. Christiano orbi satis nota sunt, & à studiosis vbique leguntur.

Petrus Cluniacensis, Abbas istius loci, fuit æqualis Bernhardi.

Hugo de S. Victore, natione Saxo, professione Carthusianus Parisiensis, illustri laude eruditionis celebratus, scripta plurima reliquit, mortuus anno Christi 1140.

Richardus de S. Victore, amicissimus Bernhardi & Hugonis, natione Scotus, Monachus Parisiensis, ambitione tanta fuit, vt in Theologia Prophetis & Apostolis sese antepesuerit. Allegoriis plæraq; inuoluit, & superstitiones non solum approbauit, sed etiam auxit. Mortuus est anno Christi 1148. & sepultus Parisiis in templo S. Victoris. Sepulchro luculentum in laudem eius Pentastichon inscriptum est, quod refert Baronius ad annum 1140. Posseuino dicitur Richardus Anglicus. Præter plurima, quæ sacram spectant Theologiam, Chronicon posteritati reliquit, quod à primordiis ad sua vsque tempora perduxit.

Huc aliqui referunt Gratianum, Bononiensem Monachum, authorem voluminis Decretorum, quod ex diuersis patrum sententiis, decretis, & scriptis variis compilauit, & ad Papam Eugenium Tertium attulit, à quo etiam approbatum illud est, & vt publice prælegeretur, concessum. Volumen illud dictum est postea decretum Gratiani, siue ius Canonicum.

Gratiani exemplum ad imitandum sibi proposuit

posuit Petrus Lombardus, ex Scholastico factus Episcopus Parisiensis; sed in dissimili plane argumento. Nam in Theologia versari ipse maluit, quam in forensibus, litigiosisq; quæstionibus. Itaq; Scholasticæ Theologiæ, qualis tunc erat, fundamenta in 4. libros, qui Sententiarum dicuntur, congessit; ordinem illum in vniuersi operis distributione secutus, qui in 4. libris Damasceni de fide Orthodoxa, nunc quoq; apparet. Hi libri 4. fuerunt postea totius Scholasticę doctrinæ velut basis & κυρίαι δόξαι, vnde ipse Magister sententiarum vulgo in Scholis est appellatus. Scripsit autem Lombardus circa annũ Domini 1154. tanti habitus, vt aduersus eum ne hiscere quidem vllis licuerit. Nam quum post annum Domini 1190. Ioachimus Abbas Florẽtinus P. Lombardi sententiam impugnaret, ab Innocentio Tertio, statim Lateranensi Concilio, ad quod 1215. Prælati conuenerant, damnatus est. De Petro Lombardo ita sentit & iudicat Lambertus Danæus, eum, si in feliciora tempora incidisset, minusque corruptam fidei Christianæ doctrinam didicisset, potuisse multum prodesse Ecclesiæ Dei. Fuit enim diligens & acutus: atque etiam sui operis instituendi scopus non modo honestus, sed etiam necessarius fuit, vt ex Augustini doctrina, ad quem vnum fere prouocat Lombardus, receptæ opiniones & emendarentur & iudicarentur. Porro autem hos sententiarum libros, primus omnium ausus est attingere, i. e. difficultates difficultatibus augere, Alexander Alesius, dictus de Ales; quem secuti

cuti statim sunt in eodem argumento, & Commentariis in libros sentētiarū scribendis: Iohannes de Rupella: Eustathius, qui & Bonauentura de balneo dictus est: Albertus M. Thom. Aquinas, Petrus de Tharantesia, Vdalricus de Argentina, Haimo Anglus, Iohannes Valens, Gulielm. Lugdunensis, Gulielm. Lamarensis, Ioannes de parma, Hanibaldus Romanus, Henric. de Gandauo, Hugolinus patriarcha Constantinopolitanus, Richardus de media Villa, Bonauentura, Gulielmus Varro præceptor Scoti, Richard. de noua Villa, Ioannes Scotus, Gregorius Ariminēsis, Franciscus Marronis, Gulielmus Occam celeberrimus Scholasticus, Durandus à S. Porciano, Matthæus de Aqua Sponta, Nicol. IV. papa, Alanus de Insulis, Alexander de Alexandria, Petrus de Verberia, Michael de Cesena, Gerardus de Bononia, Nicol. de Lyra, & infiniti alii, quales Holcot, Tricot, & Bricot: postremus omnino Thomas Caietanus. Tot nimirum calami & miserum Lombardum exagitarunt, & se intricatissimis quæstionibus cruciarunt. Obiit Lombardus, Magister ille sententiarum, anno Domini 1164. die 20. Augusti. Gulielmus autē, Abbas S. Theodorici, circa annum Dom. 1140. primus scripsit de fide, hoc titulo: *Sententiarum fidei liber vnus*. Hinc *Sententia*, & *Sententiarum libri*, & *Sententiarii Theologi*, voces, audiri cœperunt, & vsurpari. Gulielmi Abbatis exemplum & titulum imitatus P. Lombardus, scripsit libros IV. Sententiarum.

Eodem fere tempore, imperante Frid. Barbarossa, floruit Petrus, presbyter Trecēsis, cogno-

mento Comestor, historiam vtriusq; testa. Ecclesiasticam consarcinauit, eamq; glossis i. ætatis tum falsis, tũ insulsissimis referciuit, qu. tamen ita tum vbiq; obtinuit, vt ipsi Scripturæ sacræ nudæ & puræ pœne præferretur. Opus suũ dedicauit Gulielmo, Archiep. Senonensi. Passiua ac vulgaris fabella est, Petrum hunc, & Lombardum Magistrum Sententiarum, atq; item Gratianum, canonum Ecclesiasticorum collectorẽ, fratres fuisse vterinos: quod multimodis refelli potest; ac inter alia eo, ꝙ Comestor patria fuerit Trecensis, Lombardus sit Nauariensis, Gratian⁹ vero Hetruscus Historiam Comestoris compẽdio constrinxit Gualtherus Hunterus, Anglus, professione Carmelita, qui & Venãtius vocabatur, & ex hac vita decessit decrepita ætate, anno Christi 1478 temporibus Eduardi IV. Petrus v. Magister ille historiæ Scholasticæ, dictus fuit Comestor, quia tam crebro in suis concionibus & scriptis allegauit Scripturam, vt eam veluti comedisse videretur.

Cyrillus, impurus Monachus mõtis Carmeli, scripsit nouum Euangelium, circa an. D. 1200. quod à Monachis vehementer probatum est, eo quod dogmata Scholastica confirmabat, ritus superstitiosos Romanæ Ecclesiæ approbabat, ac Monachorum ordines, regulas, & instituta, ex ipsa, si Deo placet, Apocalypsi, impie deriuabat. Atq; hæ mundi tenebræ, teterrimusq; tunc Ecclesiæ status erat, in quo Scholastica doctrina & Theologia maximos tamẽ faciebat progressus: sed Dominus tandem tantarum Ecclesiæ suæ calamitatum misertus, Ioannem Valdonem ex-

citauit, ciuem Lugdunensem opulentum, qui verum Evangelium Domini nostri Iesu Christi ab Euangelistis scriptum curauit fideliter sibi in Gallicum sermonem conuerti, & conuersum ita, assidue & attente legit, vt veram fidei doctrinā, Dei gratia, ex Evangelio Christi consecutus, falsum illud, & blasphemum Cyrilli Monachi Evangelium primus omnium ipse Valdo publice cōfutaret. Valdoni statim plures; ita eos, impellente Spiritu S. sese adiunxerunt, atq; in tam honesto pro Dei veritate certamine succenturiatores accesserunt. Deniq; à Gulielmo de S. Amore, viro pro illa ætate doctissimo, anno Dom. 1254. maledictum illud Cyrilli Monachi suppositumq; Evangelium assiduis concionibus impugnatum est, & tandem euersum.

Gulielmus Antisiodorensis, Episcopus eius loci, scripsit *Summam Theologiæ*, Scholastico more, circa annum Domini 1200. post Lombardū, & Rupertum Linconiensem Episcopum. primus autem Hugo de S. Victore, habitus sua ætate doctissimus, circa annum Dom. 1120. librum edidit, quem *summam suarum sententiarum* inscripsit. Hinc *summa*, & *summarum Theologicarum*, & *summistæ Theologi*, qui & iidem *Scholastici*, vocabulum nouum increbrescere cœpit.

Gulielmus parisiensis, Episcopus eius loci, varia scripsit.

Gualterus, Episcopus pictauiensis, primus edidit librum *Quodlibetorum*, magno orbis miraculo, circa an. Dom. 1240. Hunc titulum & argumentū alii ex eadē hac Schola postea imitati sunt. Inde quoq; *Quodlibetariæ quæstiones* natæ.

Eodem hoc tempore cœpit Alexander de Ales, siue Alensis, natione Anglus, Præceptor Bonauenturæ, & Thomæ, Irrefragabilis Doctor appellatus, commentari in libros IV. Sententiarum, à P. Lombardo ante istius ætatem annis prope centum editos. Hic quidem velut alter Alexander Macedo ausus est primus nodos illos Gordianos, qui sunt apud Lombardum, non soluere, sed disrumpere & secare.

Atque hi quidem quasi gradum quendam, & aditum ad Scholasticæ Theologiæ inquinamenta iecerunt. Sequitur Media Scholastica, quæ cœpit ab Alberto Magno, i. e. anno 1250. & durauit vsque ad Durandum de Sancto Porciano, qui vixit Anno Domini 1320. Habuit igitur hæc Media Scholastica Albertum Magnum, primum parentem & authorem, à quo orta est prima Scholasticorum secta, quæ dicitur Albertistarum. Albertus hic natus fuit ex nobili Bolsatensium familia Sueuica, Patre carpentario, ciue Lauingano. Monachus Ordinis Prædicatorum, in Theologia & Philosophia eruditissimus, factus est Episcopus Ratisbonensis in Bauaria, Anno 1259. ætatis 66. Lectionum adeo appetens fuit, vt Ratisbonensi Episcopatu se abdicarit, & priuatus Coloniæ viuens publicis prælectionibus tantum vacarit. Philosophiam Aristotelicam, iam quidem in limen S. Theologiæ impudenter & temere à superioribus introductam, in intima & adyta ipsa sacrarii Christi intromisit, illique in ipso illo templo principem locum & primariam se-

 dem.

dem collocauit. Superiores enim Scholastici Patrum quidem, sed Ecclesiasticorum duntaxat, dicta ipsi sacro & diuino verbo exæquabant, (quandoquidem in toto P. Lombardo ne nomen quidem Aristotelis legitur) Albertus vero, & qui ab eo profluxerunt, omnes scripta Aristotelis Philosophi diuino ipsi verbo vbiq; compararunt: adeo vt quæ vestigia exiguæ reuerentiæ erga Dei verbum restabant, à Media Scholastica prorsus exstincta, & ex hominum animis deleta perierint. Obiit Albertus Magnus, Anno Domini 1280. ætatis 87. sepultus Coloniæ.

Ex eius Scholà multi prodierunt discipuli, qui doctrinam Scholasticam late disseminarunt. Horum præcipuus & eminentissimus fuit Thomas Aquinas, Italus, qui Alberti Præceptoris sui vestigia secutus, eodem modo in Theologia tractanda versatus est: & sic deinceps alii. Eius discipuli appellantur Thomistæ. Euocatus ad Concilium Lugdunense, cum ad illud proficisceretur, è viuis excessit, Anno 1274. die 7. Martii, ætatis 50. Mortuum Johannes XXII. Pontifex retulit in numerum diuorum, quinquagesimo circiter anno post, quam è vita decesserat. Vulgo vocatur Doctor Angelicus, ob acumen ingenii. Commentarii & disputationes eius subtiles quidem sunt & argutæ, sed duo sunt, quæ in iis improbantur: Primum sermonis genus, omni ex parte barbariem redolens; deinde confusio doctrinarum, cœlestis & humanæ, Theologiæ & Philoso-

phiæ.

phiæ. Abusus in Ecclesiam inuectos non probauit solum, sed etiam stabiliuit, & cumulauit: Pontificiam dignitatem mirifice propugnauit. De indulgentiis quoque passim multa scripsit, in iisque largiendis Pontificem plane Regem constituit.

Bonauentura, dignitate Cardinalis, ex Franciscano ordine Balneo-regio in Etruria natus, obiit in Concilio Lugdunensi, Anno 1274. ætatis 53. Dictus fuit Doctor Seraphicus. Prælegit sententias Parisiis. Eum Sixtus V. Pontifex, iampridem circa annum Domini 1482. inter sanctos à Sixto IV. relatum, Ecclesiæ Doctorem pronunciauit, & Hieronymo, Augustino, Ambrosio, Gregorio P. P. quintum adiunxit, ac omnia eius scripta vndique conquisita & approbata, Constantii Samani Cardinalis studio ac cura edi, & tanquam canonica sine censura dimitti voluit.

Petrus de Tarentesia, Cardinalis Hostiensis, floruit Anno 1265. Vir in sacris literis doctissimus, Papa creatus est, nomine Innocentius V. NB

Vdalricus Argentinensis scripsit in Magistrum sententiarum.

Ægidius Romanus, acerrimus Thomista, floruit Anno 1290.

Henricus Gandauensis, Doctor solennis appellatus, circa annum Christi 1299. primum Parisiis Philosophiæ studia coluit, deinde Archidiaconus Tornacensis factus est.

Iohannes Scotus, nomine Duns, cognomento

mento Doctor Subtilis, nobilissimæ Scoticæ sectæ author & Dux longè clarissimus, Ordinis S. Francisci Monachus, inprimis curam & studium ad illustrandum sententiarum Magistrum contulit, & acumine disputationum, doctrinæque sublimitate omnes superauit. Thomæ Aquinatis perpetuus impugnator fuit: adeo vt quod de Carneade & Chrysippo scribit Cicero: idem de isto & Thoma possit affirmari; nihil vel dicturum, vel scripturum fuisse hunc Scotum, si nihil Thomas prius vel dixisset, vel scripsisset. Tanta fuit istorum discordia fratrum. Qui Thomæ auspicia sequebantur, Thomistæ & Nominales: qui Scoti, Scotistæ & Reales dicebantur. Cæterum apoplexia correptus Scotus, Doctor subtilissimus, nimis festinanter pro mortuo humatus est. In tumulo autem, natura vim morbi discutiente, reuixit, & mugitu miserabili opem implorauit. Cum vero nemo esset qui subueniret, capite ad lapidem sepulchri alliso, tandem periit, Anno Domini 1308. sunt tamen, qui scribant, eum à discipulis, qui in mortem illius conspirarant, graphiis confossum esse Coloniæ. Eius Sectatores dicti sunt Scotistæ. Fidelissimum discipulum reliquit Antonium Andream, qui inter plurima alia ingenii sui monimenta, magno compendio in breuem epitomen omnem Scoti doctrinam, quæ plurimis & maximis voluminibus continetur, redegit: præclarissima methodo, & insigni scribendi perspicuitate cuncta complexus, vt omnes difficultatum,

& quæ-

& quæstionum Sphynges prorsus sustulerit.

Habuit quoque hæc ætas media Alanum de Insulis, qui Doctoris Vniuersalis titulum consecutus est.

Augustinum item de Ancona, qui scripsit in Magistrum.

Nicolaus de Lyra, ex Iudæo factus Christianus, & Monachus Franciscanus, scholiis siue Commentariis perpetuis vtrumque Testamentum illustrare aggressus est, Anno 1322. Ad quam rem magnum adiumentum illi attulit literarum Latinarum, Græcarum, & Hebraicarum scientia. Ad Postillam Lyrani additiones scripsit Paulus Burgensis, ex Iudæo Christianus Episcopus factus, qui claruit Anno 1430.

Gulielmus Occamus, natione Anglus, Ordinis Minorum, Ioannis Scoti discipulus, scriptor acutissimus, excommunicatus est, Anno 1324. quod quædam aduersus Papam scripsisset. Profugiens ad Ludouicum Bauarum Imperatorem, æque tum excommunicatum, dixisse fertur: *O Imperator, tu me gladio defende à Papa iniuriis; & ego te verbis ac scriptis defendam.* Acerrime etiam impugnauit dicta ac scripta Magistri sui Scoti. Initium dedit quartæ sectæ Scholasticorum, qui vocantur Occamistæ.

Durandus de Sancto Porciano, Ordinis fratrum Prædicatorum, & postea Aniciensis Ecclesiæ Episcopus, scripsit in IV. libros sententiarum. Ei Thomæ doctrina & Sophistica displicuit, quasi omnis mali fons & caussa.

Sequi-

Sequitur Noua Scholastica, i.e. vltima & pessima certe quidem istius Theologiæ ætas, quæ post Durandum, circa annum Christi 1330. cœpit ab Hereno de Boio, Britone & Carmelita, illius Cyrilli nebulonis, qui nouum Euangelium scripserat, blasphemo discipulo: & magno Ecclesiæ malo propagata est vsque ad annum Domini 1514. quo primum à Martino Luthero euerti cœpit, & ab iis, qui postea sequuti verum Euangelium docuerunt. Hæc ætas longe fuit impudentissima. Nam quæ modestia in superiori & Media Scholastica adhuc manserat, ne temere de quibusdam ritibus & quæstionibus adhuc dubiis affirmaretur, ista ætate sublata est. Et de rebus etiam abditissimis, & maxime arcanis, immò verò soli ipsi Deo notis, magistraliter affirmari cœptum est. Sic malum malo additum est, vt iam nihil pene ista postrema Scholastica esse potuerit deterius, nisi vniuersa Christiana doctrina funditus euerteretur.

NOVÆ SCHOLASTICÆ THEOLOGIÆ Doctores præcipui hi fuerunt.

ROBERTUS Holkoth, Anglus, Ordinis Prædicatorum, Professor Theologiæ olim in Academia Oxoniensi celeberrimus, & doctissimus, multa præclara ingenii sui monimenta protulit, & posteris reliquit. Claruit sub Ludouico Bauaro Imp. Peste demum exstinctus est, anno 1349. sub Eduardo III. Anglorum Rege. Licet vero eius doctrina non sit omni ex parte

parte sincera, est tamen eruditione non mediocri plerisq; in locis referta: inquit Iohannes Balæus, in III. Centuria scriptorum Britannicorum.

Gregorius Ariminensis, Ordinis fratrum eremitarum S. Augustini Prior generalis, scripsit super sententias lib. IV. A Scholasticis adeo tamen dissensit, vt eos asseruerit esse Pelagianis deteriores. Floruit Parisiis circa annum Domini 1350.

M. Marsilius ab Inghen, S. Theologiæ Doctor, artiumque liberalium Magister præstantissimus, almam Vniuersitatem Heidelbergensem, ingenio, studio, & labore fundando plantauit, & Commentarium edidit in quasdam materias Magistri sententiarum. Mortuus est anno Domini 1396. 20. Aug. & ad D. Petrum sepultus, cum annos ferme nouem Heidelbergæ docuisset, & quintum Rector Academiæ fuisset.

Iohannes Capreolus, Ordinis fratrum Prædicatorum, patria Tholosanus, scripsit super sententias lib. IV. Anno 1415.

Petrus de Alliaco, Gersonis Præceptor, Episcopus Cameracensis, vir fuit magni nominis inter Doctores Scholasticos. Interfuit Concilio Basiliensi. Obiit anno Domini 1425. scripsit Commentarios super sententias, & libellum de emendatione Ecclesiæ.

Iohannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, scriptis Theologicis nomen immortale sibi parauit. In Concilio Constantiensi non voce solum

lum coram, sed postea etiam scriptis confirmauit decretum Concilii, quod Papam infra Concilium & Ecclesiam collocat. Itaque in odium offensionemque tantam incurrit, vt à Sorbonistis Lutetia pulsus, propinquisque, amicis, dignitatibus, & fortunis omnibus spoliatus, Lugduni in exilio mori coactus sit, Anno 1429. 12. Iul. ætatis 66. Fuit vir pius ac eruditus, qui licet multis Monachorum & Sophistarum erroribus fuerit infectus, multos etiam nihilominus errores & abusus Papatus animaduertit, eosque & taxauit, & tolli ex animo optauit; vt ex eius scriptis non vno in loco apparet. Aliquos tamen, proculdubio metu Pharisæorum, aut penitus dissimulauit, aut etiam lenius, quam tantum virum decuisset, & res ipsa postulasset, reprehendit. Cognominatus est Doctor Christianissimus. Scripsit quoque librum de defectibus Ecclesiasticorum, in quo corruptam spiritualium vitam accusat. Reprehendit etiam doctrinæ corruptelas, quod alius vult esse Thomista, alius Scotista, alius Occamista. Videatur Thuanus Hist. lib. CXXXVII.

Ioannes Capistranus, Ordinis S. Francisci Monachus, Bernardini Senensis olim discipulus, à Papa ex Italia in Germaniam missus, Anno 1451. passim concionatus est in Morauia, Misnia, Silesia, & Polonia. Infestus inprimis fuit Bohemis, Hussitis, quos vsum sacri calicis impie, nefarieque laicis concedere contendit. Populum ad expeditionem in Turcas animauit: ac ipse vna cum Huniade Mahumetem Tur-

Turcarum Imperat. ab obsidione Belgradi repulit: paullo post in Hungaria diem suum obiit, Anno 1456. Videatur Æneas Syluius, Hist. Bohem. cap. 65.

Iohannes de Turrecremata, Ordinis fratrum Prædicatorum, Episcopus Sabinensis, claruit anno 1460.

Nicolaus Cusanus Cardinalis, & Episcopus Brixiensis, floruit anno 1440. Refutauit vanitatem donationis Constantini, & alios Pontificios errores, in libris de Concordia Catholica. Suo seculo, ob literarum cognitionem, propemodum pro miraculo mundi est habitus. Fuit enim Theologus, Rhetor, Mathematicus, & Philosophus insignis. Obiit Romæ anno Domini 1464. ætatis 63. Futuram religionis mutationem ante mundi finem, prædixisse dicitur.

Gabriel Biel, Germanus, Theologus doctissimus, & inter Sententiarios scriptores præcipuus, in Tubingensi Academia obiit, anno Domini 1495.

Ioannes de Lapide, Cartusianus, doctriuam de realibus Lutetia Basileam attulit, circa annum Christi 1496.

THEOLOGI ET TESTES veritatis præcipui.

IN tanta caligine, nihilominus multi inuenti sunt singulis ætatibus, qui diuinitus oblata luce veritatem perspexerunt, & seruile Pontificis

ficis iugum à ceruicibus suis repellere conati sunt.

Petrus Waldus, Lugdunensis ciuis doctus, & prædiues fide atque opibus, circa annum Domini 1160. crescentes doctrinæ deprauationes auersatus miranda occasione, (de qua Catalogus testium veritatis videatur) sacerdotum superstitionibus & tyrannidi sese opposuit, & errores indicauit atque refutauit. Ab eo dicti Waldenses, qui se Waldo adiunxerunt. Pulsi Lugduno in variis Galliæ partibus, præsertim in Narbonensi prouincia, atque citeriore Gallia, quam Lombardiam vocant, consederunt. In Germaniæ quoque Marchia & Austria cœtus aliquando habuerunt. Inter articulos eorum, de Sacramentis hi duo referuntur. 1. *Tantum duo esse Sacramenta, Baptismum & Communionem.* 2. *Omnes Missas, & præcipue eas, quæ pro mortuis canuntur, esse impias, eoque abolendas.* Refert etiam Sleidanus, non modo articulos Waldensium Francisco II. Regi Galliarum exhibitos, sed & immanem aduersus eos Pontificiorum crudelitatem ad Merindolam, in historiam anni 1545. Videatur etiam Petri Wesenbecii, IC. celeberrimi, Oratio de Waldensibus & Albigensibus Christianis, Ienæ publice habita, Anno 1585. & Iac. Aug. Thuanus, Histor. lib. VI. cap. 26. fol. 168. 169. 170.

Ne sim longior, alios prætereo veritatis testes: & venio ad tempora Wiclefi.

Inter

Inter alios veritatis testes præcipue Iohannes Wiclefus, Angliæ Theologus, & in omni Philosophiæ genere non minus , quam in S. Theologia exquisite versatus, suo seculo fuit celebris. Is in Angliæ Academia Oxoniensi Pontificios errores professione & scriptis refutare cœpit, Anno Domini 1371. Ex eius scriptis aduersarii excerpserunt varios articulos, partim integros, partim calumniis detortos, quos postea Concilium Constantiense damnauit: in quibus articuli de Eucharistia etiam recitantur. Atque hanc quidem Wiclefi doctrinam, ex Augustino & Orthodoxa vetustate, ipsaque scriptura sacra repetitam, Romani Pontifices per Episcopos Anglicanos variis Conciliabulis oppugnabant , ipsumque Wiclefum hæreseos damnatum, & eiectum in exilium hostiliter persequebantur. Nihilominus is diuinitus seruatus, & restitutus suæ Ecclesiæ, piorum Principum, ac præcipue Iohannis Lenclastriæ Ducis authoritate, tandem in constanti professione veritatis, diem suum placide obiit, anno Domini 1387. Mortuum sæpius anathemate percusserunt , tandemque anno 1428. Martini Pontificis iussu refossum concremarunt, ac libros eius exusserunt: verum doctrinam eius opprimere non valuerunt. Exstat quidem à Monacho quodam mercenario, Wilhelmo Widefrodo, conflata articulorum eius refutatio, sed elumbis & barbara.

Nec multo post in Bohemia publice iterum defensa & propagata fuit in Wiclefo damnata

veri-

veritas à Iohanne Husso, & Hieronymo Pragensi, Doctoribus ac testib. veritatis constantissimis; tandemque, vtriusque sanguine obsignata. Vocati hi à Concilio Constantiensi ad dicendam causam, cum saluo conductu Imperii, sese consessui Patrum stiterunt. Cum vero doctrinam veritatis Constantiæ constantes tuerentur, inaudito perfidiæ exemplo, vterque damnati, & flammis exusti fuerunt. Iohannes quidem Hussus, contra saluum conductum ab Imperatore Sigismundo datum, primum in domo Cantoris Constantiensis Ecclesiæ, à primo ad octauum vsque Decembris, anno 1414. sub arctissima armatorum custodia fuit. Inde in monasterium Prædicatorum ad Rhenum perductus, & carceri eius monasterii, ipsi latrinæ (sit honos auribus) proximo mandatus est: in quo cum infestissima hyeme aliquandiu delituisset, incidit ex loci iniuria in grauissimam febrim, adeo, vt de vita eius desperatum esset. Ne vero in ipso carcere vulgari mortis genere periret, attribuit ei Pontifex Romanus aliquot ex suis Medicis, qui eum curarent. In hoc fœtidissimo carcere vsque ad diem Mercurii proximum ante diem Palmarum, anni 1415. (quo die Iohannes XXIII. Papa clam habitu mutato Constantia se subduxit atque aufugit) h. e. totos 114. dies detentus fuit. Cognita vero Papæ fuga, Cęsar & Cardinales, de sententia Concilii, tertio carceri Episcopi Constantiensis Hussum manciparunt, qui per satellites armatos curauit eum non procul à Constantia trans Rhe-

Rhenum in arcem quandam deportari: vbi in turri quadam interdiu compedibus vinctus incedere poterat; noctu vero manica ferrea iuxta lectum parieti est alligatus, vsque ad diem martyrii, qui fuit 6. Iulii, Anni 1415. quo rogo impositus & crematus est. In saluo itaque conductu Imperatorem Sigismundum Husso prohibuisse fugam sub pœna capitis, Hussum aufugisse, ex fuga retractum, incarceratum, iureque damnatum fuisse; impudens mendacium est, ad tegendam Concilii Constantiensis perfidiam & crudelitatem inuentum; quod primus Historiæ inseruit Nauclerus, Gener. 48. ex quo Cochlæus, Molanus, Becanus, & alii Iesuitæ hauserunt. De fide Husso violata grauissime conquesti leguntur Domini Bohemi, in supplicatione sua ad Concilium, 14. Maii, 1415. Etiam Vniuersitas Pragensis præclaro Hussum testimonio ad Concilium ornasse, & de saluo conductu contra omnia iura violato, grauiter conquesta esse in Actis legitur. Ipsum denique Hussum fidem in Imperatore Sigismundo sæpius desiderasse, literæ eius testantur.

Hieronymus Pragensis, Husso secundo adhuc carcere detento, sponte, non vocatus, ad defensionem veritatis venit Constantiam, 4. April. Anno 1415. Ibi cum sibi insidias strui intelligeret, postridie Iberlingam se recepit, oppidum Imperii Constantia non amplius vno milliari distans, ne se sciens ac prudens periculo obiiceret. Inde literis ad Imperatorem Si-

gismundum, & Concilium datis, saluum conductum sibi dari petebat, vt libere sibi Constantiæ causam dicere, atque aduersariis respondere liceret. Renuit Imperator. Concilium saluum conductum à violentia, salua (vt loquebantur) iustitia, h. e. potestatem veniendi, sed non redeundi, manifesto præiudicio, ei per citationem 17. April. decreuit, sed nec significari, nec insinuari curauit. Cum Hieronymus nihil proficeret, impetratis saltem à Bohemis proceribus literis de sua innocentia, in Bohemiam reuerti statuit: in itinere vero ab hostibus interceptus, Constantiamq; missus fuit in carcerem. Postulatus, cur fugisset, in ius vocatus non venisset? respondit: *Quando nec ab Imperatore, nec à vobis extorquere potui fidem publicam, quemadmodum Baronum ad me scripta testantur: atque etiam hic mihi infestissimos esse hostes sensi: cedere visum fuit, ne temere solus, & non vocatus, tantum discrimen subiisse viderer. Sed si mihi aliquid de vestra citatione significatum fuisset, proculdubio me haud piguisset vel è Bohemia Constantiam proficisci.* His dictis ingens Sacerdotum mox aduersus eum ortus tumultus, postque modicam actionem exclamatum: *Exurite hominem.* A lictoribus igitur in fœdissimum carcerem tractus, cum (Poggio Florentino teste) totos 340. dies inter squalores & sordes in eo tantum non contabuisset, causamque nihilominus cum hostium stupore dixisset, tandem nefarie damnatus fuit, atque exustus, 30. Maii, Anno 1415. non aliquot diebus post Hussum,

vt

vt ſcribit Martinus Becanus, hiſtoriam ignorans, vel deprauans: ſed integro prope anno. Vacillauit Hieronymus quidem terrore mortis, vt cum Petro Chriſtum negaret, cum Paulo neci Iohan. Huſſi ſubſcriberet: ſed cum vtroque mox reſipuit, vitamque & ſanguinem pro Chriſti gloria fortiter profudit. De Hieronymi obitu & ſupplicio videatur Poggii Florentini ad Leonhardum Aretinum Epiſtola: huiuſque ad illam reſponſio, & Sleidanus lib. III.

Quamuis autem cineres Huſſi & Hieronymi, ne vltionem expoſcerent, à carnificibus in profluentem Rheni fuerint proiecti: tamen non multo poſt Clerus, qui necis Martyrum architectus exſtiterat, per vniuerſam Bohemiam, & vicinas prouincias, vindicem Dei manum horribilibus exemplis experiri, multoque ſuo ſanguine innoxiis manibus litare coactus fuit. Eadem Nemeſis etiam Imperatorem Sigiſmundum, Bohemorum Regem, & Imperii Proceres, ſtupendis modis eſt perſecuta, quorum potentiſſimos exercitus ad delendos hęreticos, vt ferebantur, Huſſiticos, variis vicibus, variiſque locis ac partibus Bohemiæ ſimul infuſos, exigua Huſſitarum manus, non modo ad miraculum intrepida ſuſtinuit; ſed auxiliatrice Dei manu quaſi cœlitus porrecta, mox Panico exanimatos terrore, in turpem fugam adegit, mox vltore gladio horribilibus cladibus affectos concidit, magnaque parte deleuit. Teſtis Æneas Syluius in Hiſtoria Bohemica, cap.

54.57.58. Tantum videlicet Martyrum innoxiorum cineres Rheno demersi potuerunt.

Etsi autem Hussus præcipue Transsubstantiationis errorem, & Sacramenti mutilationem oppugnauit contra Pontificios: de Eucharistiæ autem doctrina, & controuersias alias disputando in Bohemia nondum attigerat, quas olim in Anglia Wiclefus mouerat: tamen de eius consensu cum Wiclefo nullum est dubium. Nam, teste historia, omnes articulos Wiclefi vel approbauit, vel non erroneos iudicauit. Et ideo inter articulos Hussi à Concilio damnatos etiam is fuit, quod esset sectator Wiclefi, & condemnationem articulorum à Concilio factam iniquam pronunciaret.

Hussi doctrinam retinuerunt in Bohemia & Morauia Ecclesiæ, quas Fratrum Bohemicorum vocant. Vulgus odiose Picardos appellat, sed falso. Nam teste Ænea Syluio, Hussitis parum propitio, in Hist. Bohemica, cap. 41. fœdam, h. e. Adamiticam Picardorum sectam, à Picardo siue Pegardo quodam ex Gallia, Belgica in Bohemia disseminatam, Ziska, Hussitarum Dux fortissim⁹, internecione vno die concidit, funditusque deleuit. Sunt igitur Fratres Bohemici, germani Hussi discipuli. Post mortem enim Hussi Ecclesiæ Husiticæ, quæ abiecto Pontificis iugo in Vrbe Pragensi, & passim in Regno Bohemiæ, maxime vero in oppido Tabor recens constructo, (vnde Taboritarum nomen acceperunt) sedes habebant, aduersus Pontificiorum violentiam atque oppressionem ali-

aliquandiu se, Duce Ziska, non sine multis Dei miraculis defenderunt. Victoriæ enim Ziskæ, & Successorum, Pontificem Romanum Basiliense Concilium cogere coegerunt, ad quod Bohemi euocati, Duce Procopio, vna cum M. Rokezana, Hussita, viro diserto, sed ambitioso, & Archiepiscopatum Pragensem affectante, in Papæ verba per omnia iurarunt, ea saltem conditione, vt ipsis in Eucharistia vsus calicis & sermonis vernaculi, nec non coniugium sacerdotum permitteretur, quæ Bohemi hodie Compactata vocant. Istam suorum defectionem à doctrina Hussi cum Hussitæ reliqui domi ægre ferrent; itum est in partes, & schismate facto Magistri quidem Pragenses cum suis sectatoribus dicti fuerunt Calixtini, qui ex doctrina Hussi præter vsum calicis vix aliquid reliquum habent: In cæteris Pontificiorum ritus, superstitiones & errores, contra quos disputando Hussus sanguinem profudit, prorsus tuentur, Hussi spuria proles, quantumuis solos se Hussitas esse glorientur. Alii vero deserta Praga Taboritarum nomen vulgò adepti, calicem & cætera vniuersa Hussi retinuerunt, γνήσιοι quoad fidem Hussi discipuli, licet tunc necessitas plærosque cogeret magis esse militares, quam probos. Sed hi tam Calixtinorum quam Pontificiorum mutuo conspirantium infestissimis odiis, direptionibus, atque armis perpetuo expositi, non multo post ab iisdem partim vi cæsi sunt, partim fraudibus oppressi. Ex horum clade, quæ superstites manserunt reliquiæ, fue-

fuerunt Fratrum Bohemicorum Ecclesiæ; quæ non armis, sed doctrinæ vacantes paulatim fermento, quod reliquum erat, Papali expurgato, etiam rituum priscorum simplicitatem cum disciplina strictiore receperunt; ac variis fortunæ procellis iactatæ ex Bohemia tandem in vicinam Morauiam, indeque in Poloniam atque Borussiam sese propagarunt. Horum Fratrum Bohemicorum Confessio cum Apologia de omnibus fidei articulis, & de Eucharistia, pia, Orthodoxa, & ingenua, exstat ad Vladislaum Regem Anno 1507. & ad Ferdinandum Regem anno 1535. scripta. Legatur Cl. V. Ioachimi Camerarii Pabepergensis, Historica Narratio, de fratrum Orthodoxorum Ecclesiis, in Bohemia, Morauia, & Polonia.

Fuit quoque tunc temporis Hussi socius Petrus Dresdensis, Scholæ Pragensis moderator, qui Anno 1410. primus sub vtraque specie corpus sanginem Dominicum ministrandum esse profitebatur, Ecclesiam inscitiæ insimulans, quæ sub vna tantum specie sumendum esse edixerat. Æn. Sylu. cap. 35.

Hieronymus Sauonarola, Ferrariensis, Monachus Dominicanus, Concionator celeberrimus, communionem sub vtraque specie defendit, indulgentias damnauit: Papæ, Cardinalium, omniumque spiritualium turpem sceleratamque vitam, & officii neglectionem grauissime est accusare solitus: Negauit etiam primatum Papæ. Claues docuit Ecclesiæ toti, non vni Petro traditas. Adhæc Papam nec vitam

ram nec doctrinam CHRISTI retinere di-
cebat, qui plus suis indulgentiis & traditiun-
culis, quam CHRISTI merito tribue-
ret. Asseruit quoque, Papæ excommuni-
cationes timendas non esse. Prædixit item
futura quædam; nempe vastitatem Florentiæ,
& Romæ, atque tandem instaurationem Eccle-
siæ. Itaque acerbis quæstionum cruciatibus
excarnificatus, iussu Alexandri VI. Pontificis
Romani, vna cum duobus sociis, Syluestro
Florentino, & Dominico de Pisis, Ordinis Præ-
dicatorum, Florentiæ laqueo suffocatus & cre-
matus est, Anno Domini 1498. 23. Maii, æ-
tatis 46. A Iohanne Francisco Pico Mirandu-
lano, & Marsilio Ficino, scripto contra Papam
defensus, & tanquam Propheta celebratus est.
Defenderunt & alii quidam docti viri Sauona-
rolæ eiusdem innocentiam. Philippus Comi-
næus lib. III. de bello Neapolitano, recitat su-
um cum Sauonarola colloquium, & vaticinio-
rum eius meminit. Item in fine libri V. de Hie-
ronymi extremo supplicio.

SYNODI CELEBRATÆ SVB HEN-rico IV. Imp. & aliis, vsque ad tempora Caroli V.

ANno 1059. Romæ sub Nicolao II. Papa
Concilium Lateranense celebratum est,
in quo Berengarius Turonensis suam senten-
tiam de Eucharistia reuocauit, ea verborum

forma, quæ extat in Decreto Dist. 2. de Consecr. Atque hanc Confessionem Berengarii Romę coram 114. Episcopis editam misit Papa Nicolaus per Vrbes Italiæ, Germaniæ, Galliæ, & ad alia loca, vt Ecclesiæ, quæ prius doluerant de auerso atque peruerso, postea gauderent de reuerso atque conuerso. Berengarium refutarunt etiam Lanfrancus, Archiepiscopus Cantuariensis, & Guitmundus Episcopus Auersanus, qui illo tempore vixerunt, & quorum hodie contra Berengarium scripta leguntur.

Anno 1074. Schisma ortum est propter Sacerdotum matrimonia, à Gregorio VII. Pontifice inhibita, quam prohibitionem alii bonam ac piam, alii impiam & Euangelio contrariam esse contendebant. Scribunt ea de re Sigebertus, Nauclerus, & Schaffnaburgensis mirabilia. Gregorius frequentes Synodos in Italia indixit, & cum Episcopis tandem hoc decretum fecit, vt ad sacerdotium nemo admitteretur, nisi cœlibatum profiteretur. Qui vero vxores haberent, vt eas vel dimitterent, vel sacerdotium desererent. Publicauit hoc decretum per omnem Italiam, & Galliæ etiam Episcopos crebris literis hortatus est, vt idem & ipsi ratum haberent. Sed offensi eo clerici fremere, & repugnare totis animis atque viribus cœperunt: indeq; grauissima in Ecclesia oborta sunt dissidia.

Archiepiscopus quidem Moguntin⁹ eodem hoc anno 1074. Erphurdiæ conuentum egit, vt cle-

clericis cœlibatum iuſſu Pontificis obtruderet; ſed magna fortitudine clerici repugnarunt, & Epiſcopus re infecta coactus eſt diſcedere.

Anno 1076. ortum eſt ſchiſma inter Gregorium VII. & Henricum IV. Imp. quo Romana Reſp. totaque Eccleſia miſere turbata eſt. Henricus IV. Imp. Synodum conuocauit Wormatiæ, & Gregorium VII. ſiue Hildebrandum Pontificem, propter veneficia & alia ſcelera, Pontificatu indignum & remouendum pronũciauit: cui decreto ſubſcripſerunt Epiſcopi XXVI. Papa contra conuocata Synodo Romam caput mundi pronunciauit, & ſuę poteſtatis dixit eſſe, Imperatorem conſtituere. Diſtributis etiam viritim quindecim fere millibus aureorum, odium Imperatori conciliauit, eumque excommunicauit, & ab Imperio remoueri mandauit: omneſque Principes ac ſubditos Germaniæ abſoluit ab obedientia Imperatori promiſſa. Interim deficiunt ab Imperatore Saxones, & alii, & à Principibus Imperii Comitia agitantur Triburiæ, de deponendo Henrico, & alio eligendo Imperatore. Imperatorem vehementiſſime accuſant Epiſcopi & alii: Imperator ſe excuſat, & omnia promittit, ſeptem diebus contenditur; tandem concludunt Principes, negotium Imperatorium tractandum eſſe Auguſtæ, arbitro Pontifice Romano: interim Henricus curaret ſe abſolui ab excommunicatione, ante annum vertentem. Menſe igitur Decembri cum coniuge & filio, ac paucis comitibus, iter Henricus ingreditur in Italiam,

petiturus absolutionem excommunicationis ab hoste suo infensissimo Pontifice. Post multas intercessiones, & tridui inediam ac frigus, quo nudus pedibus sub dio conflictabatur, tandem absoluitur Canusii, die 28. Ian. Anno 1077. interposito iuramento, se Pontifici in omnibus concessurum. Interim Papa mandat Principibus Germaniæ, vt, si vellent, alium Imperatorem eligant. Principes Forchemiæ conueniunt, vnanimique consensu, repudiato Henrico IV. eligunt die 20. Febr. Rudolphum, Sueuiæ Ducem, cui Papa coronam misit, hac inscriptione: *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.* Delusus ad hunc modum à Pontifice Imperator Henricus, clam ex Italia in Germaniam rediit, & certamina cruenta cum Regni æmulo subiit. Anno 1080. Concilium Brixiæ Noricæ conuocauit, ad quod multi Episcopi ex Italia, Gallia, & Germania venere. In hoc Hildebrandus, licet absens, damnatus ac depositus est: in eiusque locum constitutus Rauennæ nouus Episcopus Wibertus, qui dictus est Clemens III. Hildebrandus contra Romę Concilium agitauit, & Henricum Imp. iterum excommunicauit: multis etiam propositis indulgentiis instigauit Saxones contra Imperatorem. Imperator vero magno animo occurrit in Misnia ad Elistrum fluuium prope Geram; ibi Saxones victi, Rudolpho in prælio dextera, qua fidem Imperatori datam fefellerat, amputata: quam cum Mersburgi moriturus abscissam intueretur, grauiter suspirans dixisse fertur

adi

ad Episcopos, qui aderant: *Spectate dextram, legitima supplicia expendentem, quæ fidem sacramento munitam, & Henrico Domino meo datam, vobis vrgentibus, præter æquum & fas temere violauit. Videte, qui me contra Dominum meum solium ascendere fecistis, vt recta via me vestra monita sequentem duxeritis.* Quibus dictis, Rudolphus expirauit, Anno 1080, die 16. Octob. Sepultus Mersburgi, regio ritu: quod cum ægre ferrent quidam, & dicerent, non decere hostem Imperatoris ita honorari mortuum; respondit Imperator: *Sinite eum regiis insignibus ornatum sepeliri: vtinam omnes mei aduersarii hoc ornatu sepulti iacerent.* Sublato Rudolpho, Henricus IV. Imper. totam belli molem in Italiam aduersus Pontificem conuertit: & Roma capta, Hildebrandoque elapso, Wibertum, qui se Clementem III. appellarat, Pontificem constituit, Anno 1083. à quo magna solennitate consecratus est. Inde in Germaniam rediens, in Thuringia Synodum conuocauit, vbi omnes controuersiæ tandem componerentur. Anno igitur 1085. Garstungi in Thuringia Synodus agitur die 22. Ian. in qua Conradus, Traiectensis Episcopus, copiose adhortatur Ordines Imperii ad pacem, & ostendit, Imperatori factam iniuriam. Qui contrariæ erant sententiæ, Quedlinburgæ conueniunt, confirmant Acta Hildebrandi, & Episcopos, qui ex partibus Cæsaris erant, excommunicant. Alia igitur indicitur Synodus ab Imp. celebranda Moguntiæ, in qua præsentibus & consentientibus Episcopis Ita-

lis, Gallis, & Germanis, acta Hildebrandi aduersus Cæsarem reprobantur, contraque Cæsaris approbantur: omnes item Episcopi, qui seditiosis se aggregarant, dignitate priuantur: deponitur etiam Cæsar Hermannus Lucemburgius, à seditiosis Saxonibus Imp. electus. Paullo post Gregorius Hildebrandus moritur mœrore animi Eligitur à Cardinalibus contra Clementem III. ex præcepto quorundam Ducum in Italia, Victor III. qui acriter Imp. partes oppugnauit. Sed hic paullo post mortuus est, & successit Vrbanus II. qui acta Hildebrandi iterum confirmauit, & Clementem III. anathemate feriit.

Anno 1086. Moguntiæ Episcopi conuenirunt cum Principibus, & communi consensu Papam Vrbanum II. declarant sacrilegum, & Pontificatu indignum.

Anno 1094. Wilhelmus Angliæ Rex, Anshelmo Epis. Cantuariensi, controuersiam mouit, iusque inuestituræ, quod Imper. Henricus habebat in Imperio, id se in suo Regno obtinere contendit: quod cum Anshelmus concedere nollet, abiit ad Pontificem Vrb. II. Romam, vbi interfuit Concilio, in quo anathemate feriebãtur Episcopi, qui inuestituram à laicis fieri paterentur. Prius tamen idem Anshelmus contra Græcos disputarat in Concilio Barensi.

Anno 1095. Vrbanus II. Papa apud Clarummontem in Aruernia Galliæ Concilium egit Regum & Episcoporum, in quo pronunciauit, Ecclesiam ab omni seruitute Regum libe-

liberam; ideo inuestituram ab ipsis recipiendam non esse. Acta item Hildebrandi confirmauit, & Regem Galliæ Philippum, propter pellicem, anathemate feriit. Concilio fere transacto, mense Nouembri, prolixam instituit adhortationem ad Principes Europæ, eosque ad expeditionem vltra marinam pro recuperanda Terra Sancta excitauit. Anno igitur sequenti 1096. celebris expeditio in Palæstinam, à Duce Godefrido Bulionæo, Principe Lotharingiæ, & aliis Christianis Principibus suscepta est, studio recuperandi terram sanctam: Tantoque numero Christiani mare transierunt, vt Occidens vniuersus demigrare visus sit in Orientem. Appellatur Bellum sacrum, quod pio zelo susceptum est, sed piorum sanguine multo gestum. Describitur breuiter & magna cum fide à Fucherio Carnotēsi, qui fuit Capellanus Balduini, fratris Godefridi Bulionæi: itemque à Gulielmo Tyrio, Blondo, & rerum Gallicarum Germanicarumque scriptoribus.

Anno 1102. Anshelmus, Episcopus Cantuariensis, Concilio Londini conuocati, primus Pontificis edictum promulgauit de cælibatu sacerdotum. Sequenti anno innumerabiles Sodomitas inuenit.

Eodem anno Paschalis II. Papa Concilio indicto Hildebrandi & Vrbani II. antecessoris sui, acta confirmauit, & Henricum IV. Imp. iterum diris deuouit. Itaque anno 1105. Henricus V. filius Henrici IV. aduersus patrem arma sumsit, & adiunctis sibi quibusdam Germaniæ proceri-

bus, bello eum persecutus est, Northusiæ etiam in Episcoporum conuentu publice se purgauit, quod patri bellum faceret, non regnandi cupiditate, sed studio obedientiæ erga sedem Apostolicam declarandæ.

Anno sequenti 1106. Henricus Quartus Imper. decreto Paschalis Papæ excommunicatus Imperio deiicitur, & insignibus atque ornamentis Imperialibus spoliatus à Moguntino, atque in custodiam à filio coniectus, mærore animi extinguitur, Leodii, 7. Augusti, ætatis 56. Cadauer eius, vt hominis excommunicati, toto quinquennio sarcophago lapideo inclusum, extra templum Spirense inhumatum stetit, & sepulturæ honore caruit: cuius rei narrationem prolixam habet Abbas Vrspergensis.

Anno 1111. Paschalis Pontifex Henric. Quinto Imper. concessit ius & priuilegium Imperiale conferendi Episcopatus, & Abbatias vel Prælaturas (vt vocant) per annulum & baculum. Sed paulo post Romæ in Concilio Lateranensi, anno 1116. 6. Martii congregato priuilegium illud de inuestitura Episcoporum antea traditum Henrico Quinto reuocauit, damnauit & abrogauit, illudque nominauit *Prauilegium*. Imperatorem etiam anathemate feriit. Quæ res multos Episcopos & Principes Germaniæ ad rebellionem aduersus Imperatorem commouit. Nouæ itaque turbæ, schismata & scandala in Ecclesia repullularunt. Albertus enim Moguntinus totum Imperium fere contra Imp. Henricum Quintum commouit: quod

cum Imperator tempestiue persentisceret, Moguntinum cepit, & triennali carceri mancipauit.

Anno 1115. Imperator Henricus Quintus, Moguntiam profectus Synodum egit, & seditione ciuium exceptus est, quam sedare non potuit, nisi liberato Episcopo Moguntino ex carcere.

Anno 1116. Paschalis Papa Romæ, die 6. Martii, Synodum iterum celebrauit, & Imperatorem Henricum V. quod de suo iure cedere nollet, iterum excommunicauit. Imperator contra exercitum coegit, & in Italiam profectus est, armis experturus, quod precibus & iure, perficere non poterat. Papa igitur fugit, & in Apulia conuocato Concilio Rogerium in Henricum Imp. armauit.

Anno 1118. Gelasius II. Pontifex Capuæ Concilium celebrauit, vbi Imperatorem cum suo Gregorio VIII. Antipapa damnauit, & hunc Idolum Cæsaris appellauit.

Anno 1120. Calixtus II. Papa Concilium celebrauit, in quo Hildebrandi Papæ acta in Imperatores Germanicos confirmauit, & sacerdotum coniugia abrogauit.

Anno 1122. Calixtus II. Pontifex Rhemis Cõcilium celebrauit, statuitque, papam à nemine iudicari debere, & misit Cunonem in Germaniam, qui vbiuis locorum Episcopos cogeret, & excommunicationem Imperatoris vrgeret. Huius violentia Imperator Henric. Quintus coactus, petiit sibi inducias dari, quo

eum

cum Principibus consultaret. Indicitur itaque hoc anno Concilium Wormatiense, die 23. Septembr. vbi tandem pax facta inter Papam & Cæsarem, & Pontifici omne ius inuestituræ, permissum: Cæsari concessum, vt electio Episcoporum & Abbatum in eius præsentia fieret, & tam Episcopi, quam Abbates regalia per sceptrum ab Imperatore reciperent. Tabulæ huius pacti publice in Laterano suspensæ sunt.

Anno 1126. Honorius II. Papa, Concilio Trecis habito, confirmauit Templariorum Ordinem, ipsisque præscripsit regulam, ex consilio D. Bernhardini, & vestitu albo ipsos à reliquis distinxit: postmodum vestitui huic albo addiderunt crucem rubram, post annos fere 20.

Anno 1131. Innocentius II. Papa Italia expulsus, Rhemis Concilium egit, Ludouicum Regem Galliæ consecrauit, & legatum ad Imp. Lotharium misit colloquii causa, quod Leodii habitum fuit. Inde in Germania Concilia indicta, de expeditione in Italiam instituenda.

Anno 1179. Concilium Romæ in Laterano actum, conuocatis 310. Episcopis, in quo multa ad stabiliendum Pontificatum ordinata sunt: inter cætera Petrus Lombardus hæreseos iniuste damnatus, 36. annis ita damnationi subiacuit; donec restitutus fuit ab Innocentio III. Pontifice.

Anno 1215. Papa Innocentius Tertius, Lateranense Concilium maximum Romæ celebrauit, cui interfuerunt Patriarcha Hierosolymitanus & Constantinopolitanus, Metropolitani

70. Epi-

70. Episcopi, 400. Abbates, 12. Priores conuentuales 800. Græci & Romani Imperii Legati, & Oratores Regis Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypri. Acta sunt alia multa, tum inprimis Transsubstantiatio panis & vini in cœna Domini approbata & confirmata est. Item, libelli quidam Abbatis Ioachimi condemnati. Petrus vero Lombardus in loco de Trinitate defensus est, & eius accusatores damnati. Decreta etiam expeditio in Syriam, pro terra sancta recuperanda. Ex hoc itaque tempore per omnes fines Christiani Orbis emissi Doctores, innumerabilem hominum multitudinem exhortationibus suis excitarunt, vt pro liberatione terræ sanctæ, crucis signo notati, militiæ sacræ nomen darent.

Anno 1245. Concilium generale Lugduni celebratum est, in quo Fridericus Secundus Imp. tanquam schismaticus & hostis Ecclesiæ, excõmunicatus est, & imperio priuatus, ab Innocentio Quarto Pontifice. Contra eundem electus est Henricus, Hassiæ ac Thuringiæ Landgrauius, qui tamen anno 1247. occisus est sagitta prope Vlmam, sepultus Isennaci. In eodem Cõcilio Lugdunensi Rex Angliæ conquestus erat de exactionibus Pontificiis in suo Regno, id quod Pontificem adeo male habuit, vt iuberet Regem Galliæ Anglo bellum inferre.

Anno 1274. Concilium Lugdunense celebratur, cui interfuerunt Episcopi quingenti, Abbates & Prælati mille fere: pro recuperanda terra sancta. Legati etiam Constantinopolitani adfuerunt,

fuerunt, qui obedientiam pontifici Romano promiſerunt, tantummodo auxilia non ſubminiſtrarentur Balduino, Regi profugo. Cũ Thomas Aquinas in itinere mortuus eſſet, Bonauentura, in præſentia Michaelis Palæologi Imper. Græcorum, Grègorio Decimo præſidente, cum Græcis contulit de proceſſione Spiritus S. Ibidem genuflexio ad mentionem nominis Ieſu inſtituta eſt. Rudolpho Habspurgenſi confirmatum Imperium.

Anno 1296. Pariſiis Synodus acta contra Bonifacium VIII. papam, quem multorum ſcelerum arguit. Cauſa fuit, quod papa Philippum Regem regno deiicere conaretur.

Anno 1311. Concilium Viennenſe generale celebratum fuit per biennium, in quo promulgatæ ſunt Clementinæ, & ſuaſu fere Philippi pulchri Regis Galliæ, Ordo Templariorum, qui annis ferme 184. ſteterat, à Clemente Quinto, pontifice condemnatus fuit, eorumque bona Hoſpitalariis D. Iohannis, qui tunc vocabantur equites Rhodii, collata. Vno itaque die per vniuerſum orbem hic ordo deletus & extirpatus eſt, anno 1312. Cauſa deletionis ſubitæ fuit, vel religionis ethnicæ inductio, vel effuſa in omni intemperantia libido, vel perfidiæ & conſpirationis cum Turcis ſuſpicio, vel potentiæ nimiæ metus.

Fuerunt autem Templarii fratres militiæ templi Hieroſolymitani, quorũ ordinẽ confirmauit Honorius pontifex, vt ſcribit Volaterranus. Vide Gul. Tyrium, libro duodecimo, cap. ſeptimo; & Æmi-

& Æmilium libro quinto. Memorabilis etiam est constitutio in hoc Concilio Viennensi edita, de discendis linguis, Græca, Hebræa, Chaldæa, & comprobatis gradibus in Academiis.

Anno 1408. Concilium Pisis celebratum est, propter schisma Pontificum Romanorum, in quo tam Benedicto Decimotertio, qui in Galliis hærebat, quam Gregorio Duodecimo, qui Romæ sedebat, Pontificatus abrogatus est, & in vtriusque locum electus Alexander V. qui ob Hungarorum violentiam Bononiæ sedem elegit. Sed neuter voluit parere Concilio Pisano, & vterque tenuerunt Pontificatus insignia: Benedictus quidem, vsque ad mortem; Gregorius vero vsque ad Concilium Constantiense.

Concilium Constantiense, inchoatum est, anno 1414. mense Nou. finitum anno 1418. circa mensem Maium. Interfuerunt ei Balthasar Cossa, Pontifex Rom. appellatus Iohan. XXIII. Sigismundus, Imp. Rom.

Hic Iohan. XXIII. authoritate sua priuauit, & ab officio suo abdicauit, suffecto in locum eius Martino V. Totum vero ex periuris fuit cõflatum, & manifesta periuria stabiliuit. Nam duos sanctissimos Martyres, Iohan. Hussum, & Hieronymum Pragensem, contra saluum conductum Husso ab Imperatore Sigismundo datum, inauditos incarcerauit, neq; vllius hæreseos ex verbo Dei conuictos exuri curauit.

Decretum quoque fecit erroris & blasphemiæ plenum. Prohibuit enim populum sub

vtra-

vtraque specie communicare, & anathematis denunciauit, qui hoc auderent facere: quæ tamen Christi institutio à primitiua Ecclesia obseruata fuit. In eodem Concilio Constantiensi improbata fuit illa authoritas, quam Papa sibi vendicat Statuerunt Patres, sess. 4. & 5. *Concilium esse supra Romanum Pontificem:* Et papę principatum supra omnem Ecclesiam, etiam supra Concilium damnarunt. Quod decretum etiam renouatum postea est in Concilio Basiliensi. Ideoq; hæ duo Concilia à Bellarmino & aliis pontificiis reprobantur.

Concilium Basiliense inchoatum anno 1431. die 7. Decembr. extractum est in annum vsque vndecimum, finitum 1442. Primis duobus annis nihil actum, præterquam quod Eugenius IV. pontifex citatus & accusatus non comparuit. Actum postea de reformatione omnium statuum in Ecclesia, & de Hussitis. In eodem definitum est, Romanum pontificem sese Concilio subiicere debere.

Anno 1438. Concilium Ferrariense institutum postea Florentiæ celebrabatur: ad quod profectus est Eugenius pontifex; qui cum Imperatorem Constantinopolitanum eo aduentare intellexisset, dissidentes Ecclesias, Latinam & Græcam, in vnum corpus redigere cupiens, Cōcilium vna cum Imperatore Græcorum Iohanne VIII. Palæologo, & Patriarcha Byzantino Iosepho ingressus, sedente Imperatore Græcorum condigna sede, aliisque Græcis è regione

Ponti-

Pontificis, primo quæsitum est; Vellentne tam Latini quam Græci ex duabus Ecclesiis iampridem diffidentibus vnam fieri? succlamarunt omnes, placere & velle, modo rationibus illa pri' confutarentur, quæ tantæ discordiæ causa fuissent. Disputabatur quotidie ab his, qui ad tantam rem delecti fuerant. Verum cum pestis Ferrariam inuasisset, ibique non sine periculo viueretur, Florentiam Concilium translatum est.

Interea Eugenius, cum à Concilio Basiliensi bis terue citatus non comparuisset, pontificatu priuatus est, anno 1439.25 Iunii, inque locum eius pontifex creatus Amadeus Sabaudiæ Dux, appellatusque est Felix IV. Hinc magnæ seditiones ortæ, cum Ecclesia trifariam diuisa, aut Felicem aut Eugenium sequeretur, essentque qui Neutrales vocarentur, quod neutri obtemperarent, Græci, post multas disputationes, in Concilio Florentino cum Latinis concordiam inierunt de processione Spiritus S. de pane azymo in Cœna Domini, de purgatorio, & de Romani pontificis potestate. Sed legatis domum reuersis, Græci facti sunt à Romano pontifice longe quam antea alieniores, & priores sententias suas mordicus retinuerunt.

Concilium Lateranense vltimum, habitum est anno Domini 1516. sub Leone X. pontifice, vno anno antequam Lutherus emersit. In hoc Concilio plenaria potestas in totam Ecclesiam papæ concessa est, quæ in nullo prius Concilio fuit confirmata. Reclamatum tamen est huic constitutioni, Nam Theologi parienses ab hoc Conci-

Concilio ad Concilium generale appellarunt, quæ appellatio typis edita eſt , & ab Ortuino Gratio citatur in libro, qui inſcribitur, Faſciculus rerum expetendarum & fugiendarum. Defendunt hi Theologi Concilium Baſilienſ , Leonis vero illud negant legitime in Spiritu S. congregatum fuiſſe ; & abuſus Eccleſiæ Romanæ intolerabiles commemorant.

IMPERATORES ROMANI à Carolo V. vſq; ad Ferdinandum II.

MAximilianus I. Imperio ſucceſſorem reliquit, ſe ſuaque gloria dignum Carolum V. ſuum ex filio Philippo Nepotem, Archiducem Auſtriæ, Regnorum 28. Regem, qui anno Chriſti 1519. die 28. Iunii, ætatis 20. Francofurti ad Mœnum Imperator Romanorum electus eſt: cum antea Electores principes Imperium detuliſſent ad Fridericum, Saxoniæ Electorem, cognomento Sapientem, qui multis de cauſis dignitatem illam repudiauit, vt ſcribit Eraſmus in Epiſtolis libr. 13. Epiſt. 4. In huius Caroli Quinti tempora incidit mutatio religionis, & reformatio Eccleſiarum pontificiarum: qua de cauſa Imperator multos & celebres conuentus habuit.

Hiſtoria breuiter ſic habet. Cum Martinus Lutherus contra impias nundinationes indulgentiarum pontificiarum, anno 1517. Witeber-

gæ

gæ disputasset, indagandæ veritatis gratia, ab Eccio professore Heidelbergensi, Syluestro Prieriate, palatii Romani Magistro, Dominicano Monacho, nec non à Iacobo Hochstrata acerbissime excipitur: sed ille mascule pro veritate depugnat. Eadem de causa Romam citatur, sed venire eo, propter periculum, recusat, & per intercessionem Electoris Saxoniæ à Papa impetrat, vt non Romæ, sed Augustæ, apud Caietanum causam dicat.

Cum vero Caietanus ad minas descenderet, Lutherus, post vnum & alterum cum ipso conflictum, Augusta discedit, relicta ad Romanum pontificem appellatione. Sed cum videret, & pontificem serio hoc agere, vt Lutherum violenter opprimeret, & Romæ de ipsius scriptis, & tota causa iniquissime iudicaret, Lutherus à pontifice ad Concilium legitimum prouocauit. Interea scriptis aliquot neruosissimis veritatem cœlestem asseruit. paulo post pontifex Romanus bullam ad Electorem Saxoniæ misit, qua Lutherum pro deplorato hæretico declarauit, & excommunicauit; vbi Lutherus denuo ad Concilium pium & liberum prouocauit.

Tandem Wormatiæ anno 1521. die 17. Aprilis à Carolo Quinto Imperatore, in frequentissimo consessu procerum Imperii, inter Lutherum & Eccium, de agnoscendis & propugnandis ab illo editis libris, institutum fuit colloquium. LVTHERVS summa cum modestia petiit, sibi errores obiectos

ex

,, ex verbo Dei demonstrari. Sed præualuit Pontificis authoritas, vt Lutherus à Cæsare 8. die Maii, tanquam manifestus hæreticus, publico Imperii decreto, proscriberetur. Addidit insuper Cæsar edicto mandatum omnibus, vt finitis 21. diebus, per salui conducti codicillos, Luthero ad reditum concessis, operam darent, quo ille caperetur, & in Cæsaris potestatem redigeretur. Hæc finalis clausula proscriptionis proculdubio effectum suum fuisset sortita, nisi Fridericus Elector Saxoniæ eius rationem habuisset: quia viderat illum, non de re ipsa & doctrinæ qualitate esse in Comitiis auditum, sed vnum hoc cum eo actum, vt sententia sua cederet. Non deerant etiam in iisdem Comitiis Wormatiensibus, (teste Sleidano lib. 3.) qui Constantiensis Concilii decretum & vestigia secuti, fidem Luthero minime seruandam esse ducerẽt: sed huic sententiæ tum alios, tum Ludouicum Palatinum Electorem restitisse vehementer aiunt, quod ad Germanici nominis labem atque dedecus sempiternum ea res pertineret. Quapropter non modo seruandam ei fidem, sed neque temere damnandum esse plæriq; censebant, eo quod magni res esset futura momenti, quicquid demum Cæsar decreuisset, quem in hac ætate positum, à Pontificiis administris impelli videbant aduersus Lutherum, & exacui. Quod igitur Luthero fides fuit seruata Wormatiæ, constantiæ Imperatoris Caroli V. (licet ad instantiam Ecclesiasticorum non parum nutantis) acceptum ferendum est, & Principum Electorum, præcipue

pue Ludouici Palatini, qui labem Constantiensem meliore fide eluendam censuerunt. Hinc illa vox Caroli Quinti Imperatore digna: *Fidem rerum promissarum, etiamsi toto orbe exularet, tamen apud Imperatorem consistere oportere.*

Interea proscriptus Lutherus, iussu Friderici Electoris Saxoniæ, à quibusdam fidis Nobilibus interceptus, ad locum quendam solitarium secreto deductus fuit. Ibi cum aliquantum delituisset, Witebergam, inscio Electore, rediit, & varia scripta edidit, quibus passim tenebras Pontificias in apricum protulit. Id Carolus Quintus ægerrime ferens, Ordinibus Imperii Norimbergæ, anno 1523. mense Martio, denuo seuere iniunxit, vt edictum illud Wormatiense, communi consilio promulgatum, in futurum magno studio seruari curent. Idem seuerissimum mandatum paulo post, nempe Idibus Iulii repetiit, datis ab Hispaniis ad Proceres Imperii literis, quibus ipsorum in non seruato Wormatiensi decreto siue incuriam, siue inconuenientiam grauiter incusauit. Verum cum Ferdinandus, Cæsaris legatus, anno 1526. in Comitiis Spiræ celebratis animaduerteret, Cæsaris voluntati, sine magnis motibus, in isto turbulento rerum statu, morem geri non posse, decretum illud Wormatiense sic attemperatum fuit, vt interea, donec Nationale vel Oecumenicum Concilium, instinctu Cæsaris, haberetur, ita sese gererent omnes in sua quisque prouincia, quo facti sui probabilem rationem Deo & Cæsari reddere possent. Quin vero querimo-

R niæ

niæ à maleuolis passim spargebantur, sub hoc autonomiæ operculo, noua horrenda dogmata ab Evangelicis cudi, & receptum securum parari; aliud decretum factum est in Comitiis Spirẽsibus, anno 1529. cuius capita habentur apud Sleidanum lib. 6. quod tamen Principes quidam & ciuitates Sueuicæ, per oppositam protestationem contrariam, & interpositam appellationem ad Cæsarem melius informandum, ad Conciliũ legitimum, ad omnes denique Iudices minime suspectos, directam, impugnarunt, eo quod libertatem, superiori conuentu Evangelicis permissam, impediri dicereut. Hæc Protestatio Cęsari Carolo 12. die Sept. anno 1529. fuit exhibita Placentiæ, & Nomenclationi isti, qua Evangelici vocantur Protestantes, originem præbuit. Nam vt Thuanus scribit lib. 1. *Nomen hoc Protestantium ad omnes postea, qui eorum, quæ perperam in religionem inuecta sunt, emendationem amplecti se professi sunt, obidque à Romana Ecclesia defecere, ab ea origine, dimanauit.* Huius dissidii in religionis negotio exorti componendi gratia, Carolus V. Imperator in Italiam profectus est, cum Clemente VII. Pontifice Bononiæ ea de re locutus. Dehinc, ne suo officio deesse videretur, Comitia Augustæ Vindelicorum habenda indixit, ad annum 1530. Eo frequenter conuenerunt Protestantes, & suæ doctrinæ Confessionem scripto comprehensam Cæsari exhibuerunt, vtque ea in publico consessu recitaretur, tandem impetrarunt.

Hæc Confessio Augustana, authoribus Luthero & Melanchthone confecta, à Protestantibus constantissime retenta, & publice diuulgata, in omnem oram orbis Christiani sparsa, & velut vltima tuba Euangelii Christi, ante extremum ipsius aduentum emissa est. A Cæsare vero & Pontificiis Principibus non fuit admissa; sed Cæsar aliquoties Protestantes hortatus est, vt donec Concilium cogeretur, interim eandem, quam ipse, & alii quoque Principes, religionem sequerentur: Tandemque in illis Comitiis Augustanis vltimum finale decretum fecit, vt in iis, quæ pertinent ad fidem atque Dei cultum, nihil quicquam immutetur; qui contra fecerint, corporis atque vitæ seu bonorum discrimen subeant.

Exinde Lutherus, cum omnia bellum spirarent, edidit librum monitorium ad suos Germanos, in quo eos hortatus est, ne impio edicto obedirent, neve pro idolis & libidinibus Pontificiorum pugnarent. Dissoluto etiam conuentu Augustano, Protestantes Principes cum sociis fœdus ineunt Smalcaldiæ, vt essent tutiores, si forte propter Euangelii Professionem armis peterentur. Sed lapsu temporis, paulatim rigor istius decreti Augustani, remisit, cum enim Turca, immanissimus Christiani nominis hostis, Germaniæ immineret, authoribus potissimum Alberto Moguntino, & Ludouico Electore Palatino, pax religioni Protestantium cõcessa fuit, vsq; ad futurum Cõcilium; sancitũq;, ne interea liceret cuiquam ob religionem litem

mouere. Inita est hæc pax exoptata, inter Cæsarem & Protestantes, primum Sueinfurti; postea vero Norimbergæ in Comitiis, anno 1532. promulgata; magna omnium gratulatione: donec post multos annos, bellum Germanicum conflatum est, anno Christi 1546. quod Protestantium, Smalcaldicum, & Germanicum bellum dictum est. Illud bellum Germanicum, (inquit Thuanus histor. lib. 11.) mole maximum, confectu facilimum, euentu felicissimum, Cæsar cum Principibus fœderatis, & ciuitatibus Augustanę Confessionis sociis, intra anni curriculum gessit. Fœderis Smalcaldici Duces fuerunt Ioh. Fridericus, Elector Saxoniæ, & Philippus Landgrauius Hassiæ, qui contra Cæsaris proscriptionem se armis defendentes, succubuerunt, an. Christi 1547. dissipata magna peditum & equitum in Saxonia ad oppidum Mulbergam, & Syluam Lochanam copia: vbi Saxonię Dux Ioh. Frider. captus, & Cæsari Carolo V. adductus in custodiam datus est. Witeberga voluntate & iussu Ducis Iohannis Friderici Electoris captiui Carolo Victori se dedit: Philippus Landgrauius Hassiæ Cæsari supplex factus Halæ Saxonum, præter opinionem in custodia detentus est: Saxoniæque Electoratus à Iohan. Friderico ablatus, & Mauritio Duci traditus solenniter: ciuitates & alii Fœderis Smalcaldici socii multati, ingenti depensa vi auri, & argenti, tormentisque plurimis hinc inde à Cæsarianis conquisitis. Hunc exitum eo anno bellum Germanicum habuit: cuius historiam fusius complexi sunt Sleidanus & Thuanus.

Cum

Cum de Germaniæ libertate iam triumphare videretur Carolus V. Augustæ Vindelicorum Comitia celebrauit, sed armata; vt terrorem incuteret Ordinibus Imperii. Præcipuum eius postulatum fuit, vt Principes omnes Concilio Tridentino se submitterent. Iisdem in Comitiis, Cæsaris iussu, Protestantibus inuitis ac reluctantibus, scribitur liber de Religione, qui postea Interim dictus est, & Formula illa Religionis vsque ad Concilii finem seruanda publicatur, anno 1548. 15. Maii. Liber ille, (vt Thuanus l. 4. hist. vere narrat,) capita complectebatur receptæ hactenus Pontificiæ religioni prorsus consentientia, nisi quod Sacerdotum coniugium non penitus damnabat, nec carnis & sanguinis Christi sub vtraque specie communionem omnino reiiciebat, sed vtrumque tolerandum esse proponebat, donec de tota re ex Conciliisententia decerneretur. Quo factum est, vt is liber, quantumuis Cæsar grauissimis verbis id vetuisset, contrariis editis scriptis ab vtraq; parte impugnatus sit. Et quidem ex Ecclesiis reformatis nonnullæ prorsus Interreligionem istam repudiarunt: aliæ vero metu Cæsaris perculsæ humani aliquid passi sunt. Hinc bellum Adiaphoristicum inter Theologos natum ex deliberationibus, an & quomodo liber Interim recipiendus, vel repudiandus sit. Hoc fuit primum schisma post Lutheri mortem inter Theologos Evangelicos exortum, Matthia Flaccio, eiusq; sociis litem mouentibus Melanchthoni, & aliis, qui de Adiaphoris, i. e. cæremoniis ac ritibus

externis, ex præſcripto Interimiſticæ formulæ, admittendis aut recipiendis, minus acriter pugnauiſſe illis videbãtur, Ioh. Fridericus Elector Saxoniæ captiuus, cum ei offerretur reſtitutio dignitatis amiſſæ, ſi aſſentiretur doctrinæ Interimiſticæ, ſpreta conditione, ſuam religionem abiicere noluit: vt ſcribit Thuanus, hiſt. lib. 5. c. 8. f. 131. ob hanc conſtantiſſimam recuſationem inter ſuos Conſtantis nomen ac laudem meruit. Cęſaris quoque edicto de recipienda religionis formula, Magdeburgum, celebris Saxoniæ ciuitas, parere recuſabat. Iccirco à Cæſare proſcripta, eiuſque iuſſu, a Mauritio Saxone, & Lazaro Suendio obſeſſa, obſidionem arctiſſimam fortiter pertulit anno vno, & menſe vno. Tandem ex his difficultatibus Magdeburgenſes anno 1551. emerſerunt, & menſe Nouembri celebre illud bellum feliciter confectum eſt. Hiſtoria integra petatur ex Sleidano, Thuano, & aliis libris editis.

Poſt pacem cum Magdeburgicis factam, vbi vidit Mauritius fidem de Heſſo ſocero liberando datam non præſtari, & religionis Euangelicæ, in Auguſtana Confeſſione comprehenſæ, adeoque libertatis Germanicæ iugulum aperte peti: occaſionem, quæ ſe offerebat, arripuit, & ſummam, quam Cæſar illi & Imperii ordines in Germanicas copias conceſſerant, poteſtatem in Cæſarem ipſum vertit: quem immortali cum nominis ſui gloria, poſt longas diſceptationes, permouit ad tranſactionem pacificam, Paſſauii anno 1552. tractatam, & à Cæſare obſignatã, qua receſ-

recessum cautũq; fuit, vt religionis causa pacata maneret, neq; ob eam in posterum cuiquam molestia crearetur: vt est apud Sleidanum li.24. vbi conditiones huius transactionis Passauiensis memorat: & Thuanum lib.10. Atque hæc est secunda pax religionis: & ita liber Interim, exacto quatuor annorum spatio exspirauit. Eodem hoc bello Concil. Trid. dissipatum est. Ioh. Fridericus Elector Saxoniæ ex captiuitate dimissus, die 19. Maii, antequam Cæsar Oenipotente profugeret: Landgrauius vero 4. Sept.

Cum vero in transactione illa Passauiensi inter cætera decretum esset, vt intra sextum mensem Cæsar ageret Imperii conuentus, ac tũ, qua potissimum ratione dissidium religionis cõponi debeat, deliberararetur: Comitiis quidem istis in annum 1555. dilatis, tandem tamẽ Augustæ Vindelicorum habitis, imperante adhuc gloriosissimo Cæsare Carolo V. & ipsius vices gerente Ferdinando fratre, Romanorũ Rege augustissimo, pax religionis inter Romano-Catholicos, & Augustanæ Confessionis socios, etsi in doctrina conueniri non posset, sancita est: nec non posterioribus temporibus, in omnibus fere Comitiis Imperii, religiose confirmata, cum renunciatione omnium beneficiorum iuris, & constitutione pœnæ seueræ, violatoribus huius pacificationis certo infligendæ: sicut hac de pacificatione legi potest recessus Imperii, anno 1555. & qui compendio illam refert, Sleidanus li.26. Pro quo insigni beneficio, & Palladio Germaniæ merito ingentes DEO gratias agimus, eumque deuote oramus, vt posthac pacem illam inuio-

latam, & contra tot machinamenta hominum irrequietorum firmam præstare velit.

Cæterum Carolus V. Imperator gloriosissimus, plura alia bella gessit, de quibus dixi in historiæ nostræ profanæ Medulla: maiora haud dubie effecisset, nisi à Pontificiis odio religionis reformatæ ardentibus, incitari sese & armari aduersus Evangelium profitentes passus esset, latasque de religione leges nouas seuerius exequi
,,cœpisset. Compertum est, victoriam de Iohan-
,,ne Friderico Saxone omnis felicitatis illius fi-
,,nem ac quasi terminum fuisse. Nec post op-
,,pugnationem Magdeburgicam vllum fortunæ
,,prosperæ flatum expertus est. Quare à Mauritio Saxoniæ Electore ex Oeniponte Vrbe, in qua pro Concilio Tridentino excubabat, fugatus, tanquam exiturus è mundo, & Deo vacaturus, relicta Germania in Hispaniam nauigauit, anno Christi 1556. Imperii vero gubernationem omnem fratri Ferdinando, Romanorum Regi, anno 1558. commendauit, nec multo post in Monasterio Ordinis S. Hieronymi ad S. Iodocum, inter pias preces placidissime exspirauit, die 21. Sept. ætatis 59.

Ferdinandus Primus, Caroli Quinti frater, delatum ad se ab Ordinibus Imperium, Francofurti ad Mœnum plenarie suscepit, anno reparatæ salutis 1558. die 18. Martii: sed Pontifex
,,Paulus Quartus, Ferdinandum, quoad vixit,
,,pro Imperatore agnoscere noluit, quod se inscio
,,Imperium accepisset, & pacem Lutheranis de-
,,disset.

Eo

Eo enim regnante, anno 1552. Passauiensis tractatio obtenta est, in qua Pax profitentibus Augustanam Confessionem concessa est. Hæc transactio (vt paulo ante dixi) Concilium Trid. dissipauit, pacem in religione constituit, captiuis Principibus libertatem reddidit, & libro Interim finem attulit. Hanc anno 1555. secutum est decretum pernobile, ne Principi, Comiti, aut ciuitati Imperiali vlli bellum inferatur, aut quocunque modo vis adhibeatur, aut noceatur, doctrinæ aut religionis causa. Quod anno 1559. Augustæ in conuentu Imperii renouatum & cõfirmatum est, cum exequiæ funeris Carolo V. factæ sunt. Sub hoc igitur Augustissimo Imperatore Ferdinando Germanania alta pace Passauica quieuit. In Gallia vidit intestinum bellum enasci, ob religionis mutationem, Guisio & Condæo Principibus grauissime inter se diffidentibus: vnde multæ cædes, vrbium vastationes, & alia incommoda nata sunt, præsertim Evangelicis. A Pio Quarto Pontifice integrum vsum cænæ Dominicæ pro suis impetrauit. Tandem tabe catarrhali consumtus obiit, anno 1564. ætatis 61. Imperii 7.

Ferdinando successit Maximilianus II. filius, Hungariæ & Bohemiæ Rex, pari pietate, moderatione, æquanimitate, fide atque humanitate, præditus Princeps: qui cum Religionem distractam & laceratam tot opinionibus ac sectis videret, ex animo quidem dolebat, sed æquum tamen sese his, qui Evangeliũ profitebantur, præbebat, nec cursum eius vllo edicto duro retar-

dabat. Religionem enim Christianam armis propagari, aut inuitos ad eam cogi, dictis factisque improbauit. Vnde audita est eius præclara ad Olomucensem Antistitem Gulielmum vox hæc: „*Nullum peccatum grauius esse, quã conscientiis velle* „*dominari.* Addidit etiam hoc; *qui in consciẽtias sibi* „*Imperium sumunt, eos cœli arcem inuadere; nec raro* „*potestatem, quam in terris habent, amittere.* Itaque „pacificationem Passauiensem non minori studio & cura, quam pater Ferdinandus adiuuit, tutatus est, & custodiuit: tum Austriacæ etiam Nobilitati Confessionis Augustanæ doctrinam anno 1568. permisit. In Belgio & Gallia motus vidit magnos, post introductam Hispanicam Inquisitionem, & Trident. Concilii executionẽ. His tamen turbis & persecutionibus sese implicari nunquam passus est. Tandem continuis doloribus, ex palpitatione cordis, aliisq; corporis infirmitatibus, Ratisbonæ, Principum Imperii agens conuentum, ipso die Maximiliani, inter pias & ardentes preces, firmaq; fide in Christum seruatorem, animam, vnde erat, beatus beatis reddidit, anno 1576. 12. Octobr.

Successorem Imperio reliquit Maximilianus, filium Rudolphum II. Ratisbonæ in Comitiis Imperatorem designatum, & antea Hungariæ, Bohemiæ, & Romanorũ Regis titulo condecoratum: sub quo multa etiam memorabilia in Ecclesiasticis acciderunt. In Belgio enim motus ob religionem continuati sunt, ad Antuerpiam, & alia loca. Aquisgrani etiam, Coloniæq; ob libertatem religionis diu multumq; dimicatum est,

tandem

tandem submotus Gebhardus Trucsesius, qui religionis vtriusque libertatem iuxta pacificationem veterem subditis concesserat. In Gallia non minus periculosa bella gesta fuerunt, ob religionis dissidium. In Germania tranquillus sic satis fuit status sub optimo hoc Imperatore Rudolpho; nisi quod ob Calendarium Gregorianum anno Christi 1582. introductum, Augustæ Vindelicorum, & alibi tumultuatum est; itemq; in agro Coloniensi; & Argentinensi, vbi decedente è viuis Iohanne à Manderscheid, Episcopo, ob duos simul diuerso Canonicorũ calculo electos Præsules, bellum exortum est: Evangelicis Iohannem Georgium Brandenburgicum, Pontificiis Carolum Lotharingiæ Cardinalem, non sine magno totius prouinciæ damno, defendentibus: quibus malis tamen, bonitate, cõsilio, prudentia, virtuteq; Cæsaris obuiam itum est, & remedia allata. Sub hoc etiam Imperatore Rudolpho, circa annum Domini 1610. Halæ Suevicæ conuentum egerunt Principes Evangelici, in quo conuentu Vnio præcipuorum Electorum, principum, Comitum, ciuitatumque protestantium, firmata est. Male habuit ea Vnio pontificios, nescio quid factiosum illi subesse suspicantes. Itaque ex parte Catholicorum, ab Ecclesiasticis & politicis personis quampluri-mis, eodem anno conuentus Herbipoli celebratus est: & Ligæ vulgo dictæ fundamenta iacta. Cuius occasione bellum intestinum in Germania enatum esse videtur.

Posteaquam vero Imperator Rudolphus, felicis reminiscentiæ, anno 1612. die 10. Ianuarii, Pragæ in fata concessisset. Dei benignitate, ac concordi Principum Electorum suffragio, ad supremum Imperii fastigium euectus est, Serenissimus Hungariæ & Bohemiæ Rex Matthias:
„qui anno 1610. mense Martio, in Austria religio-
„nis exercitium quarto etiam seu plebeio statui
„permisit. Sub eodem Iubilæum Evangelicũ non solum in Saxonia, sed & aliis Protestantiũ, Reformatorumq; Regionibus, Prouinciis & ciuitatibus, magna solennitate celebratum fuit, anno 1617. sub initium Nouembr. Qua de re legatur Iubilæus Academicus, in Academia Heidelbergensi, & Argentinensi celebratus.

Viuo adhuc Cęsare Matthia, gubernacula regni Bohemici & Hungarici suscepit, Ferdinandus II. Archidux Austriæ, Ferdinandi I. Imp. nepos: anno 1617. Is statim atque prouincias suas Austriacas possidere cœperat, Evangelicos in Styria vehementissime persecutus est, & iuramentum præstitit, quo se religiose ad Evangelicos omni conamine exstirpādos obstrinxit. Post susceptionem & coronationẽ Regni Bohemiæ, Sectæ Loiolitanæ instinctu, diuersis in locis regni istius & incorporatarum prouinciarum, Status Evangelicos per Vicarios suos ferro & flamma persequi aggressus est, eosq; rebellionis accusauit, templa Evangelicis clausit & solo æquauit, alios proscriptos, patria, aris, focisq; expulit: carceribus deniq;, vinculis, compedibus, aliisq; tormentorum generibus ad necem vsque macerauit.

Post

Post mortem Imperatoris Matthiæ, Anno 1619. Francofurti à Sacri Imperii Electoribus in Regem Romanorum & Imperatorem electus & euectus est Status interea Regni Bohemiæ, & Incorporatarum prouinciarum, repudiato Ferdinando, ad noui Regis Bohemiæ electionem processerunt: Et diuina sic moderante prouidentia, electio ad Fridericum V. Electorem Palatinum, potissimum deuoluta est: qui eodem etiam anno 1619. Pragæ coronatus, ad Regni Bohemiæ Diadema, Regiæque Maiestatis fastigium peruenit. Quam deplorandæ hinc seditionum, ac intestinorum motuum flammæ, quæ rapinæ, cædes, vastitates, Regnum non tantum Bohemiæ & Hungariæ, sed & Palatinatum, totamque adeo Germaniam, inundarint, ac extremis calamitatibus inuoluerint; notius est, quam vt longiori commemoratione refricandum videatur. Nemo est, qui non summo cum commiserationis affectu, velut oculis subiectam, spectet squalidam & afflictam charissimæ Patriæ nostræ faciem.

PONTIFICES ROMANI A LEONE X. vsque ad Vrbanum VIII.

LEO X. Florentinus, Ioannes Medices ante Papatum dictus, Iulio II. suffectus est, Anno Domini 1513. Inuitauit sua liberalitate viros doctos è Græcia profugos, & literarum instaurationem in Italia plurimum adiuuit. Doctissimis enim præceptoribus vsus, Angelo

præsertim Politiano, deinceps eruditos homines semper amauit. Euangelium vero Regni Dei, vt alter Caiphas, implacabili odio, in Luthero atque aliis prosecutus est. Nam cum alioqui ad omnem licentiam sponte sua ferretur, Laurentii Puccii Cardinalis, hominis turbidi, cui nimium tribuebat, impulsu, vt pecuniam ad immensos sumptus vndique corrogaret, missis per omnia Christiani orbis regna diplomatis, omnium delictorum expiationem ac vitam æternam pollicitus est, constituto pretio, quod quisque pro peccati grauitate dependeret; in eamque rem per prouincias quæstores & æraria ordinauit, quibus additi præcones, qui tanti beneficii magnitudinem apud populum commendarent, & orationibus artificiose compositis, propositisque palam libellis, rei efficaciam immoderate extollerent. Quod licentiose nimis à *Pontificiis* ministris passim, atque in Germania præcipue fiebat, vbi qui redimendam pecuniā Romæ à Pontifice conduxerant, per lustra & popinas quotidie sine pudore in aleæ lusum vsusque turpissimos potestatem extrahendi animas defunctorū ex igne expiatorio profundebant. Tunc exortus Martinus Lutherus, electum illud Dei vas, Monachus tunc Augustinianus in Eremo, Wittembergæ in Academia Theologiam professus, qui Anno 1517. Themata quædam de pœnitentia & indulgentiis, turpissimis Romanensium quæstorum, nundinationibus opposita, pridieque pro foribus templi arcis publice ad discutiendum

dùm proposita, ad Cardinalem & Archiepiscopum Moguntinum Albertum direxit, cum literis, quibus imposturas nefandas, quorundam Prædicatorum circa Indulgentias Leonis X. Pontificis Romani, Episcopali censura coherceri petebat. Hoc fuit primum classicum totius mutationis in religione, quæ postea secuta est. Nondum tamen Lutherus Indulgentias, vel Papatum, vel Papæ Regnum, (quippe magnus tunc, quod de se fatetur ipse, Pontificiæ Maiestatis Zelotes, & Ecclesiæ Romanæ Saulus, præ quo multi alii Papatus defensores glacies & frigus merum essent) improbabat: sed tantum opera pietatis & charitatis in infinitum esse Indulgentiis meliora statuebat; fraudesque Indulgentiariorum nimis crassas accusabat: præsertim cuiusdam Iohannis Tezelii, Dominicani Monachi, Pirnensis Misnii, Indulgentiarum præconis impudentissimi; qui, vt pecunias liberalius emungeret, publice prædicabat, vulgoque persuadebat:

1. *Eos, qui literas Indulgentiarum argento redimerent, de salute sua securos esse.*

2. *Animas statim, vt nummi in cistam coniecti tinnierint, de Purgatorio euolare in cælum.*

3. *Tantas Indulgentiarum gratias esse, vt nullum esset adeo grande peccatum, etiamsi (per impossibile) quis matrem Dei violasset, quin solui posset.*

4. *Hominem per tales Indulgentias ab omni pœna & culpa absolui, liberumque esse.*

Rationes, quibus vsi sunt, tum Tezelius, tum plani Indulgentiarii, sunt compendiose,

pro more illius sæculi, certis rhythmis comprehensæ.

Hic des deuote, cœlestibus associo te,
Mentes ægrota per munera sunt tibi lota,
Ergo venitote gentes à sede remota,
Qui datis, estote certi de diuite dote,
Te, precor, accelera, spargas hic, dum potes, æra,
Et sic reuera secure cœlica spera.
O si tu scires, quantum data prosit ibi res,
Tu iuxta vires donares, quod dare quires,
Te miser à pœna, dum tempus habes, aliena,
Vt tibi sit pœna venia, sit aperta crumena,
Consors cœlestis fabricæ, qui porrigit, est is.
Ex hoc, sum testis, vos hic mundare potestis.
Crede mihi, crede, cœli donaberis æde,
Nam pro mercede Christo dices, mihi crede,
Hic datur exponi paradisus venditioni,
Currant ergo boni rapientes culmina throni,
Vis retinere forum, mihi pendas pauca obulorum,
Pro summa quorum reserabitur aula polorum,
Hic si large des, in cœlo sit tua sedes:
Qui serit hic parce, parce comprendit in arce:
Cur tardas? tantum nummi mihi des aliquantum,
Pro solo nummo gaudebis in æthere summo.

Cæterum cum Moguntinus Cardinalis Albertus Lutherum cum suis Thematis, querelis & precibus contemneret, nec responso dignaretur, neque Impostores cohiberet: Monachi vero & Aduersarii alii in eum, quasi Apostatam, Ecclesiæque hostem, acerbis vndique chartis insur-

insurgerent, Pontificisque Leonis X. iram & fulmen in caput eius concitarent: Luthero non solum Themata sua defendendi ansa præbita, sed & de aliis abusibus & abominationibus Papatus paulatim cogitandi & dubitandi necessitas fuit imposita. Vnde sensim variæ de capitibus aliis, de Purgatorio, de Papæ potestate & Monarchia, de Missæ sacrificio, præsertimque de fundamentali articulo Iustificationis coram Deo per fidem absque operibus, exortæ sunt controuersiæ, tantoque feruore inter partes dissidentes, concionibus & scriptis coram vulgo agitatæ; vt inde quasi ex ferri silicisq; collisione flammula veritatis elicita excussaque, plurimorum passim oculos irradiare, animosq; in spem magnam erigere inciperet.

Hæc lucis Euangelicæ scintilla, aduersariorum non voluntate quidem, sed importunitate, quin nec Lutheri consilio, sed magno DEI omnipotentis, Ecclesiam oppressam respecturi, miraculo, Lutheri Thematis atque Apologiis excussa, breui tempore in tantam sese flammam longe lateque diffudit, vt primum in plerisque Germaniæ prouinciis, mox & in vicinis Galliæ, Britanniæ, Daniæ, Suetiæ, Bohemiæ, Poloniæ, Hungariæque Regnis, per Lutheri parastatas, à Deo excitatos, Ecclesiarum ex verbo Dei repurgatio, Papisticæ Missæ & Idololatriæ abolitio institueretur: maxime cum sub idem temp⁹ in Heluetia Huldricus Zvvinglius, & Iohannes Oecolampadius: paullo post in Allobrogibus, Farellus, Viretus, Caluinus,

nus, alii, Euangelii doctrinam è tenebris Papatus magno zelo atque ſucceſſu eruerent, fortiterque prædicarent.

Cæterum Leo X. Pontifex, cum admiraretur pecuniam ex indulgentiis collectam, fertur ad Cardinalem Bembum dixiſſe: *Bembe, quantum nobis profuit fabula de Chriſto.* Idem, cum Bembus aliquem locum ex Nouo Teſtamento ad eum conſolandum adduceret, dixit: *Apage iſtas nugas de Chriſto.* Ecce ſanctorum Pontificum Romanorum pietatē & religionem. Mortem oppetiit anno 1521. Calendis Decembris, ætatis ſuæ 47. Quamuis autem tertiana febri correptus fuiſſet, & ſimul fluxio capitis incidiſſet; tamen quod & firma corporis temperatura præditus eſſet, & aliæ nonnullæ coniecturæ occurrerent; multi ſuſpicabantur, veneno ſublatum eſſe.

Sexta poſt Leonis X. mortem hebdomadā, quarto Idus Ianuarii, congregatis Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, de nouo Pontifice eligendo, Comitia admodum factioſa habebantur. Nam Iulius, è familia Medicea Florentinus, Leonis X. frater patruelis, & Alexander Farneſius Romanus, pro ſua vterque parte, non ſine ambitus crimine, callidis conſiliis ad Pontificatum adſpirare nitebantur. Sed dum magno feruore in Collegio Senatorum hæc ita agitantur: ecce Hadrianus VI. homo Batauus Traiectenſis, valde humili loco natus, Academiæ Louanienſis Cancellarius, ſuffragatione factioſorum Cardinalium, & abſens, & Romæ

parum

parum notus, præter omnium fere hominum exspectationem, Pontifex Maximus renunciatur. Fuerat is antea Caroli V. Præceptor, ad cuius auum Ferdinandum cum in Hispania legatione fungeretur, Episcopatum Dertubiensem est adeptus; ac deinde anno salutis humanæ 1517. à Leone X. in Collegium Cardinalium adscitus. Postea quoque Carolo V. in Germania absente, ob Imperii insignia accipienda, vna cum Connestablio & Amirante summæ rerum fuerat præfectus; ac prius de Pontificatu nuncios accepit, quam in Hispaniam Carolus reuerteretur. Pontifex designatus, multis Cardinalium, & totius Romanæ ciuitatis precibus rogatus, ex Hispania transmare Genuam, inde Liuornam applicuit; vbi eius aduentum præstolabatur Iulius Cardinalis Medices, aliique purpurati Senatores Hetrusci, & Florentinorum legati. Ille Cardinalibus subsequi iussis, secunda & prospera nauigatione, Anno 1522. sub exitum mensis Augusti, Romam venit. Postea corona accepta, cum se ad Rempub. capessendam instruxisset, mense Decembri ad status Imperii, Norimbergæ congregatos, ex Vrbe Roma legatum misit Franciscum Cheregatum, Episcopum Abruciensem, cum literis prolixis, quas ibi offerret, & formula actionis, quomodo in Lutheri causa sese gereret. Quas vero Ordines Imperii, quamque graues querimonias tunc temporis habuerint, æquitate ipsa suadente, necessitate impellente, de oneribus & difficultatibus, quibus à Pontifice, eiusque aula.

aula Romana premerentur & implicarentur: ex Hiſtoria Sleidani notum eſt. Sedit Hadrianus Pontifex annum tantum I. menſes VIII. Dies VI. non ſine veneni ſuſpicione è viuis ſublatus Romæ ad Idus Septembris, Anno 1523. Conſtat enim, Italos huic Pontifici, tanquam peregrino, nunquam beneuolos fuiſſe; tum quod ipſis ſuſpecta eſſet ſumma illius cum Cæſare & amicitia, & arcanorum conſiliorum communicatio, cuius fortuna non omnes pari candore gaudebant: tum etiam, quia in vulgus fama manaſſet, ipſummet affirmaſſe, à ſe aliquando deprauatos diſſolutæ aulæ Romanæ mores correctum iri, quæ veluti lacuna foret omnis impietatis, omnium ſcelerum atque flagitiorum, ſine numinis diuini hominumve reſpectu. Acceſſit & tertia cauſa; quod nimirum in Comitiis Norimbergæ habitis, per ſuum legatum apud Status Imperii confeſſus ſit, aulam Romanam probroſis vitiis ſcatere, eamque inde à multis annis Germaniæ aliiſq; Chriſtianis nationibus multiplicia damna importaſſe, pecunias emungendo, aliaque incommoda inferendo: ſe autem daturum operam pollicitus ſit, vt ab his ſordibus Romana aula repurgetur. Ex hiſce atque aliis cauſis facile colligitur, eius Pontificium Imperium Romæ compluribus fuiſſe inuiſum, ideoque conſilia inita de ipſo è viuis tollendo.

Vndeuigeſimo die Septembris, Anni 1523. Iulius, ex familia Medicea Florentinus, Leonis X. patruelis, in demortui locum electus, Clemen-

mentis VII. nomen adeptus est. Capta & direpta Roma, Anno 1527. 980. postquam à Totila postremo vastata fuit, in mole Hadriani, siue Castello Angeli, vti nunc appellant à Cæsarianis, Duce Carolo Borbonio, 6 die Maii obsessus, & mense Decembri demum ex custodia dimissus est: quod contra fidem Cæsari datam cum Gallis & Venetis sese coniunxisset. Vide Epistolam Erasmi, lib. XXII. Epist. 25. 26. vbi ait: Pontificem Clementem inclementissime tractatum esse. Sub hoc etiam Pontifice in Anglia ingens facta est rerum mutatio, ob diuortium Regis Henrici, qui Catharina repudiata duxerat Annam Boleniam, quæ dicebatur Lutheranorum doctrinæ fauere. Cum itaque Anno 1534. die 23. Martii Clemens VII. Papa sententiam contra Regem Henricum tulisset; è contrario Rex paullo post, non sine grauissima Pontificis offensione, eiusmodi decretum in tota Anglia promulgauit, vt ipsum solummodo secundum Christum pro capite Ecclesię Anglicanæ agnoscerent; & sub mortis pœna istam potestatem Romano Pontifici ne assignarent: vt añuum tributum, quem Petri Nummum appellant, olim ab Ina Rege nimis religiosa adeoque superstitiosa quadam deuotione, anno à nato Christo 740. concessum, in posterum Pontificiis quæstoribus ne largirentur: vt denique omnis potestas, omnis dignitas, omnis obseruantia Romani Pontificis in Anglia penitus sit abrogata; & vero reditus illi, quas Annatas vulgo vocant, ac item decumæ præfectu-
rarum

rarum Eccleſiaſticarum, ſoli Regi dependantur. Ea ad hunc modum omnibus Regni Proceribus congregatis decidebantur, ſub initium Novembr. Tum etiam librum Rex Henricus VIII. in lucem edebat, cuius erat Inſcriptio: *De poteſtate Chriſtianorum Regum in ſuis Eccleſiis, contra Pontificis tyrannidem & horribilem impietatem.* VII. Calend. Decembris Anni eiuſdem, 1534. mortuus eſt Romæ Clemens VII. ætatis ſuæ 58. vel circiter. Conſtanti hominum opinione confirmatur, veneno extinctum eſſe: quemadmodum compluribus aliis ante eum Pontificibus ſæpenumero acciderit. Anno ſequenti 1535. Thomas Morus, eruditione præſtantiſſimus, Regni Angliæ Cancellarius, Henrici VIII. iuſſu, ob improbatum eius diuortium, ſecuri percuſſus eſt Londini, 2. Iulii. De quo lege Eraſmi Epiſt. lib. 27. Epiſt. 8. 9. 10. 26. Iohannes quoque Fiſcherus, Epiſcopus Roffenſis, Anglus, qui multis editis libris Lutherum impugnauit, poſt diuturnum carcerem, in quo à Pontifice Cardinalis creatus fuerat, iuſſu Henrici VIII. Regis, capite mulctatus eſt, 22. Iulii, (alii 17. Iunii) quod Catharinæ Reginæ repudium, & Annæ Boleniæ nuptias, Romanique Pontificis dignitatem abrogatam probare nollet.

In demortui Clementis VII. locum, vndecimo die Octobris, Anno 1534. electus eſt Alexander Farneſius Cardinalis, nobili Romana familia prognatus, ac Paulus III. nominatus. Is (inquit Thuanus Hiſtor. lib I. cap. 16.) ſobrie-

brietate, vultus grauitate, doctrina, ac postremo corpusculi adfectata imbecillitate, profundam ambitionem diu celauerat, quam mox adepta dignitate manifestam omnibus fecit. Euocato è Germania Petro Paulo Vergerio, quisnam ibi rerum status sit, explorauit; eoque explorato, cum suis Senatoribus consultauit, quid de Concilio generali statuendum esse videatur.

Eo tempore in Gallia quam sagacissime obseruabantur ii, qui Lutherani dicuntur, in deprehensos grauissima sæuitia adhibebatur, hanc præcipue ob caussam, quod Lutetiæ, & alibi, in ipso etiam Regis palatio, noctu literæ affixæ essent, quibus tum alia doctrinæ Pontificiæ capita, tum præcipue Missarum nundinatio exagitabatur. Habita Inquisitione, quidam ex indicio, quidam ex mera suspicione comprehensi, & in vincula coniecti, partim torturis, partim quæstionibus examinati, si vel paululum Lutheri sententiam redolerent, horribili supplicio viui concremati sunt.

Petrus Paulus Vergerius, Legatus Pontificius, in Germaniam ad omnes Imperii Ordines profectus, nunciabat, Pontificem de Concilio ipsis assensum esse, idque Mantuæ velle celebrare. Idem Pontifex Paulus III. Concilium Tridentinum inchoauit, Anno 1546. Legatos etiam misit in Germaniam, quibus mandata dedit de integro vsu Sacramenti Cœnæ Dominicæ permittendo, cum quibus-

dam

"dam cibis lege Papali vetitis, pro personarum "& locorum conditione concedendis omnibus, "qui ab hæresi Lutherana ad Ecclesiam Roma- "nam redire vellent. Ab eodem Pontifice Paulo III. Anno 1547. iussu Caroli V. Cæsaris proscriptus & loco motus est, Hermannus, Archiepiscopus Coloniensis, ex illustri Vedensium Comitum familia; qui iamdudum à Pontificia religione abhorrebat, & Concilium Cæsaris auspiciis celebratum repudiabat. Surrogatus ei est Adolphus, Comes Schavvenburgensis. Rursus igitur fiebat religionis immutatio in tota illa ditione, & quicquid vnà cum Melanchthone Bucerus instituerat, abolebatur. Tandem Paulus III. Pontifex febre violenta correptus est, ex qua intra triduum decessit, Anno 1549. 4. Eid. Nouembreis, cum annum 82. ageret, & iam 15. annos, dies 19. sedem tenuisset. Mortuo plurima editis libris, & per Italiam sparsis vitio criminose data sunt: vt scribit Thuanus Hist. lib. VI. cap. 16.

Sub hoc Pontifice Paulo III. Iesuitarum Societas initium sumsit, & ab eodem approbata est, Anno Christi 1540. Sectæ huius author communiter constituitur Ignatius Loiola. Fuit is genere nobilis, patria Hispanus, affectione homo superbiæ, & corporis voluptatibus deditissimus, qui ex ephæbis egressus, non veritus est dicere, se manu sua dextra, qua gladium tenebat, vel inuitis Diis hostes suos omnes comminuturum. Natura ipsum fuisse ferocem, sæuum, durum, truculentum; ipsi fatentur Pontificii.

tificii. Quod fuerit miles, vanis iactatus in armis, testatur carmen, quod ipsius effigiei subiicitur. Qualis per totam fuerit vitam, propria ipsi conscientia dictauit, quæ, narrante vitæ Ignatii decantatore, ipsum adegit, vt semetipsum detestabilem dixerit, & professus fuerit, se indignum, qui honeste sepeliretur. Ferox igitur iste homo in obsidione arcis Pompeiopolitanæ dextro crure bombardæ ictu læso, sinistro etiam lapide de muro excusso grauiter vulnerato, vindictam diuinam sensit. Diuinitus vero pœna illa affectus, & iam ad negotia militaria politica cum grauitate perficienda ineptus, de alia cœpit cogitare vitæ ratione. Desperatio fecit Monachum. Primum temporis fallendi caussa lectioni profanorum librorum totum sese tradidit. At à nobilibus ridebatur iam claudicans, hostes ipsi insultabant: ad res politicas perficiendas ineptum se esse, ipse intelligebat. Legendas igitur Sanctorum singulari studio euoluere cœpit, vnde ipsum superstitiosa religio incessit. Cœpit agere vitam duram & rigidam, deuotionis singularis ergo Hierosolymam proficiscitur. Quia vero ad illam vitæ rationem, quam inire cogitabat, literarum cognitionem plurimum conducere intelligebat, primum in Hispania Compluti, & Salamanticæ literis incubuit: Post Lutetiam Parisiorum se contulit, vbi per decem annos in studiis versatus, decem nouæ suæ religionis socios sibi adsciuit. Exacto vero decennio, cum nouis suæ religionis sodalibus, anno CHRISTI

1536. in Hiſpaniam rediit. Anno vero 1537. Romam acceſſerunt, impetraruntque poteſtatem Hieroſolymæ loca peragrandi. Sed ob Turcicum bellum mutarunt conſilium, & inſtitutum ſuum ad docendas Eccleſias conuerterunt. Venetiis igitur ſeptem ex illis ſacris ſunt initiati, qui iſtis in locis prædicare cœperunt. Deinde anno 1538. Romam coniunctim ſe contulerunt, & de noui ordinis confirmatione ſollicitarunt. Narrat Haſenmullerus, multos eruditos viros ipſis reſtitiſſe, & iudicaſſe, innumeros Monachorum ordines potius vel partim abolendos, vel ad minimum reformandos, quam orbem nouo ordine aggrauandum
,, eſſe: Bartholomæus Guidiccionus Cardinalis
,, ferre noluit, vt miles adeo impius & profanus
,, nouum ordinem inchoaret, aperte contra eum
,, ſcribens, ac decernens, priſtinam religionem
,, potius in ordinem eſſe reuocandum, quam no-
,, uas religiones inſtituendas. Verum nihil ipſe obtinuit. Nam Ignatius de reliquorum clericorum negligentia conqueritur, de ſua diligentia & obedientia ampliſſimas promiſſiones facit, ſe cum ſociis ſuis Eccleſiam Romanam pro virili conſiliis & ſcriptis adiuturum iurat. Quare Anno 1540. intercedente Cardinali Cõtareno, à Paulo III. inſtitutum ipſorum eſt confirmatum, ſed hac cum conditione, ne plures, quam 60. viri Societati adſcriberentur. Verum animaduertens ipſe, vel ſolam hanc Societatem, ob maximam aſtutiam, labaſcenti Pontificiæ Eccleſiæ mederi poſſe, decreuit Ann. 1543.

ne

ne vllis vel locorum terminis, vel personarum numero, societas hæc circumscriberetur: idque confirmatum est à Iulio III. Paulo IV. ad Pontificatum euecto, societas hęc multum creuit, sub eoque ipse Ignatius, vigiliis & ieiuniis maceratus, cum LXV. ætatis annum ageret, post confirmatam Societatem XVI. decessit. Anno Christi 1565. Hæc Societas postea in tantum creuit, vt Principibus ipsis formidolosa esse cœperit.

Cæterum post nouendinales preces, quæ nono post Pauli III. mortem die ceptæ sunt, itum est in conclaue, ad eligendum nouum pro more Pontificem. Tres omnino erant Cardinalium factiones, Cæsariana, Gallica, & Farnesiana. Tandem in Iohannem Mariam Montanum, Arretinum, Farnesianæ factionis, humili loco ortum, omnes consensere: qui Anno 1550. VI. Eid. Febr. tertio vacantis sedis mense iam pœne transacto, præter omnium exspectationem, Pontifex renunciatus est, & 8. Kal. Mart. ab Innocentio Cibo susceptis insignibus inauguratus, Iulius III. nominari voluit. Is (inquit Thuanus Histor. lib. VI.) soluti ad omnem licentiam animi homo, statim adepta dignitate, qualis esset, omnibus manifestum fecit. Nam cum antiquæ consuetudinis sit, vt nouus Pontifex galerum, cui velit, suum largiatur: eum iuueni cuidam, qui, quod in familia simiæ curam gereret, Simiæ etiam post adeptam dignitatem nomen retinuit, cognomine etiam suo atque insignibus attributis, donauit. Quærentibus

tibus vero Cardinalibus, quod indignum hominem ad tantum fastigium euexisset? non inurbane respondit: *Et vos, quid tandem in me meritorum comperistis, quem Christianæ Reipub. principem constitueretis?* Initio sui Pontificatus Iubilæum annum instituit. Ac ne quid deesset ad declarandum suum in Euangelicos odium, Cardinalem Reginaldum Polum in Angliam misit, qui ad exercendam aduersus Euangelicos sæuitiam author fuit. In delitiis habuit pauones, & cum aliquando in prandio pauonem asseruari vsque ad cœnam iussisset, nec in cœna eum reperisset, ira exarsit, & execrari ministrum cœpit. Admonitus autem à Cardinali assidente, ne propter rem tantillam tantopere commoueretur, respondit: *Si potuit Deus vsque adeo irasci propter vnum pomum, vt propterea ex Paradiso eiiceret primos parentes: cur non liceat mihi eius vicario succensere propter pauonem, qui pluris est multo quam pomum?* Reliquam vitam à negotiis vacuus, cum amicis sui similibus, inter ludos, aleam, comœdias, & quæ talia comitari amant, sacro fastigio indigna oblectamenta, continuatis nocti diebus, transegit, & totum se voluptatibus mancipauit: ac tandem 9. Kalend. April. Anno 1555. intemperantia vitæ magis, quam senio efferus, fato concessit: cum per quinque annos, & sesqui mensem Pontificio munere esset functus.

Posteaquam Cardinales congregati, in electione noui Pontificis, vetusto more, quem Sleidanus libro XXI, exponit, peragenda dies ali-

aliquot consumsissent; pluribus tandem suffragiis, Marcellus Ceruinus, Romanus Pontifex, nono mensis Aprilis die, Anno 1555. designatus est. Et quia nomen suum, vt alii solent, mutari nollet, Marcellus II. appellatus, insequenti die diadema suscepit. Is satis humili loco in Senensis Reipubl. oppido quodam ortus, & aliquando ludimoderatoris munere functus erat. Cumque Paulus III. nepotem suum Alexandrum Farnesium, vix dum XII. annos natum, in Collegium Cardinalium asciuisset, Marcellinum Ceruinum doctrinæ & morum formatorem ipsi adiunxit. Is postea, licet Episcopus Nicastrensis factus, nihilominus tamen in aula Romana permansit, & Paulo III. ab occultis consiliis fuit. Etenim cum Alexander Cardinalis Farnesius, ab auo Pontifice in Belgium ad Cæsarem, plane adhuc adolescens, missus esset: ille tanquam præcipuus consiliarius ipsi est adhibitus; inque ea absentia Cardinalis S. Crucis Hierosolymitanæ appellatus.

Post etiam cum aliis duobus Cardinalibus, Theatino & Burgensi, primarius Inquisitor hæreseos creatus; ac deinde cum Iohanne Maria Montano, & Reginaldo Polo Cardinalibus, Pontificia legatione in Concilio Tridentino functus est: atque ita tandem ad Pontificiam dignitatem peruenit. Sed perbreuis illa eius dignitas fuit: siquidem XXII. tantum dies istis honoribus potitus, Calendis Maii interiit. Nonnulli veneno extinctum a-

iunt; quod de aulæ Romanæ emendatione quędam protulisset. Id quod & Hadriano VI. eandem ob causam euenit.

Marcello itaque Pontifice paucis diebus sua dignitate mortis interuentu priuato, Cardinales in conclaue reuersi, suo quisque loco, 23. Maii die, Iohannem Petrum Caraffam, Neapolitanum, antea Cardinalem Theatinum, natum iam annos LXXIX. in Pontificem elegerunt: atque is Pauli IV. nomen assumpsit. „Hic „Pontifex recusauit confirmare Ferdinandum „Imperatorem, Anno 1558. electum; propter„ea quod pacem Ecclesiis Augustanæ Confes„sionis concessisset. Senio effetus, aqua intercute laborare cœpit, ex qua crescente morbo, tandem decessit, Anno 1559. 15. Kalend. Septembr. ætatis suæ anno 84. Pontificatus vero IV. supra mensem secundum, & diem 24. Mortem eius ingens apud Romanos commotio, quod bellis & exactionibus variis eis molestus admodum fuerat, secuta est: quin immo dum animam adhuc ageret, furore quasi correpti plurimi, custodias aperuerunt, domum Inquisitoriam incendio deformarunt, & in Capitolium irruptione facta, Pontificis statuam confregerunt, caput eius trunco abscissum in Tiberim volutarunt, insignia monumentaque „Carafarum, ex quorum familia Pontifex iste „fuerat, omnia vndique deiecerunt, multaque alia licenter admodum & furiose, quasi memoriam eius funditus deleturi, patrarunt: vt scribit

sit Thuanus Histor. lib. XXIII. cap. 42. fol. 645. Interim demortui Pauli IV. Pontificis cadauer in basilicam Vaticanam tenui pompa illatum est, & præter morem militari manu metu populi aliquandiu seruatum, ac latericio tandem tumulo ad tempus conditum. Demum septimo post mortem eius anno, Pius V. vt bene de se merito Pontifici gratiam referret, magnificum è nobili marmore monumentum in maiorum suorum sacello exstruendum curauit. Fuit vir ætate grauis, & insigniter doctus. Et est ille ipse, (inquit Sleidanus libr. XXVI.) qui nouam quandam sectam instituit eorum, qui Iesuitæ vocantur, & non in Italia modo, verum etiam in Germaniæ locis aliquot nidificarunt.

Sub initium insequentis anni 1560. Romæ à purpuratis Senatoribus, Iohannes Angelus Medices dictus, in Pontificem electus, Pii IV. nomine voluit appellari. In coronatione eius, cum solenni ritu nummi spargerentur, necati sunt in turba homines 18. supra 40. luxati & elisi. Mense Martio Cardinalem Caraffam in ipso carcere laqueo suffocari, eiusque fratri Friderico Duci Palliano caput palam detruncari iussit. Ferdinando Cæsari Imperium firmauit, quod Paulus IV. improbauerat. Archiepiscopo Salispurgensi potestatem dedit in Bauaria & Austria laicis vtramque speciem Eucharistiæ permittendi, certis tamen conditionibus. Concilii Tridentini, quod sub eo finitum est,

decreta, Anno 1564. 7. Kalend. Februar. obsignato publicatoque diplomate, confirmauit. Tum in Belgio author fuit mandati regii de Inquisitione, quæ Hispanica appellatur, & Concilii Tridentini executionem, efflagitauit. Quæ res Henrico à Brederoda, & coniunctis Nobilibus Geusiis causam dedit, vt impetrandæ libertatis caussa in religione supplices literas exhiberent. Inde factum est, vt cum exercitu missus in Belgium Dux Albanus, lanienam horrendam in Euangelicos exercuerit, Egmondanum & Hornanum Comites capite truncarit, & vastitatem ingentem per omnem Brabantiam effecerit. Tandem Pius IV. Pontifex, manibus pedibusque articulari morbo debilitatis, ex hac mortali vita abiit, Anno 1565. 5. Id. Decemb. cum annos LXVI. exegisset, Pontificatum tenuisset, Annos V. menses XI. Dies XV. Corpus eius Basilicæ Vaticanæ illatum, & lateritio ad tempus solio conditum fuit. Eo Pontifice, inquit Thuanus Hist. lib. XXXVI. cap. 51. fol. 272.) Italiæ pax, Vrbi & prouinciis eius ditioni subditis quies, rerum ad vitam necessariarum copia, publica incommoda, vel pauca vel nulla fuere. Moribus variis, quamdiu priuatus, vel sub Pontificibus in prioribus magistratibus vixit, egregius fama vitaque habitus est. Mox creatus Pontifex, magistratu mores prodente, mutauit. Concilio Tridentino absoluto, cum omni metu ac sollicitudine solutus, ingenio suo libere vtens, in multa,

quæ

quæ non ita ab omnibus probabantur, prorupit: palam iracundus, occulte inuidus, ad audiendum impatiens ac difficilis, in responsis acerbus, dominandi cupidus, vafer, & summus dissimulandi artifex, cum tamen simplex & hebetior haberi vellet: natura timidus, promptus tamen ad occultandam audaciæ specie formidinem, parum beneficiorum memor, pecuniæ auidus, & ad eam vndique corradendam vel cum aliena iniuria attentus, in seruanda parum cautus, vt quo Pontifice HS. bis millies haustum sit, quorum tamen maior pars in opera publica ac fabricas expensa est. In victu, cibi vinique profusus, & in voluptates pronus, quæ ei supremum diem accelerasse creduntur.

Ab hoc Pontifice Pio IV. Anno 1565. Sodalitium equitum San. Lazari Hierosolymitani, quod origine antiquissimum paullatim obsoleuerat, ac plane iacebat; excitatum, & multis amplissimisque priuilegiis, honoribus, immunitatibus, ad instar Orbis Christiani militiarum, ornatum ac donatum est: diplomate ea de re facto, 4. Non. Maias, quod postea Pius V. altero Pontificatus sui anno, constitutione 7. Kalend. Febr. & altera 3. Eid. VI. til. partim reuocauit, partim moderatus est. Huius initia repetit Thuanus Histor. lib. XXXVI. cap. 52. fol. 273.

Cum Pius IV. Romæ è vita migrasset, Cardinales post nouendiale sacrum in conclaue inclusi sunt, vt nouum Pontificem eligerent. E-

rant inter eos factiones. Tandem frequenti Cardinalium concursu, Cardinalis Alexandrinus, professione Dominicanus, 7. Eid. Ianuar. Anno 1566. in Pontificem electus, Pius V appellari voluit. Huius vitam ac mores descripsit Hieronymus Catena, & Thuanus Histor. lib. XXXVII. & XXXIX. Catechismum Romanum, Breuiarium, & Missale, ex decreto Concilii Tridentini edidit. Elisabetham, Anglorum Reginam, publico diplomate, 5. Kalen. Mart. Anno 1570. Romæ proscripsit ac tanquam sectariam, & sectariorum fautricem, omni regni iure priuauit, subditosque, qui ei iuramenti ratione obsequium debebant, à sacramenti religione soluit. Ab initio anni 1572. cum febre lenta tentatus esset, tamen morbum contempsit, & nihil de solita victus ratione mutauit, orationibus & negotiis attentus. Dein mense Martio cum renum dolores magis intenderent, & putridam vrinam egereret, ad familiare sibi remedium confugit, lacte asinino per aliquot dies sumpto, cuius copiosiore vsu cum ventriculus admodum debilitatus esset, in acutam febrem incidit, & abiecta negotiorum cura se ad mortem composuit: ac tandem, Kalend. Maii vltimum vitæ diem clausit, anno ætatis LXVIII. sacri Magistratus VII. haud obscura populi lætitia, qui licentiæ assuetus austeros morosi senis mores in occulto oderat, & intolerandam liberis hominibus in Inquisitionis munere exercendo seueritatem detestabatur.

Post-

Postquam Cardinales conclaue post nouendiales preces ingressi sunt, summo omnium consensu Pontifex renunciatus est Hugo Boncompagnus, Bononiensis, Iuris vtriusque doctrina clarus, qui Gregorius XIII. appellari voluit. Durantibus Comitiis Augustanis, quæ Rudolphus II. Imperator Anno 1582. celebrauit, Kalendarii emendationem publicauit, & exemplaria quædam misit Augustam. Recepta est emendatio ab iis Imperii Statibus tantum, qui Pontifici addicti sunt, Sed ne idem fieret in Germania, Augustus Saxoniæ Elector vehementer dissuasit: vt scribit Thuanus Hist. lib. LXXVI. fol. 519. Idem Pontifex Gregorius XIII. Anno 1583. Romæ Kalend. April. diploma publicauit, quo multa de potestate & pastorali cura sibi commissa præfatus, Gebhardum Trucsesium, Archiepiscopum Coloniensem, qui se Augustanæ Confessioni addictum palam professus erat, tanquam sectarium publicum, Ecclesiæque Romanæ perduellem, & à communione Christiana separatum, tanquam putridum membrum ab eius vnione amputauit, eique ius omne, quod in Coloniensi Archiepiscopatu obtinebat, ademit: Ernestum vero Bauariæ Ducem surrogauit; qui armis, non baculo diœcesin occupauit. IV. Eid. April. Anno 1585 Gregorius subita infirmitate correptus à prandio, antequam sacra Synaxi sumpta ad transitum se munire posset, decessit, anno ætatis 83. cum sedi præfuisset annos XIII. mensem I. in Basilica San. Petri, in sacello à se extructo.

magnifice sepultus. Mortuum laudauit Stephanus Tuccius, Iesuiticæ Societatis Sodalis, habita ad sacrum Collegium oratione in Vaticano, XV. Kal. Maias.

Post nouendiales preces, M. Antonius Muretus ad Patres habuit grauem orationem, qua eos hortatus est, vt eum Pontificem deligerent, in quo nec Pii V. pietatem, nec Gregorii XIII. cum pietate coniunctam prudentiam, orbis Christianus desideraret. Inde itum in conclaue ad eligendum nouum Pontificem. Quatuor tunc in sacro Collegio factiones erant: Farnesiana à Paulo III. Altempsiana à Pio IV. Alexandrina à Pio V. instituta; & vltima Gregoriana. Præualente vero Alexandrina, Felix Perettus, 8. Kal. Maias, anno 1585. Pontifex renunciatus Sixti V. nomen sumpsit. Hic publico Senatus Cardinalium decreto, Henricum IV. Borbonium, Nauarræ Regem: alterumque Henricum Borbonium, Condæum Principem, publico diplomate proscripsit, 5. Id. Septembr. Anni huius 1585. eosque tanquam sectarios, & in errorem delapsos, sectariorum fautores ac defensores publicos, & manifestos, diuinæque Maiestatis reos, & fidei Catholicæ hostes, excommunicauit, & inhabiles ad successionem coronæ Gallicæ declarauit; ac omnia eorum regna, ditiones & bona, subditis, à iuramento obedientiæ absolutis, prædæ exposuit; & Galliæ Regi Henrico III. ac cæteris confœderatis executionem mandauit: vt scribit Thuanus Hist. lib. LXXXII. fol. 44. 45. Verum Henricus

cus III. à Guisianis exagitatus, cum Rege Nauarræ rediit in gratiam, anno 1589. & militem coegit: sed die 22. Iulii à Iacobo Clemente Senensi, Monacho ordinis prædicatorum, literas confictas sibi offerente, cultello oblongo & acuto in ventre inferiori vulneratus, sequenti die decessit: cum paulo ante hæredem ac successorem coronæ legitimum Henricum IV. Nauarræum Regem, sororium suum designasset. Monachus Regicida multis à satellitibus regiis vulneribus confossus trucidatus est. Sixtus V. pontifex Romanus, exhibitis 2. Septembr. lætitiis publicis, parricidium Henrici Regis laudauit, tanquam singulari Dei prouidẽtia factum, Monacho Iacobita in numerum Diuorum relato. Idem pontifex S. Bonauenturam in Ecclesiæ Catholicæ Doctores retulit. Postquam pontificatum annos V. menses 4. & dies 3. administrasset, Romæ 27. Augusti die, anno 1590. vitam cum morte commutauit, ætatis 70. tanto plebis odio, ob intolerabiles exactiones, & noua imposita tributa, vt vacante sede concursus ad euertendam statuam, ei viuo à S.P.Q.R. in Capitolio erectam factum sit: quod occasionem decreto dedit, quo sancitum est, vt si quis priuatus, aut in dignitate constitutus, de ponenda viuo pontifici statua mentionem deinceps faceret, in perpetuum infamis, & publicorum munerum expers esset. Famæ ad vanitatem vsque cupidus hic pontifex, plurima maioraque, quam quisq; decessorum suorum fecit: quæ breuiter commemorat Thuan. lib. hist. centesimo, f. 117. & seqq.

Mortuo Sixto V. & peractis nouendialibus precibus, itum in conclaue est, more solito: & cum per continuos sex dies crebra de M. Antonio Columna mentio fuisset, subortis repente difficultatibus, summa verborum concordia, in Iohan. Baptistam Castanæum Cardinalem consenserunt, eumque Pontificem renunciarunt, 17. Kalend. Octobr. anno 1590. qui Vrbanus VII. dictus, statim XIII. pontificatus sui die annum 70. agens, vita functus est. Mortuum laudauit luculenta oratione Pompeius Hugonius. Eiusdem honestam facit mentionem Iac. Aug. Thuanus, hist. lib. 100. f. 122.

In successore deligendo magnus Comitiorum æstus fuit. Cum igitur bimestre amplius patres in conclaui triuissent, & se mutuis impedimentis alter alterum excluderet: tandem de Nicolao Sfondrato, Cardinali Cremonensi, assensum est: factoque mox concursu, nonis Decembribus, anno 1590. cuncti ad eius pedes prouoluti eum pontificem renunciarunt: qui post inaugurationem Gregorius XIV. appellatus est, sub hoc post incredibilem annonæ in Italia penuriam, morbus inusitatus, & valde perniciosus secutus est. Erat febris acutissima cum tussi, continuo fluxu & phrenesi coniuncta. Ferunt, in sola Vrbe Roma ea peste plus quam LX. hominum millia periisse. Inter eos autem & Pontifex, ipse Gregorius XIV. fuit: qui 22. Septemb. anno 1591. hoc morbo correptus, & 15. Octobris die extinctus est. Mortuum laudauit Vincentius Blasius Garsias Valentinus.

Thuanus scribit, libr. histor. 102. fol. 195. fuisse eum credulo, simplici, ac facili ingenio, ex inepta rictum diducendi & renidendi consuetudine plane ridiculum: alioqui & pium, & liberalem, & abstinentem, qui cum nulla vnquam muliere consortium habuisse creditus sit. Vixit annos 57. sedit mensibus 10. diebus 10. quo tem- " pore quinquies decies cētena millia aureorum, " magna parsimonia & auiditate à Sixto V. conge- " sta, absumpsit: maiorem partem in belli Gallici " sumptus. Sedes post eius mortem vacauit 16. dies.

Nouendialibus precibus exactis, altero, postquam in conclaue itum est, die, Ioan. Antonius Fachinetus Cardinalis, Bononia natus, magno omnium consensu, Pontifex renuntiatus est, 4. Kalend. Novembr. anno 1591. & Innocent. IX. dici voluit. Verum honos iste diuturnus ei minime fuit. Die enim 23. Decem. in grauissimam itidem febrim incidit, quæ virum corpore gracilem, & ieiuniis effetum, intra octiduum confecit. Obiit 4. Kalend. Ianuar. anno 1591. cum 72. annos vixisset, sedemque menses duos tenuisset. Fuit in victu sobrius, & tantum semel in die cibum sumebat sub vesperam, grauis in moribus ac sermonibus, in colloquio nihilominus comis, & adeuntibus affabilis: meditabatur & scribebat multa: lucubrationes etiam suas quasdam publico dare constituerat, corpore procero & macilento cum esset, purioris aeris aspiratione, & subdialibus deambulationibus gaudebat; de cætero ad corrigendam imbecillitatem, (nam

inferioris corporis partes fere in eo frigebant) in lecto decumbebat, cum studiis operam dabat, aut adeuntibus ob negotia copiam sui faciebat; adeo vt Clinicus vulgo vocaretur: Cum iuri operam in adolescentia dedisset, totum se negotiis tractandis postea applicuit, ob idque lectione eorum, qui politica scripserunt, præcipue oblectabatur: vt scribit Thuanus, hist. lib. 102. fol. 196. Post eius mortem interregnum mensem 1. & diem 1. fuit.

Exeunte Ianuario, anni 1592. in locum defuncti Innocentii IX. à Cardinalibus Hippolytus Aldobrandinus, Patricius Florentinus, in pontificem Romanum electus est, qui Clementis VIII. nomen sibi sumpsit.

Hic pontificiis in Gallia persuasit, vt relicto Henrico IV. Nauarræ Rege, alium eligerent, qui Romano-Catholicæ fidei cultor verus esset. Ideo quidam designarunt Henricum Guisium. Sed Nauarro Galliæ Rex, querimoniis & pollicitationibus Gallorum victus, religionem Reformatam, quam hacten⁹ coluerat, deseruit, & pontificiæ sese iterum adiunxit, anno 1593. audito Missæ sacrificio in vrbe Sandionysiana 25. Iulii. Itaque absolutionem à fulmine excommunicationis, per Ludouicum Gonzagam, Niuerniæ Ducem, petitam, tandem missis Romam legatis suis, à Clemente VIII. pontifice, anno 1595. die 17. Septembr. obtinuit, & in gremiū Romanæ Ecclesiæ receptus est. Ad cuius rei memoriam postmodum anno 1596. 3. Maii, Romæ columna marmorea ad ędem S. Antonii erecta.

cta est. Creauit hic pontifex supra 30. Cardinales, & inter hos Robertum Bellarminum, Hetruscum politianum, Iesuiticæ societatis sectatorem, Marcelli II. pontificis sororis filium, Archiepiscopum Capuæ: Romanæ sedis vnicum Atlantem, fortissimum omnipotentiæ pontificiæ pugilem, & summum Indulgentiarum patronum. Cum annos 13 pontificatum administrasset Clemens VIII. graui catarrho obrutus, 5. non. Martii, anno 1605. decessit.

Clemente mortuo, post nouendiale sacrum peractum, itum est in conclaue, prid. Id. Mart. & LX. Cardinales in eo numerati sunt. Antequam conclaue ingrederentur, Hispanienses veriti, ne Cæsar Baronius Cardinalis, Nobilis Ecclesiasticorum Annalium scriptor, in pontificem eligeretur, contra ipsum querimoniam de Siciliæ Monarchia instituerunt: vt scribit Thuanus, histor. lib. 134. fol. 1174. 1175. atque ita eum à principis dignitatis prensatione excluserunt. Roberto Bellarmino à factione Aldobrandina proposito, Montaltana factio æmulatione aduersabatur. Tum repositus Baronius, in cuius reiectione toto conclaui ab Auila & Ascanio Columna Hispaniensibus laboratum est. Media Hispaniensi opposita in æstu Comitiorum creuit Francica, cuius priuceps erat Franciscus à Iousa, vir mitis ingenii, & felicis in negotiis tractandis prudentiæ, qui inter Aldobrandinos & Montaltanos arbitrium sibi sumpserat, & vtri parti accessisset, superiorem reddebat. Itaq; cum neutra alteri cedere vellet, ita res inter eos,

Fran-

Francisco à Iousa arbitro, composita, vt de quo inter eos conuenisset, modo Francis probaretur, in eum concordibus votis vniuersi sentirent. Franci Baronium, vt Hispanienses Antonium Saulium Genuensem, ad Pontificatum promouebant: verum Baronius ipse sibi obstare videbatur, dum nolle præ se fert, & se longi æui prosapia prognatum passim prensantibus iactitat: quod in electionibus maxime pensitatur. Nam nihil magis in votis habent populus in vrbe, & Cardinales in conclaui, quam vt breuis æui Pontifex creetur, dum hi ad illud fastigium aspirant, & crebra mutatione in spem eius adipiscendi eriguntur: populus autem, qui ædium direptionibus gaudet, cum aliquis è Collegio per Vrbem plerunque falso Pontifex renunciatur, id quotidie euenire exoptat. Inter has contentiones, cum Baronius ab Hispaniensibus excluderetur, Iousa Alexandrum Medicem, Cardinalem Florentinum, Octauiani filium, ex Illustrissima Mediceorum familia prognatum, Leonique X. & Clementi VIII. consanguinitatis vinculo quam proxime coniunctum, proposuit, eumq; continuo in cella sua adiit, & ipsum Pontificem renunciauit, continuoq; eductum in sella collocauit, & cæteris ad adorationem præiuit; quem Aldobrandinus & cæteri magno concursu secuti sunt: solo Auilio renitente, & frustra obtestante: quippe qui multa contra illam electionem, vt vitio factam, se habere diceret. Itaque Alexander Kal. Aprilibus Pontificatus honore dignatus, Leonis XI. nomen sibi assumpsit.

sumpsit. Sed quam sint omnia huius mundi fluxa, caduca, & momentanea: vel in hoc pontifice videre est. Nam cum Dominicæ resurrectionis die coronam sumpsisset, postridie, qui B. Leoni sacer est, ad S. Ioannis Basilicam solemni pompa profectus est; vbi ceremoniarum inaugurationis fit confirmatio: inde cum fatigatione itineris, & pondere vestimẽtorum sacrorum prægrauatus, cum febricula in Vaticanum rediisset, ingrauescente morbo, post 25. pontificatus diem, anno 1605. assumptus est, cum vixisset 70. annos. Subito igitur quæ fuerat Romæ lætitia, in mœrorem versa est, & casus hic Cardinalibus non solum, sed & toti ciuitati luctum maximum induxit.

Erat autem apud multos suspicio; venenum ei propinatum & exhibitum ab inuidis quibusdam fuisse: verum cum præsentibus Medicis corpus aperiretur, naturali eum, non violenta veneni morte extinctum fuisse, deprehensum est. Delatum autem est funus illud in Pontificis Sixti Sacellum, cumque per noctem ibi asseruatum fuisset, postero die, comitante multa Cardinalium, aliorumq; Ecclesiasticorum frequentia, ad ædem S. Petri deportatum fuit: vbi facto exequiarum initio, accedendi & oscula pedibus imprimendi copia singulis per deuotionem id expetentibus data est.

Post nouendiale sacrum, rursus in conclaui se patres incluserunt, & eodem æstu resorbente; post irrita de Saulio, Bellarmino, Mariano, Petr. Benedicto Camerte, Cardinalibus, vota: cũ Domini-

minicus Toſcus Regienſis Cardinalis ab Aldobrandino proponeretur, & in eum Hiſpanienſes conſentirent, ille è cella ſua in S. Sixti Sacellum ad adorationem eleuatus eſt: verum Baronio contradicente, & alta voce, ſe vltimum ad adorationem deſcenſurum, clamitâre; mira mutatio ſecuta eſt; pleriſque Baronium confuſo clamore depoſcentibus, quem ad Paulinum Sacellum itiderunt, ad adorationem itidem pergentes. Sciſſo per factiones Collegio, componendi diſſidii non alia expeditior via viſa, quam ſi Aldobrandini & Montaltani, vt nuper fecerant, Francicæ factioni arbitrium deferrent. Igitur Cardinali à Iouſa Camillus Borgeſius Cardinalis, ex familia Senenſium oriundus, ab Aldobrãdino propoſitus eſt, de quo cum ſe ille deliberaturum cum Montaltanis recepiſſet, vt ſciſſuræ finis imponeretur, Alexandro Montalto auctor fuit, vt in eum conſentiret: quo impetrato, res confecta eſt, & ipſe cum Aldobrandino ad adorationem profectus, ſequaces idoneo numero habuit. Toſcus in illo tumultu hoc tantum lucratus eſt, vt mentione ipſius facta ad rei famam cella ſua in conclaui, in vrbe ædes direptæ ſint. Sub veſperam igitur, 17. Kalen. Iun. anno 1605. Borgeſius Cardinalis, ætatis 53. in Paulino Sacello in Pontificem Romanum electus eſt, & Pauli V. nomen ſumpſit.

Inter hunc Pontificem, & Venetorum Remp. anno 1606. grauiſſimum exortum fuit diſſidiũ, quod non ſolum Italiam, ſed omnis Chriſtiani orbis prouincias, etiam longe poſitas, non mediocri-

diocriter turbauit: cuius repetita origine narrationem continua serie ad exitum accurate pertexuit Iac. Aug. Thuanus hist. lib. 137. Pontifex cum videret, res suas, suorumque clericorum per leges illas à Rep. Veneta, (I. De non transferendis bonis Laicorum ad Ecclesiasticos. II. De non erigendis de nouo Ecclesiis & Monasteriis, aliisque huiusmodi ædificiis absque licentia Serenissimi Ducis, &c. III. De iudicandis & puniendis Clericis pro criminibus grauibus & atrocibus,) nuperrime latas non parum posse diminui, nulla non execrationum genera in eandem coniecit; nec veritus etiam illos ipsos, qui pro dilectissimis à suis antecessoribus hucusque habiti sunt, omnis prorsus paterni amoris oblitus ex Romana Ecclesia penitus excludere, nisi scilicet leges illas absque mora aboleuerint, ipsiusque mandatis obedientiam illico præstiterint. Veneti vero, quæsitam illam, & non sine impetu expostulatam obedientiam, quantum in ipsis fuit, omnino & expresse recusarunt, suæque illius recusationis causas publicis aliquot scriptis tum Politicorum, tum Ecclesiasticorum satis superq; declararunt.

Tandem à verborum iactatione, & scriptorum hinc inde publicatione res exacerbatæ in eo erant, vt vtrinque ad arma deueniretur.

In Gallia, anno 1608. mense Nouembri, Bartholomæus Borgesius, quod se Pauli huius V. pontificis Romani filium constanter profiteretur, iussu pa[illegible]æ Lutetiæ in crucem actus, deinde flammis fuit consumptus.

Anno

Anno 1621. Paulo V. Pontifice Maximo 28. Ian. cum sedisset annos 15. menses 10. & dies 13. vixisset vero annos 78. apoplexia mortuo, & celebratis ei nouem dierum exequiis, Cardinales 52. numero conclaue ingressi, post peractum Sp. S. sacrum, & iuramentum præstitum, de nouo eligendo pontifice consultationem fecerũt: cumque Ludouicus de Bononia, annos 68. natus, propositus à Borgesio Cardinale, & ab omnibus propter ætatem, moresque, & insignem eruditionem suam, approbatus fuisset, vnanimi Cardinalium omnium consensu Papa factus, & Gregorius dictus fuit. Sedit is annos 2. menses 7. Cum febri correptus per dies aliquot decubuisset, anno 1623. exasperante eam podagra, 8. Iulii fatis concessit, annum ætatis 70. agens. Corpus eius sarcophago plumbeo impositum omnium oculis integro triduo in æde S. Petri patuit: Huic Pontifici Greg. XV. Maximilianus Dux Bauariæ Bibliothecam Heidelbergensem, quæ per totam Europam vix parem habebat, trans Alpes vsque dono misit, & irreparabile decus non tantum Palatinatui, sed & toti Germaniæ ereptum in montem Vaticanum relegauit.

Peractis 19. Iulii exequiis, Cardinales 56. conclaue ingressi, cõsultationum de nouo pontifice eligendo initium fecerunt. Die 7. Augusti Mapheus Barbarinus, Cardinalis Florentinus, annum ætatis 54. agens, quinquaginta & vno votis electus Pontifex, Vrbanus VIII. dictus fuit: quo nomine triumphales in Castello S. Angeli, & alibi passim in vrbe ignes accensi fuerunt.

runt. Hic postea quam in primo consistorio suo, oratione eleganti gratias Cardinalibus 26. Septemb. pro electione sua egisset, eosque, ne festum aliquod ob electionem suam celebrarent, hortatus prolixe admodum fuisset, delatus sequenti die in S. Petri templum, cum 23. Cardinalium, & multorum Ecclesiasticorum procerũ comitatu, ibique adhibitis vsitatis ritibus coronatus fuit: sex coronatorum millibus inter populum post acceptam benedictionem distributis.

THEOLOGI PRÆCIPVI ECclesiæ Evangelicæ.

CVm ante mille sexcentos, & triginta duos annos in lucem edi debebat Christus, Iohannem Baptistam, Domino viam vt præpararet, præambulonem Deus misit: pari ratione cũ idem Christus Seruator renasciturus quasi esset, varia prius adminicula subministrari Deus voluit, quam Religionis aggrederetur reformationem. Inter quæ iure optimo nominantur artes liberales, & disciplinarum linguarumque assidua exercitia, tanquam instrumenta ad futuram instaurationem necessaria: Academię item, & particulares, quas vocant, Scholæ, quæ laudabili consilio, & præclaro ad imitationem exemplo protinus fundatæ fuerunt atque conseruatæ: artis præterea typographicæ, antea prorsus ignotæ, adinuentio; quibus profecto mediis

mediis illud effectum, vt D. Lutheri libri, in varias & amplissimas disseminati nationes, plurimorum in manus peruenirent, passimque euoluerentur. Sed nec sacrarum literarum translatio hic prætereunda, qua vetus quidem Testamentum, in originali lingua Hebræa per Franciscũ Ximenium, eumque Toletanum Cardinalem, 1515. anno: Nouum vero mox in sequenti, optatam lucem conspexerit. Qui libri multorum aperuere oculos, & studia mirifice excitarunt, vt ad diligentiam cognoscendæ cœlestis veritatis inflammati, quantum à Scripturæ puritate Papa discesserit, facile deprehenderent.

Cum vero olim mundi reformationem Christus moliretur, eam ad rem non Pharisæos & Scribas, auctoritate plurimum pollentes, aduocauit; sed coram mundo contemptos, abiectosque discipulos, potissimam partem piscatores, duodecim delegit. Ante centum & quindecim annos, reformationis nouæ opus aggressurus Christus, non purpuratum aliquem præsulem, neque nominis fama florentissimos adhibuit Cardinales, sed Martinum Lutherum, Monachum Augustinianum; Philippum Melanchthonem, Græcæ Linguæ in Academia Wittebergensi professorem; & duos infimi subsellii sacrificulos, Huldricum Zvvinglium, & Ioannem Oecolampadium suscitauit.

Porro, quemadmodum ab Apostolorum tempore, præstantissimos quosque viros continua prope serie excitauit Deus, Ignatium, puta, Polycarpum, Iustinum Martyrem, Clementem Alexan-

Alexandrinum, Athenagoram, Origenem, Cyprianum, Tertullianum, Athanasium, Epiphanium, Hilarium, Basilium, Nazianzenum, Hieronymum, Augustinum, Ambrosium, Chrysostomum: quorum opera cœpta ab illis reformationis tela feliciter pertexta: ita clarissimis illis in Theologia luminibus, Luthero, Philippo Melanchthoni, Zvvinglio, Oecolampadio, alios doctrina pietateque conspicuos viros adiunxit, qui lampada sibi traditam acceptantes, Papatus tetris erroribus detectis, Biblicis scriptis clarius intelligentiæ intulere lumen.

In Heluetia quis nescit prodiisse, qui partim voce, partim calamo, nauiter Ecclesiæ operam impenderint? Quos inter æternam reportarunt laudem, Henricus Bullingerus, Rudolphus Gualtherus, Osvvaldus Myconius, Conradus Pellicanus, Bertholdus Hallerus, Caspar Megander, Leo Iudæ, Benedictus Aretius, Iohannes Wolffius, Ludouicus Lauaterus, Iosias Simlerus, Bibliander, Gulielmus Stuckius, & alii.

In Germania Superiore maxima certe virorũ egregiorum copia exstitit, vti fuere: Ambrosius Blaurerus, Iohannes Zvvickius, Martinus Bucerus, Iohannes Brentius, Matthias Cellius, Wolfgangus Capito, Caspar Hedio, Andreas Osiander Halæ Sueuorum; Erhardus Snepffius, Iacobus Andreæ, & Martinus Frechthius Tubingæ: Ambrosius Moibanus, & Iohannes Hessus Vratislauiæ: Conradus Semius Vlmę: Wolfgangus Musculus Augustæ: Franciscus Lambertus, Andreas Hyperius, Iohannes Pincier,

Dionysius Melander, in Hassia: Andreas Bodenstein, Carolostadius, Cruciger, parens & filius, Georgius Maior, Iohannes Bugenhagius, Paulus Eberus, Iohannes Forsterus, Iohannes Aucnarius, Henricus Mollerus, Fridericus Widebramus, Christophorus Pezelius, Vrbanus Pierius, Dauid Rungius, Ægidius Hunnius, Nicolaus Selneccerus, Wittebergæ & Lipsiæ: Paulus Fagius, Petrus Boquinus, Zacharias Vrsinus, Caspar Olevianus, Georgius Sohnius, Daniel Tossanus, Iacobus Kimedoncius, Dauid Pareus, Bartholomæus Pitiscus, Abrahamus Scultetus, Heidelbergæ in Academia Archi-Palatina: Iohannes Piscator, Herbornæ Nassouiorum.

In Liuonia, Andreas Cnophius: in Borussia, Paulus Speratus, Iohannes Polyander, Iohannes Brismannus: In Saxonia inferiore, Vrbanus Regius, Hermannus Brunus, Albertus Hardenbergius, Martinus Chemnitius, Melchior Miricius, Nicolaus Amsdorffius, Matthias Flacius Illyricus: Dauid Chytræus, Rostochii. In Frisia, Micronius, Menso Altingus, Sibrandus Lubbertus, & alii.

Quem vero non singulari voluptate delectet summorum recordatio virorum, Wilhelmi Farelli, Petri Vireti, Iohannis Caluini, Augustini Marlorati, Theodori Bezæ, Antonii Sadeelis, Philippi Mornæi Plessæi, aliorum, qui in Galliis qua docendo, qua scribendo, Papæ maximum attulere damnum?

Nec defuit Deus gratia sua Hispaniæ, quæ quos doctrinæ Evangelicæ habuit Professores,

eosdem

eosdem gloriosissimos vidit martyres, Franciscũ Dryandrum, Diazium, fratrem Constantinum, Caroli V. Imp. Confessionarium, Antoniũ Corranum. Iam ipsa Italia longe præstantissimos Theologos, Petrum Martyrem, Hieronymum Zanchium, & Immanuelem Tremellium maximo Ecclesiarum Germanicarum commodo nobis transmisit.

Tum etiam in Scotia præclare nauatæ operæ amplissimos reliquere fructus, Ioannes Knoxus, Robertus Rollocus, Andreas Melvinus, Iohannes Ionstonus.

At in Anglia Deus velut in Theatro quodam doctos viros præbuit conspiciendos, qui Evangelicam doctrinam contra Romani Antichristi præstigias fortiter defenderunt, vt fuere: Tho. Crammerus, Archiepisc. Cantuariensis, Hugo Latimerus, Ioannes Hopperus, Nicolaus Ridlæus, Ioannes Rogerius, Hugo Tilpotus, Ioannes Iuellus, Gulielmus Wittakerus, Iohannes Rainoldus, Gulielmus Perkinsus, Gulielmus Fulco, Matthias Sutliuius, & quos commemorare longum, infiniti alii.

Daniæ Regnum Evangelii præcones habuit clarissimos, Palladium, Hemmingium, Macabæum.

Sed & Hungari gloriantur e de Michael Starino, qui multas in ea particulares Ecclesias reformauit, iisq; verbi ministros præfecit, quibus quæ concionum fructuose instituendarum ratio, quæ item sacramentorum tuenda administratio, sua ipse manu præscripsit. Iactnt se iidem

Stephano Szegedino, Paulo Thurio, Caspare Caroli, Petro Melio, Valentino Hellopeo, Matthæo Scaricæo, Thomæ Fabricio Tholnensi, & pluribus aliis.

Ac ne plures in medium producam, Polonicę certe Ecclesiæ non sine grata commemoratione hodieq; commemorant, tum Generosum illum virum Ioannē à Laskavv, Comites à Gorkavv, & Dominos Osolinios, qui doctrinæ Evangelicæ vel ornamento, vel præsidio fuerunt: tum egregios Theologos, Erasmum Gliznerū, Georgium Israel, Ioannem Laurentium, Balthasarem Euchnerum, Ioannem Turnouium, alios, qui doctrinam Evangelicam fructuose populo tradiderunt.

THEOLOGI PRÆCIPVI ROMANæ Papisticæ synagogæ.

IAm inde à tempore Reformationis Ecclesiarum, rem regnumq; Pontificum, summo conatu, acerrimo desiderio, nō vulgari aut mediocri doctrina defenderunt, Iohannes Eckius, Ioannes Roffensis Episcopus, alias Fischerus, Thomas Caietanus, Thomas Morus, Iohannes Faber, Iohannes Cochlæus, Ambrosius Catharinus, Albertus Pighius, qui omnes scripserunt aduersus Lutherum. Ii vero potissimum munus suum ornatūt, & reliquos fere omnes longo post se interuallo reliquerunt, qui in hac causa studiosissime iam annos aliquot versati sunt, recentes Monachi, subtiles Theologi, disputatores vehementes, ac pertimescendi, quos noua ac præteritis seculis inaudita societas Iesu, ad Ecclesiæ

clesiæ Religionisq; Christianæ calamitatem edidit. Cum n. post illam atram, mortiferã, funestã papisticæ superstitionis, & Antichristianismi diuturnam noctem, lux Evangelii clarissima atq; iucundissima, nonnullas orbis Christiani partes radiis suis illustrasset, atq; ad intuendam, admirandam, retinendam hoïes conuertisset, ac incredibili delectatione permouisset, repẽte exorti sunt ii, qui hãc sibi ingratã, suisq; rebus inimicam atq; inutilem lucem fumis pestiferis obscurarẽt, eiusq; nobis, si possent, adspectũ eriperent. Reliqui Monachi, ex instituto & more tẽporum superiorũ, otiosi fere atq; inertes, nec tẽpus in lectione & studio optimarũ scientiarum, sed in horis quibusdã, quæ nihil aut eruditionis, aut religionis habent, ad clepsydram repetẽdis, consumebant: Iesuitæ vero longe aliud consilii sequuti, ex illa vmbra pigritiæ, inertiæq; pristinæ, in qua cæteri monachi consenescere solebãt ad labores capessendos, artes tractandas, pro cõmuni statu subeundã perferendamq; cõtentionem, prodierunt. Intellectum n. est, nec omnino amplius stare rem Romanã posse, q̃ passim à viris maximo ingenio ac doctrina præditis periculosissime concussa, labare in multis partibus, atq; inclinari cępisset, nisi à doctis, iisdemq; nauis industriisq; hominibus defensa atq; sustẽtata. Nã vt domus ruinosa, nisi adminiculis firmis atq; recentibus indies fere fulta fuerit, repente tota corruit, & cõquassatur: sic Rom. Synag nutanti, ruinãq; minitãti, & misere labefactatę, atq; dissolutæ, nouis quotidie opus esse sustẽtaculis.

ac compagibus animaduerterunt, sine quibus nullam posset aut dignitatem, aut statum, tam vehementer oppugnata atq; impulsa, retinere. In quo tamen nunquam poterunt sic imminentem sibi calámitatem depellere, seq; ab interitu liberare, quin, quemadmodum ædes conuulso fundamento, parietibus perfossis, disiectis lacunaribus, nulla parte incolumes, quantumuis multas fulcrorum machinas adhibeas, stare tamen diu nequeunt: sic illa ruinarum plena Ecclesia, in qua non tectum, non columnæ, non fundamentum saluum remanet, nulla integritas, nulla firmitas inest, præceps tandem cum pernicie multorum collisa concidat.

Hos inter Iesuitas magnum & celebre nomen obtinuerunt: Petrus Canisius, Gregor. de Valentia, Robertus Bellarminus, Pontificius in Collegio Romano, Thomas Stapletonus, Regius in Schola Duacena controuersiarum Professor, Iacobus Gordonus Huntlæus, Scotus: Iacobus Gretserus, Martinus Becanus, Nicol. Serarius, Iohannes Maldonatus, Franciscus Suarez, Adamus Contzen, Maximilianus Sandæus, aliique infiniti.

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM ET PERSONARUM in Historia Ecclesiastica memorabilium.

A.

Ana-

Biblioth: Heidelb: 430

C.

Cale-

Con-

D.

E.

Golia-

Guliel-

H

Hen-

I.

Inno-

Iosua

L.

M.

Mar-

N.

O.

Paulus

Septua-

T.

Zephe

FINIS.

